

I. BUDAI-DELEANU

OPERE

2

I. BUDAI-DELEANU

OPERE

I. BUDAI-DELEANU

OPERE

2

ȚIGANIADA (A)
TREI VITEJI

Ediție critică de
FLOREA FUGARIU
Studiu introductiv de
AL. PIRU



EDIȚII CRITICE

EDITURA MINERVA, BUCUREȘTI - 1975

Supracoperta: *Teodor Salar*

I

ȚIGANIADA
SAU
TABĂRA ȚIGANILOR

POEMAXION IROI-COMICO-SATIRIC,
ALCĂTUIT ÎN DOAOSPREZECE CÎNTECE,
DE MAESTRUL CÎNTĂREȚ,
LEONACHI DIANEU,

ÎMBOGĂȚIT CU MULTE ÎNSĂMNĂRI ȘI BĂGĂRI DE SAMĂ: CRITICE,
FILOSOFICE, ISTORICE, FILOLOGICE ȘI THEOLOGHICE,
DE CĂTRĂ

MITRU PEREA,
și s'au dat afară



LA PIRAMIDĂ

Să fie preceput toate neamurile prețul voroavei și dulceța graiurilor bine rînduite, cum au preceputu-o grecii și romanii, o! cîți iroi slăviți se-ar ivi dintre varvări sau doară din cei pe cari noi astezi numim sălbateci. Pe cari oameni luminați, lipsîndu-le viersul unui Omir sau condeiu unui Virghiliu, acum vecinică i-au acoperit uităciune. Unde era Ector și Ahilevs, de nu să năștea cîntărețul Omir?

Deci, nu pentru că numa Ellâda și Roma au putut naște oameni înalți și viteji luminați, ne mirăm noi cetînd viețile slăviților iroi elinești și romani, ci mai virtos pentru că Ellada și Roma au crescut oameni întru podoaba și măestria voroavei deplin săvîrșiți, carii cu suptirimea, și gingășia condeifului lor / au știut întru atîta frumsăța pe iroii săi, cît noi, acum, necunoscînd pe alții asemenea, ne-uimim de maresufleția, naltă cugetarea, bărbăția și alte vîrtuți a lor, și nu luom sama că mai mare parte la aceasta este a scriptoriului.

Luînd firul istoriei neamului romanesc de cînd se-au așezat în Dachia, cîți și mai cîți bărbați cu tot feliu de vîrtute strălucitori, am cunoaște doar acum, deacă se-ar fi aflat între romîni, din vreme în vreme, oameni cari să fie scris viața lor și cu maestru condeiu împodobindu-le fapte, să îi fie rădicat după vrednicie! în loc că acum, lipsind acest feliu de meșteri întru alcătuirea voroavei, pre toate acele persoane luminate din cărunta vechime, ceața nepomenirii i-au întunecat; puține raze a mărimii lor, cu care viețuind strălucea, au putut străbate la noi. Și unde aflăm la istorie un iroe asemenea lui Stefan, principul Moldaviei, sau unui Mihaiu, domnului Ugrovlahii, cărora nu lipsea / numai un Omir, ca să fie nălțați preste toți iroii.

Răvârsîndu-se întru mine nește scînteii din focul ceres a muselor, bucuros aș fi cîntat doară pre vreun irou dintru mai sus numiți, dar fiind că neamul romanesc au ajuns acum (mai virtos în cît pentru poleirea limbii), la atare spiță de giosime, cît doară nu se-ar putea alătura cu nește varvare

neamuri a vechimii, iar iroismul lui să vede a fi fost îngropat atunce, când se-au supus neamului străin, deci nesocotință ar fi să cînt eu fapte iroice, a căroră precepere nu are omul care să nascu șerb; ba nice să află în limba lui cuvinte nălțătoare de suflet spre vîrtuți luminate.

Drept aceasta, apucîndu-mă nespună poftă de a cînta ceva, mă văd silit a cînta; însă, la mare lipsă aflîndu-mă de-ascultători, simțind și neajungerea limbii românești spre cîntări iroice, am izvodit această poeticească alcătuire, sau mai bine zicînd *jucăreaie*, vrînd a formui și a introduce un gust nou de poezia romanească. Apoi și dat fiind că limba noastră s'află pană acum la cea mai părăsită stare și încă nelucrată, ca să să poată întrînsa alcătui acest feliu de poezie,

IIP precum să zice, epicească, / ca prin acest feliu mai ușoare înainte deprinderi să să învețe iubitorii de limbă a cerca și cele mai rădicate și mai ascunse desigururi a Parnăsului, unde lăcuiesc musele lui Omir și a lui Virghiliu.

Eu (spuind adevărul!) vrui să mă răped într-o zburată tocma la vîrvu muntelui acestui, unde e sîntăriul maselor, ca să mă deprind într-o armonia vîersului ceresc a lor. Dar ce folos! căzuiu și eu cu mulți alți depreună, și căzuiu tocma într-o baltă! unde nu auzii numa broaște cîntînd. Pentru aceasta, pană la un alt privilegiu, cînd mi să va lovi să bieu din fîntîna curatelor surori, primește, iubite cetitoriu, cu bună voință această izvoditură și socotește cu priință, aducîndu-ți purure aminte că apa de baltă nice odenioară nu este limpede ca de fîntîna.

LEONAC HI DIAN. EU

IV

EPISTOLIE ÎNCHINĂTOARE

CĂTRĂ MITRU PEREA, VESTIT CÎNTĂREȚ!

Doisprezece ani au trecut, drăguț Pereo! de cînd eu fui silit a mă înstrăina din țara mea; și de atunci încoace usăbite țări am trăpădat; dar, ca să-ți arăt, în scurt, toate pătirile mele, ascultă și apoi judecă.

IV întei învitîndu-mă zburătoriu minții mele încă necoapte, cînd se începu bătaia cea mai de pe urmă a nemților cu turcii, mă făcui volentiriu; iară păciundu-să lucrurile, precum ști, pribegind eu din țară, primii slujbă la nemți. De-acî, în războiul cu franțezii^ supt Mântua, căzuiu rob și fui trimis în Gallia, unde dobîndii prilej de a învăța carte / și limbi; și procopsindu-mă în tot feliu de științe, precum și într-o măestria ostenească, luai slujbă acolo.

în scurtă vreme ajunsăi căpitan și fui trimis la Eghipet, unde acu petrec doi ani întregi. O! Cu cită bucurie făceam eu acea călătorie, socotind că aice voi afla doară cuibul strămoșilor noștrii!... și neamul nostru adevărat, căci așa am auzit tot de una și de obște să zice că soiul nostru țigănesc purcede dela Eghipet L.' și de la faraoni!... însă, iubite Pereo! în zădar fu toată cercarea mea, că nu aflai nice o urmă de adevărați strămoșii noștri și mă încredințai, spre mîhnirea mea, cum că țiganii noștrii și la Eghipet tot aceiași sînt, ca și la noi, adecă defăimați și urgisiți, și nu vor să păzască nice o rînduială sau să / se mai îmbunătățeze cu năravuri mai alese și poleite sau să-și lumineze mîntea cu învățături bune.

Fiind eu în Eghipet mai la toate bătăile de față, s-au întîmplat pe mine nenorocire, că trecînd un glonț de tun aproape, mi-au uscat un picior și m-au făcut *invalid*; deci, acum trăesc în slobozie, nice sînt mai mult legat a slugi la oaste.

Atîta mi-am agonisit, de poci trăi fără de grijă, dar, crezi-mă sau ba? cu toate aceste nu-mi pot scoate din inimă dorul țării în care me-am născut...! spre fericirea deplină a mea, una, și aceasta-mi lipsește!...

V Avînd aici vreme de ajuns, mă îndeletnicesc mai mult cu cetera și cu cîntări. Am dat în cunoștință cu mulți de ai noștri, / iar mai virtos cu *Geanald...* 01 să-l cunoști! ce om e acest, doară nu te-ai sătura de dîns. Acesta mi-au deschis mie ochii în multe, iar mai virtos pentru purcederea noastră, căci au fost născut și crescute acolo, de-unde ne-am desghinat noi, nefericiții! După cum spune el, noi sîntem tocma din *India*, și limba noastră să vorbește acolo și astezi, însă pentru aceasta ți-oi scrie de altă dată.

Întru altele, și această istorie care ți-o trimit și pe care am titluit-o *Țiganiada*, mai mare parte este alcătuită din spusurile lui Geanalo, căci un strămoș a lui (pre cum spune el) au fost, pe vremea lui Vlad-Vodă, cu turcii în Țara Muntenească; din gura aceluia o luat-o moșu-său, de la acesta apoi, tatul său și au venit până la dînsul.

VI Drept aceasta, aducîndu-mi aminte de țara în care m'am născut (măcîrcă noao ne este tirană), multe cîntam eu de ale noastre, amegînd vremea în ceasurile mele mîhnicioase! Aceasta / fu pricina și aceștii izvodiri poeticești, care în ce dată o adusăi la cevaș' rînduială, mai întei gîndii la tine, drăguț Pereo! și atuncea hotării ca, de s'ar tîmpla acest făt întei născut al mieu să iasă cîndva la lumină, ție să ți-l închin, care te-am cunoscut maestru și viersuitoriu, mai ales a vremilor noastre. Primește dară! în semnul vechii pretenii, ca un dar, pîrga ostănelii mele!... și-ți adă aminte, în zilele tale fericite, de prietenul tău!

VP Adevărat! că de pe numele de acum nu mă vei cunoaște, căci pribegînd eu din țară l'am schimbat. Dar ție-ți poci da chieie ca să poți intră la taină. Eu mă chiem acu *Leon Dianeu* sau *Leonachi Dianeu* (precum ști tu bine că la noi, în Țara Muntenească, ba și la Moldova, toți își adaugă numele cu *âchi* sau *cdchi*, după greceie, fiind că merge mai cilibiu> adevă, în loc de *Leon*, *Leonachi*, în loc de *Duca*, *Ducachi*, \ și alte ca de aceste). Deci, să ști că acest nume *Leonachi Dianeu*, sau mai virtos *Leon Dianeu*, cuprinde în sine, întreg numele mieu, care Taveam în Țara Muntenească, numai trebuie puținii să strămuți slovele prin *anagrama*.

Deacă-ți vei aduce aminte de toți cunoscuții și prietenii, doară nu-ți vei fi uitat de unul care era ceteraș și slugea împreună cu tine la mănăstirea din *Jublăa* cărui multe cîntări din ceteră îți plăcea și te răpea cu totul... De-acolo ne-am și despărțit, și pricina *pribegirii* mele fu voivoda

• Anagrama: Blaju

nostru care nu iubea cetera, ci numai parale! pe țigani noștri nu suferea și ținea cu boierii... Scrie-m rogu-te, cum vă mai aflați, că eu încă mă țin de ceata voastră, măcarcă, sînt înstrăinat.

VII În cît e pentru firea aceștii *alcătuirii* a mele, adevă a *Țiganiadei*, am să-ți aduc aminte cum că eu învățînd / ellinica și latina, precum și alte limbi mai politicite, am vrut să fac cu aceasta numai o cercare: de s-ar putea obicinui și în limba romanească aceiaș' poezie mai rădicată și suptire, cum se află la alte neamuri. Și fiind că țigani noștrii au fost pană acum, ba singuri sînt poieticii și muzicii romanești și *rămîn* singuri izvoditori de stihuri pre limba aceasta, am socotit să-i povățuiesc cu o treaptă mai sus și mai aproape de poezia altor neamuri politicite, ca de-acu înainte să nu scornească numai cîntări de uliță, de cricimă și țărănești, ci să să rădice? prin aceasta, la o stare, ca să fie mai primiți la boieri; în urmă, căștigînd poezia romanească noao podoabă, ca purure să să zică că și aceasta nu de la alt cineva, ci dela țigani au purces, și în acest chip să rămie numele nostru slăvit, încalete în poezie. /

VIP Izvoditura aceasta carea, după limba învățată, am numit-o poemation (sau mică alcătuire poeticească), este o povestire de șagă, însă încoala și încoace sămănată cu oareș-care gînduri serioase (de grea și mătoraș socoteală), iar pretutindine plină de critică, pentru a căror bună înțălegere și dreaptă noimă, te poftesc să adaugi nește luări aminte, fiind că știu, de bună samă, că tu mă vei precepe.

Eu socotesc că țigani noștrii sînt foarte bine zugrăviți întrînsa și vor cunoaște lesne pre strămoșii săi; însă, bagă de samă bine! că aceasta e numai o alegorie, și prin țigani să înțăleg și alții carii tocma așa au făcut și fac, ca și țigani de-atuncea. Cel înțălept va înțălege...

Cît privește istoria lui Becicherec, aceasta am vîrit-o eu aici, ca și un episod, vrînd prin aceasta să urmez lui Omir și altor poeți de frunte care la poezia sa, multe băga povești străine. Iar poveste aceasta am aflat-o scrisă, pe cum o am alcătuit aici; și fiind că mai cătră firșit era pre roasă de moli, să vede că nu este cu totul firșită. Despre acest Becicherec cei din Țara noastră Muntenească puțin vor înțălege, iar ardelenii, pentru carii să vede a fi scrisă, vor înțălege foarte bine!

În urmă, trebuie să ști, bade Pereo!... cumcă această alcătuire nu este furată sau *tălmăcită* de pre altă limbă, ci

VIII chiar izvoditură noao și originală / romanească, deci, bună sau rea, cum este, aduce în limba aceasta un product nou. Iară soiul alcătuirii aceștii să află și întralte limbi: însuș Omir cel vestit, moșul tuturor poeților (sau cîntăreților în stihuri), au alcătuit *Bătaia șoarecelor cu broaștele*; și el este, de bună samă, începătoriul, precum aceliu înnalte poesii a *Illiadei și Odisii*, așa și aceștii mai gioase și șuguitoarei a noastre. Iar după dînsul (în cît știu eu), pre limba italienească au scris Tassoni un poemă numit *La sechia rapita (la sechia rapita)*, adecă *Vadra răpită*; la franțozii au alcătuit Volter, întru acelaș gust, o izvoditură intitulată: *La puiel d' Orlean (La pucelle d'Orlean)*, adecă *Viergura din Orlean*. Altele asemenea nu știu să se fie făcut. însă pentru țigani nu am cetit nice într-o limbă; și nice poate să fie, căci la alte neamuri evropene, puțin sînt cunoscuți țiganii. Drept aceasta, o alcătuire ca aceasta, la dînșii nu ar avea haz, dară la boierii noștri care trăesc, mîncă, beu, dorm și petrec cu țiganii, și F/LP cunosc toată firea noastră, / trebuie să fie primită o izvoditură ca această, cu atîta, cu cît eu me-am silit, în cît se poate, la poesie a mă slugi cu multe cuvinte și voroave chiar țigănești, mai virtos unde vorbesc țiganii între sine.

Cu toate aceste, dragul meu Pereo, multe am scris acolo care doară la mulți nu le va plăcea, însă toate adevărate!... Ce-oi se fac, deacă am o fire blăstămată, de nu pot ținea întru ascuns adevărul; dar, nice puteam întralt chip, căci așa aflai scris la Cronica din mănăstirea dela Zănoagă și de la Cioara; cele alalte apoi le-am luat din gura lui Geanalo.

Fiind eu, cum bine știi, țigan ca și tine, am socotit cuvios lucru să scriu și pentru țiganii noștri ceva, ca să să preceapă ce feliu de strămoși au avut și prin asta să se învețe să nu facă și ei cîndva o nebunie asemenea. Adevărat că aș fi putut să scriu multe minciuni lăudînd pre țigani și scornind lucruri care ei nu le au făcut, precum s-au obicinuit mulți a face, cînd scriu pentru neamul său. Dar eu iubesc adevărul!

De-oi vedea că află priință această ostăneală a mea, vei dobîndi și alte alcătuirii, însă nu mai mult de șagă, ci serioase și adevărat iroice. Fi sănătos și-mi scrie răspuns tocma la piramidă.

LEONACHI

DIANEU

ȚIGANIADA *

SAU

TABĂRA ȚIGANILOR

* *Țiganiada* se-au numit de la țigani, adecă lucrul, poveste sau cîntare pentru țigani. Omir încă au scris bătaia dela Troada, pe carea dela Illion, ce era tăria Troadei, au numit-o *Illiada*. Virghiliu, de la Enea au numit istoria aceluși' iroiu, Eneada; deci și autoriul (adecă izvoditoriul) cărții aceștii, au numit istoria țiganilor, *Țiganiada*.

CÂNTECU I

ARGUMÎNTU

1 Pân ce creștinii cătră lună zboară
Cu gândurile sale-ațitate,
Și-osîndesc eritici în săboară,
Turcul o țară după-alta bate.
Vlad împotrivă-ii stă cu vitează
Inimă și pre țigani armeză.

1

7 Musă!² lui Omir care-odenioară
Cîntași a broaștelor bătălie,
Cîntă și mie, fi bunișoară!
Ce să tîmpla-în mîndra Muntenie,
Cînd înarma Vlad-Vodă cu silă
Viteaza lui faraon prăsilă./

2

13 Zi cum vrură țigani se-așeze¹
Craiu de-al său și țară de moșie,
Cum încinseră-arme viteze
Ba-în ce chip și cu ce bărbăție,
îndrăzniră ei și la bătaie,
Oblicind că turcii vor să-î taie,

² *Musă* este cuvînt grecesc, obicinuit de cătră toți poeții (adecă alcătuitorii de stihuri). Din mithologhie se arată cumcă la ellini au fost mai multe muse, și noao la număr, precum: *Clio*, *Eterpe*, *Thalia*, *Melpomene*, *Terpsihore*, *Erato*, *Pelimmia*, *Urania* și *Calliope*. Aceste se zic a fi zecele (sau zinele) învățăturilor și a științelor, născute din Joie (Iupiter sau Dia) și fecioare viergure. Iară mai virtos și deosăbit se socotesc a fi aflătoare de musică, și poetică. Pentru aceasta vrînd se începă fiește care poet (poetic) le chiamă întru ajutoriu; iar poetul nostru chiamă indeosăbit pre acea musă carea au cîntat lui Omir bătălia broaștelor, adecă *Vatrahomimahia*, *Bătaia broaștelor cu șoarecii*./

¹ Rîndul noimii este ca cînd ar zice poietul: tu musă, cea care oare cînd lui Omir cîntași sau izvodiși prin dînsul *Bătaia broaștelor cu șoarecii*, izvo-dește-mi și mie care voiu să cînt pentru întîmplările țiganilor; spune-m în

19 Dar apoi prin o gilceavă-amară
 (Căci nu să nărăviea de preună)
 Toți cari-încătro să-împrăștiară,
 Lăsîndu-și craiu, țară și corună.
 Însă toate-aceste să făcură
 Din dievoleasoa îndemnătură,

25 Căci măcar acel ne prieten mare
 A neamului omenesc, Satana,²
 Purure-în iad lăcașul său are,
 Iar focul nestins îi este hrana,
 Totuș' el să fură cîte-odată
 Și răzvrătind lumea să desfată./

31 O tu, hîrtie mult răbdătoare,¹
 Care pe spate-ți, cu voie bună,
 Toată-înțelepția de supt soare
 Cu nebunia porți depreună,
 Poartă și-aceste viersuri a mele
 Și fii-încredințată că nu-s grele.

ce chip țigani au vrut să-ș' aleagă craiu etc., etc., etc. Prin strofa a 2 și a 3 face poetul cunoscut tot planul său și tot lucrul pentru care va se cînte. Însă trebuie a lua sama cumcă a spune sau a alcătui ceva în viersuri sau stihuri, se zice poieticește a *cînta*; și, precum sînt deosăbite lucruri asupra cărora să fac stihuri, așa de osăbită alcătuire poftesc. Deci, fiind că această istorie care și-au ales poetul a o pune în stihuri, este mai cu samă șuguitoare, pentru aceasta au ales un feliu de stihuri potrivite materii; și pentru mai lesne înțelegere le-au despărțit în strofe, după gustul italianesc.

² Satana este / cuvînt siriensc și însărcinează *pretivnic*. Și fiind că purure protivnicul omului este Diavolul, să zice Diavolul de cătră creștini Satana; iar *anteriul* înțalege prin numele acesta, pre căpetenia diavolilor, care cînd era înger să numea Luceafărul.

¹ *Hirtie mult / răbdătoare*. Aici poetul închină viersurile sale hirtii și spune pricina, adecă căci dinsa este foarte răbdătoare și poate cineva să scrie pe dinsa ce vrea, iar ia poartă cele scrise fără cirteală. Ia poartă în circa sa toată înțelepția lumească și toată nebunia, căci mulți lucruri înțelepte și mulți scriu nebunii, însă toți acești scriu pe hirtie.

37 Apoi zică cine cîte știe,
 Eu cu mîndru Solomon oi zice:
 „Toate-s deșerte și nebunie!..”
 Și numa de-acela e ferice
 Care-e mai puțin nebun și-începe
 Dintru nebunie-a să precepe.

43 Ascultați, dară, cu socotînță,
 Cum era lucrurile pe lume,
 Cînd murga lui faraon sămînță
 Nevrînd a precepe multe glume,
 Întradins cugeta de domnie
 Si vitează dede bătălie.

49 Acum a lui Constantin cetate
 Supt mîinile căzuse-agarene,
 Pentru că grecii-uitase-a se bate
 Și le-era mai drag a zăcea-în pene
 Și-a face săboare pe-întrecute,
 De cît săbii a purta și scute./

55 Domnul Romei cu fulgeru-în brîncă
 Lega și deslega după voie
 Șezînd pe vîrtoasa Chiefii stîncă;
 Se bucura-în sine că pe-al doie
 Frate-al său mufta-în Vizant alege,
 Iar sultanul grecilor dă lege.

61 între cei alalți creștini o ceartă¹
 Să-ațița, de mare socoteală:
 Unii zicea că luna e deșartă,
 Alții dovedea mai cu tocmeală
 Cumcă sînt lăcuiitori întrînsă ...
 De-unde mai mare sfadă se-aprînsă,

¹ Aici arată poetul deșertarea desputelor theologhice care era pe acele vrerni./

67 Căci altă de-aci năștea-întrebare:
De se află-oameni sau alte vite
Ca și pre pământ acolo? și-oare
Putea-vor fi, cu drept, osîndite
Lunarele suflete? la care
Nu fu trimis un spășitoriu mare;

73 Iar turcul îngînfat deatîte
Biruînțe mari și luminoase,
La toate țările creștinite
Surpăciune și moarte jurase;
Cu șireaguri crude,-întăritate,
Jecuiea-împregiur țările toate./

79 Aștepta numai o norocită
Prilejire, ca și Muntenia
Să-i cadă-în mini, căci neconținută
Vrajbă turburase boieria,¹
Și socotea că cu-îmbieciune
Venind ei însuș' țara-ș' vor supune,

85 Așa sta lucrurile evropene
Cînd să tîmpla ceasta minunată
Istărie,-întra Țării Muntene
Ținut, precum să vede sămnată
La Cronica Cioarei,-în pargamină,²
De-unde are și credință deplină.

¹ Cunoscut lucru este din istorie, că, pe acele vremi, boierii era purure vrăjbiți pentru domnie și unul goniea pe altul din domnie; care neunire fu pricina supunerii țării lor și, în urmă, pierderea de tot a stăpîniei romanești.

² Mănăstirea Cioarei este în Ardeal, lingă Vinerea și Tărtăria, vestită pentru un călugăr, numit Sofronie, ce eșind de acolo, au învrăjbit Ardealu și au rădicat războiu asupra uniților.

91 Vlad întei (zis Cumplit), pe-acea vreme,³
Era domn în Țara Muntenească,
Vrednic un irou ca să se chieame;
Nu fu el din cei ce numa cască
La venituri și pungi, iar de țară
Nu le pasă, tocma să și piară;/

97 Ci mai vîrtos după ce el stete
Dregătoriul trebilor muntene,
Făr a căuta de-al său îndelete,
Zioa și noaptea fără de lene
Cugeta pentru de-obștele bine
Așezind legi drepte și creștine,

103 Silință puind întei de toate
Spre-a-învăța pe junia romînă,
Cu ce chipuri armele nălțate
Să-întrebnicească mai cu-îndemină,
Steaguri se-urmeze, la rînd se steie
îchhieați, și cum războiu să deie.⁴

109 Apoi văzind că fără credință
Turceștile noroade spurcate,
Pretutîndene cu biruînță
Au început pe creștini a bate,
N'au putut suferi, ci curîndă
Jurat-au asupra lor izbîndă./

³ Vlad. Unii au lăsat / scris că acest Vlad ar fi fost mare tiran, însă cad supt prepus cumcă aceste ori au fost nepreteniului, ori cumpărați despre acești, ca să scrie așa. Cea mai sănătoasă parte a tălmăcilor istoriei să împreună întru aceasta, cumcă Vlad au fost, în tot chipul, viteaz, ș'unul singur care putea, cu vreme, se scoată pe munteni din supunerea turcului, și toate a lui fapte cumplite au fost spre scoposul de obște și trebuincioasă la o bună stăpînie.

⁴ Vlad fu cel întei care începu a procopsi pre tinerii munteni în arme și strinse pe lingă sine o gardă aleasă, învățată la toată meșterea războiului./

- 115 Deci la toate lor împrativă stete,
 Ceruții harăci nu vru să le dese,
 Dorind cu sabia să le-arete
 Că el e bărbat și nu femeie,
 Și cumcă-un norod cu bărbăție
 Supus altui nu poate să fie.

- 121 Era Vlad pe vremile acele
 Căpitan de mare hărnicie,
 Știind a taberilor tocmele,
 Precepînd adînca măestrie
 Trebilor oștene,-ură de moarte
 Hrănind asupra-Otomanii Poarte;¹

- 127 Dar, precum să tîmplă tot de una
 Că cel ce va să scoată la cale
 Pre-un norod> și apucă săi pună
 La rînduială, pentru-ale sale
 Ostăneli, bun scopos și mari trude,
 El mai mult rău decît bine aude,/

- 133 Așa fu și cu Vlad odenioară:
 Mulți îl ținea de tiran și multe
 Scornisă asupra lui de-ocară,

¹ După ce Vlad, cu strînsă paza legilor, fără ertare și cu apregie pedep-
 sind pe toți călcătorii de lege, așa puse țara la rînduială, cit nu să auzea de
 nice o tîlhărie sau altă faptă rea, supt toată stăpînia lui, îndată-și întoarse
 tot gîndul său asupra turcilor și cînd se simți în stare de a se putea impro-
 tivă, nu vru să dea nimic. După aceasta de multe ori umblă sultanul cu multe
 meșterii să-l apuce în mini, dar nu putu, că toate lațurile lui, Vlad frinse,
 iar trimisele asupra lui oști învinse. Și fiind că atunci turcii toate / țările
 pustiea și robea, Vlad pe cei care prindea prădînd în acest chip, ca pe nește
 tîlhari făcea să-i tragă în țapă. *Caută la isterie.* Dar fiind că pe mulți boieri
 pedepsise, fără a căuta la ranga lor, mulți avea clevețitori și-l striga de tiran,
 căci ei voia să domnească înși și să tirănească, iară lor să nu poruncească
 nime. Unul alerga la unguri, altu la turci, al treilea la leși, cerînd ajutoriu
 asupra lui Vlad, sau, mai bine zicînd, asupra patrii sale și vinzindu-o la
 mini streine!.../

Ca-în urmă țara să nu-l asculte,
 Mai vîrtos asupra-i să să-învite
 Crezînd clevețirilor giosite;

- 139 Totuș el cu mare sufleție
 Fiind împodobit de la fire,
 N'au căutat la ceasta mișelie,
 Ci, tocma și prin a sa perire,
 Vru să mîntue draga sa țară
 De jugul turcesc și din ocară.

- 145 Pentru-aceasta dar, cu bună pază,
 Formuindu-și el oaste-neînvinsă,
 Gloate păgîne cu mîină vitează
 De multe ori înfuga și prinsă,
 Iar pre cei prinși, cu moarte sureapă
 Făcea să-i tragă de vii în țapă./

- 151 Acum Ia treizăci de mii aproape,
 De tîlhari agareni împărasă,
 Nici lăsa pe nime sa-i îngroape,
 Ci vulturilor mîncare-aleasă
 Și corbilor de jaf ca să fie,
 Porunca ne-îngropați să rămie.

- 167 Pan fu el în Țara Muntenească
 Nu-îndreznea turcii să pue mîina
 Ca nainte și se-o jefuiească,
 Căci foarte le-era fără-îndemînă
 A fi trași ca purceii-în frigare,
 Și socotea bine, cum îmi pare.

- 163 Mahomet al doile cu nume¹
 Stăpînea la Poarta D'otomană,
 Care până-aci gîndea că-s glume,
 Ce făcea Vlad cu oastea munteană;
 Iară mai pre-urmă, spre-a sa măhnire,
 El să-încredința cu bună știre,

- 169 Miră-să de-ocarnica-îndrăznire
 Și luînd lucru la socoteală
 (Cum avea-în sine cumplită fire)
 Arsă cu manie ca și-o bală,
 Hotărînd a face-izbîndă-amară
 Pentru-atîta suferita-ocară./

- 175 Era tocma pe la Singiene,
 Cînd a prigori soarele-începe,
 Cînd zăfiru florile cîmpene¹
 Stimpără, iar strechile surepe
 Dela pășune vitele-alungă,
 Păstoriul șede-a'umbră pe dungă.

- 181 Iacă zburînd Vestea-în trîmbă sună:²
 Că vin turcii cît frunză și iarbă,
 Ca robiei țara să supună!
 Toți boierii să scarpină-în barbă,
 Coccoanele-și frîng albe mînuțe,
 Lacreme din ochi le merg unduțe;

¹ Acesta era Mahomet care au luat Țarigrădul și au surpat împărăția grecească. Asupra lui Vlad-Vodă defăimîndu-l, el trimise întii numa nește pași, și în multe rînduri, dar în urmă văzînd că Vlad tot deuna ese deasupra și biruiește, hotărî să meargă însuș'; deci luă cu sine oaste, aproape de doao sute de mii, și năpădi cu aceste Țara Muntenească./

² Zefir se chiamă poeticește vintucelu de vară și lin care suflă afară, la cîmp, și răcorește.

³ Fiind că poeticii și zugravii sint obicinuiți a inchipui și la lucruri neînsuflețite și fără de trup ca cînd / ar avea trup și suflet, drept aceasta și aici să inchipuiește vestea ca vie și zburătoare, carea suflă în trîmbiță vestînd lucrurile.

- 187 Numai Vlad cu d'inimă nefrîntă
 Și-înarmat pre păgînul asteapta>
 Nimic de la scopos nu-l desmîntă>
 Toate-orînduiește, toate-îndreaptă
 Spre perirea păgînelor gloate,
 Măcar să fie nenumărate.

- 193 Toate-înteii la munți trage bucate,
 Femei, copii și fără putere
 Moșnegi, părăsînd pustie sate,
 Și toate ce sirguința cere
 Spre-apărarea sa și-a țării face,
 Însă numai una lui nu-i place:/

- 199 Adecă că-în Țara Muntenească
 S'afla multă, netrebnică laie
 De vița murgie, țigănească,
 Care nici în arme, la bătaie,
 Nici în alt chip slujea pentru țară,
 Ci era mai vîrtos de povară.

- 205 De mult acum el o rînduială
 Socotisă cu dînșii să facă,
 Dară văzînd că multă cîrteală
 Ar avea pentru-asta să petreacă
 Dela călugări și boierie,
 Carii toți razămă-în țigănie,

- 211 Lăsasă treabă pe-altă mai bună
 Vreme și iată, acum socoate
 Că-ar fi vremea ca la rînd să pună
 Țiganele ticăloase gloate[^]
 Că-încăi, de nu pot țării s'ajute,
 De-a nu-i strica să fie țînite.

217 Că țiganiii minte-avînd isteată,
 Drumurile pe munți știea toate
 Și lesne putea fi de povață
 Vrășmașului, fiind ei prin sate
 împrăștiați; asta dar îi pare
 Lui Vlad că ar fi greșală mare./

223 Și-adevărat! lesne la robie
 Putea să cadă ei, iar sultanul
 Ar fi putut printrenșii să știe
 Toate, fiind că bietu țiganul
 E fricos, dar, și-afară de frică,
 El nu poate tăinui nimica.

229 Vrînd să ferească Vlad asta, dară,¹
 Află-o mijlocire minunată:
 S'adune pre toți puii de cioară
 Și să facă-o țigănie-armată,
 Care-întrun loc osăbit să fie,
 Ce-în tară să face să nu știe.

235 Deci poruncă dete-în toată parte
 Ca țiganiii la-un loc să se-adune,
 De Cetatea Neagră nu departe,
 Între-Alba și Flămînda, cum spune²
 Hronica, iar mai pre larg hîrțoaga
 Din mănăstirea dela Zănoaga.³

¹ Gîndul lui Vlad, precum să vede și precum se-au și întîmplat, era să fie tăinuită turcilor oastea muntenească, și ca el, de prin ascunse locuri năvălind osăbite stoluri turcești, mai curund să-ș' poată izbîndi, căci almintrele nebunie ar fi fost pe dînsul se să fie arătat față armiei turcești carea era de 30 de ori mai mare de cum era oastea lui.

² Alba și Flămînda sînt doao locuri, și astezi în Țara Muntenească.

³ Zănoaga, este o mănăstire așa numită./

241 Destul! că peste puține zile,
 Acolo țigănia să strînsă
 Cu șetre, copii și copile;
 încingînd apoi arma-neînvînsă,
 Jurară lui Vlad Vodă credință,
 Cu toata lor premurgă sămînță./

247 Atunci principul ceată de ceată,
 Porunci să iasă la priveală
 Țigăniea voinică-întrarmată,
 Apoi cu căzuta rînduială
 Să treacă, ca și gata de cale,
 Pre de naintea mării sale.

253 O musă! fă-mi acu pieptul tare¹
 Ca de-aramă! dă-m de taure glasul,
 Ca să poci cînta cîte și care
 Cete viteze-au rădicat pasul,
 Dintru D'alba eșind țigănie,
 Că vrednice-s lumea să le stie!

259 întei, dară, de toți purceasă
 Ceata lui Gulimanu vestită,
 Toți ciurari și feciori de acasă;
 Vai de-acela care-ii întărită!
 Trei sute era ei pe-îndelete,
 Afară de prunci, muieri și fete.

265 Dar armele lor cele-îngrozite
 Era nește mari furce de șatră,
 Pe la vîrvuri cu fierr agerite,

¹ Poietul chiamă pe musă și cere să îi facă pieptul tare și glasul mare, ca să poată cînta bine cele ce urmează. Acest e obiceiul poietilor, ca la un lucru greu sau înălțat tot una dechiamă deosăbit ajutoriul muselor./

Cu care-îndată trîntea de vatră
Pe vrăjmaş de-aproape sau departe;
Acolo să vezi capete sparte!

45

271 Ce să mai zic de-a lor voivod mare,
Guliman voinicul! oh, acela
(De nu-l va prăpădi vreo tîmplare)
Nu va bate el în zădar lela,
Nice va zăcea prăvălit pe spate,
Neavînd el doară-în traistă bucate./

46

277 După-aceşti veniră înainte
Armaţi şi-în rînduri tocmite bine
Zlătarii, de inele şi ţinte
Făcători, doâo sute; iar cine
îi duce şi le este povată?
Tinăr Parpangel şi mîndru-în faţă.

47

283 Acesta rudea în dreaptă spiţă
Cu craiu Zîndadel, a cărui mare¹
Şi preste toţi înălţată viţă,
Tocma de-unde soarele răsare,
Cu soarele împreună eşisă
(Precum el, pană trăi, să scrisă).

48

289 Drept astă, tot dintracea nălţată
Rudă (păn ce-au stat împărăţia
Ţiganilor!) pogoria din tată
Pe fii, schiptru şi toată domnia.
Aşa dintru-început ei domniră
Pană cînd ţara sa prăpădiră.

¹ Să ştie din istoriile ce s-au scris asupra Țiganilor, că aieva au fost Zîndadel, ori Țîndadel, un viteaz a lor de demult. Apoi să ştie acum, de bună samă, că Țiganii nu sînt eghipteni, ci indieni, adecă din *Indostan*, carii au eşit din țara lor, atunci cînd Ginghişhân au năpădit India cu ostile sale prădătoare; iar împărății indienilor și păn astezi își dau minunate titule, adecă *născuți* de soare, *fii soarelui*, *de o potrivă cu soarele* și ca de-aceste. Pentru acea poietul aici zice că vița lui Zîndadel eşisă și răsărisă împreună cu soarele (adecă început luasă)./

49

295 Din astă viţă dar cel de pe-urmă
Craiu a lor Zîndadel fusese,
Care,-a sa după ce-și pierdu turmă
(Căci Ginghişhân țara-i supusese),
Au mers și dînsul în pribegie
Cu cei ce scăpasă de robie./

15

50

301 Parpangel despre moş să năcusă
Din cea mai frumoasă Țiitoare
A lui Zîndadel; așa să dusă
Apoi pogorînd raza de soare
Păn la dînsu, și care nu crede,
Caută la el, că-în faţă i-o vede.

51

307 Cel mai bun el cîntăreţ din gură
Și din lăută era, minte-isteată
Avînd și tot feliu de-învățătură,
Ce place la boieri, în paiată.
Acel feliu-era voivodul mare
A zlătariilor mergînd călare.

52

313 Iar după dînsul tot alese
Șireaguri din singura lui ceată,
Să ducea-întrun rînd tot cîte șese,
Căror urma ceia laltă gloată,
în pielcuța goală-golișoară
Și scripind de neagră ca și-o cioară.¹

53

319 Cei înarmați ayea buzduwane
De-aramă și bine Țintuite,

15

¹ Știut lucru că indienii, arapii, māvrii, sarachinii și alte neamuri negre, cu atîta să țin mai frumoase, cu cît sînt mai negre; și pielea sau fața albă, la dînsii așa e ocărită, precum la noi cea neagră. Pentru aceasta și ceata lui Parpangel trebuie să fie fost una din cele mai de frunte, fiind că scripea de neagră./

Toți oameni tari și groși în ciolane,
Cu păru-îmburzit, barbe sperlitate,
Haine-avea lungi, scurte și-învrîstate,
Unii fără mîneci, alții rupte-în spate./

54

325 A treia cu păsuri măsurate,
Căldărarii nalți de stat se-iviră:
Toți căciulați, cu barbe-afumate,
De tăriea lor lumea să miră,
Taie-arama ca nește șindile
Și rabdă foame cîte trei zile.

55

331 Armătura lor era ciocane
Ferecate, toți era călare;
Dar unde mă tragi, o Bălăbane!
Ducătoriul acestor pretare!
De-ascultă țigănia de tine,
Cu mult era de dînsa mai bine.

56

337 A patra venind să văzură
Fierrarii cu-ale sale baroase,
Arzătorii de cărbuni și zgură!
Întrarmați era ei și cu coase,
Pe nește druguri lungi îndreptate
Și-în forma lăncilor ferecate.

57

343 Ducul lor era Drăghici cu minte,¹
Carele multe veacuri văzuse,
Și totuș' din gură nici un dinte
încă pînă acolea nu-i căzuse;
Acum ținea el a șapte muiere
Si-încă să simtea bine-în putere./

¹ *Ducul*. Acest cuvînt chiar românesc și mai de cătră mulți pană acum obicinuit, însemnează *povățuitoriu sau voievod* și răspunde italianescului *duca*, latinescului *dux*. De nu mă înșală socotința! eu socotesc că autorii aici au vrut se urmeze lui Omir care încă au pus pe Nistor că ar fi trăit trei veacuri de oameni./

17

58
349 Trei sute de-armați număra ceata:
Pedestrime-aleasă; fieșcare
Mergea voios și de războiu gata.
Purta ei cu sine, de vînzare,
Seceri, cuțite, foarfece, zale,
Și nu le lipsea numa parale.

59

355 Sosiră-apoi, în șireaguri groase,
Lingurarii cu scuturi pe spate,
Toți bine-îmbrăcați, cu barbe rase,
Și la brîu avînd nește barzi late
Ce toate soiuri de lemne taie,
Armă pre bună și de bătaie.

60

361 Povața lor și vrednicul jude
Era Niagul, iubeț de dreptate,
însă-acum numai de stînga-aude,¹
Și-e cel mai bun meșter de covate,
De scafe, căuce, linguri, tăiere,
Răvâre, hîmbare și cuiere.

61

367 Dar cine va spune cum să cade,
Ceata slăvită ce-acuma vine?
O! tu Apolloâne, drăguț bade!
Șoptește-mi ce voiu să zic bine,
Că, fără de-a ta naltă-însuflare,
Poetul haz și priință n'are./

62

373 Acești era (pre limba-învățată
Grăind) airari, pre limba gioasă
însă, băiași le-au zis proasta gloată;

17

¹ Aici (cum socotesc eu) este ascunsă o satiră mare, atît asupra Niagului, cît și asupra tuturor judecătorilor îndeobște, pentru că zice cumcă Niagul ar fi fost iubitoriu de dreptate, și apoi adaugă: *însă-acum numa de-a stînga aude!* Foarte supțire să vede a-l vinui precum ar face strimbătate, cînd vra să facă etc./

Aceasta era cea mai aleasă
Ceată dintru toata țigănie,
De-armați număra mai la o mie.

379 Avea la dreapta sulițe lunge
Și nește săbii de stînga, scurte;
Care știea cum sulița-împunge,
Cum de sabie trupul amurte,
Acela trebuia se-aibă frică
Și groază de-astă ceată voinică.

64

385 Iară pre-aceștea cu fală duce!
Tandaler inimosul, de care
Nu cutează nime să să-apuțe!
Așa este de harnic și tare;
Frică nu cunoaște, nice spaimă,
Că-ar umbla cu dracul¹ pisma'l defăima.¹

65

391 Pe-urmă,-în stoluri groase, neașezate,
Mergiea lăeții, goleții, droaie,²
Ca nește păzitori de bucate,
întrarmați cu măciuce și maie,
Muierile cu prunci mici în spate,
Unî de tot goli, alți de jumătate./

66

397 Corcodel pre dînși avea poruncă
Să-i povățuiască-în rînduială,
Corcodel! care cu bobi aruncă¹
Și cu vrăjituri oameni înșală;

¹ *Pisma il defăima* este voroavă poeticească și va să zică **pismașii il defăima**.

² *Lăeții, goleții*. Sînt un feliu de țigani care dintru toți să află mai cu puțină rînduială și umblă purure pribegind dintrun loc intraltu, **vorbesc** mai toate limbile și trăesc cu amegiri etc./

¹ *Ce este a arunca cu bobii*, fieste care știe, însă Corcodel să vede a fi fost nu numai vrăjitoriu, ci și tilharius și fur; sau încai părtaș cu **acest feliu** de oameni, căci amintrile cum ar fi putut ști toate cele furate; cu **adevărat!**

Ori cine ce va fura el știe,
Spuindu-i Dracu din răspîntie.

67

403 După ce toți în giur s'așezară,
Puindu-se în formă de cunună;
Lăuda principul adevară
Ascultarea lor și voia bună,
Apoi, deacă pe toți gata vede,
El de-aci-întraltă parte purcede.

68

409 Cărțile din Cioara nu spun aice
Mai multe, iar cele din Zănoaga
Mai adăugă-încă (prin un *să zice*)
Și-o voroavă-a lui Vlad-Vodă-întreagă,
Care el la cea tîmplare-o zisă,
Iacăt'o, precum o aflai scrisă:

69

415 „Ascultați voi, cioare blăstămate!
Iată că v am dat arme voinice,
Precum și tot feliu de bucate;
însă, ca-în zadar să nu vă pice
Piara-în gură, zăcînd voi pe spate,
Olaturi v'oi da, țarine și sate./

20

70

421 Iar de-acu nainte ca țărani
Cei alalți, în mîndra Muntenie,
Veți fi socotiți și voi, țiganii,
Deacă veți arăta hărnicie;
Numa cît trebuie, lingă-acele,
Să pliniți ș'alte porunci a mele:

20

că de obște să zice cumcă Dracul mai cu samă să ține la răspîntii, și să află și la *Pravilă* / o rugăciune asupra dracilor din răspîntii. însă, cu anevoie este a crede ca lui Corcodel să îi fie fost Dracul așa de bucuros spre slujbă și să îi spue toate. Cu toate aceste, nu voiu a tăgădui.

71

426 între *Bărbătești și-între-Inimoasa* ¹
Este-un loc care *Spaterii* să chiamă,
Acolo țigănia stremțoasă
Tăbărind va fi și luind samă
De-a face toate cîte domnească
Măria-mea va să-i poruncească.

72

432 Să știți că turcii acum în țară
Au intrat, că toate-ard și prădează;
Pentru-acea fuga v'ar fi zădară,
Ci mai vîrtos cu d'arma vitează
A s'apăra e silit fieșcare
Și nici vă rămîne-altă scăpare.

73

439 Pentru-aceasta eu, ca și-un părinte
Al țării și stăpîn, v'am dat arme,
Ca să vă-apărați (deacă-aveți minte!),
Cînd ar căuta turcii să vă sfarme,
Căci aflînd ei țigănia nearmată,
Ar putea-o prăpădi deodată./

21

74

445 Luăți-vă dar aminte bine,
Ca nu doar să vi să-achețe-în floace
Nescâi ghierre turcești și păgîne,
Că apoi fără cap ce ați face?
Deci, cînd ar da turcii să vă bată,
Nici voi să stați cu gura căscată!

75

451 Datu-v-am tot feliu de bucate:
Multe legumi, oară și poame,¹
Doao mii de slănini afumate,
Să nu răbdați în tabără foame,

¹ *Bărbătești și Inimoasa* sînt doao sate care și acum se află în Țara Muntenească./

27

¹ *Oară* să zic toate jivinele zburătoare casnice, adecă care să țin pe lingă casă, precum: găini, giște, rețe etc./

32

Zăr destul, lapte-acru și rachie,
Ca mai dragi armele să vă fie;

76

457 Lîngă-aceste, coșuri de făină
Pentru mămăligă, multe sute,
Să vă fie la prînz și la cină,
Atîteși de-urde putini umplute;
Iară voi încercînd toate-aceste,
Mergeți far' a face mare veste.

77

463 îmbrăcîndu-vă-în arme viteze
Ce v'am dat, purcedeți înainte,
Iară nimene să nu cuteze
Rămînea-înapoi (de are minte!),
Că-amintere va trebui să moară,
Fiind împușcat ca ș'o cioară."/

22

78

469 Atunci întro gură gloata zisă:
„Mulțămim foarte mării tale
Dă toate, iar mai vîrtos dă clisă!¹
Ian vie-acum dă hăi cu cealmale,
Și-înceapă cu-a noastră țigănie,
I-om sătura noi dă bătălie!"

79

475 Apucînd apoi Drăghici voroava:
„Luminate doamne!-în țara toată
(Zise) știm că ți-au răzbătut slava
Și nu este cineva să poată
Călca porunca mării tale,
Ba nici pe departe să te-înșale!

22

¹ *Clisă* se zice românește; însă tot aceiaș' să chiamă pe alte locuri *slănină* sau si *lard*.

33

481 Dar, să ierți măriă ta! să zice
 Că-ar fi dă tîlhari căile pline;
 Noi nam vrea să-avem cu dînșii price,
 Ci-am trăi cu toată lumea bine,
 Și ne temem să nu ne sluiască
 Oriucidă laia tîlhărească.²

487 Rugăm dară pre măriă sa foarte
 Ca să ne dee pe drum vreo pază,
 Ori oșteni ce n'au frică dă moarte.
 Sau haiduci cu groaznice obraze,
 Și (deacă-ar fi domneasca-îndurare)
 Doao sute-or ajunge, ne pare". /

493 Principului nu păru străină,¹
 Această cerere țigănească,
 Căci (drept vorbind) era de sfat plină;
 Pentru-aceasta, din garda domnească,
 Porunci călăreți să-i petreacă
 O sută, pană la Valea Seacă.

499 Cu cîntări de drîmbe și-alăute
 Țigănimea cu toate-ale sale
 încă-întracea zi fu petrecută
 De ostași la hotărîta vale.
 Până-aici cartea Zănoaghei spune
 Ce-întralte hronice nu să pune.

¹ De nu așa ști eu, din ispitire, cit sînt de minunați țiganii la vorbe și gîndurile sale, mai că nu așa crede să fie zis Drăghici unele ca aceste. Inșă autoriu zice că din cronică au luat aceste, deci nu vād pricine pentruce să nu îi credem. /

² *Străină*, adecă nu îi păru noao și neașteptată. Dar, să mă erte autortul (măcar îmi este prieten), căci această cerere țigănească, tocma fără sfat era si fără minte, adecă ca trei, **pană** la patru mii de oameni armați să să teamă de neste tîlhari, tocma să fie o sută. Și apoi pe atite mii să păzască o sută de ostași!... De-aici să poate cunoaște că Vlad le știea bine năravul și nu au vrut el întradins să îi facă / ostași, ci mai virtos ca să îi stringă la un ioc, să nu știe dînșii ce să face în țară, ca să nu se poată vādi printrînși cele ce-au socotit el a orîndui cu **ostile** sale. /

505 Iar cele care de-acum urmează, „,
 într-un chip s'afflă-in cărțile toate,
 Și fieșcine poate să crează „ „,
 Cestor întîmplări adevărate,
 Ce să vor spune de-acu nainte, „ „,
 De nu cumva toată cartea minte.

511 întracea vine cu pasul iute
 Vrăjmașul păgîn suflînd izbîndă.
 Nice Vlad (prin locuri cunoscute
 Nevăzut urmînd) vremea-și tāmîndă,
 Ci nāvāling stoluri osābite,
 Morții negre toate le trimite. /

517 Ca lupul flāmînd care supt deasă
 Tufă ciulit, pre pîntece zace,
 Cînd vede trecînd o turmă groasă
 De-oi sau alte slabe dobitoace,
 Pe cea mai de-aproape sîngurată,
 Răpește și fuge cu ia-îndată,

523 Așa Vlad urmînd oastea cea mare
 Turcească,-ordiilor despărțite,
 Neașteptat înainte le sare
 De prin locuri ascunse, dosite;
 Și-așa le știe zătigni bine,
 Cît nici măcar unul viu rămîne.

529 Mahomet nici pe vr'un muntean vede,
 Nici de pierdutele gloate știe,
 Ci neoprit înainte purcede
 Pān la Tîrgovești, unde pustie
 Află cetatea; să miră foarte,
 Dar nu vra să meargă mai departe.

535 Și tu, musă dragă, fă hodină,
 Că destul cîntași într-o suflată;
 Deci, să nu te vatemî la plumînă,
 Fie-ți destul acuma, de-o dată;
 Peste puțină-apoi răsufare
 Ne vei spune și-a doao cîntare.

FIRȘITUL CINTECULUI 1/

CÎNTECU A II

ARGUMENTU

541 Un viteaz cu mintea fluturată,
 Pornește și el în pribegie,
 Iar țigănimea noastră-înarmată
 Trimite la Vlad-Vodă solie,
 Să ceară vreo cale mai scurtată
 Și tot cîte trei hodini odată.

1

547 Bine-au zis odată, nu știu cine:
 Deacă nu e minte, nici cap să fie,
 Căci din mintea slabă pe cap vine
 Tot răul. Fericit care știe
 A-ș' procopsi mintea-în cele bune
 Și-a nu-o-învăța la gînduri nebune.

2

553 Mintea e ca ceara molișoară,
 Ce formă-îi apeși, acea rămîne,
 Și iarăș' e ca și-o peană-ușoară
 Care-anevoie-într-un loc se ține:
 Măcar ce vîntucel o răpește
 Și-apdi cine știe-unde să trezește.

3

559 De pildă-întru-aceasta să vă fie
 Un viteaz cu mintea schimosită,
 A cărui minunată-istorie,
 Aici vroiu să fie povestită,

Căci (măcar, cevaș' Cam pe departe)
Are la țiganii noștrii parte¹./

4

565 Tocma pe-aceiaș' vreme și viteaza
Cade pomenirea celui mare
Becicherec Iștoc diri Uramhaza
Ce, din rîvnă fără asemănare
De-a face-un lucru de vitejie,
Acuma pornisă-în pribegie.

' 5

571 în Ardeal, pe Murăș, el de-acasă
Era, precum ne mărturisește
O hîrtoagă vechie, de moli roasă,
Ce Sofronie-au scris-o românește,¹
Cînd era la Cioara-în mănăstire,
Propovăduind sînta neunire.

6

577 Golea căpitan apoi (pe care
Streamța căpitanul încă-1 chiamă)²
Cetind amărunt acea scrisoare,
Afla că Becicherec, de pe mamă,
I-ar fi strămoș, și-aceasta e pricina
Că și el puse pe-unire mîna.

7

583 Becicherec să trăgia dintru-o viță
(Despre strămoșii lui) țigănească,
Dar moșu-său ajunsese-în spiță
De nemeș, prin o carte domnească,
Căci mulți ani cu lăuta și tîndale
Desfăta curtea mării sale./

¹ Precum văd, autorul impletind această de osăbită istorie la istoria cea de frunte a țiganilor, au vrut să facă asemenea altor poetici care la poveștile sale mestecă unele ce nu sînt de firul istoriei ceii de frunte. Acest feliu de istorii virrite sînt numesc episoade. Cu toate aceste, minunată / aflu eu nebunia lui Becicherec, carea să vede a fi scrisă numai pentru ardeleni.

² *Sofronie este* Un călugăr cunoscut foarte de nume, în Ardeal, și călugărit la mănăstirea *Cicarei*; și au sculat mare vrajbă asupra uniților.

³ Mai tot pe aceiaș' vreme se-au sculat și altulasupra uniților, care de obște să numea Golea căpitan./

8

589 După-acea dobîndind el moșie,
Să ținea romîn (căci ungurește
Nu știea), măcarcă pe-ungurie
fi mai plăcea decît românește,
Cum și-astezi, nemeșii mai cu samă,
Tot pe-ungurie trag și să chiamă.¹

9

595 Pentru-aceasta și-un unguresc nume
Fiului său Mișca el puse;e;
Acest Mișca apoi eșind în lume,
Nu știu-în ce chip aminte-ș' aduse
Că-ar fi țigan, de unde se zice
Că-au intrat cu tată-său în price,

10

601 Grăindu-i: „Tată! mie-mi pare
Că nu m/ai născut tu, dar un craiu
Sau, de bună samă, un domn mare,
Căci nu simț în mine spre mălaiu
Sau mămăligă nice-o plăcere,
Și gura mea tot plăcintă cere.

11

607 „*Hâctmore!*.. (bătrînul de-alta parte
Zicea:) bine că lumea nu știe
Că-au fost cîrpitoriu de ciure sparte
Moșu-tăuL acum de nemeșie
Te ține și taci, *âz erdegăta!*
Nu mai întreba cine ț'e tata!..

12

613 Că țî-oi lăsa cu limbă de moarte,
Să nu pomenești a noastră viță
La copii și nepoții departe,/

27

¹ Nu să poate [ști?] de familia acestui Becicherec astezi în Ardeal. Poate că se-au fi firșit, însă atita să culege, că au fost din comitatu Hinedorii, unde și acum sînt mai toți nemeșii de romîn sau trăgîndu-să din romîni; nu știu ungurește, dar vor să fie unguri./

Ci mai virtos că dintru-o domniță
Și de la Negru-Vodă purcede
Neamul nostru să zici, și ți-or crede.

13

619 Cunoști tu, fătu-mieu, pe Vintilă?¹
Care-acum așa se ține mare?
Moșu-seu cerșea pe-uliță milă,
Apoi încăpînd prin o tîmplare,
La slujbă-în domneasca pitărie,
în urmă-au căpătat nemeșie.²

625 Și-acum nepoții lui cu mărime
Fălescu-se că neam le purcede
De la Balambir cel din vechime,
Craiul unnilor!!... de-aci se vede
Că tot nemeșul vra să rudească
Din oareșcare viță domnească.

15

631 Pentru ce și noi nalta prăsiere
A noastră să nu-o luăm de parte?
Ca toți viitorii să se mire
(Mai virtos cei ce nu știu carte)
Iar copii noștri însuși' or crede
Că Negru-Vodă-început le dede.

637 Cînd eram în Țara Muntenească
Și-încă prunc am auzit odată
De-un Negru-Vodă ce din crăiască
Viță-ar fi fost născut, luminată,
Și-ar fi fost un viteaz foarte mare
Ce-au domnit din munți pană la mare./

¹ Un nume a oareșcărui nemeș de pe acea vreme.
² întii am socotit că autoriul numai au vrut, aici, să satirisască, însă cetind multe în istorii vechi, de pre vremea principilor din Ardeal, am aflat că împărțea foarte lesne nemeșiile și mulți slugi a lor cele mai de gios, în urmă dobîndea această vrednicie./

17
643 Socotind eu de-unde mai cu cale
Ar putea și purcederea noastră
Să fie,-aflai (mărcară la scoale
N-am umblat), cu mintea mea cea proastă,
Ca de la Negru-Vodă să fie
Toată neagra noastră seminție,¹

18

649 Căci, așa, va crede fieșcare
Văzindu-ne neagra familie,
Cumcă dînsa-începutul său are
De la Negru-Vodă ;-asta-ți spun ție
Ca să ști tu și să spunî la toți
Copii de copii și de strănepoți.

19

655 Aceste ziciea moșul celuia,
De care vom să cîntăm aice,
Și să chiea Becicherecu Gruia,
Iar fiul său, Mișca, tot ce zice
Bătrînu, bine-și astupă-în minte
Ca să facă așa, de-acu nainte.

20

661 îndată cît îi născu cocoana
Un cocon frumos, numele-i puse
Iștoc, sil dede-apoi la Tismeana²
(După ce mai mărișor crescuse),
La mănăstire, se-învețe carte
Și să mai vadă și țări de parte.

¹ Negru-Vodă să zice de obște cel întii princip a Țării Muntenești, Radu-Vodă cel cu porecla Negru, care este întemeitoriu stăpînirii muntenești.

² Tismeana se chiamă o mănăstire pe Jiu... doară cale de trei zile din Ardeal./

667 într-o iarnă ș'într-o jumătate,
Pruncul pân la psăltire-ajunsesese,
Știea de rost ceasurile toate
Și cînta pană la glas a șese;
Patima lui din toate mai mare
Spre povești era și spre cîntare./

673 Destul că-învățasă ca trei alții
Și-acum cetisă și-Alexandria;¹
Mult să mira el de toți înalții
Voinici, dar mai virtos vitejia
Lui Alexandru-în cap îi intrasă
Și nu vra nice de cum să iasă.

679 Lîngă-acele,-apoi să mestecară
Ș'alte povești care el auzise
Pe-orbeți cîntînd la tîrguri de țară
(Că toate le-avea la sine scrise),
Cum sînt: *Mîrza, Iovan și Iovită*²
Cu-Anița, draga lui crîcîmăriță,

685 Apoi, *Novac*, bătrînul cel tare,
Și *Român* cu *Goia* nerănitul
Și mai mulți voinici viteji, de care
îi cîntasă lui Danciu vestitul.
Toți acești jurase-arme să poarte
Asupra turcilor pană la moarte.

¹ *Alexandria*, cartea prin care s-au tălmăcit românește faptele lui Alexandru împărat; însă este mestecată cu multe basne. Poate că pe acele vremi era singură care se avea pe limba românească, precum nici astăzi să află premultă cărți învățate, în această limbă.

² *Iovan, Mîrza, Novac, Iovită* și ca de acești, sînt oareșcare viteji / pe care îi pomenesc și acum, în părțile acele, oamenii în cîntece; mai virtos orbii cînd cîntă prin tîrguri și cer milă, mai virtos eîntă istoriile acestor oameni viteji ce să bătea cu turcii și cu tătarii.

691 Dar îi plăcea lui și cele lalte
Istorii, pe *Ungk-Alexandrie*,
De mari viteji sau de fapte nalte:
Voinici năzdrăvani în pribegie
Umblînd și bătîndu-se cu zmeii,
Ucigînd balaurii și leii./

697 Sau fii de-împărat cercînd frumoase
Fete-împărătești, de zmei răpîte,
Zine-ajutătoare și miloase.
Una din cele-a lui mai iubite
JLra.-Ileana Cosinteană care
îi cășuna multă suspinare,

703 Căci avuse și el, în junie,
O ibovnică,-anume-Anghelină,
Care de-un lobonț, în curuție,¹
Fu răpîtă fără de-a ei vină,
Nici se-auzise de atunci încoace,
Unde-e? de trăiește și ce face.

709 Iar el săracu-atîta durere
Prinsă-în inima lui cea rănită,
Cît, de multe-ori îi vinea a mere
în lume, căutînd fata dorită;
Iar cite-odată de dor și greață
Să cumpenea să-și curme viață.

¹ *Lobonț* și *curuț*, cuvinte cunoscute în Ardeal. Curuții era improptiva împăratului / și lobonții pentru împărat; *curuție* va să zică: vremea curuților. Acest cuvînt vine de la cruce, adecă de la cunoștuții în istorie *crucișeri* carii purta arme împotriva paginilor, ca să iae dela dinșii Ierusalimul, adecă să oștea pentru credință, iar în Ardeal era acești curuț, care zicea să să bată cu nemții pentru ale sale privileghii și pentru țară; și să pot asemăna cu confederații (*confederați*) leșilor./

- 715 De-aci-iricold rău cuget îș puse,
 Ca să nu se-însoare nice-odată,
 Și-așa el tristă viață duse
 Păn' la vârsta de-acum adîncată
 Care, precum la cronică scrie,
 La cincizăci de-ani trebuia să fie./

- 721 Jele adîncă, lingă singurată
 Și trîndava lui viețuire,
 Cu mintea de mulți ani ațîțată
 Prin povești, în urmă, schimosire
 La crieri i-au adus, dar, cum să știe,
 N'avea numa-un feliu de nebunie.

- 727 în toate-alte era el cu minte,
 Numa una i să năzărisă,
 De care nu putea să-l desmînte
 Nime,-adecă, pe-Anghelina-închisă
 Că-ar ținea un zmeu întro cetate,
 Și numai el ar putea-o scoate.

- 733 Sîlindu-și el toata sa gîndire
 Afla că numa prin vitejie
 Să poate-îvinge-a zmeilor fire,
 Că știe și din *Alexandrie*,
 Că-Alexandru să bătea cu racii
 Ce era mai răi de cît dracii,

- 39 Apoi cu furnice și-alte bale;
 Și pe toate el, sau cu putere
 Sau cu sfatul bun, urni din cale.
 Aceste-învîrtea el cu plăcere
 Prin mintea făr ahea prigorită,
 Hotărîndu-și să facă ispită./

- 745 Zioa, noaptea gîndea cum ar face
 Se-ajungă și el odinioară
 Coiful, zoăo și scutul să-înbrace;¹
 Ca mergînd și el din țară-în țară,
 Bătălii să facă cu furnice,
 Pe crai streini din tron să rădice.

- 751 Iată-acum prilejul i să4mbie,
 După cugetu lui, tocma bine:
 Cît aude că pe-a lui țigănie,
 Turcul cu mare putere vine
 (Fiindu-i mintea de mult aprinsă),
 Îndată și el armele prinsă.

- 757 Cu cămeșe de zale să-îmbracă,
 Care-încă tată-său cumpărare,
 De la-un băcăciu din *Petrilăca* ;²
 În loc de coif, chivără mițoasă,
 Naltă, îș' pune-în cap, ce să zice
 Că-ar fi fost pe multe frunți voinice.

- 763 întei o purtase, cum îmi pare,
 Craiul Cordocuba,-apoi viteazul³
 Novac și Iorgovan cel Mare,
 Mai pe urmă-ajunsese la cneazul
 Gugulenilor, care pe-un vițâl⁴
 O scîmbă cu-un olătăș din Săcel.⁵ /

¹ *Scut* este cuvînt curat românesc ce să află și în cărțile de demult și însemnează arma apărătoare a celor vechi ostaș', ce acum de cătră unii să zice platoșă sau și paveză...

² *Petrilăca*, sat în Ardeal; iar băcăciu însemnează nemeși mai de rînd, precum la Moldova *răzeșii*.

³ *Crdcuba*. Așa s-au chiebat / un craiu a bulgarilor și a romînilor, care din păcurari au ajuns la domnie și au scos pe tătari din Bulgaria.

⁴ Guguleni să chiamă în Bănat romîni cei pădureni despre munți, mai virtos carii sînt pe apa Timișului.

⁵ Olătăș să chiamă nemeșu cu daturi, adecă cu pămînturi și moșii./

769 Destul! că mergînd ia mai de parte,
De la Mândra pană la Nândra,-ajunse
în urmă (măcar-, cu nește boarte)
Și la Becicherec; care-o ascunse
în ladă, grijind-o foarte bine,
Ca să nu mai cadă-în mîni Străine.

775 De-a stînga-încinsă-o sabie lungă,
Care-în pod, sub streșină,-aruncată
De mult acum zăcuse pe-o dungă;
De rugină era cam stricată,
Totuș, cum să-arăta la făptură,
Era din pre bună armătură,

781 Dar păcat! că greu să putea scoate
Din teacă,-așa-o prinsese rugină,
Un om slab de-abea o purta-în spate,
Și-această greutate e pricina
Din care sîntem siliți a crede
Că de la hantătâr ia purcede.

787 Căci hanul zătignit la strîmtoarea
, Jibetului de-oștile-ardelene¹
Și pierzind acolo toată floarea
^Gloatelor sale, el ca prin pene
Scăpă, lăsînd sabia de jăc
Unui nemeș din Vâidei sărac,/
36

793 Dela care tată-său, pe-o pipă
De spumă, prin schimb> o căpătasă,

¹ Strâmtoarea Jibetului să zice și astezi în Ardeal și este un / cîmp larg, unde au bătut Cheneji Pavel și cu Batoreă pe turci și pe tătari, strîm-torindu-i spre Murăș. *Jibetul* este un sat aproape de-acel cîmp, precum și satul Vâidei nu este departe de-acolo, în sus, cătră munte.

Iar sosind acasă, în pripă,
Supt streșină,-în pod, o aruncasă;
Unde zăcea de mulți arii încoace,
Virrită-între nește poloboace.

799 Acuma era Becicherec bine
întrarmat și destul de odată,
Dar încă nu precum să cuvine
. Și precum cetisă el, odată,
Că de trebuință încă este
Un scut și suliță, lîngă-aceste.

805 De suliță nu iera sminteală,
Că măcar ce țigan o știea face,
Iar a scutului bună tocmeală
îl mincă pe dîns, aceasta-i zace
Acum adînc în minte și-i pare
Că făr scut nu e nici un viteaz mare.

811 Spre norocul său vede-o tipsie
Mare, de-aramă și-îndată, iacă,
în scut o preface, cum el știe,
Apoi pe mîna stingă o-îmbracă;
Acum era și sulița gata
Și iacă-ți voinicul, *azebdta*.¹/
45

817 O slugă-avea foarte credincioasă,
Bucur frătuș să chieamă, pe care¹
în slujbă de copil mic luasă,
Om scunducel de stat, însă tare
Și foarte deșențat la cuvinte,
Avea (-în cît, de sama lui) și minte.

¹ *Azebăta*, cuvînt ungueresc de sudalmă, dar să obicinuieste adese în șagă, precum românescul, *l. tu-i masa /*

¹ Frătuși să chieamă de cătră ardeleni, bănățenii de pe margine, în mie-m pare că-s tot una cu gugulenii.

823 Acestui striga Becicherec îndată:
 „Bucure, pe Ducipal adu-încoace,²
 Apoi tu, pe loc, de drum te gată",
 Bucur caută la dînsul și tace,
 Văzîndu-l așa de minunat
 Din cap până-n picioare-întrarmat.

829 în urmă zîmbind zise: „Stăpîne
 (De nu mă-înșel), noi, ca din poveste,
 Vom să trăpădăm la țări străine,
 De balauri mîntuind neveste,
 Căci cu ceste-arme-așa-înfricoșate
 Măcar cu ce zmeu te poți tu bate/'

835 Becicherec acuma plin de sine,
 Ce zice Haicu nu bagă-în samă,
 Ci să caută cum i stă de bine,
 însă mai vîrtos scutul de-aramă
 Dintru toate-i place; Haicul, cruce
 Făcîndu-ș', de-aci măhnit se duce:/'

841 „De bună samă! (grăind cu sine)
 Iară-împresoară cele vîntoase¹
 Pe stăpînul! zieu, nu-mi pare bine!
 De cîndu-l știu, așa spulbăroasă
 Cugete eu n'oblicii la dîns!
 De bună samă, iară l'au prins.

² Ducipal chiamă în Ardeal, pe calul lui Alexandru, care ar trebui să sa zică Buchefâl sau Bucefal, de pe greceie sau letenie./

^{3J} ¹ *Cele vîntoase*, tot aceiaș' se vede a însemna ca *cele frumoase*. Norodul crede, în Ardeal (doară și pe alte locuri!), cumcă sînt niște zine care să țin în văzduh și zboară mai vîrtos ncapte; și aceste ar avea putere a strămuta minte la oameni și a-i căzni în multe chipuri.

847 Cine știe, doar și-au pus în minte
 Să-și caute pe-Anghelina furată,
 De carea el cu multe cuvinte,
 Toată zioa-mi spune cîte-odată!...
 îmi zice să fiu gata de cale...
 Hum! hum! (cum văd) estea nu-s tîndale!

853 Așa dar îmi caută de la tine
 Să mă duc, dulcea mea Sîmziană²...!
 Și să te părăsesc! ba mai bine
 Piară cea pribeagă-a lui flioncană,³
 De cît să las eu pe-a mea drăguță,
 Pe tine,-ah! Sîmziană dulcuță."

859 Socotind frătuțu-în sine-aceste,
 Iar să-întoarse cu inima frîntă
 La stăpînu-său spuind cum este
 Treaba și jurîndu-să pe Sfîntă
 Vinerea, pe care el păzește,
 Cumcă pe Sîmziană iubește/

865 Și cumcă, de-l va duce cu sine,
 De-acasă,-ajungînd la cea dintie
 Apă, prăpaște, și-orce topilă,
 Va sări de viu în ia; să știe
 Stăpînu-său chiar curat această!
 Pentru ce l'aduce la năpastă.

871 în urmă zisă: „-încai, o, drag stăpîne!
 Deacă-au ajuns lucru păn întratîta,
 Fă ca nunta să ne fie mîne,

² *Sîmziană*, este nume femeiesc, obicinuit în Ardeal.

³ *Flioncană*. Acest cuvînt foarte giosit, să poate erta în gura frătu-tnlui./

Apoi, cînd îi vrea, în toată clipita,
Mă duc măcar prin ce țări străine,
Pîn la marginea lumii cu tine."

54

877 Nemeșul în gînduri fluturate
Cufundat fiind, abea l'întăleasă,
Lîngă-acea să trudea cum ar scoate
Din teacă, sabia ruginoasă;
Deci mănios și cu nerăbdare
Sudui toti morții cui o are.¹

55

Iar, după ce-o scoasă-apreg să scoală
Pe frățuț, ca cînd ar vra să-i zboare
Capul, învîrtind sabia goală;
Sluga spăimîntat îndată sare
Și luînd ușa cît e de largă,
Foarte spăimîntat la grajd aleargă.

56

„Așteaptă, tîlhariule de munte
(Răgni după dîns), ți-oi da eu ție,
Nevastă, Sîmziană și nuntă!"
Nici Haicu la suduit să-îmbie,
Ci morții și cu rugile toate
Suduind, îș' pune gluga-în spate./

57

895 Era-în grajd un armăsar bătrîn,
Șoreciu, cui și coama-i picasă
Și-a nevoie putea roade fîn,
Ducipal de mult acu-l chiemasă,
Căci, precum istoria lui spuse,
Și-Aiexandru-un Ducipal avuse.

38 ¹ Foarte obicinuită sudalmă în Ardeal: *f...-ți morți cui te arel* însă aici, ne luînd sama Becicherec se suduia pe sine, căci a lui era sabia. însă, cu toate aceste, de-aici să vede cît de acurat sau cu de-amăruntul au silit autoriul nostru a scrie această istorie, căci nici sudălmile hu le-au lăsat afară, ci le-au pus, măcar nu cu aceleș' cuvinte, dar totuș', poate întălege măcar cine, cum au suduit./

50

58

901 Pe-aceșt Haicul înșelat aduse,
Iar domnu său nezichind nimica,
Lucrurile toate la rînd puse
Și-îmbrăcînd apoi arma voinică,
Să-arunca lui Ducipal în dos,
Care gemînd pleca capu-în gios.¹

59

907 Iar Haicului dede-o iapă sură,
Pe care el însuși călărisă,
Cînd inlibovit făr de măsură, ^
Pe-Anghelina frumoasă peșisă;
Abea să clătea de vitioană,
Și de pre păr să chiema Surană.

60

913 Ca și vitejii cei din vechie,
Florii scutul și sulița dede
Și-i porunci ca el să le ție,
De-aci făcîndu-și cruce purcede;
Bietul Floarea după dînsul merge
Și de lacrimi ochișori își șterge./

40

61

919 „Ah! (oftînd și zicînd în sine),
Rămîni, Sîmziană, sănătoasă,
Deacă nu fusei harnic de tine!
Florea tău de-a pururea te lasă
Și doar nu te-a vedea nice-odată,
Sau încai fată nemăritată."

3Q

¹ Ca să arete autoriul cît au fost Ducipal de bătrîn, au pus cumcă suindu-se pe dînsu Becicherec, el au gemut și au plecat capu în gios. In
∴ orighinal mai-sînt oarecite viersuri, prin care autoriul au arătat cumcă acest Ducipal, mai o jumătate de mii tot întins au pîrțăit, însă pentru necuvința s-au lăsat afară./

51

- 925 Așa merge Becicherec nainte,
 Florea după dînsu cu-întristare;
 Amîndoi multe-învîrtind în minte,
 Trecură prin Hațeg tot călare,¹
 Neabătînd nicăiri pîn la munte,
 Unde-în doao drum li să răspînte.

- 931 Lăsămu-l să meargă-încătro știe,
 Că i-om da noi acuș, în cărare,
 Cînd o vrea să facă voinicie;
 Deci, tu, musă, pleacă-a ta cîntare
 Spre țigănia noastră-înarmată,
 Care pe drum era-împrăștiată.

- 937 Grija țiganilor cea mai mare
 Acum răzăma toată-în bucate,
 A rămînea-îndărăt fieșcare
 Să silea, lîngă cele-încărcate
 Carră cu mîncări, iar la-împărțală
 Era multă sfadă si cîrteală.²

- 943 Dar și-altă nevoie le sta-în cale,
 Căci pe nemîncat nu putea merge,
 Zicînd ca li-e greață cu gol foaie
 Să trapede-atîta și s'alerge.
 Cînd era sătui, punea pricină
 Că le-ar fi rău și făcea hodină.

¹ *Hațeg*, orașel în Ardeal, dela care să numește un ținut întreg, tocma la marginea munților Țării Muntenești.

² Fieșcare poate să-și închipuiască ce strigare au trebuit să fie la împărțala bucatelor! și cită pază vor fi căutat cetele ca să nu se depărteze de bucate!/
 ^

- 949 Așa făcînd, abea cite-o milă
 Călătorea pe zi, pîn ce-odată
 Bunul Drăghici chiemă pe Ciurilă
 (Era-întro zi spre-hodină-așezată):
 „Pasă (grăi), strigă să să-adune
 Toți voivozi și fețele bătrîne,

- 955 Că bune lucruri eu am și multe
 De-a le zice și-a pune-înainte,
 Deacă-or voi doar să mă asculte,
 Și m'or asculta, de-or avea minte!"
 Ciurila-îndată mearsă de-acia
 Și striga-întru toată țigănia:

- 961 „Tot omul să-audă și să știe
 Că moșul Drăghici să strig mă mîină,
 Ca tot îns la cortul lui să vie,
 Cei care-s de vîrstă mai bătrînă,
 Că multe are el să vă zică,
 Dar veniți curund, futu-1 în tică." /f

- 967 Cum s'auzi ceasta, în țigănie,
 La Drăghici din toată partea vine
 Și s'adiină murga boierie
 Cu fețele cele mai bătrîne,
 Iar după ce toți în jur statură,
 într-această formă Drăghici ură:

- 973 „Voi, bărbați buni ș'oameni d'omenie,
 Dă mult am vrut să v'aduc aminte

¹ Măcar că acest de pe urmă stih, pentru cuvîntul cel necuviincios, nu trebuia să se pue, sau să se strămute amintirile, însă vrînd eu să rămîiu credincios istoriei, nu m-am îndurat a-l lăsa afară, socotînd că acel cuvînt de multe ori și întru adunări mai alese iese din multe guri cinstite; deci, cu mult mai puțin va sta rău în gura lui *Ciurilă*.j

Dă hele ce-umblă pînă cuget mie,
Iară, dintru toate mai înainte
Pare-mi-să că-ar hi mai cu treabă
Să călătorim noi mai în grabă,

71

979 Că, dacă-ți umbla durmind pînă cale,
Cum voi făcurăt pînă aice,
Nu-împliniți voia mării sale,
Deci căută-a vă teme dă cerbice,
Că, vai noao, dă cumva-ar înțālege
Vodă că voi durmițizile-întrege."¹

72

985 Aici Ghiolban căldărariu-incepe
(Necăutînd că Drăghici nu gătasă
Cu zisul): „Toți, carii vreau să crepe
Dă căldură, grăbească, nu-mi pasă!
Dar eu n'oi merge d'a nădușită,²
D'ar mai hi Vlad-Vodă p'atita./

43

73

991 Iar, dă vreți a face cum voi spune.
Să știți că vom nimeri mai bine:
Să-arătăm, adecă-în plecăciune,
Domnii, ca să nu ne mai mîne
Dă-acum, așa dă parte și iute,
Ci mai bine drumul să ne scurte.

74

997 Să-ș arete-a sa domnească milă
Și să poruncească ca să fie
D'aici pînă la *Spăteni* numa-o milă;¹

42 ¹ Poftesc să iea cetitoriu aminte că și vorba țiganilor de atuncea au pus-o autoriul, precum era. Deci nu să poate îndoi nime pentru adevărul aceștii istorii.

43 ² A merge de-a nădușită, va să zică Ghiolban, adecă a merge **pană** ^ / nedușare, sau **pană** să va năduși.

44 ¹ Mulți or ride doară de cererea țiganilor; însă, deacă vă gîndi cineva că țiganii socotea cumcă vodă poate face din doao miluri unu, tocma nu este de mirat. Mulți, și din creștini, cred, și acum * / cumcă solomonarii călăresc în văzduh, pe balauri și aduc grindină. Care lucru e și mai minunat de cît a țiganilor! ,

Apoi să ne dee slobozie
Dă-a face tot trei hodini odată!..."
Aici voroava lui fu curmată,

75

1003 Căci Avei striga din gura mare:
„Ahăsta mi sfat! ahasta-i minte!..
De-aici toată mulțimea-adunată
Lăudă vorba și sfatul cuminte
A lui Ghiolban și-îndată-așezară
Solii să pornească pînă-în sară.

76

1009 Lîngă-acele ei mai hotărîră,
După-a lui Drăghici bună părere,
Totuș, să tot meargă cîte-o țiră,
Dar, ca să poată mai cu plăcere
Călători țiganele gloate
Au pus în frunte să meargă bucate,/

44

77

1015 Socotind bătrînii-întăleptește
Cumcă gloata, silită de foame,
Va căuta să meargă bărbătește,
Ca flămînd pîntece să-și întrame.
Hotărînd asta tot îns întoarsă
Acasă și-adunarea să sparsă.

78

1021 în cea zi și numita solie
Purceasă, ce fu din doao fețe,
Cele mai harnice-în țigănie,
La cuvinte și gînduri istețe:
Unul Gîrdea cel cu gura strîmbă,
Celălt Găvan, cîntăreț în drîmbă.

79

1027 Făcînd ei cale de multe zile,
Dederă-în urmă, prin o tîmplare,
De stragea lui Vlad, lîngă-o moghilă,
Ce cătră dînșii striga: „cătare!"¹

¹ Cătare era de mult un cuvînt obicinuit la oșteni, prin care întreba, străjile pe cel ce să apropia; va să zică *acătare ești* sau *cine ești*.

Iar deacă pricina le-auziră,
Pană la Vlad îi povăţuiră,

80

- 1033 Care-în puţine vorbe le zise:
„Mergeţi voi la ceialalţi în pace!
Spuneţi că-aşa poruncă se scrise,
Ca, deintru-acel loc, unde-acum zace
Hodinind a voastră ţigănie,
Pân la Spăteni o milă să fie!"/

45

81

- 1039 Cu-acest bun răspuns mîndra solie,
Cît mai de grabă de-aci purceasă
Drept cătră-înarmata ţigănie
Carea, de locul unde-o lăsasă,
De parte-acu mergea pe-apucate,
Vrînd să nu rămîie de bucate.

82

- 1045 Auzind această milostivă
Poruncă, de strigături şi-uite¹
De la mic şi mare deopotrivă,
Răsunară tufele-înfrunzite;
Şi-întracea zi pân se făcu seară,
Tot întins beliră si mîncară.

83

- 1051 Ian se-abâtem şi noi, muşişoară,
La cea cricîmă colea, nu de parte,
Ca să bei un sau doao păhară
De vin, deacă ţi-ar fi sete foarte,
Că, precum văd eu, aici ţ'e voia
Se curmi si tu cîntecul a doia.

F I R Ş I T. C Î N T. A I I /

45 ¹ Uite este cuvînt făcut de la fireasca strigare şi chiuire; se zice *uiesc*,
adecă strig cu glas mare, de unde *uet*, plur. *uete* sau *uitul*, plur. *uite*.j

CÎNTECU A III

ARGUMENTU

- 1057 Urgia slută dintru nălţime
Vede toate şi rău se-întărită;
Oblicind armata ţigănime
Merge la iad, pe Sătâna-învită,
Care ieşind pe ţigani desmîntă;
Lui Parpangel rău cărţile cîntă/

46

1

- 1063 De-ar fi muritorii între sine
Sinceri, nevicleni şi cu dreptate,¹
Poftitori unul altuia de bine,
O, ce traiu şi zile desfătate
Ar putea pe pămînt se petreacă
Semintia-omenească săracă.

- 1069 Nu-ar fi-atunce bătăi, nice războaie,
Clevetiri, pismă şi dujmănie,
Nu-ar căuta unul pe-altui să despoaie
De viaţă, de-averi şi moşie;
Nu-ar striga'ţăranul cu plînsoare:
„Boierii beu crunta mea sudoare".

- 1075 Urgia de nu-ar fi, blăstămată,
Care pe-oameni turbură si face

46

¹ *Sincer* sau *sincer* este cuvînt latinesc, întrebnicit aici, cu atît mai
virtos cu trebuinţă, fiindcă limba romanească nu are nici un cuvînt asemenea
în limba sa, care să aibă aceiaş' noimă; care întru noima sa firească însem-
nează *neamestecat cu vreun lucru stîin, şi ne viclenit*, iar în noima morale
însemnează *drept la inimă*, care spune adevărat toate ce gîndeşte, şi întru
faptele sale drepti. Este adiectivă: sincer, sinceră.

Nepriitori, ce cu-întăritată
Minte, preste tot locul, nepace
Samănă, mai puțin amară
Viață noi am petrece doară.

1081 Colo, spre miază-noapte, cam departe,
Sus, în văzduhul întunecos,
Este-un loc (precum scrie la carte)
Căutînd cătcăunilor în dos,²
Unde neîncetat bătălie
Face-asupra stihii stihie./

47

1087 O zină rea, țara stăpînește,
Care nu suferă nice-un bine,
Toate spulbără și desunește,
Alungă, sfarmă, strică ce-ii vine
înainte, și-Urgia să chîmă,¹
Rea prăsilă din tată și mamă.

1093 Vînturi pe lîngă dînsa turbate
Vicolînd în volbure se-întoarnă,
Balauri și alte înveninate
Bale șuieră, noapte și iarnă
Este-acolo, iar zi-însărinată
Nu se-au pomenit nice odată;

47 ² *Cătcăuni* se zice pe unele / locuri oamenii cei care mîncă oameni, și aceasta este o poveste foarte veche într-un norod, cumcă tătarii, cînd prăda țările, vindea pe oameni la cătcăuni sau, precum într-alte părți să zic *căp-cîni*, adică ca cînd acei ar fi cu capete de cine. Frîncozește *cannibale*.

48 ¹ *Urgia*. Autorul nostru, după obiceiul poeticesc, face din ideea cuvîntului acestui, o persoană, adică o zină, și fiind că *urgia*, după / noima ce cuprinde în sine acel cuvînt, însemnează cea mai mare neîubire și nepriință, el încă, ca să o tipărească mai bine, o zugrăvește ca pre-o zină rea ce nu suferă nimic ce e bun și toate răzvrătește. Și, cu adevărat, luînd filosoficește *libovul* sau *iubirea* nu este altă fără împreunarea, unirea și năzuirea la o laltă; iară *urgia* sau ura cea mare, este desunire, despărțire și stricare sau turburare.

1099 Pămîntu-împregiur e făr de roade,
Aduce numa brumă și ghiață,
Fieri sălbatece-una pe-alta pradă,
Una pe-alta sfarmă și desmață,
Căci nepoftînd una-altia bine,
Vecinică luptă fac între sine.

1105 Privind aceasta de sus la toate
Ce-în lumă să fac, văzu sfremțoase
Gloatele țigănești întrarmate
Cu securi, ciocane și baroase;
îndată se-implu de crudă fiere
Și rîngind colții să roasă-în ghiere./

48

1111 Pentru că nu rabdă sluta zină
Ca rînd bun oamenii să păzască,
Drept acea de minie-acum plină,
Nu căută numa să-și izbîndească
Asupra țiganilor; și iacă,
întro deasă negură să-îmbracă

10

1117 Și pe-aripi de volburi cu fortuna
Incălecînd, gios, la iad pogoară;
Pe-unde merge vîgeie și sună,
Vîntură,-împinge toate și-oboară.
însuși pre diavoli prinsă mirare
De-această cumplită-înviforare.

11

1123 Iar' după ce stete cu-îndrăzneală,
înnaintea negrii mării sale,¹
Satanei, care cu multă fală
Stăpînește-a tartarului vale,
Rădicînd ia sprinceana sumeață,
Zise amenitînd cestui în fată:/

¹ Precum s-au zis într-un cele de înnainte, Satana s-au pus de cătră autorul nostru, cel mai mare dintru duhurile osîndite, căci așa să pune și la *Scriptură*.I

12

1129 „Sătano! de nu mi-ai fi părinte
 Și de n'aș fi-înteii născută ție,
 Când căzuși din ceriu (de ții tu minte),
 M'avu cu tine-oarba Nebunie,¹
 N'ași căuta că-aici este-a ta țară,
 Ci-aș' grăi cu tine-întralt chip doară.

13

1135 Unde-i inima ta cea neînvinsă?
 Dece nu ieși în lume? Ce frică
 întratita sufletu-ți cuprinsă?
 Nu vezi ce năpraznă să rădică
 Asupra ta pre pământ, afară,
 Și cum vor să te facă de-ocară?

14

1141 încă și țigani mișei caută
 A să-apuca de vreo rînduială
 Părăsindu-și ciocane și lăută
 Și-înarmați pe Mahomet să scoală;
 îi văzuiu sfātuind cum să-ajute
 Lui Vlad cu sfatul și cu vârtute.

15

1147 Iar tu șezi aici, fără de grijă,
 Ne căutînd unde Vlad scoposește,
 Care acuma și pe turci îngrijă
 Pierzîndu-i cu țapa tirănește;
 Și să poate zice cu de-adins,
 Că Vlad-Vodă-încă n'au fost învins./

16

1153 Singur acesta, de-1 lași în pace,
 Gata e-a stinge toată turcimea!

)

!

i

Iar iadul tău atunci ce va face?
 Unde-ți va fi slava și mărimea
 Că-ai scornit legea mahometană?¹
 Înțalesu-m-ai, acum, Satană?."

17

1159 Aceste grăind, ca și curcanul
 întăritat, să gînfă și-insuflă
 Celuia-în inimă tot catranul
 Său turbat, iar Sătana-abea suflă
 Acum, de venin și de manie;
 Luînd-o de mîină-apoi: „O, mie!

18

1165 (Răsuflînd zise), fiică iubită!
 Pe-aceasta te cunosc adevărată
 Prășila mea! dar, fi odihnită!
 Acuș' vei cunoaște că-al tău tată,
 Tot acela-i, care-odenoară
 Vru pre Cel înalt din tron s'oboară!.."

19

1171 Urgia de-aci să-întoarsă-îndată,
 Iar Satana, iute ca vîntul
 Sau slobozită din arc săgeată,
 Pătrunzind în curmeziș pământul,
 Eși-în lumea cu oameni afară,
 în chip de fum mestecat cu pară./

20

1177 Iar după ce pămîntească boare,
 De-oarecîteva-ori răsuflă-întru sine,
 Păn ce i să făcu mai răcoare,
 Să socoti cum ar fi mai bine,
 Ca ne văzut, toate să-iscodească
 Și străjile sfinte să nu-l zărească.

50

¹ Aici, iară trebuie să se înțeleagă poeticește, cumcă Satana este tatul Urgiei, care vra să zică: Satana încă fiind în ceriu și inger, să mindri și nebunește gîndi să se nălță mai sus decit Dumnezeu ce l-au zidit. Din această nebunie a lui, să născu ura care o poartă el asupra făpturilor lui Dumnezeu, deci Urgia este fiica lui./

¹ Toate ieresurile sînt dela Satana, cu mult mai virtos legea mahometană, după cum învață cărțile besericești...

² După cărțile Sfinților Părinți, Satana fiind în ceriu și dintru ingerii cei mai aleși, s-au înmîndrit în sine și au vrut să-și înalță scaunul său mai sus decit Dumnezeu./

1183 Știind el foarte bine că-afară
De ceata-îngerească pînditoare
Ce prejur toată lumea zboară,
Sîntilie proroc încă are *
Asupra lui pază foarte bună
Și-unde-îl zărește,-acolea-1 detună,

22

1189 Deci, o piclă luă prejur sine,
întunecată, ca să nu vază
Soarele, căci (cum la cărți bătrîne
S-au scris) nu suferă el vreo rază.
Acest chip sue cătră nălțime
Vicleanul duh nevăzut de nime.

20

1195 Cum vulturu silit de foame,
Jur împrejur, până la nori zboară,
Apoi codri, cîmpi ș'ogrăzi cu poame
Străbate cu vederea, ca doară
Va zări stîrvuri sau mortăciune
Sau ceva vrednic de vînăciune,¹

21

1201 Așa Satana cu față viclenită,
Iute să rădică-întru nălțime,
De unde căutînd într-o clipită
Văzu de la-Ochian până-în Tătărime,
Pe toți mîncătorii de pîne,
încă și pe cei cu cap de cîne.²

22

1207 De-acolo văzu nenumărată
Oastea lui Mahomet cum prădează,

* ¹ Precum se zice de cătră Cunoscătorii firii lucrurilor, vulturu are mai străbătătoare vedere dintru toate paserile, ca și șoimul; drept aceasta foarte bună asemănare face aici autoriul.,,

² După poveștile celor bătrîni, acei căpcîni sau cătcăuni era cu capete de cine și mîncători de oameni, hotărînd cu tătarii./

Cum pîrlește Muntenia toată
Și nime-a sta-împotrivă-i cutează ;
Să bucura Vicleanul în sine,
Moarte jurînd limbelor creștine.

23

1213 Cercetînd apoi cu de-amărunt
(Cum era viclean), precepu-îndată,
De pe față și de pe văștmînt,
Țigănimea unde-ar fi-adunată ;
Și iacă! firea cea rea Limbic
Să facă cu dînsa-o mișelie./

52

24

1219 Bieții faraoneni ajunsesă
La Inimoasa, dela Flămînda
Venind și mult s'apropiesă
De' Spăteni, cînd spre a lor osîndă
Răul Satana cu-îșelăminte
Hotărîsă-a le turbura minte. ¹

25

1225 Tocma era-întro zi de hodină,
Tabăra păusa de cale lungă,
Iar cei de vîrstă mai bătrînă
Adunați fiind zăcea pe dungă
Și-începuse-a grăi cu-isteție
Pentru-arme și pentru bătălie.

26

1231 Voivod Guliman purta cuvîntul,
Sfătuindu-le cu-îcredințare
Cum (fiind legați cu jurămîntul
Să-aibă pentru toate pază mare)
Ar trebui lucru să tocmească,
Ca vrăjmașul să nu-i năpădească:

52

¹ Mă tem foarte să nu gîndească aici mulți cumcă autoriul au vrut să facă numai șagă, zicînd că țiganii au venit dela Flămînda și au sosit la Inimoasa și se apropiase de Spăteni! căci, cum poate să să tîmple^ca dîșii dintru / at'ite sate, tocma prin aceste minunate și mult înseninătoare la întîmplările lor să fie trecut. Și adevărat: la Flămînda țiganii capătară bucate, la Inimoasa apucară inimă și aprcape de Spăteni să bătură!

5J

1237 „Bărbați buni, oare n'ar hi mai bine,
Zisă, pân' a pași mai dăparte,
Aici să ne-armăm cum să cuvine?
Că nu să știe din care parte
Vrăjmașul vine și-i d'a să teme
Doară-apoi să nu ne-ajungă vreme./

1243 Trăbue dar ca toți hăi călare,
Naintea taberii să purceadă
Armați, cercetînd oare din care
Lătore turcii taie și pradă;
Văzîndu-i apoi, cum pot dă tare
S'alerge dîndu-ne-înștiințare;

1249 Iar noi cu tabăra hea groasă,
Atunci auzînd că vin dincoace,
S'apucăm fuga hea sănătoasă,
încolo, și să mergem în pace,
Pînă cînd ne vor purta picioare,
Numa să scăpăm dă la strîmtoare".

1255 Răzvan fierrariul atunci să scoală
Și-intracest chip rostul său deschide:
„Bine să zice" «la fală goală
Traîsta-i ușoară!», zieu! că-i d'a rîde,
Cum Guliman a fugi ne-învață,
După ce ne-arma cu mintea-îndrăzneată!

1261 Dar, căz! dă navem chief dă bătaie,
La ce să purtăm atîta pază,
Ca doară turcii să nu ne taie?
La ce s'apucăm arma vitează?

Cînd făr' arme, ca fără povară,
Fuga vine cu mult mai ușoară! /

1267 Aici, Gulimane,-altă putere
Nu ieste fără, sau a te bate
Pântru piele, copii și muiere,
Cum și pentru dragile bucate,
Sau aruncîndu-ți arme necrunte,
A fugi gol-golișor la munte".

1273 Răzvan era ceva să mai zică,
Cînd Vlaicu lingurariul începe
A rîde și glasul său rădică:
„Eu nice-întrun chip nu poci precepe
Ce să-învîrtește voao pîn minte,
Ca cînd ați avea boală herbinte.

1279 încă nice veste nu-i să vie
Turcii și iacă-unii că să gată
Dă fugă cu mare vitejie,
Iar alții să cocoresc îndată
Și vor să taie-în vrăjmași ca-în clisă,
Dar amîndoao părțile visă!

1285 în ce chip am venit pân aice,
Așa să mergem dar și d'acie,
Iar dă ni s-ar pune doar' în price
Cineva pă drum, cu vrăjmășie,
Totdăună-are să se păzască
Răgula noastră țigănească, j

¹ Răzvan au trebuit, de bună samă, să fie la vreo bătaie, de știe așa / bine cumcă e mai ușor a fugi fără arme. Nici noi trebue să ne mirăm astezi, cînd auzim că la ceasta sau cea bătaie au mers în răsipă oastea, și drumul, pe unde fugea, era plin de arme aruncate...

² Noi gîndim de obște că țiganii nu au nice o regulă, însă foarte / smin-tim intru aceste, căci, precum să vede de aici, ei au multe regule, după care își înpodobesc lucrările lor; precum să vede din cele următoare, regu-lele lor nu sînt rele, încai sănătoase! /

1291 Adecă: fruntea hălui mai tare
 Să plecăm cu multe rugăminte
 (De-om vedea că-în fugă nu-i scăpare),
 Iară cînd cu năvală herbinte
 Ar da pă noi mai puțină laie,
 Să stăm și noi virtos la bătaie!"

1297 „Să mă bată Dumnezeu! că bine
 O nimeriși, Vlaice! tocma-în gură
 Ahasta-mi eră, dar și-alta-mi vine
 Lîngă-ahaia-în gînd! (barba cea sură
 Ștergîndu-și Gogu zise) ce-om face
 Făr dobe și trîmbiți răgace?

1303 Apoi, și fără steaguri sau povață
 Și măcar un bucin, mie-m pare
 Că nu-i nice-o povață-îndrăzneată!...
 D'ellea-întii să faceți însămănare,
 Helelalte apoi, pot să fie
 Cum Vlaicu v-au zis pă dascălie.

1309 Numai cît încă-o răgiilă bună,
 Țigănească,-am să v'-aduc aminte,
 Ca să călătorim tot daună,
 Aproape dă păduri, căci nu minte
 Zisa vechie, cum că paza bună
 Ferește primejdia totdeună./

1315 întrahăst chip văzind noi dăparte,
 Că vine vrăjmașul cu putere,
 Apucînd tufa scăpăm dă moarte,
 Iară pă cîmp (după-a mea părere),
 Ca un iepure, fuga d'ai întinde,
 Totuș' iuții gonaci te vor prinde."

1321 Guliman era să mai înceapă
 Că-încă tot sfatu său nu spusese.
 „Toate-aheste nu plătesc o ceapă!",
 Zisă el; și-abea din gură-i iese
 Acel cuvînt, cînd dintru nălțime,
 Rău Satana privind cu iuțime,

1327 Mai jos să slobozi și deodată
 Mutîndu-și în corb fisiognomia,
 Făcu deasupra lor, o zburată,¹
 Rătund împregiur, ca ciocîrlia,
 Și lui Guliman care pe iarbă
 Șezind ura, să cufuri-în barbă.

1333 Croncănind apoi, cha! cîr! îndată:²
 Peri și mearsă dintra lor față.
 De-această-arătare minunată,
 La toată-adunarea căzu greață,
 Iar ștergîndu-și barba Guliman
 Sudui de mamă pe croncan!/³

1339 Toți statură cu gura căscată,
 Ochi involbindu-și cătră stele,
 Pance Drăghici, după o bucată
 De vreme, suspinînd cu gele
 Grăi: „hăi! mult mă tem d'ahastă,
 Să nu cadă pă noi vo năpastă!"

¹ Zburată, adecă zburăciune, zburare.

² A croncănire să zice numai de corbi, vrînd a însemna cîntecul lor; iar *cha! cîr!* sint vorbe obicinuite, cînd vra cineva se facă asemenea cu glasul, cum fac cioarele sau corbii. Eu am socotit întei că autoriu au pus aceasta de la sine vrînd să batgiocurească pe țigani, fiindcă unii țărani tineri așa cîrăesc pre săracii țigani! însă căutînd la / Cronica de la Zănoaga, m'am incredintat că tocma așa s-au întimplat din cuvînt în cuvînt.

1345 Drăghici era, pe vremile-acele,
 Cel mai bătrîn din cetele toate,
 Care prorocea bune și rele
 Ce să tîmplase-în țară și prin sate;¹
 Toți pre-acesta, ca pre-un proroc mare,
 Asculta cu multă-încredințare.

1351 „Auzît-am (zise el) odată,
 Dela dada, Dumnezeu să-l ierte!
 Că mare nevoie-are să pată,
 Ba și cu moartea va să să certe,
 Ahâl p'a cui cap să spurcă doară,
 Ori croncănește un corb sau cioară.

1357 Pântr-ahaia vă luați aminte,
 Ca nu cumva diript ha bătaie,
 Dă care vă sfătuiți mainte,
 Lui Guladel bine să nu-i paie
 Și pîn hastră-arătare cerească
 Va dă primejde să vă ferească".

1363 Iar Niagul, judecătoriu suptire
 (Cum avea năravul cîte-odată),
 La dînsul cu ciudoasă zîmbire
 Căutînd grăi: „Dar ian mai încetă,
 Badeo Drăghici, a proroci rele
 Și-a ne mai dăscînta dintru iele.¹

¹ Eu (spun drept!) nu precep ce va să zică aici autorm și socotesc că ar trebui să să cetească în loc de *intimplasă: ce avea să să întimple*, caci amintrile de ris lucru este a numi proroc mare pe cineva care în loc ae cele viitoare spune cele trecute./

¹ Se zice în obște de cineva care vorbește multe și fara de cale, curtica descîntă; iar a descînta dintru elle, însemnează a descînta unui pe care l-au stricat zinele, sau cele frumoase care să numesc și elle. Inșă vorba Neagulum va să zică atîta: nu mai vorbi de-acele nimicuri.

1369 Ahaia noi știm și fără tine,
 Cumcă hălui p'a cui creștet șede
 Un corb sau cioară nu-i merge bine;
 D'ai vorbi tu la niște cirede
 Dă boi, lesne ți s-ar crede doară,
 Dar noi nam mîncat ceapă dă cioară".²

1375 Pană să sfădesc cești între sine,
 Iacă Zăgan ursariul aleargă
 întrun suflet, iar dacă vine
 La cea șeștină mare și largă,
 Unde s'afla cinstita-adunare,
 Abea răsufliînd zise:-„oh, tîmplare!"

1381 Cu-ochii spărioși, gură-înpumată,
 Mai nădușindu-l suflarea deasă,
 Vru el încă să grăiască odată,
 Dar în gură ș'atuncea-i rămasă
 Toată ceialaltă cuvîntare,
 Numai cît putu zice:-„oh, tîmplare!"

1387 întracea mirînd gloata murgie
 Sta cu gura de-o palmă căscată
 Și-ochi bolboiați așteptînd să vie
 Doară lui Zăgan graiul odată,
 în urmă, după multă silire,
 Ursariul iş' vini ceva-în fire.

1393 „Oh! strigă iei, voi nu știți nimica!
 Ce tîmplare voiu spune geloasă;
 Văileo! că vi s-au răpit Romica
 Lui Răzvan, Romica ha frumoasă!"
 Asta-auzînd toți ca muți statură
 Spînzurînd dintru-a lui Zăgan gură.

² Aici va să zică Niagul cumcă nu au nebunit, fiind că de / obște să zice că care mîncă ceapă ciorască nebunește.

- 1399 Cei mai mulți îndată să sculară
 Și-adunarea era să să spargă,
 Când sumețul Tandaler în poară
 Să pune zicînd: „Lăsați să meargă
 Pă hăi căror dă dînsa le pasă,
 Ce-aveti voi cu Romica frumoasă?

- 1405 Fugit-o fi doar cine știe
 Cu ce feliu dă țângău, pentru care¹
 Dor va fi simțind și libovie,
 Iar noao, pentru-o fată fugare,
 Nu să cade-a lăsa lucru-în doao;²
 Așa grăește Tandaler voao". /

- 1411 „Ba latră Tandaler ca și-un cîne",
 Tinăr Parpangel atuncea zise.
 „Un fleac! și-om dă nimic el rămîne"¹
 Pană va dovedi cele zise".
 Aceasta ^grăind, cu buzduganul
 Amenință mănios țiganul.

- 1417 Iară mîndrul băiaș lung stete
 Zăpăcit, neștiind ce să facă,
 Căci mai bine voiea să-i arete
 Cu mîna, de cît prin vorbă seacă,
 Cumcă Parpangel n'are dreptate,
 De nul apuca Brațul de spate.

¹ Tângău se zice pe unele locuri, și înseamnă un copilandru, însă mai tot de una să înțelege unul care umblă fără lucru și își pierde vremea în zădar.

² A lăsa lucrul în doao, să zice de-obște și va să zică nehotărît, neașezat. /

³ Fleacă și fleac se zice pretutindine; înseamnă un lucru netrebnic, de nimic, nebagat în samă. Un fleac de om, adevă un om neharinic, defăimat.

- 1423 Acest și cu mulți alți îl opriră
 Și nu putu la cela pătrunde,
 Dară nici lui Parpangel slăbiră²
 Coardele văzînd că nu răspunde
 Vrăjmașul; deci la dîns cu iuțime
 Sări bulzindu-se prin mulțime.

- 1429 îi zdrobiea capul tot bucățele,
 Cu greu buzduganul său de-aramă,
 De nu-l sprijineai tu, Viorele,
 Care bine băgaseși de samă
 Că Parpangel să gată să deie,
 Și-l opriși țindu-l de minție!... /

- 1435 Apoi, mai mulți de-o parte și-alaltă,
 Mestecîndu-se de-abea-i despărțiră,
 Că, de nu, doară sîngele baltă
 Curgea și-un pe-altu făcea tot țiră;
 Totuș', măcar ei despărțiți fură,
 A sudui nu-înceta din gură:

- 1441 „Așteaptă, tilhariule dă cîne,
 Așa nu-i scăpa tu tot dă una!"
 Striga Tandaler pe care ține
 Brațul, Danciul, și mai mulți-împreună.
 Dar zlătariul zicea: „Vină-încoace,
 Cioroiule, deacă moartea-ți place"².

² Slăbiră coardele, adevă va să zică că și la Parpangel era coardele întinsă; este o vorbă figurată care la o poezie de șagă, ca aceasta, să trece, însă la alte nu se-ar putea primi. /

¹ De oi vini la tine, te fac tot țiră; aceasta zic întrune părți, vorbă gioasă și proastă, însă la *Țiganiada* să poate pune, și mai ales cînd vorbesc țiganii.

² De-aici să vede că Parpangel să ținea mai bun de cît alții / căci numi pe Tandaler, *cioroiu*, ca cînd însuș Parpangel nu ar fi fost țigan! De bună samă mumă-sa îi va fi spus cumcă el să trage din viță împărătească! /

1447 Așa, dintr-o micșoară scînteie,
 Să scornea doară-o mare bătaie!...
 Pentru-o mîndră, tinăra femeie,
 Era doi viteji mai să să taie,
 De nu-și aducea zlătariul aminte
 De-a lui Zăgan groaznice cuvinte,

1453 Adecă, pe draga sa Romica
 Că-o furasă cineva cu silă;
 Deci, nezîcînd nimăruî nimica,
 Gîndi să meargă după copilă,
 Apoi, aflînd-o să-întoarcă iară,
 Să facă pe băiaș de mascara./

1459 Era, cum s-au zis, Romica fată
 în toată tabăra mai frumoasă,
 Fată-în păr și-încă nemăritată,
 Parpangel pe-ascuns o-încredințasă
 Și tocma-întrăcea zi cununie,
 Și fără de popă-era să fie.

1465 Pogorînd Cel rău dintru nălțime,
 Hotărisă cu chipuri viclene
 Ca să smomească pe țigătime,
 Văzîndu-i zburătoare, ca pene,
 Mîntea și vrea din drum să-i abată
 Prin o tîmplare vederată.

1471 Știînd el că-a Romicii frumsață,
 Mai la mulți tineri țigani plăcuse,
 învîlîndu-o-întro neagră ceață,
 O răpi din tabără ș'o dusă,
 Gîndînd prin aceasta s'oprească
 Dela drum tabăra țigănească.

1477 Lîngă tabără, cam după spate,
 Un codru des era și foarte
 Bătrîn; să zicea-împregiur, prin sate,
 Că tăiate, frînte sau întoarte
 Ramurile lui pot fi de nime,
 Precum s-au pomenit din vechime./

1483 Multe năluci acolo s'arată
 Ce pe-oameni sparie și-înfioară,
 Iar care cutezînd întră-odată,
 Ori că el nu nimerește afară,
 Veri, deși iese, totuș' oricită
 Vreme-ii rămîne firea smintită.¹

1489 Acolo, pe Romica stăpînul
 Umbrelor negre duse și-îndată
 Desfăcîndu-ș' groasa ceață sînul,
 Copila să trezi-întro poiată
 Mîndru și domnește-împodobită,
 Păn și vatra era poleită.

1495 Cest lucru pe mulți, în țigănie,
 împlușă de jele și de frică,
 Dar, o, tinăr Parpangele, ție
 Nu-ți mai tîhnește-în lume nimica
 Și te mistui cu gele nespuse,
 De cînd Romica ta să răpusă.

¹ Codrul acesta să vede a fi fost încîntat (vrăjit) de cătră Cel rău, ca să amegească pe oameni; nu se-au auzit de un codru ca acesta în Țara Muntească! de unde eu socotesc că este o alegorie poeticească./

1501 După ce prin tabără ș'afară,
Pe luncă, prin văi și la dumbrava,
Pirlitul o căută până-în sară,
Slăbindu-i picioarele cimpave,
În urmă, de dor și jele mare,
Să trînti jos și vru să să-omoare./

1507 „Ah! ursită neagră și pagină¹
(Striga cu lacrimi și plîsoare),
Cum de-mi răpiș' tu iubita zîină!
Ah! cum de-mi întunecași al meu soare,
Iar, de-mi iai a traiului dulceață,
Pentru ce-mi cruți ahastă viață?

1513 O! mie ca sufletu Romica,
Dragă, neasămănată copila,
Dă mursa proaspătă mai dulcică,
Dă cît turtureaua mai cu mila,
Dă cît o mieluşică mai blîndă,
Mai netedă și dă cît oglindă,

1519 Mai oftată dă cît umbra dă vară,
Mai dragă de cît vremea sărinăi
Mai lucedă de cît steaua dă sară!
Deh! vină-m, o, drag suflete, vină!
Dulce Romică, și bunișoară
Nu lăsa pe Parpangel să moară.”²

AA i Ursită neagră adecă ursită rea, fiind că după cugetul de obște,
tot ce e negru? este nepriit; iar poeticește, p n n metafora, *negru*

””””D ^ c l a = s t t t i n t a r e a lui Parpangel se vede că el au fost pro-
copsit la poesie./

1525 Doară-atunci săracu-și făcea moarte,
Să fie-avut un cuțit la sine,
Însă tabăra era de parte
Și-împregiur nu vedea nice-un spine
Să să-împungă, nici groapă sau apă,
Sărind întrinsa să să potoapă./

1531 Dar, ce-mi șoptești, musă, în urechie,
Cîntecul doară să firșesc? însă,
Nu vezi tu cum Pegazul îmi strechie?¹
Cum căpăstru și zăbele frînsă?
Nice vra de poposit să știe,
Pân va sosi în d'alba țigănie.

1537 Căci tinărul Parpangel rămasă
Sîngur-singurel în cea pădure,
Mumă-sa-în zădar l'așteaptă-acasă;
De piatră-ar fi cine să se-îndure
A-l lăsa de jaf sau a nu spune
De-au ajuns el încă zile bune.

1543 După ce el mult jeli și plînsă,
În zădar moarte dorind amară,
În urmă, cît e de lung, se tînsă
Pe iarbă, iar somnul ce-înde sară
Zburînd adoarme toate jivine,
Și pe dîns coperi cu-arepi line.

1549 Însă lucrul cel mai de mirare
E cumcă bietul țigănaș aice,
Unde să culcasă-în supărare,
Află zioa cea mai de ferice,
Căci a doaole zi, dimineață,
El să trezi la Romică-în brață./

¹ Pegáz este la poetici un cal maestru, cu aripi, pe care au călărit
Bellerofon și au ucis Himera; ce este apoi strechia știe fieșcare./

1555 Mulți or zice: cum poate să fie?
 Dar eu zic: foarte lesne! și iacă,
 în ce chip, adecă, prin drăcie
 (Și ce nu poate Dracu să facă!),¹
 Satana, tot întraceă poiată,
 îl duse-unde-era-a lui Răzvan fată.

1561 Asta-mi căuta să vă spui nainte,
 Ca să ne putem la viitoare,
 Mai pe lesne-înțalege-în cuvinte,
 Căci cîntecul aici firșit' are,
 Iară cîntărețul bărbătește
 De-a patra cîntare să gătește.

FÎRȘIT. CÎNT. A III/

CÎNTECUL A IV

ARGUMENTU

1567 Sfinții din raiu spre-ajutoriu aleargă
 Muntenilor, iar o vrăjitoare
 în zădar pe draci bate cu veargă
 De sînger; rău Satana se spare
 De fulgerarea lui Sintilie;
 Sînmihaiu merge spre bătălie.

1

1573 O, fericite timpuri bătrîne!
 Cînd se mai pogorea cîte-odată,
 Pre pămînt strălucind cu lumină
 Sfinții, sau ca pe cei răi să bată,
 Sau ca celor credincioși se-ajute
 în scîrbe si se le dea vîrtute.¹

67

2

1579 Acum pare că ceriul de lume
 Și-au uitat cu tot și nu mai bagă
 Samă de-oameni, lăsînd să-îi sugrume
 Nevoile-întru viața-întreagă!...
 îngerii nice-în vis acum se-arată,
 Se ne-începe vreo taină ciudată.

1585 Cu-adevărat, eu altă pricină
 Nu-aflu făr că, sau nice-o credință
 Noi avem acu, sau pre puțină;

Q7

¹ Care nu crede doară cumcă în vremile de demult să pogoria sfîntit
 pre pămînt, acela să cetească *Viețile Sfinților* și să va încredința.

însă-a bătrînilor socotință
Răzăma pururea-în lucruri sfinte,
Ceriul avînd în suflet și minte.^{2/}

1591 Dar, ori de-unde-aceasta să purceadă,
Destul! că pe vremea lui Vlad încă,
Sfinții oblicînd atîta pradă
' Ce făcea turcii-în creștini și-adîncă
Răutate, pre pămînt veniră
Și muntenii prin ei biruiră.¹

1597 Aceasta nu numai că să zice,
Dar să-află și la cronică scrisă,
Pentru-acea scrisăi și eu aice,
Cum Geanalo maestrul mi-o zisă
Și cum se-află-în cărțile cioresți
Carele, zieu! că nu spun povești.

1603 Luna scăzuse de-a treia oară
Și iară crescînd se făcea plină,
De cînd oastea turcească, varvără,
Jecuiea stăpînia romînă.
De robiri multe și de cruzie
Rămăsese țara mai pustie.

² Eu însuș' nu știu ce pricină poate să fie, de acum nu se aude nice de un sfînt, ca să se pogoară din raiu la oameni, cum să tîmpla mai nainte; poate că adevărat zice autoriul cumcă pentru aceia că acum oamenii n-au nice o credință; și adevărat! că vedem și din *Evangelie* cumcă fără credință nu va putea face cineva nice o minune. însuș' Hs. vrînd să facă vreo minune, mai întei întreba de credință și numai acelor făcea minuni, cari credea, căci nu trebuie a arunca / mărgăritariul în gunoiu!

§S

¹ Poetul nostru cu adevărat ține tare și virtos cumcă pe vremea lui Vlad s-au pogorit sfinții, dar mie tot să pare cumcă aceasta este o alegorie poeticească, vrînd el, prin aceasta, să arete cumcă Dumnezeu și sfinții ajuta / creștinilor, adecă împotriva turcilor, prin puterea lui Dumnezeu și prin rugăciunile lor, iar precum este obiceiul la poeți, de și măcar ce lucruri numai gîndite, ei le personisesc, adecă le fac ca vii și lucrătoare, intracest chip cred eu și pentru acest lucru.

1609 Numa țigănia noastră-armată,
înatrite valuri și-asuprele,
Era-întreagă și ne vătămătă,
Scăpînd oarecum ca pintre iele.
Era-întro zi de vară, sînină,
Cînd dintru a raiului grădină,/

69

1615 Sînspiridon, prin o tîmplare, ¹
Privînd în jos ca să mai vadă
Ce fac muntenii, „au! văileo!” tare
Strigă-înspăimîntat, iar o grămadă
De sfinți de pre-împregiur îl întrebă:
„Ce țe, Spiridoane, și ce treabă?”

1621 „Oh! zise, dar nu vedeți ce-mi este?
Perit-au Țara mea Romanească!
Piere și cinstea mea la neveste;
Nu fu țară-unde să mă cinstească
Ca Muntenia, și-acuma toată
O văzuiu de Mahomet prădată”.

10

1627 Toți sfinții caută-apoi și să miră
De mulțimea taberii păgîne,
Toți umerii și capete clătiră,
Pîn ce Sînnicoară-adînc în sine
Cugetînd, din buzele sfinte
Următoare slobozi cuvinte:!

70

11

1633 „O! cuvioșilor! mie-mi pare
Că nu-i vreme de-a clăti din spate
Sau a jelui fără de-ajutare,
Așteptînd pană vor fi surpate
Besericile noastre de păgîni,
Dar ian să-ajutăm și noi pe romîni.

¹ *Sînspiridon* va să zică Sfîntul Spiridon, fiind că strămoșii noștri nu zicea *sfînt*, ci *sînt* sau *sîn*, precum *Sînpetru*, *Sîntă Mărie*... j

1639 Drept aceasta, tu, Spiridoane, dară,
Luînd voinicii noştri în soţie,
Pe Giorgiu cu Medru, jos te pogoară
Şi-ajută lui Vlad în bătalie.
Aşa gîndesc eu că-ar fi mai bine,
însă n'aşteptaţi de-azi pană mine,

1645 Ci, cît mai curund trebuie-a merge
Că-amintere poate fi zădară
Ajutarea; ceşti doi pot s'alerge
De grabă, fiind călăreţi, iară,
Tu, pedestru (precum, din canoane)
Trebuie să mergi, o, Spiridoane!"¹

1651 Singiorgiu cu Sinmedru fiind de faţă,
întărea sfatu lui Sinnicoară,
Numa Sînspiridon avea greaţă.
Căci nu văzuse nici odenioară
Vreun războiu, avînd inimă blindă
Din fire şi neiubind izbîndă./

1657 Singiorgiu-îndată sabia cînsă¹
Şi zoaa-îmbrăcă nestrăbătută,
Coiful, scutul, sulîta nevînsă;
Iar îmbrăcîndu-le toată sărută,
Nu pentrucă-s bune şi frumoase,
Ci că de mult el nu le purtase.

¹ Precum am zis mai sus, poetul au vrut aici să urmeze întru scornitură lui Omir carele încă arată în ce chip ziei elinilor să sfătuia pentru lucrurile omeneşti; / şi acest e chipul de-a vorbi poeticeşte. Însă aceia rămîne tot de una adevărat, cumcă întru cei alalţi sfinţi, Sfintu Nicolae, Spiridon, Gheorghie şi Dimitrie tot de una au fost cinstiţi de munteni.

² Singiorgiă să zice prosteşte, însă acum zic Sfetigheorghie!...; așa şi Sinmedru va să zică Sfintu Dimitrie.

1663 Aşijdere Sînmedru să-armează
Şi-amîndoi de-aci să pun călare:
Sînmedru pe iapa sa cea brează,²
Iar Sîngiorgiu pe murgul său, care
îmbe dobitoace minunate
Era premăestre şi-aripate.

1669 însemnîndu-se cu sfînta cruce
Cuvioşii călăreţi plecară;
Sînspiridon după iei să duce
Pogorînd pe cea tainică scară³
Care lacov pribegînd de-acasă,
De frica lui Isâv, o visasă.

1675 Dar pârîndu-i cale delungată,
Pe-încet a păşi din spiţă-în spiţă
(Măcarcă nu fusese nici odată
Călare) tot, de-ar fi-o măgăriţă
Sau puiu de asin, socotea-în sine
Că-ar putea călători mai bine./

1681 Şi iacă:-o! minune! ce zăreşte,
O asină despre mîna dreaptă,
Grăînd cătră dînsul omeneşte:
„Sînspiridoane, dar ian aşteaptă!
Şi, de voieşti a merge mai tare,
Nu întreba nimic, ci sui călare!

² Este o vechie poveste între norod, că Sinmedru vine pe iapă brează,, şi să pare că această zicere trebuie să să înţaleagă alegoriceşte, fiind că sărbătoarea Sfintului Dimitrie cade toamna, cînd începe codrul a-ş' schimba frunza, adecă să face galbenă de jumătate, ca şi brează; de-aci au luat şi poetul alegoria sa. /

³ Scara lui Iacov. Se ştie din *Scriptură* cumcă fugînd lacov de acasă, de frica fratelui său, Isâv, au adormit noaptea întrun cîmp şi atuncea au văzut în vis o scară care să întindea din pămînt **pană** la ceru şi au văzut pe dînsa suînd şi pogorînd îngerii. Poetul nostru, cu minunată zburătăţie de minte, acum nu ştie cum se pogoare pre pămînt pe Sînspiridon şi, iacă,, aleargă la cea scară de taină.

1687 Asina lui Valaâm sînt eu, care
 Pentru că potignind odenioară
 îngerului ferii din cărare
 (Ai auzit povestea mea doară?),
 Rămăsăi pînă acum în viață,
 Ca oamenii limbă-avînd vorbeață" ' .

1693 Sînspiridon, făr a pierde vreme,
 Pe loc încalecă măgărița,
 Șuieră-în giur văzduhul și geme,
 Iar sfîntului trecsare căița,
 Așa de rapede-âsina zboară
 Drept cătră Munteneasca Țară./

1699 întracea-a lui biet Parpangel mamă,
 Pană tîrziu, după cina mare,
 Așteptînd cu luare de samă,
 Minunat acest lucru-i pare,
 Că pre fiul cu a sa mireasă
 încă nu vede sosind acasă.

1705 Deci Brîndușa (că-așa, după nume,
 Să chiema) fiind fermecătoare,
 Doară-atunci cea mai vestită-în lume,
 Ce sitirea dracii din viitoare,

' Poetul nostru, precum văd, și-au pus în gînd, întru toate să urmeze lui Omir care ne-au spus de un Pegaz ce era cal maestru și cu ârepi, deci el neputînd zice de un Pegaz / scornit, ca a lui Omir, iarăș' au aflat, prin istețime, din *Sfînta Scriptură*, pre măgărița lui Valaâm. Istoria lui Valam să știe, iarăș' din *Scriptură*, adecă mergînd Valam să blasteme pe izraeliteni, i-au stat îngerul în cale; și măgărița lui văzîndu-l s-au închinat lui și au stătut, iară Valam o bătu și ia grăi cătră dînsul cu graiu omenesc: „pentru ce mă bați?”. Cu toate aceste să nu gîndească cineva că autoriul doară și-au făcut ris spuind aceste, căci cunoscut este căci, după canoane, episcopilor nu este slobod a călări pe cal, iar pe măgariu (precum este obiciaiu în țările / călduroase) au obicinuit și episcopii și călugării a călări. însuș' Mintuitoriul nostru nu au călărit pe cal sureap, ci pe puiu de asin! Iară ce zice mai încolo poetul, trebuie să să ia tot deuna ca o alegorie și nește gînduri cam fluturate a izvoditoriului.

Din rîpe, tauri și prăpaște
 Ca să să-adune și să să-îpraște

1711 Cum însa voiea, apoi să facă
 Toate, cîte le poruncea,-îndată;
 Cînd vra lac, baltă, rîuri seacă,
 Ba ț'o face și mai minunată:
 Cu fermecăturile-neauzite!
 Strămută oameni în fieri și vite./

1717 Tot feliul-încintă ia de jivină ' .
 Și cumu-i vine-în minte-o preface,
 Apoi descînta, cît bați în mină,
 Strămutatele jivini sărace;
 Și nu este-un feliu de măestrie
 La care-îvătată să nu fie.

1723 Deci vrăjitoarea vrînd să știe,
 Unde fiiul ei atîta rămîne
 Și doar de este Romica vie?
 Luă doao fermecate frîne
 Din roșii făcute strămătură
 Șoptind cu sine ceva din gură.

1729 Cum sfîrși neîntălese cuvinte,
 Iaca doao pregroaznice bale
 Fără veste-i steteră-înainte;

' A *incinta* va să zică a vrăji sau fermeca ceva prin cîntare sau spu-
 nerea nescăi viersuri de taină, de unde a deslega de pe cineva fermecătura,
 să, zice a descînta; iară cumcă Brîndușa, prin încîntături, putea să mute
 oamenii / în vite și jivine, creadă cine va vrea, eu nu cred. Cu adevărat că
 Omir încă zice despre Circe (sau Chirche) că au făcut acest feliu cu soții
 lui Ulis (Odisef), însă eu tot deuna cred că Omir au vrut prin aceasta altă
 ceva să zică: adecă prin Chirche au însemnat patima omului cea rea și
 precum patimile alătorează pre om dobitoacului. Iar Ulis care au fost înțelept
 și și-au înfrinat patima nu au putut să să strămute în dobitoac!.../

Guși avea pestricate și foaie,
însă cu-arepi și solzuri pe spate
Și nește coade lungi, cîrlibate./

28

1735 Puindu-le-apoi frîne de lină,
Obrăzui-în pulberă-o căruță
Cu toiagu-învrîstat ce-avea-în mină,
Pe care șezind, bale sumuță
Și iacă-în cotigă fără de roate,
Vrăjitoarea văzduhul străbate!

29

1741 Bălauri-înhămați zboară ca vîntul,
Precum strîga-i mină și-i duce,
întu un ceas cungiură pămîntul
Muntean, dar nice-o nedejde-i luce
De-a-și găsi fiiul dorit, în urmă,
Foarte-amărită cursul său curmă.

30

1747 Supt o rîpă-adîncă să pogoară,
Și luînd de pre balauri căpestre,
Le face semn ca din ochi să piară ;
Ducîndu-se-apoi fierile măiestre,
Scoasă-o vrăjită din sin piscoaie
Și cît poate, de trei ori lipoaie./

31

1753 Mai de grabă de cît o clipită,
Mulțime de duhuri necurate,
Din toate laturi vinea pornită;
însa-începe-a-i blăstăma și-a-i bate
Cu nuiua de sînger încîntată,¹
Pană cînd strigară: „-înceată !-înceată !

¹ Pană în zica de astezi țin bătrînele și moașele noastre cumcă nuiaua de sînger (lemn cunoscut) este fcarie temută de draci și strigoi, precum și strămătura roșie... Eu, cu adevărat nu știu din ce pricină, dar totuș' cred că trebuie să fie o tradiție (pridănie) foarte vechie, întru altele, ce zice poetul aici (cum socotesc eu), au luat din credința de obște, fiind că de obște să zice cumcă babele știu blăstăma, lega și sili pe draci întru atita, cît să tem de dinsele și fac toate ce li să poruncește.

32

1759 Tot ce vrei om face, numa spune
Dorința ta, babă blăstămată!"
Iar ea grăi: „Deacă pană mîne,
Pe-al mieu fiiu și a lui Răzvan [fată]
Aflînd voi nu veți aduce-înceace,
Vai de pieile voastre sărace."

33

1765 Cu zvonete ca roiul de-albină
Turma dracilor să răsipește,
Toată laturea de dînș' e plină ;
Brîndușa puțin să socotește,
Apoi trei ori peste cap își dede
Și-în formă de pricolici purcede.*/

77

34

1771 Acest chip, în formă ia de lupă,
Nice-o tufă lasă necăutată;
Inima-i pare că-o să să rupă
Văzînd că tot în zădar cată,
Iară cînd era de zori aproape,
De manie mai nu se potoape.

35

1777 Deci luîndu-și iară forma-întie,
De trei ori suflă-în trișca vrăjită.¹
Ca lăcustele, iacă, negrie,
Drăculeții-aleargă-întro clipită,
Iar dînsa răsîndu-se întreabă:
„Noa! cum ați isprăvit acea treabă!"

¹ Pricolici, iar moldovenește *tricolici*, este, după părerea de obște, un strigoi care să face lup și mincă oameni. / Frânțozește îi zic *loup-garou*; iară este o părere foarte vechie, pentru care se află urme tocma la Petronie Arbitru, în *Satiricon*: căci se credea mai nainte cumcă sînt strigi și strige care își strămută forma și statul omenesc în tot felul de jivină, însă acum oamenii au aflat că nimic dintru aceste nu este adevărat și să află numa la povești.

¹ Trișcă va să zică fluierită mică sau, precum zic alții, piscoaie./

1783 Ei răspund: „Fiul tău încă-în viață
 Și cu Romica-împreună șede
 întru nește mari, domnești paiate,
 Dar nime nu știe, nice vede
 Acele curți! că-o vîlfă mai mare
 De cît noi, aci degetul are!”.

1789 De-aci Brîndușa să duse-acasă,
 Multe gînduri trecîndu-i prin minte,
 Dar în urmă cu totul să lasă
 Pe noroc, ori cum de-aci-înainte
 Va fi, și nu să temu nimica
 Auzind că-i fiul său la Romica./

1795 Pentru-aceasta liniștită-în sine
 Mearsă drept'la tabăra murgie,¹
 Unde toate-afla de gîlceavă pline,
 Căci o parte voiea să rămie,
 Alta să grăbea să meargă tare,
 După-a lui vodă poruncă mare.

1801 Din bătrîni încă mai mare parte
 Sta pe-aceia, ca cît mai de grabă
 Să meargă la Spăteni, nici să-întarte
 Domnia, prin zăbavă fără treabă;
 Acum sosisă și la sfadă
 Stringîndu-se țigani grămadă.

1807 Unii striga cumcă pentru-o fată
 A unui fierrariu nu să cuvine
 Să zăbovească tabăra toată,

¹ yg Această istorie pentru Brîndușa, mi s-a pare că au virrit-o aici auto-riul numai ca să ne arete cum era, pe acele vremi, socotelile oamenilor pentru strige și fermecători, care acum, despre cei cu precepere sănătoasă, să lapadă cu totul./

Alții răspundea că fieșcine
 Datoriu e pân atunci să rămie,
 Pân să va ști de-e Romica vie.

1813 Poate că să tîmpla și bătaie,
 De nu sosea tocma-în cea clipită
 Un călugăr, și pornita laie
 Văzind această față cinstită
 Și căutînd la dînsa cu mirare,
 Nu și-ar fi uitat a sa certare!/
 79

1819 Dar Năsturel cu Trandafir, iată!
 S'apucasă acum și de piică,¹
 Pentru-a lui Răzvan frumoasă fată;
 Fieșcare vrea, mîndra Romică
 Numa-întrînsul să fie-îndrăjită
 Și să nu fie de-altul iubită.

1825 După ce destul să depărare,
 Neputînd un pe-altul să supună
 Sau la pămînt oarecum s'oboare,
 Dederă-a să prici de preună,
 Care-întei (de voie, nu de frică!)
 Trebuie să-și ia mîna din piică.

1831 „Lasă-mă dă păr” (Trandafir zisă).
 „Lasă tu-întei” (Năsturel răspunde).
 Cela: „ba tu”, cesta: „ba tu” și să
 Tot depăra muștrîndu-se; pân unde,
 După multă și grea depărată,
 Amîndoi să lăsară deodată.

¹ Unii zic: *tică*, alții *chică*, însă adevărat trebuie să se zică *piică*, și însemnează părul împletit sau legat la olaltă. Bătaia lui Năsturel cu Trandafir e șoadă, însă de multe ori să tîmpla tocma așa./

1837 Atunci netezindu-și barbă lungă
Călugărul gura sa deschisă
Zicînd: „ajungă, fiilor, jungă!
Voao la Spăteni moartea v'e scrisă,
Nice va fi de voi vreo ferice,
De-îți pași mai încolo de-aice./

SO

1843 Aiuri v'așteaptă pe voi norocul;
Acuș' veți vedea ce să v'alege
Cu muntenii, dar voi păziți locul
Cesta, vă-încredințaz, pe-a mea lege,
Că doară pană poimine seară,
Nici un muntean nu va fi în țară.

1849 Nu firșisă-încă-a sa cuvîntare,
Cînd dintru alb nuor Sîntilie,
Troscl... așa detuna de tare,¹
Cît s-au prăvălit mai mulți de-o mie.
Călugăr peri ca ș'o nălucă
Și păru că focu l'îmbucă.

1855 în toată tabăra mare frică
Să lăți, dar, print'o norocire,
Nu să tîmplă nimărui nimica;
în scurt!... prăvăliții să treziră:
Tunetul puțin îi ametișă
Și de urechi îi cam asurzisă.

1861 De-aci care-încătro să-împrăstiară
Mergînd pe la corturile sale,

80

¹ Fiind Illie proroc, s-au înălțat de pe pămînt la ceriu cu căruță de foo. Norodul crede și acum că acest proroc umblă și acum hurducînd cu căruța prin nuori, cînd este vreme slabă, și cumcă cearcă după Diavolul, iară cînd îl află undeva, îndată îl săgeată! Așa crede norodul! bine sau rău, eu nu voiu să hotăresc, destul / că poetul nostru se [-au] slugit cu această idee foarte bine spre izvoditură poesii sale.

-81

Că-acum pornisă-a să face seară;
Unii mergea-în sus, alții la vale,
Dar toți cu inimi amurțite,
Atîte ieii oblicînd ispite./

81

1867 Sătana-în călugăr să mutase
Vrînd pe țigănime s'amegească,
Dar Sîntilie cu luminoasă
Săgeata sa l-au treznit cerească,
Totuș' simțisă el mai nainte
Ș'acuma să răsipisă-n vînte.

1873 Iar Mihail arhanghel, întie
Cereștilor oștitori povață,
Auzind tunetu lui Sîntilie,¹
Cu privire căutînd ispiteață,
Văzu că Sătana-în vînt s'ascunde,
Dar nu știea-încătro s au dus și-unde;

1879 Deci, strigă-îndată: „la arme,-afară”
Și luîndu-și o ceată cu sine,
îngerească, cu săbii de pară,
Cîteva tunuri de fulgeri pline
Și multă-artelerie cerească,
Ca pre vrăjmașul să biruiască.

82

¹ Cumcă sfîntul arhanghel Mihail este arhistratigul oștilor îngerești, aceasta e un lucru cunoscut, că așa ne învață cărțile sfinte; însă poetul aice, ca mai lesne să cuprindem noi, cu mintea noastră pămîntească, lucrurile netrupești, au personisit și astă dată pe îngeri, ca pe nește ostași, / și țîind această idee, le-au dat acele lucruri ostășești a căror noi putem să avem înțelegere, adecă că Sinmihai au ispitit cu privirea după Satana, că au strigat la arme, că au luat cu sine o ceată îngerească cu săbii de pară și cu artelerie etc. etc. Aceste zise despre îngeri sînt numai închipuiri și zugrăviri omenești, fiind că noi, intralt chip nu am putea înțelegere lucrările îngerilor

83

... sînt fără trup. Așjdere trebue să să înțeleagă / pentru arteleria, căci, deacă au pus odată poetul pe îngeri ca ostași impropria Diavolului, dar trebuia să le deie și tunuri, și cum putea fi mai asemănat îngerilor să fie alte tunuri, de cît cele cu fulgere pline, apoi crucea, evanghelia, sărindarele etc. etc., de care toate fugă Dracu!...

- 1885 Era de viață dătătoare
 Cruci acolo și-evanghelii sfinte,
 Moaște, metanii și sărindare,
 Posturi cu rugăciune fierbinte,
 Sfeștanii, paraclise, liturghii,
 Afurisiri, aghiazmă și tămii./

- 1891 Cu ceste purceasă far zăbavă,
 Oastea-îngerească spre bătălie,
 Cîntînd Troiții prenatalte slavă;
 Iară Satana din răspîntie
 Oblicind că nu-i șagă, să trasă
 în pămînt, grăbind la iad, acasă.

- 1897 Dracu nu doarme!., cine-întii zisă,
 Bine-o nimeri, căci așa este!
 Pană noi durmim cu geana-închisă,
 El turbură fete și neveste
 Și-osăbite feliuri de năluce,
 în vis și-în a iavea le aduce.

- 1903 Cine-ar fi gîndit mai adenioară
 Văzind pe Parpangel plin de gele,
 Cum el era gata să să-omoară
 (De nu i-ar fi fost milă de piele!),
 Că-în puține ceasuri va să fie
 Cu Romica sa numai în ie?

- 1909 însă numa diavolu de-aceste
 Poate să facă,-adecă-împreună
 Pe feciori cu fete sau neveste
 întrun așternut noaptea să pună,
 Căci tot însul știe foarte bine,
 Cîte de-aci s'ar isca pricine./

- 1915 Romica durmea numa-în cămeșe,
 Pe divan văpsit și răzvălită,
 Și visa că mestecă coleșe
 Țiind o căldărușe-încălzită,
 în poală, cînd aripată fiară,
 Fără veste cătră dînsa zboară

- 1921 Și răpindu-i mestecuș din mîne,
 Mearsă în văzduh, iar căldărușă
 în adîncă să schimbă fîntîna,
 Și mama lui Parpangel, Brîndușă,
 Părea că fiului său arată
 Fîntîna și zice:„-acolea, cată!”

- 1927 Tocma cînd aceste buiguiește
 Copila-în somnul greu afundată
 Iacă zlătariul să și trezește
 Și privind împrejur o bucată
 De vreme,-încă nu să poate-încrede
 Că-întradevăr pe Romica vede;

- 1933 Iar apoi de pe semnele toate
 Să-încredința și prin ispitire;
 Nice mai mult a să răbda poate
 Ca să n'o sărute cu simțire
 Zîcînd: „Ah! Romică, dar unde
 Te-aflai? și ce loc mie te-ascunde?”

- 1939 Dar întracea fata să trezește
 Și văzindu-si ibovnicul fată,

· Tot visul Romicii (im pare mie că) are o însemnare spre cele / ce avea să să tîmple cu dînsa; și aici au vrut poetul să glumească puținii, însă, așa de acoperit, cit puținii vor lua sama!

Nimica de dînsul să sfiește,
Ci-în grumazii lui îmbe-și acață
Mîinile grăind: „o, Parpangele!
Ah! cîtă-mi pricinuiș tu, gele!”.

63

1945 Cu mintea de libov îmbătată
Cela nu poate să mai grăiască,
Ci privind oftează cîte-odată
Și-îndestul nu poate să privească
La frumsețele toate văzute
Și păn' aci lui necunoscute.

64

1951 Romica cu totul roși-în față
Și-i arsără buzele ca focul,
Junele-încă nu iera de ghiață
Și nu să-ajunsă ca nătîntocul,¹
Numai cu d'o seacă sărutare,
Ci căuta patimii stîmpărare.

65

1957 Cum era pe divan de mătasă
Amîndoi zăcînd, iacă le-arată
Diavolul cărarea lunecoasă!
Și cu-îndemn ascuns îi îmbărbăta.
„Vai de mine! ce faci?” fata zice
Spăimîntată vrînd să să rădice./

85

66

1963 S'ăpără ca cînd nu i-ar fi voia
Și-apărîndu-se-l stringe la sine.
Ce-i de-a face cînd vine nevoia
Pe om! voi știți, dragi neveste, bine
Că la-împregiurări cum este-această,
Tot de-una vi să tîmplă năpastă.

Nătîntec va să zică nătărău./

92

67

1969 însă, spre-a Romicii norocire,
Tocma-întracel ceas, dintru nălțime,
A fecioriei sosi scutire:
Sînspiridon nevăzut de nime,
Pe măgărița lui Valam, iute
Zburînd pe lîngă-încîntata curte,

68

1975 Văzu de sus pe ceasta părechie
Care-încă fiind necununată,
Porunca-întie din legea vechie
Să gătește-a o-implini, și-îndată
Făcu de-asupra semnul de cruce
Și, caută! pălațu-în fum să duce.¹

69

1981 Parpangel să trezește-întro baltă
Plină de broaște și puturoasă;
Pană el încolea și-încoace saltă
Vrînd a ieși, pe Romica scoasă
Măgărița cu-a sfîntului știre
Și-o dusă tocma-întro mănăstire./

86

70

1987 Iar țigănașul cu multă trudă,
Abea să rîcăi din băltoacă,¹
Plin de tină și cu haina udă;
Tot trupul îi tremură și joacă
De spaima și-ostăneala trecută
Și lung stete cu gura mută.

85

¹ Aici să vede că palatul acela au fost numa nălucit, iar nu adevărat, căci Diavolul tot cu năluciri amegește! Să află și la *Viețile Sfinților* cumcă cu semnul crucii toate nălucirile să gonesc!/
² *Ricăire* este cuvînt prost și foarte giosit, însă la un feliu de alcătuirii ca aceste nu s-ar lovi alt cuvînt mai politic. *Se rîcăi* însemnează aici *a'să țîri, merscă, trăgîndu-să afară.*

86

93

1993 întracea sfinții călăreți toată
 Nevăzuți încungiurară țara,
 Oastea lui Mahomet întrarmată
 De-amărunt iscodind, care-aflară
 Acum nu de parte tăbărită
 De oastea țigănească vestită;

1999 Iar Vlad-Vodă-în bună rînduială
 Să sfātuiea șezind la divan,
 Cu boierii săi, cînd la iveală
 Eși strălucind patronul muntean,
 Sfîntul Spiridon, fără veste,²
 în scurte vorbe grăind aceste:

2005 „Pace voao și la toată țara!
 Nu vă temeți, iată, veți învinge
 Gonind pe turcul păgîn afară,
 Iar tu, Vlade, scoală și te-încinge.
 Sîngiorgiu cu Sînmedru lîngă tine
 Vor fi, numa tu te poartă bine!//

2011 Eu, Sînspiridon, rămîn acasă,
 Pană ce voi pe vrăjmași veți bate,
 Mîngăind cocoanele frumoase
 Și fecioarele voastre curate".
 Grăind sfîntu aceste cuvinte,
 Asina cu iei zbură-înainte.

² Adecă Sfîntul Spiridon deodată au eșit la iveală și au grăit acele cuvinte. Poate că și prin asta vra poetul să zică cumcă Vlad-Vodă sfātuindu-să cu ai săi, cum / să cade, ș-au pus nedejdea în Dumnezeu și întru rugăciunile sfinților pre care îndeosăbit cinstea muntenii. In cit este pentru cocoane, ce se adaugă aici, trebuie (precum socotesc eu) că cocoanele munte-nești, pe acea vreme, avea de osebită cinste cătră Sfîntul Spiridon, căci să zicea cumcă el ajută / celor sterpe... pentru care lucru și acum în Țara Muntenească, multe să povestesc.

2017 Toți cu evlavie cucerită
 Văzind această minune mare,
 Să-închinară și cruce-întreită
 Făcînd, de mătării s'apucară.
 Însă destul!., rîndul nostru cere
 Să spunem pe-unde Becicherec mere.

2023 Becicherec (cum s'au zis) n'abătusă
 Nicăiri, nici cuvînt din gură
 Pe tot drumul încă nu deduse,
 Pană ce-ajunsă supt o măgură,
 Unde era calea răspîdită,
 Stînd acolo cu mintea-îndoită.

2029 Și-întorcîndu-să la Haicul care
 Durmita cu capul întro parte,
 Pe Surana: „Haice! cumu-ți pare
 (Grăi), noi trebuie-acum departe
 Să fim de la draga noastră țară,
 în oareșcare țară frumoasă!//

2035 „De bună samă! (ștergîndu-și gene
 Haicu răspunsă) că nu văd altă
 Aice, fără pietri și lemne,
 Una prăvălită peste-alaltă!
 Cine știe ce jivini aice
 Lăcuiesc și doar să nu ne strice!"

2041 „Asta mă gîndesc și eu acuma,
 Haice, dar de pe semne s'arată
 Că-în țara zinelor sintem, numa
 Mă mir că nu să-ivește vreo fată
 De-acele, ca să ne spuie,-oare-unde
 Pe-Anghelina mea zmeul ascunde".¹

¹ Multor va părea ciudată voroava lui Becicherec, dar care iș va aduce aminte cumcă tocma aceasta era nebunia lui și nu avea altă în cap, fără numai zme și zmei!

2047 „Vai de mine! ce grăești, stăpîne?
 (Răspunsă Haicu spăimîntat foarte)
 Nu ști tu că măestrelor zine
 în voinici frumoși până la moarte
 Să-îndrăgesc, apoi mintea le strică
 Sau trupu le face de nimica?

2053 Ori că fură-a ochilor lumină,
 Ori că luîndu-le adevărată
 Inima lor, alta iele-anină
 De putrigaiu, sau cu strămutată
 Minte-i lasă, ca să nu să poată
 Mai mult însura cu nice-o fată.*/

2059 Să fugim dar, stăpîne, de-aice
 Ca să nu ne-îndrăjască v'o zîină,
 Că dracu nu doarme (cum să zice),
 Și cine-apoi ne va fi de vină,
 De să-ar tîmpla să-întoarcem acasă
 Avînd inimă putrigăioasă!"

2065 „Dar ce-mi înșiri tu, Haice, de-acele
 (Zice voinicul din Uramhâză)?
 Să ști, vai de capu tău, mișele!
 Că de-aice să-începe-a mea rază
 Care strălucindu-mi ca lumină
 Mă va duce până la-Anghelină.

* Este o de obște deșartă credință, și mai virtos pe / acele locuri, de unde era Haicul, adecă că zinele să îndrăgesc în oameni, iar mai virtos în feciori tineri și, ca să îi aibă pentru sine numai, îi strică, ba citeodată le iau și inima și le pun alta de putrigaiu. Deci, pentru aceasta s-au. spăriat Haicul așa tare.

2071 Zinele știu toate și-îmi vor spune,
 De bună samă,-unde năcăjește
 Puiul meu!.. și, de nu-or vrea cu bune
 Chipuri, în silă și puterește
 Vor trebui să mărturisască;
 Așa Dumnezeu să mă trăiască!"

2077 Aceasta zicînd ochi își învoalse
 Cătră ceriu și lungile mustețe
 Pregiur degite-înfășurînd adăuse:
 „însă mie nici frunte-îș încrețe¹
 Zînele, deacă Te lumea dragă,
 Căci arma mea nu precepe șagă!/"

2083 Cel viteaz de nime nu se teme,
 Cu tot ce-îi stă-împrotivă să bate
 (Că-almintre nu-ar putea să să chieame
 Viteaz); deci, cui a minca bucate
 E drag și nu-are minte ponivă,
 Acel nu mi să puie-împrotivă.

2089 Una este ce mintea îndoită
 îmi ține!., că doao mi se-arată
 Cărări de nainte, ce mă-învită:
 Una să vede largă și-îmblată,
 Iar alta strîmtă și colțuroasă,
 Și nu știu care-e mai norocoasă!"

¹ Nici frunte își încrețe (încretască), va să zică: să nu cuteze nice a căuta la mine cu față posomorită. Trebuie a ști că / Becicherec să ținea foarte viteaz și, precum auzise din povești, că vitezii silea și pre zine; deci și el aici să laudă!

¹ Aici iarăș' im pare că acele doao cărări trebuie să să înțeleagă alegori-cește: adecă o cărare strîmtă și colțuroasă va se însemneze cele nălțate fapte a adevăraților iroi / carii mergînd pe calea sînceloasă a vîrtuții au ajuns la slavă; iară calea ce largă va să zică cea de obște viețuire în lume, prin care nime nu se deosăbește de cătră cea alaltă gloată.

- 2095 Sau pe care mergînd mai în grabă
 Se-ajung lăcașul mîndrelor fete
 Ce știi bine-unde rămîne roabă
 Comoara mea, și pot să-mi arete.
 Cum socoti și tu, Haice? ian spune,
 Poate că-ai nește cugete bune".

- 2101 Iară frățuțul oftînd cu gele
 Grăi: „Mi să vede, drag stăpîne,
 Că, de ț'e voia să mergi la cele
 Frumoase, mai drept și mai bine
 Nu vei nimeri, ca pe bătută
 Cale mergînd, și una pe-o sută/

- 2107 Pun eu, că calea cea desfătată
 Ce (pe cum văd) pintre munți apucă,
 A zînelor este-adevărată!..
 Iar ceiea! (de nu mi să nălucă!)
 Este-a strîgelor, pe care doară
 Merg iele cînd la Rătezat zboară".¹

- 2113 Iștoc cercetînd cum să cuvîne
 Locul și-a frățuțului său zisă,
 Să-încredință cumcă-au grăit bine
 Haicul (care-aceasta sfătuisă
 Numa să tragă din munți afară
 Pe stăpînu-său, la drum de țară).

¹ *Rătezatul*, este un munte între Țara Muntenească și între Ardeal, foarte nalt și cunoscut, căci este rătund și nu are virvul ascuțit, ci ca cînd ar fi rătezat; să zice că în virvul lui să fie un lac și loc foarte neted, de unde să crede în norod că strigile zboară noaptea la Rătezat și acolo joacă, etc.

- 2119 Pinteni dede calului îndată
 Spre drumul ales, nici mai grăește
 Ceva, dară cu fruntea-nălțată
 Și cu-o mină pe șold, voinicește,
 Merge, luînd sama-în toată parte,
 De nu e ceva care să l'întarte.

- 2125 Ce se-au tîmplat mai încolo iară
 Cu dînsul, și de-află el vreo zîină,
 Vom cînta, dragilor, de-altă oară
 Că e măsura cîntecului plină;
 Și-aici vra musa să poposască
 Puținei și pegazul să-ș' pască.

F I R Ș I T. C Î N T. A I V /

CÎNTECUL A V

ARGUMENTU

2131 Nemeșul pe un balaur alungă
 Și dela-o zină-ajutoriu își cere
 Apoi cu sluga sa ceartă lungă
 începe, iar Parpangel putere
 Voiniceasă și armătura-apucă
 Fiind în codrul cel cu nălucă.

1

2137 De nu-ar fi pene, nu-ar fi condeie,
 Fără condeiu nice-ar fi scrisoare,
 Nici ar avea cei înțelepți chieie
 Să deschidă lumii viitoare
 Arhivele vremilor trecute,
 Prin înșirarea slovelor mute.

2

2143 Deci, tuturor care poartă pene
 De condeiu, trebuie să să-încine
 Oamenii cei mari; giștelor sătene¹
 Mai virtos cinstea li se cuvine
 Dintru toate, căci fără de-aceste,
 Unde-ar fi-a lui Becicherec poveste?

3

2149 Dară și-a lui Sofronie-ostăneală
 Laudă-are-întru-aceasta nu puțină,
 Că-au știut pune la rinduială
 Și-a scoate din noapte la lumină
 Istoria cestui viteaz mare
 Ce fu-în toate far- asămănare.

92 ¹ Sătene să zice, căci giștele să cresc mai cu samă la sate./.

4

2155 Auzirăt voi cum el să dusă,
 După bunul sfat a slugii sale,
 Pe drum larg, cu fală nespasă,
 Așteptind să-ii iasă ceva-în cale...
 Acum dară-ascultați, că voi spune
 O împlare tocma de minune./

5

2161 După ce-între munți și văi adince,
 El oarăcîte zile purceasă,
 Stete-întrun loc și privind la stînce,
 Agrămădite și colțuroase,
 Strigă cătră Haicu-său de-odată,
 Ce-i urma cu fața lăcrămată:

6

2167 „Adu sulița și scutu-încoace î
 Iar tu fi gata, de-arme te-apucă,
 Nu vezi tu, colo, pîntece copace,
 Cum, a soare, pîntece-și usucă
 Balaurul!./' Făcînd după poruncă
 Haicul cătră bală-ochi-și aruncă.

7

2173 Era de-aci nu de parte-o stîină,
 De unde-o d'albă păcurăriță,
 Se pogorisă-în drum, la fintina
 Lîmpede, după-apă, iar o mîță
 Pesticată, mare, ce cu dînsă
 Venisă, zăcea pre-un carpen întinsă.

8

2179 Și fiind lemnul, prin o împlare,
 Prăvălit cît e lung pre o stîncă,
 Albastru, rătund și cătră soare
 Zăcînd, să nălucea tocma cumcă

Ar fi balaur și vie jivină,
Iar mița durmea pe rădăcină./

9

2185 Dar lui Becicherec să nălucește
Mai lesne decît altor, căci plină
Mintea de povești nu-i buiguiește
Fără cîte un viteaz și o zină,
Sau și balauri, zmei, cu răpite
Domnițe,-în palaturi măestrite,

10

2191 Fiind capul pisicii spre soare,
Să părea de doao ori atîta
Și cumcă pară clin ochi îi sare;
Deci Haicul aruncînd clipita
Și fiind încredințat, nainte
De-a vedea, crezu cu bună minte

11

2197 Și zise: „drag stăpînu-mieu, lasă
La pustia cea vrăjmașe bală,¹
Mai bine să-întoarcem noi acasă,
Că-acela ne-îmbucă-întro clipeală²
Cu cai și-arme cu tot, pe-amîndoi,
Și pagubă-ar fi de voinici ca noi”.

12

2203 „Halgâș (striga Becicherec), mișele!³
Și să nu mai cîrcăești nimica.

¹ Precum se vede, această întîmplare au trebuit să fie dimineață, pentru că soarele slobozînd razele lăturiș', arată lucrurile mai mari de cum sînt, mai virtos cînd caută cineva la dinse asupra soarelui privind; o vrabie să vede așa de mare ca și un porumb. Poate să facă cineva cercetare. Deci, deacă vom socoti că un carpen uscat zăcea prăvălit pe stîncă, iar mița tocma. la rădăcina lui zăcea întînsă asoare, lesne să putea năzări lui Becicherec că vede un balaur, cu atîta mai virtos / căci el să credea acum în țara zinelor și însuș căuta să se întîmpine cu balauri și cu zmei.

² Bală să zice foarte bine românește și vine dela lătenescu *bellua*; însemnează o jivină groaznică și necurată.

³ Cuvînt unguresc care însemnează *taci*, căci nemeșii de pe acele locuri, măcarcă nu știu ungurește, totuș' învață/ cite un cuvînt și apoi îl obicinuiesc la vorbele lor, ca prin aceasta să să usebeasca de norodul prost!...

Ține pe Ducipal de zăbele!
Și rămîni aici, inimă-înfricată!".
Asta zicînd, de pe cal pogoară,
Pedestru mergînd pe zmeu s'omoară./

13

95 2209 întrarmat voinicul, fără a face
Vrun sunet, încetunel pășește,
îndreptîndu-și sulița pungace
Și țîind-o gata, voinicește.
Iar Haicu-întracea, de mare frică,
Nu mai știea de sine nimica.

14

2215 între cai săracul să vîrește
Și-așteaptă firșitul cu-îndoială,
Cînd și cînd scoțînd capu clipește
Și-întratîta vederea-1 înșeală,
Cît, de bună samă,-în sine crede
Că nu altă, ci balaur el vede.

15

2221 Becicherec acum s'alăturasă
După-un copaci trupinos, aproape,
Unde zăcea pe stîncă vîrtoasă
Balaurul și temînd să nu-i scape
De sulița lui, socotea-în minte,
Ca tocma supt gușe să i-o-împlînte.

16

2227 Chibzuindu-1 cum să cade, iute
Să slobozî spre dînsul și lungă
Sulița sa cu-atîta vîrtute
Aieptă, cît putea să-1 străpungă¹
Păn la mață și doar să străbată
Pană la coada lui cîrlibată./

¹ Aieptare este cuvînt curat romanesc: chibzuire cu zvîrlirea sau aruncarea, a îndrepta aruncatul; răspunde la noimă lătenescului *jacio*, *impello*, iar însuș' vorba *aiept* s-au ales din latinescul *jacto*, *as*, *are*, și cu prepoziție: *adi*, *aijecto*, dar fiind că romîni lasă pe *d* afară (precum în toate asemenea cuvinte, / adecă dela *adsono*, *assun*, dela *adstupo*, *astup*, dela *adprendo*, *apriud* etc.) și apoi, în loc de *ct* lătenesc, romîni au pus pretutindene *pt* sau *fiT*, deci, în loc de *adjectare* (adiectare), au rămas aieptare (ajeptăre), precum în loc de nocte, romîni zic noapte (nopte), în loc de lacte (A*kie), romîni zic lapte (lapte) și ca de aceste mai multe.

2233 Dar, spre-a lui mare foarte mîhnire,
Tocma cînd dete, pășind orbește
Și răpit fiind de-oarba pornire,
Căzu cît e de lung peste nește
Lemne putrede ce-i sta-înnainte.
Ce nu face rîvna pre fierbinte!

2239 Groaznic foarte striga el atunce,
Iar mîța sărind înspăimîntată,
Cu mare țipet mearsă-între stînce,
Greu răsuna valea-împregiur toată!..
De-abea Becicherec apoi să scoală
Mirîndu-se-unde scăpă cea bală.

2245 Vrînd apoi să dea slugii de știre,
Ca nu cumva pe iei să lovească
Bălauru fără veste, în fire
îi vini, tare să chiuiască;
Și zberă cît putu: „țîn-te bine!”
Haicule, că drept la tine vine”.

2251 Iar cesta nimica nu răspunde,
Ci la coada cailor să trage,
în pripă, neavînd aierile-unde,
Denaintea balei să să bage
Și gîndind că la perirea-întie
Mai bine a fi caii să rămîe./

2257 întracea biata păcurăriță
Care tocma să privea-în fîntîna,
Auzînd groaznic țipetul de mîță,
Toată trecșări și-urcior din mină
Scăpă de spaimă, stînd o bucată
De vreme ca cînd ar fi-împlîntată;

¹ *Țîn-te bine* va să zică *ține-te bine*, căci cînd strigă cineva, mai virtos să mîncă cuvîntul și să scurtează./

2263 Iar, deacă zări chivără mare
A lui Iștoc și sulița lungă,
Ca și-o căprioară-în laturi sare,
Silind cît mai de grabă s'ajungă
La o mare peștere de-aproape,
Unde s'afla mai multe vîrtoape,¹

2269 Dintru carile prin cea mai mică
Putea cineva lesne să iasă
Dîndu-și ostăneală puținică,
De-asupra, pe stîncă sînceloasă².
Păcurăriță știind această,
Acolo scăpă de la năpastă.

2275 Stînd în vîrvu stîncii mîngăioasă
Sigură la Becicherec privește,
Iar cesta văzînd fata frumoasă,
Că nu e zîină nici să-îndoiește,
Știind că pe stînce-așa de nalte
Nu lăcuiesc fetele cele-alte./

2281 Deci, apropiindu-se mai bine,
Cît putea vorba să să-întăleagă,
Arunca sulița de la sine
Și-îngenunchiend zise:-„0, zîină dragă!”
Ce ești astor locuri păzitoare,
Ascultă-m cerere și plînsoare:

¹ *Virtcapă* este dela virăsc sau de la învîrtesc; iară mai cu samă înseamnă crepături de stînce și boarte, care merg învîrtindu-se încoace și încoalea. Va să zică aice că păcurăriță au scăpat la o peșteră cunoscută ce nu era de parte și avea multe boarte lăturișe și crepături, pentru pitulare.

² Adecă pe boarta cea mai mică a peșterii aceștii, putea cineva să iasă afară din peșteră, deasupra pe stîncă, și ajungînd acolo, apoi nu să temea și era sigur./

³ Eu nu pociu îmbina la o laltă această faptă a lui Becicherec cu vorbele lui cele mai denainte, unde zicea că zînele nice fruntea să-ș încrețască înaintea lui; și, iacătă-l, acum că aruncă sulița și îngenunchie înaintea zîinii. Deci, ori că Becicherec văzînd așa sus pe stîncă s-au preceput că cu

2287 Eu-s Becicherec din Uram hâză,
Olătaș în Turdăș, iară vița²
Mea de nemeș naltă și vitează,
Purcede tocma dintru domnița
Negrului-Vodă cea mai frumoasă,
Cum spun cărțile noastre de-acasă;

2293 Dar ce folos de această slavă,
Deacă nu-i viață fericită,
Deacă-în loc de mursă numa-otravă
Pismoasa mi-au hotărît ursită.
Sîlindu-mă-a pribegi de-acasă,
Pentru doi ochi s'o fată frumoasă.

2299 Cînd eram în vîrstă junișană,
Aveam și eu, ca lumea, drăguță*
Pe-o copilă tinărară săteană;
în fața ei rumenă ș'aibuță,
Mestecat era trandafir cu crin,
Iar ochii ridea ca ceriu sărin./

2305 Buzele roși părea de corele,
Dinți albaștri de mărgăritare,
Ca neaua de munți mîni rătunzele,
Ghizdăvă și năltuță la stare;
Țițisoarele-în sin durducuțe,
Vîrtoșele ca și gutiuțe.

99 sila nu ar putea face nimica și de-acea să apucă de rugăminte, ori că soco-
tea ca întei să o roage și, deacă nu ar putea cu buna, apoi să înceapă cu rău,
sau doară că viteazul nostru din Uramhaza fiind acum holteiu / bătrîn,
au socotit că mai bine e a să luare pe lingă neveste cu măguliri și vorbe bune,
deci cu surepie, cum fac tinerii; și doar din ispitire au cunoscut că întracest
chip mai mult să câștigă.

² Turdăș este un sat pe Murăș, nu departe de Deva.

2311 îsTau zorile-așa lină privire,
Nici soarele-așa frumos răsare,
Cum-i a mîndrii mele zîmbire,
Cum-i a mîndrii mele căutare;
Iar, de vrei să ști toate mai bine,
Era de mîndră,-o zîină, ca tine!¹

2317 Pe-această dar o răpi ș'o dusă
Un zmeu pizmaș cine știe unde!
Iar eu suferind gele nespusă,
Umblu cercînd ca doar voi pătrunde
Unde s'afllă iubita copilă
Și cer de la tine,-o, dragă, milă.

2323 Ah! fi bună, spune și-mi arată
(De ești priitoare, cum frumoasă!
Și deacă-ai iubit și tu vrodată)
Unde e-acea fericită casă
în care-Anghelina lăcuiește,
De custă? și ce zmeu o păzește"/

2329 întracea Haicu neauzind nimica
Mai mult și toate-în giur liniștite
Văzind (măcar, cevaș' cam cu frică),
Se sculă și-în toate părți clipite
Aruncînd, pe-urma domnu-său mearsă,
Cruce făcîndu-si multă si deasă.

¹ Să nu se minuneze cineva de vorba lui Becicherec, socotind că An-
ghelina lui acum, cit de puțin, au trebuit să fie peste patru zeci de ani,
și el tot așa o scrie și o zugrăvește, ca cînd ar fi o față de 15 ani, căci avem
și la Omir aceasta, / unde Odisef (Ulis) mergînd ia Troada, și-au lăsat
femeia tinărară acasă și întorcîndu-să, după doaozeci de ani, acasă, în gîndul
lui era *Penelope* încă tot așa tinărară cum o lăsase, pentrucă oprindu-1 cele mai
tinere și mai frumoase zine pe drum, el nu vru să rămie, ci să grăbea ta
Penlopea sa, acasă, ce, de bună samă, atunci era babă bătrînă!/
107

2335 Dară ce bucurie-1 cuprinsă
 Când văzu că stăpînul trăește
 Și-îngenunchiind cu voroavă-adinsă,
 Cătră mîndra zînă să gelește.
 Stete puținei ca să-întăleagă
 Cererea lui Becicherec întreagă.

2341 Fata de pe stîncă gurguiată,
 Lui încă-i părea că este-o zînă,
 Deci și el pogorîndu-se-îndată,
 De pe iapă, celia să-închină
 Și lîngă domnu-său, după spate,
 îngenunchiind pe piept să bate.

2347 Iar după ce Becicherec cuvîntul
 Săvîrși, el încă-începu și zisă:
 „Doamnă zînă, caria pămîntul
 Cesta să închină! pare-mi-să
 Că (de n'ai inimă împietrită)
 Ne vei ajuta și nesilită!/
 702

2353 Că stăpînu-mieu nu știe șagă
 Și de nice-o zînă nu să teme,
 Păn' îi rămîne sulița-întreagă;
 Deci mai bine Tajută din vreme,
 N'aștepta doară să te silească,
 Că mă tem apoi să nu-ți tihnească!"

2359 „Taci, boule (strigă cu minie
 Nemeșult) nu te mesteca-în treabă!
 Unde-ai învățat cea măgărie,
 Să vorbești cînd nime nu te-întreabă?".
 Atunci Haicu-în laturi să ferește
 Și stăpînului încet șoptește:

2365 „Lasă-mă, știu eu ce fac, stăpine!
 Să preceapă ia că n'avem teamă
 De nice-un feliu de fete și zine
 Și cumcă sînge-în trup, dar nu zamă
 De prune,-avem; deci, încăi din gură
 Să fie-a noastră de cătră pădură".

2371 Pană cești între sine să ceartă,
 Copila nu știea ce să facă;
 Era-îngrijată pentru cea boartă,
 Ca prin dînsa cumva să nu treacă,
 Mai vîrtos cel cu sulița lungă
 Strîmtorindu-o ca și la strungă.*/

2377 însă fiind vicleană și-isteață
 Precepu-în ce le stă nebunia
 (Chiemînd'o ei: *doamnă zînă, în față*);
 Toată treaba și călătoria
 Le-întăleasă, deci tocma zînește¹
 Răspunzînd, acest chip le grăește:

2383 „Grea gele porți, dragu mieu jupîne,
 Și Dumnezeu aici te trimisă,
 Că eu, pe rînd, toate ți le-oi spune,
 Că știu toate ca cînd ar fi scrisă;
 Să și dar că-Anghelina frumoasă
 încă trăește si-i sănătoasă.

¹ Aici mi s-a pare că poetul au vrut să șuguiască puținei, puind nește cuvinte ce să pot înțalege in doao chipuri (echivoce), căci, măcarcă noima cea întie și adevărată este aceasta: cumcă **pană** să certa ceia între sine, păcurăriță era îngrijată ca să nu meargă cumva Becicherec în peștere și să să dovedească de boarta cea care ducea deasupra pe stîncă, însă, cu toate aceste, cuvintele acele să pot / intoarce și spre altă noimă și pare că auto-riul anume au vrut ca să aibe doao înțalesuri, căci amintrele nu ar fi de ris.

² *Zînește*, adecă ca cînd ar fi zînă, căci, precum să vedea, fata isteață au preceput că ei socotesc cumcă ia este o zînă; și ca să scape de dînșii, ia încă au scornit asa.

2389 Nici un zmeu pe dinsa nu păzește,
Ci să-âflă-întro sfintă mănăstire,
Acolo după tine gelește
Ne-avînd de viața ta vreo știre;
Iar tu mergi bărbătește-înainte,
Nimic din drum să te desmînte,

44

2395 Pană ce-i da de cea mănăstire
Care de-aici nu-i așa departe;
însă, pentru-a mea bună voire,
Tu de-argatul tău făcîndu-mi parte,²
Să-mi-l aduci iar aici, la mine,
Deacă ț'e voia să-ți meargă bine". /

103

45

2401 Asta zicînd fata, pînă viteazul
Becicherec la Haicu caută, iară
Haicu la dînsu, mare necazul
Arătîndu-și care-ii împresoară,
Le peri din ochi întro clipită,
Șezînd supt o tufșoară pitită.¹

46

2407 Iar Haicu după ce întăleasă
Că zîna-l cere, de spaimă mare,
Tot încremeni și piica deasă
I să-întăpoșa, ca și-o spinare
De gligan, apoi venîndu-i fire
Pe-încet, striga cu multă suspire:

¹ De-aici să vede cumcă fata vicleană au vrut să-ș' izbindească asupra/
103 Haicului care se lăudase (precum să vede mai sus) și vrea se o sparie cu
vitejia stăpînu-său! însă poate că au și plăcut pe Haicul, căci era fecior
tinăr și nu uricios.

² Vrînd fata să facă comedia întreagă, au chibzuit vremea pană ce
ei să sfădea între sine și nu căuta la dinsa și s-au pitit supt o tufșoară; de
bună samă ca să gîndească dinșii că au perit denaintea lor. Și, precum soco-
tesc eu, ia a fi căutat, de după tufă și nevăzută, la dinșii și va fi ris!... /

47

2413 „Vai, măicuța mea, la ce pe lume
Mă născuși! au! sāracu-mi de mine!
Mai nainte de ce mi-ai pus nume,
Cu mult era, măicuță, mai bine
în scaldă dentei să mă fii-înecat
Sau cu fașa-în leagăn sugrumat!"

48

2419 De-aci cu ciudă și mahniciune
Cătră stăpînu-său așa zice:
„Nu ți-am spus de-atite ori, stăpîne,
Că zînele numa ca să strice
Oamenilor caută? acum vez, dară,
La ce m'ai adus din a mea țară! /

104

49

2425 Ca să-mi răpui capu fără milă?
Și pentru-asta ți-am slujit eu, ție,
Să mă dai zinelor, ca pe-o schilă?¹
Eu să rabd pentru-a ta nebulie.
Asta ț'e mulțămîta, jupîne?
Dar să ști că eu încă nu-s cîne!"

50

2431 încă-ar fi zis Haicu și mai multe,
Că-acum rînza toată-i să vārsasă,
Dar Becicherec nevrînd să-l asculte,
Aspru strigă: „măi! limbă-ți apasă!
Și caută cine ești și cu cine
Grăești tu, mojiucle de romîne!:"

104

¹ Schilă să zice mai virtos de cătăi; de-acolea să zice schilălăesc, adecă
scîncesc ca și cătălu; să zice apoi, în noimă figurată sau strămutată, orce
jivină netrebnică, urită și defăimată.

1 05

² în Ardeal, și mai virtos în părțile de unde e Becicherec, nemeșii
(măcarcă sint romîni) nu să zic romîni, și cuvînt acesta / ilau necinstit; pentru
aceasta zice Becicherec: *mojiucle de romîn*, căci la dinșii nemeșia mută
neamul, precum și legea. Spre pildă: deacă s-au făcut un romîn nemeș
(boieriu sau mazil), atunce să zice ungur; așijdere, cînd să face careva
păpistaș sau calvin, nu să zice mai mult romîn, ci ungur; și întracest chip
s-au făcut în Ardeal mii de unguri din romîni!... /

2437 Nu știi tu că eu-s nemeș, iară
 Tu romîn ploat și-iobagiu mieu?
 Domnu pe iobagiu poate să-omoară,
 Să-l vîndă și, după cugetul său,
 Cu dînsul să facă ce voiește.
 Așa pravila noastră grăește".

2443 Haicul pe care-acum învinsese
 Mania și capu-întro urechie
 Asupra stăpînu-său pusese,
 Sărea-încoace-încoaleă, ca ș'o strechie,
 Și-a grăi de grabă neputînd,
 își trînti căciula de pămînt:/"

2449 „Na! zicînd, deacă-i până-întratita!
 Caută-ți nebun ca să te slujască!
 Din ce oară-așa m'e hotărîta,
 După pravila ta nemeșască ...
 Că eu nu-s Ducipal, nici Surană,
 Ci-s om, măcar nu port dulmană.

2455 Mai bine mă duc de voie bună,
 Acu-îndată la cea zînișoară,
 De-oi ști că tocma pe jar mă pune,
 De cît să trapăd din țară-în țară
 Cu tine, ce-în loc de mulțămîță,
 în urmă m'ai vinde ca pre-o vită".

2461 Becicherec precepu că frătuțul
 Ce zice-întradins va și să facă
 Și că prin silă pe iobăgiuțul
 Cu greu îl va putea băga-în teacă;
 Socoti să-și mute-acuma struna
 Și să-l iea pe de parte, cu buna;

2467 Deci, cătră dîns (ce-întorcîndu-ș spate,
 O luasă-în tufă, pe picioare):
 „Așteaptă puținei (zise), frate!
 Și-încai, deacă-inima nu te doare
 A mă părăsi-în țară streină,
 Ai milă de mama-ta, Tindină!/"

2473 Și n'o părăsi la bătrînețe,
 Că-ar muri de gele, ticăloasa,
 Și te-ar blăstăma, că-în pădurețe
 Zîne-îndrăgindu-te lăsași casa
 Și țara. Simziana-încă-ar plînge
 Pană doar în lacreme s'ar stinge".

2479 Haicul pe care-întia porneală
 De manie,-întracel ceas lăsasă
 Și cu sine a face socoteală
 începusă-în inima geloasă,
 Oare bine sau rău el lucrează
 Dîndu-să supt a zîinii pază,

2485 Cît auzi de draga Simziană
 Și de mamă-sa, locului stete
 Necăutînd la-îndemnarea vicleană
 Din care Becicherec sfatu-i dete
 (Căci prin asta căuta să-l înșale),
 Ca ceara-inima-i să făcu moale,

2491 Și-începu ca ș'un copil a plînge,
 Cu-ochii plini de lacrimi, între dese
 Suspînuri grăînd, gîndeai că ringe¹
 (Plînsoarea graiul îi închisese).

¹ Tindină, nume femeiesc./

¹ Ringe, adecă ringește. S-au pus mai scurt, pentru asămănarea sti-
 hului./

Deci țiindu-și încă fața-ascunsă,
Stăpînului său așa răspunsă:/

65

107

61

2497 „Dar spune-m ce ți-am făcut, stăpîne,
De m-ai adus aice de-acasă,
Ca să mă previnzi mîndrelor zîne,
Ca și pre-o custură ruginoasă,
Căci eu încă-am suflet și viață
Ca măcar ce nemeșască față?"

2521 După ce toate ce să tîmplasă,
El cu de-amăruntul ispitește,
Știind că supt palten să culeasă,
Și-acum în băltoacă să trezește,
Aceasta nu putea să preceapă,
Cum s'au tăvălit el pîn în apă,¹

66

62

2503 „No! no! (Becicherec de ceia parte,
Zisă) nu fi tu copil! ci vină
Să ne-împăcăm! și eu ți-oi da carte¹
De slobozie, cît pe-Angheiină
Vom afla; și-atuncea jumătate
De nemeș vei fi și tu, fărtate!"

2527 Fiind că desmirdarea și toate
Care să tîmplasă cu Romica,
El gîndea că-au fost lucruri visate!
însă, cît îi fu de mare frica
Cînd, fără de veste, cătră sine
Văzu că-un voinic de grabă vine.

67

63

2509 Frățuțul prin vorbe moi și blînde
Să plecă și la slujba sa-întoarsă,
Iar Becicherec că nu-l va vinde
Făgăduindu-i, de-acolea mearsă
înainte, tot prin codruri dese,
Precum zîna măiastră-i spusese.

2533 Armat era bine și călare
Pe un cal porumb, ca șoimul iute,
Alerga voinicul pe cărare,
Ca și-un viteaz de mare vîrtute,
Cu sabia-în dreapta vitejește,
Părea că după-oricine gonește.

68

64

2515 Dragi ascultători, știu că mulți doară
Așteaptă cu gurile căscate
Să le spun cele ce să tîmplară
Cu Parpangel, cînd căzu pe spate,
Din poiata cea măiastră, naltă,
Și să trezi-în puturoasă baltă./

2539 Țiganul văzînd sabia goală
înghieță, și graiu-în gură-i stete,
Părul îmburzit i să răscoală
Și-ar fugi, dar nu să încumete,
Căci ostașu-îl vede și din vreme
Strigă :-„Orcine ești, stăi, nu te teme!/"

707

¹ Carte de slobozie este obicinuită în Ardeal, adecă scrisoare prin care un nemeș sloboade pe un iobagiu ca să nu fie ținut mai mult a slugi și îi face om slobod. Să zice amintrele *manumi'ssie*. Acei manumiși apoi să socotesc ca jumătate de nemeși./

IQS

¹ Din cele întru nainte spuse, să știe că Parpangel adormisă; și durmind el, Diavolul îl dusese în cel pălați, unde era Romica, de-unde căzuse în băltoacă; de această], el nu să putea desmeteci, mai virtos că socotind acum asupra celor trecute, nu putea crede amintrelea, fără cum că ar fi visat; numai de-aceasta să mira, cum au căzut el în apă./

2545 A supra nearmați și de-a ta samă
 Argineanul sabia nu scoasă,¹
 Iar tu-mi spune, n-ai băgat de samă
 De nu mearsă-o cocoană frumoasă,
 Pe-aice fugind, iar după dînsă,
 Doi turci gonind cu sabia strînsă?"

2551 Bietul țigan minte hemeită
 De cele-avînd ce i să tîmplasă:
 „Drag (zise) coconaș, o clipită
 Numa, eu văzuiu pã ha frumoasă,
 Darã (ca să nu-ți vorovesc pleve),
 însumi nu știu, în vis sau aieve!"\

2557 Voinicul cunoscu din cuvinte,
 Cã bietul țigan ș'acu visază;
 Stete puțin cu-îndoitã minte,
 Dar porumbu-îi sare și rîntează,
 Flutură cu capul, înspumate
 Zăbele roade, pãmîntu bate.

2563 Acest era viteazul de care
 Oastea turcească tremura toată,
 Doarã cel mai harnic și mai tare
 Din toți ce-au purtat lance și spatã;
 Mult îmblasă pribegind în lume,
 Vrãjmaș neîmblînzit turcului nume./

2569 înțãlegînd el acum cã vine
 Mahomet cu toatã-a sa putere,

109 ¹ Vrednic cuvînt de un adevãrat irou și viteaz. O, de ar ținea aceasta în inima lor toți ostașii și cei înarmați!...

² *Spatã* va să zică un felu de sabie drepte care sînt mai virtos pentru împuns de cît pentru tãiat. Italienește, *spada*./

Sã jefuiascã țãrile creștine,
 Pãrãsindu-și tinera muiere
 (Fãrã-a zice ceva cãtrã dînsã),
 Arme-asupra paginilor prinsã.

2575 Singur de sine, fãr de soție,
 Hotãri pe turci sã nãvãlescã,
 Fie dînși mãcar ciți vor sã fie!..
 Acum de trei ori pe-oastea turceascã
 El singur fațã-fãțiș lovisã,
 Fãcîndu-și prin ia cale deschisã.

2581 Nici unul putu mîna sã pune
 Pe dînsul sau ranã sã-i aducã,
 Iar el ca fulgerul detunã,
 între-înșii cînd sabia-și apucã!
 Și pare cã-împregiurul lui ploãã
 Trupuri de pãgîni tãiate-în doao.¹

2587 Tocma sã tîmpinasã cu-o ceatã
 De-arapi, pe care-o dede-în rãsipã,
 Tãind partea ei cea mai bãrbatã,
 Iarã el ostãnit, poftind în pripã
 Sã-odihneascã-a umbrã rãcuroasã,
 Mearsã drept cãtr'o pãdure deasã,/

2592 Dar, spre rãul sãu și soarte-amarã,
 Era pãdurea cea fermecatã!
 Cum intra și vru sã se pogoarã
 Supt un pãltinaș, iacã, de-odatã
 Doi turci vede gonind o copilã
 Carea-l ruga de-ajutoriu și milã.

¹ Aceasta, ce sã zice aici de Argineanul, nu trebuie sã sã socoteascã întru tot poveste, și mai virtos vitejia lui, cã aflãm urmele vitejii lui în cîntecele țãrãnești; dar, cele ce mai în gios urmeazã, pentru schimbarea, inimii lui, trebuie sã sã socoteascã ca o alegorie poeticeascã./

2599 El neștiind că este nălucă,
 După dînșii nencetat aleargă
 Și-i pare că-acuș'-acuș' apucă
 ^Pe gonaci, iar cînd vrea să ie șteargă
 Capete, toți deodată periră.
 De-acea stă el acum și să miră!'

2605 De-acelea era nu prea de parte
 Supt un fag umbros o fîntînioară,
 Dintrensa curgînd apa să-împarte
 în doao ramuri, ca din izvoară
 Osăbite:-apă bună, dulce,
 Iar una e de-împrotivă-altie.

2611 Care bea din cea de pe mîna dreaptă,
 Duhuri nalte-îndată-îl împresoară,
 Mintea, nu știu cum, i să deșteaptă
 Și pare că sus, pe nouri zboară;
 Face dintrun-iepure fricos,
 Leu neînvins și viteaz inimos./

2617 Iar apa cea de pe mîna stingă,
 Tot focul sufletului potoale,
 Face mintea timpă și nătîngă,
 Iar toată firea trîndă și moale.
 Unul ș'altul părăuaș mic,
 Era între-Parpangel și voinic.¹

¹ Aici să cunoaște cumcă Argineanul venise în codrul cel cu năluci; și această arătare era numai o nălucire!/'

¹ Această istorie de o fîntîna din care curg doao izvoară, usăbite la firea lor, trebuie iarăș' să să înțaleagă alegoricește. Și doară au vrut prin aceasta poietul să arete în ce chip, din aceaiăș' inimă omenească izvoresc și bune și rele./

2623 Vede, limpede ca și vioară>
 Apa voinicul și frînt de sete,
 De pe cal îndată să pogoară,
 Nici o minută răgaz iș' dete
 Și beu cu multă lăcomie
 De-a stînga, dintru ticăloșie.

2629 Sărace-Arginene, ce minută
 Nefericită-acelea te-adusă,
 La cest urît părău ș'apă slută!
 Iacă vitejia ta răpusă.
 Dar, ce folos, abea cît înghite
 Și, iacă, toate-în iei schimosite.

2635 Lasă calul, armele desbracă,
 Merge de-aci și-în codru s'ascunde.
 Parpangel tocma era să treacă
 Părăul și văzind limpede-unde,
 Nu să putu răbda să nu guste
 Din apa cu țarmurile-înguste./

2641 Cit putu el în palma cufundă,
 Luă deodată și-o sorbi toată.
 Și-iacă! să-i cauți în fața rătundă,
 Ai vedea schimbarea minunată,
 Că-ochii, nu știu cum, i să-înfocară
 Și-întralt chip ca nainte căutară.

2647 Cu statliră mîndră și vitează,¹
 Tocma ca ș'un altul, acum stete,
 Mintea i să lumina cu trează
 Istățime și-osăbită sete
 în inimă simte, carea-i bate
 Spre lucruri de slavă și nălțate.

¹ **Statură**, adecă stare sau statul. Va să zică stătu îndată almintrele adecă înălțindu-ș' fața și îndreptîndu-și tot trupul, ca și un viteaz.

2653 Caută la sine și să rușina²
 Văzîndu-să-în hainele mișele,
 Toate ude și pline de tină:
 „Nu d-aheste, nu, ci d-ahele!
 Să cade-a purta" (zice) și-arată
 La haina dă voinic aruncată.

2659 înde grabă păraiele trece
 Și cu toată-armătura să-îmbracă
 Și părea că nu să teme de zece,
 Deacă trasă sabia din teacă;
 Iar apoi văzîndu-să călare,
 Nici de-o oaste-întreagă frică n-are./

/4

2665 De-aci zlătariul fără zăbavă
 Luînd calea bătută purceasă
 Prin cea necunoscută dumbravă,
 Și-acuma și de Romica-ș' uitasă,
 De nu-i pomenea lui o tîmplare,
 De dînsa,-aducîndu-i gele mare.

2671 însă, ce feliu au fost de tîmplare,
 Eu acum nam chieful de-a vă spune,
 Poate la cîntecele-următoare,
 Vă veți face cruce de minune,
 Cîte-au pățit bietul Parpangel,
 Căci mai pe urmă fu vai de iei.¹

F I R Ș I T. C î N T. A V /

² Să rușina, tot aceiaș' ca și să rușinează.I

IU ¹ Precum s-au ivit **pană** acum și să va vedea din cele viitoare, poietul nostru au împărțit lui Parpangel un haractir de osăbit, întru această izvoditură; și îl face un viteaz, dar rămîind tot de una pe lingă firea izvodirii carea este de soiul șuguitoriu, nu face dintrînsul viteaz întru adins, ci viteaz ca acela ce este potrivit cu *Ţiganiada*. Și face asemenea lui Omir care încă au cîntat usăbiți viteji, dar fieste căruai au dat despărțită fire și haractir. Parpangel să vede a răspunde lui Ahil, însă Ahil răprezentuiește un viteaz întru adins, iar Parpangel, un viteaz satiricesc și de șagă. Și, precum descrieciunea lui Ahil este potrivită cu scoposul înaltei *Illiade*, așa a lui Parpangel răspunde *Ţiganiadei*. *Firșit. cînt. a Vj*

ARGUMENTU

2677 Țiganii șed la sfat bărbătește,
 Mestecînd cornurate-în rătunde,
 Iară muntenii-îmbrăcați turcește
 Dau pe dinșii; Neicu le răspunde.
 Zlătariu-iș' plînge drăguța moartă»
 Becicherec cu Haicu iar să ceartă.

1

2683 Mulți bucătari pre sară bucate,
 Prin multe moașe copilu piere,
 Unde-s doftori mulți bolnavul pate
 Mai mult; asta e-o vechie părere.
 Deci poate, cu dreptul, a să zice
 Că nici în sfat mult este ferice!

2689 „Una și bună!" era cuvîntul
 Tatălui meu (fi ertat!), și bine
 Socotea, că de cînd stă pămîntul
 Nice-odată n'au stricat puține
 Și bune, ci tot cele mai multe!
 Care nu crede numa să-asculte.¹

2695 Țiganii noștrii-acum s-adunasă,
 După-obiceaiu, a doao zi, iară,

¹ Eu nu știu de au zis tatul autorului de acele, dară știu că foarte bună regulă este: *vina și bună!* Precum să vede, tot cîntecui să începe cu oare care cuvintare înainte și nește pilde!//

Și multă vorbă cu sfadă deasă
 Făcînd toată zioa până-în sară,
 încă nu știe să hotărască,
 De trebuie să călătorească/

2701 Sau doară-acelea, pe loc, să șadă.
 Pentru și-împrotivă multe fură¹
 Zise și strigate; să purceadă,
 Mai virtos Drăghici îndemnătură
 Le era, iar Niagul sfătuiește
 Să rămîie, și-acest chip grăește:

2707 „D'ați cutriera voi toată țara,
 O lăcuiremai dăsfătată
 (întradins căutînd), nici odinioară
 Nu veți afla, deci avînd bucate
 în traistă, să rămîinem aice
 Si să trăim zile de ferice,

2713 Că (spuindu-vă cu dreptate),²
 Zău! mie drumu lung nu-mi place,
 Urît-am atîte trăpădate>
 Mai bine-e dar să ședem în pace,
 Pană cînd nu ne urnește-o silă
 Și ne prieste-a ceriului milă.

2719 Au n'aveți voi aice dă toate,
 Cîte țiganul întei poștește?
 Codrul, iacătă-vă, după spate,
 Iarba dă pășune prisosește
 Păntu cai, apă dă băut bună.
 Toate-aceste le-aveți împreună./

77g ¹ Pentru și împotivă, va să zică pentru călătorit și împotiva călătoritului.

² Spuindu-vă cu dreptate, adecă spuind în adevăr; trebuie să iaie sama că norodul aceste doao cuvinte le mestecă./

2725 Iară la Spăteni cine mai știe
 Ce locuri sînt și poate că doară
 Va fi numai o goală cîmpie,
 Făr umbră, tufă și făr apșoară!
 Pentru ce dar, unde n'e mai bine
 Să nu rămîinem și din ce pricine?

2731 La ce să ne ducem mai dăparte.
 Stricîndu-ne haine și picioare
 Și-întradins doar cercîndu-ne moarte?
 Eu nu știu carte, nice scrisoare,
 Dar înțăleg atîta țigănește,
 Că-omul numai o dată trăiește.

10

2737 Au nu putem noi păzi ș'aice,
 Ca ș'acolo, porunca domnească?
 De-om vrea cu turcii să facem price,
 Ce-a fi după-acea să ne lovească,
 Lovi-ne-va, fără de scăpare,¹
 Că nu ști de-unde primejdia sare.

11

2743 Deacă însuși Vlad-Vodă să teme
 Și de la noi ajutoriu așteaptă,
 Trebuie-a să precepe din vreme
 (Avînd cît de cît, minte deșteaptă)²
 Că, cu toata noastră bărbăție,
 N'om scăpa de moarte sau robie./

777 ¹ Noima este: iar, ce va fi să ni să întimplă, de bună samă ni să va întimpla, ori aici, ori acolo; căci nu să știe dincătro primejdie vine pe om,
² Deșteaptă, adecă deșteptată, pentru că vine dela deștept,~ă, adj., om deștept etc./

2749 Aici dar să rămînem cu toată
 Tabăra,-așteptînd pînă ce doară
 Va trece-astă vreme turburată
 Și să va-întoarce liniște-în țară.
 De-acolea înainte să fie
 Cum va Dumnezeu și cum știe".

2755 întrun ceas bun asta Niagul zisă,
 Că toți îndată sfat îi primiră,
 Ori că de drum lung lor li se-urisë,
 Ori că-așa din sine socotiră.
 Destul că-în Inimoasa rămasă
 Tabăra țigănească voioasă.

2761 Singur Drăghici în contră să pusă¹
 Și-a le număra din vremi bătrîne
 Multe-întîmplări acuma-incepusă,
 Zicînd că tot deuna e mai bine
 A păzi domneștile cuvinte
 Și-a primi sfatul celor cu minte.

2767 Dar, ce folos, toți strigară: „Aice,
 Aici să ședem!" și-ți astupară
 Gura, tu tăcuși, o, bun Drăghice!
 Bratu lingurariu-apoi cu sfară²
 Rostul său deschide bărbătește
 Și tocma-întracest chip să chierește:!

7/5 ¹ în *contră*, cuvînt vechiu românesc și obicinuit în obște, mai viitos cînd vor să arete vreo împotrivire. Să zice: *el mi să pune tot de una în coantră, ei stau unul cu altul purure în coantră*.

² Iarăș' cuvînt umilit și doar pe puține locuri obicinuit; *sfară*, va să zică aici cu sfadă și manie! însuș nu știu de unde au apucat autorii acest cuvînt./

2773 „în adevăr poate să să zică
 Că voi sînteți tocma-în Inimoasa,
 Căci (precum văd) ați uitat dă frică!
 Dar, fie oriunde va fi casa
 Voastră cu șederea, tot cu pază
 Trebuie-a fi și cu minte trează.

2779 Ce au fost au trecut, acum cioare
 Nu sîntem mai mult, ci lăudată
 Oastea lui Vlad, căci el dă mîncare
 Vă dete și v'armă d'astă dată;¹
 Daci, trebuie-a ne socoti bine
 Ca să nu pățim cumva rușine.

2785 Iar eu vă zic rupt, ales, în față,
 Că-așa, fără dă nice-o rînduială,
 Nu putem nice pînă dimineață
 Rămînea. Ce duh pă voi vă-înșeală?
 Cît e zioa gura nu vă tace,
 Dar a-închiea ceva nu vă place!

2791 Și deacă-ați luat armele-odată,
 Trehue-întrînsele-a vă deprinde,
 Căci arma nu este voao dată
 Ca pe mălaiu doară să-o puteți vinde,
 Ci să tăiați capete vrăjmașe
 Cu dînsa, și gloatele jecașe²

¹ *Dă mîncare*. Nu trebuie să cetească aici *dă* de la *dau*, ci dela prep. *de*, ca cînd ar zice: *de mîncare*, fiind că țiganii aici vorbesc după dialectul muntenesc.

² *Jecaș, jecașă*, adiectivă ce însemnează tot aceiaș cu jecuitoriu,-oare sau jefuitoriu,-oare./

2797 Măcarcă eu, în cît dă-a mea parte,
De mult aş fi aruncat la dracul
Scula-astă-aducătoare dă moarte,
Dă nu mi-ar hi dă dada, săracul,¹
Care, pă cum ştiţi, e bătrîn tare
Şi-afară dă la mine, hrană n'are.

21

2803 Iară, deacă dorinţa vă duce
Armele-a purta, spuneţi cum dară
Trăbue ţigănia s'apuce
Pe dînse, ca să scape dă-ocară,
Ca vitejeşte războiu să bată,
Dă tot să nu hie doar tăiată?".

22

2809 Atuncea sculîndu-să-în picioare
Fălos Boroşmindru-apucă graiul:²
Şi zice: „Fraţilor, mie-m pare
Că, dă n'ar avea ţăpuşe, scaiul
N'ar punge; ţăpuşa dar face
Firea lui cea dirză şi pungace.

23

2815 Arma la om este ca ţăpuşa
La scaiu, pântru-ahea-armatul arată
Cu-îndrăznire hiecărui uşa,
Ş'e tot dă una dă războiu gata.
Ah! acu mai tare să ţine,
Care să simte-întrarmat mai bine./

24

2821 Daci dar, întii d'armătură bună
Să ne grijim cît mai dă grabă!.

¹ Dada, este ţigăneşte tatul.

² Familia acestui Boroşmindru şi acum să află în Moldova. Au trebuit acesta să să ţie pe sine foarte înţelept, că au început cuvîntul său prea pe departe şi afund, adecă dela scaiu **pană** la armă./

Dă mult un cuget pîn cap îmi sună
Cum s'ar putea face mai cu trabă
Ca să ne-armăm cu vreo dăscălie,
Ş'aflai așa că-ar putea să fie:

25

2827 Ca tot însul să-aibă-o săbioară
în dreapta,-o suliţă-în stînga mîna,
Cu ceia să taie şi să-omoară,
Iar cu ceasta tot să-împungă pană
Cînd poate;-apoi s'aibă fieşcare
Un laţ la sine gata şi mare,

26

2833 Ca văzînd că acum nu mai poate,
întii de-a-ş lua picioare-în fugă,
Să-arunce laţu-în vrăjmaşe gloate,
Smicîndu-l apoi tare să fugă
Şi pe vrăjmaşul să tîrnosască
Pană la tabăra ţigănească.

27

2839 Cum vă place dar a mea părere
Şi d'aveţi ei împotrivă-a zice?".
Dragomir atunci cuvîntul cere
Scornîndu-să-întrînşii-o mică price.¹
Iar după ce tot îns gura-închisă,
Dragomir iară tăcu şi risă./

28

2845 Iacă Dondu cel cu fruntea lată,
Dondu lingurariu, şi el zisă
(Barbă netezîndu-şi afumată):
„Boroşmindru taie-în turci ca-în clisă,
Ba tîrnoseşte pe-unul şi-acasă,
Cu armătura lui ha frumoasă.

¹ Fiind eu foarte curios a şti ce feliu de price să născu aici, între ţigani, am căutat la hronică şi am aflat că sfada era a unora cu Boroşmindru, pentru laţul, căci zicea ei că, deacă cineva se-ar bate pană cînd poate /

(precum au zis Boroşmindru), iar cînd acum nu mai poate şi îi caută să dea fuga, atuncea nice n-are vreme să arunce laţul şi nice putere să tragă, după sine pe vrăjmaş! /

2851 Fraților, sfatul acel și multe
 Ce-ați vorbit până-acum nice-o zală
 N'ajung, iar dacă-ar vrea să mă-asculte
 Cu toții, eu știu o rînduială
 După care noi, cu dascălie,
 Putem să facem și bătălie.

2857 Adecă-împregiur dă țigănie
 Să săpăm tot nește gropi afunde,
 Ca venind turcii cu răpezie
 Să cadă-în ielle și să să-afunde,
 Ca și lupii ce-umblă după pradă.
 Iar ca gropile să nu se vadă

2863 Trăbue să hie-acoperite
 Cu frunzare, paie și nuiete,
 Numai decît să pice-oborîte,
 Cînd ar călca, cineva pă iele;
 Și vă-încredințaz, dă bună samă,
 Că n'om avea-în țigănie teamă".

2869 Atuncea și Tandaler să scoală
 Grăind: „Și-ahasta chemi tu, bătaie,
 Dondule? cînd tu șezind în poală
 La muiere, vrăjmașul să saie
 în gropile tale, tocma-orbește?
 Fraților, zieu, Dondu buiguieste!"

2875 întracea strigare neașteptată
 Să-auzi: „turcii! turci vin, iacă!"
 Și sfățuirea le fu curmată
 Tot însul sare și-ncolo pleacă,
 XJetui de-unde vinea mai mare.
 Toti vedea turcii venind călare.

2881 Era Vlad cu călărime-aleasă
 Muntenească care, ca mai lesne!
 Să poată cerceta, să-îmbrăcasă
 Turcește, din cap pană în glesne,
 Și hotărîsă-întradins s'abată
 La țigănia noastră-întrarmată. ¹

2887 Țigani deacă-aproape văzură
 Turcimea venind, de spaimă mare,
 Toți își uitară limbile-în gură,
 Țiindu-să fără de scăpare
 Periți; acum armele-ș'uitasă
 Și căuta numa la tufă deasă./

2893 însă văzind că nu e cu putință
 Să dee fuga sau să să-ascundă,
 Fiește care cu năzuință,
 Acolo să bagă și s'afundă,
 Unde vede grămada mai mare
 Și-unde altul să-îmbulde mai tare.

2899 Cum oile blînde prin ocoale
 Și-în staul cînd aulmă de-aproape
 Vreun lup sau alte prădace bale,
 Care de care, pre cît încape,
 între celelalte săvîrește,
 Iar de-apărarea sa nu gîndește, ¹

¹ Acesta este lucru cunoscut, cumcă Vlad-Vodă de multe ori își îmbrăca turcește ostașii cu care voia să iscodească de-aproape tabăra vrăjmașului./

¹ Aceasta, care să zice aici de oi, așa este de adevărat! cît oricine, la o asemenea timplare, să poate încredința cu ochii; și este de mirare blîndețele oii, cînd un lup singur la o mie de oi intră, iară dinsele numai cît să string grămadă și să virăsc una pe alta, bătînd pămîntul cu picioarele./

- 2905 Așa țigani, săracii, grămadă
îmbulzîndu-se într-un loc s'adună
Și-ș* ascund capete să nu vadă
Cum turcii vin în chip de fortuna,
Hei! pe dinșii-acuș-acuș să dea,
Dulce viață ca să le iae.

- 2911 După ce sosi vrăjmașu-în față,
Toți la pământ căzind își plecară
Grumazii și întinsă brața,
Milă cerșind cu lacrimi amară:
„Văileo! văleo! (striga plîngînd) iacă,
Piere și țigănia săracă!"/

- 2917 Era Neicul pe vremile-acele,
Unul din țigani care-osăbite
Țări umblase și-avea socotele
Bune-în sine și la multe-ispite
S'afleasă; acest luînd cu sine
Oarecîte persoane bătrîne,

- 2923 Oștilor mearsă-întru-întimpinare.
Muntenii văzînd așa turburată
Țigănia și-auzînd vaet mare,
Steteră-în loc, iar deacă bărbată
Solia veni, pană ei să miră,
Așa Neicu pricina răsfiră:

- 2929 „Domnilor turci, deh! fie-vă milă
Dă țigănia noastră săracă!
Nu dă voie bună, ci dă silă
(Ca mai rău doară să nu petreacă)
Au trăbuit armele să-îmbrace,
Neavînd dă năvoie ce mai face!

- 2935 Iertați dară, luna să v'ajute,
Mahomet mulți ani să vă trăiască
Hie uitate hele trecute,
Că, zău! Dumnăzău să ne trăzniască,
Dă sîntem noi vină într-ahastă!
Ci, iacă,-au fost pă noi o năpastă. */

- 2941 Tot Vlad-Vodă e-ahăstor dă vină,
Numa Dumnăzău lui să plătească,
Căci el ne-au băgat în hastă tină,
Dară vița noastră țigănească
Cu toată lumea vra să fie-în pace
Și, zău! că bătălia nu-i place".

- 2947 Vlad-Vodă lucrul fără de-ispavă,
Țigănesc văzînd și mișelie,
Poruncă dete fără zăbavă
Ca toți ostașii gata să fie,
Făcînd să bucine de bătaie,
Ca cînd pre toți ar vrea să-i taie. '

- 2953 Țigani înțelegînd aceste,
Slăbiră la inimă de frică,
Cesta leșină fără de veste,
Cela-amurte, nu sînte nimica,
Altul să vaită în gura mare,
Iar altul plînge cu suspinare.

' Ori cum laudă autoriul aici pe Neicu; dar eu zic că și el să vede a fire țigan ca și ceialalți. întia nebulie alui este că să roagă turcilor să ierte pentru că s-au armat țigani și nu au socotit cumcă turcii nice știea de aceasta; deci, cu aceasta mai virtos ar fi stricat țiganilor, să fie fost aici, în loc de munteni, adevărați turci, pentru că turcii înțelegînd dintrinsul că țigani asupra lor s-au înarmat, i-ar fi pus pe toți supt sabie./

' A *bucinare*, să zice a sufla în bucin. Inșă să nu gîndească cineva că bucinul este numai cornul obicinuit la vînători, ce să chiamă bucin! ci mai virtos supt numele acesta se cuprînd tot feliu de unelte fără de cimpoaie,, în care cîntă cineva suflînd; deci, în sine, și trimbiță este un feliu de bucin,, pentru că nu are cimpoaie, iară fluieru nu este bucin, că are un chip de cimpoaie. inșă la Moldova rău să zice bucium, în / loc de bucin, căci vine

de la lătenie *buccinum* sau *buccina*.

2959 Mai toți acu de sine-și uitasă,
 Numa Neicul încă firea-ș ține
 (Adevărat! cu față geloasă
 Și trăgînd adînce suspine,
 Dar tot, o dată mai deschisă
 Rostul său și cu nedejde zisă):

127

2965 „Dăh! nu vă lăcomiți într-atîta
 La țigane suflete mișele,
 Luați-ne-averea toată și pita,
 Desbrăcați-ne [pană la piele],
 Numa ne lăsați dă mîngăiere
 Viață, copii și muier.

2971 Știți bine că și la voi, săracii
 Țigani trăesc numa dîn milă,
 Făcînd slujbă și plătînd haracii;
 Dar aceasta fu pe noi o silă,
 Însă ertați-ne-acum, deodată,
 Să vă ierte Maica Pre curată!

2977 Și ce folos de-acolea vă este
 Dacă ne luați dulcea viață,
 Și-a noastre vor rămînea neveste
 Cu mititei copilași în brață?
 Noi om muri (cu dreptul!), dar iele
 Purta-vor după noi lungă jele".

2983 Principul atuncea nu mai poate
 Să să ție ca să nu zîmbească,
 Cu dînsul șireagurile toate
 Rîsără de-această țigănească
 Întîmplare foarte minunată
 Și de vitejia deșențată. j

^j Deșențată, adiectivă, și însemnează de șagă, de ris etc./

2989 Neicu încă era să mai zică,
 Cînd Vlad-Vodă-1 curma zicînd: „Dară
 Voi, mișei ș'oameni de nimica,
 Așa vă bateți voi pentru țară?
 Pentru-aceasta v-am dat eu bucate
 Și vă hrănesc? cioare blăstămate!'

2995 Iată că vă ert acum deodată,
 Dar, de-ți mai face a doao oară,
 Oi porunci să spînzure toată
 Țigănia> nice să vă pară
 Glumă.-Aceasta Vlad-Vodă vă zice,
 Carele cu voi grăește aice".

3001 Țigani ca dîn somn să treziră
 Cunoscînd atunci înșălămîntul,
 Toti caută-iinul la-altul si să miră
 Cum ș'au schimbat muntenii vășmîntul.
 Pană ce toți să miră de-aceasta,
 Iacă Neicul rădicîndu-și creasta:

3007 „Să ierte măria sa (el zisă),
 Noi sîntem fără de nice-o vină,
 Că cine-ar fi socotit să ni să
 Tîmple-una ca-aceasta și să vină
 Pă noi muntenii-îmbrăcați turcește?
 însuși măria ta socotește! :/

3013 Însă, de-am fi preceput noi cumcă
 Nu sînteți turci, doară si moarte

^j Cunoscut lucru este că boierii nu chiamă întralt pe țigani, ci numai cu numele acesta: cioară!

^k Ciudata este desvinovățirea Neicului!!

Să-întîmpla, că, dă voi, nici o pruncă
Nu s'ar fi temut; apoi ce soarte
Urma-între noi, încă nu să ştie,
Destul! că s'alegea dă voinicie".¹

57

3019 Rîsă principul, nici să mai dede
în vorbă cu dinşii, nătingie
Văzîndu-le, ci pe loc purcede
Şi le poftoreşte cu tărie,
Cît mai de grabă drumul s'apuce,
Deacă Te voia să mai îmbuce.

58

3025 Ce s-au tîmplat apoi mai departe,
Cu vitejii ţigani, eu voi spune
După-acea, căci mă grăbeşte foarte
Parpangel, care acu-în haine bune
Ş'arme-îmbrăcat viteze, să duce
Prin cel codrişor plin de năluce,

59

3031 Măcarcă calul inimos îl duce
Rapede şi cum să cade-în spate,
Totuş el băgînd sabia luce
în teacă, la un tufariu s'abate
Şi rumpe-o nuiea, dar o ! vedere,
Sînge iasă cu glas de durere:!

130

60

3037 „Nu mă fringe, ci mă lasă-în pace,
S'odihnesc, Parpangele iubite!
Trupul Romicii tale-aici zace¹
îngropat, alţii mai fericite
Decît mine libovul te-aşteaptă,
Soartea mea fu crudă şi nedreaptă.

129

¹ *Se alegea de vcinicie*, adecă se alegea între noi şi între munteni, carii pe carii ar fi biruit. Cumcă aceasta, de bună samă, s-au întîmplat cu ţiganii, si afară de Cronica de la Zănoaga, este o poveste vechie./

130

¹ Aici (lăsînd de o parte de să tîmplă aceasta în aiavea sau de este numai scornit si trebuie să să înţaleagă allegoriceşte) au imitat (făcut ase-mene) lui Virghiliu, unde umbra lui Polidor, asemenea, dm nişte nuiele,

131

esi: *quid miserum, Aenea, laceras? / iam parce sepultol*

61

3043 Eu de Boroşmîndru fui răpită,
Aici poftii să mă lase-o ţiră
Să răsufli, supt astă răchită,
Cînd turcii tîlhari ne năpădiră,
Boroşmîndru scăpă, iar pe mine
Mă lăsă supt minile păgîne.

62

3049 Oh! şi-aceia... care numa ţie
Şi lui Boroşmîndru-am dat eu voie,
Adecă draga mea feciorie!
Luară-în silă şi de nevoie,
Tinzîndu-mă pe dos şi pe faţă,
Pană cînd fui lipsită de viaţă.

63

3055 Atunci o măgăriţă-aripată,
Nu ştiu de unde sosi şi-mi fece,
Fără sapă şi fără lopată,
Groapă aici şi, ca să n'adulmece
Vreo hiară mădulările mele,
Făcu să crească-aceste nuielle"./

131

64

3061 Glasul tăcu. Cu scîrbă-înţaleasă
Parpangel a Romicii-întîmplare.
Stete-împietrit, cu faţa geloasă,
Inima supt piept îi bate tare;
Izbucnind în urmă jelea-închisă,
Rîu de lacrimi vărsă şi zisă:

65

3067 „Tu eşti, dragă Romică dorită?
Vaileo, vai, ticălosul dă mine!
Cum dă groaznică ţi-au fost ursită!
Ah! nu pot eu trăi fără de tine;;
Iacă, firul vieţii mi-oi rupe,
Pe-amîndoi o groapă să ne-astupe".

- 3073 Zicînd aceasta sabia scoasă
 Și vru gitlejul în doao să-ș taie,
 Dar cu farmece trup îi legasă¹
 Brîndușa, ca-în bătăi si războaie,
 Nici un feliu de-armă să nu-l atingă,
 Vateme, pătrundă sau invingă.

- 3079 Deci sabia lunecă pre piele,
 Ca pre marmură nestrăbătută ;
 Parpangel de mult bănat și gele,
 Lung stete-ochi înfipti și limbă mută.,
 Apoi păru că nimica nu simte,
 în urmă tocma-ș eși din minte./

- 3085 Stringînd calul în călcîni aleargă
 încoace-încolea,-în lat și lărgime,
 Cruciș, curmeziș', cîmpia largă;
 Cu tot feliu de nebune shime,
 Cu ochii sălbateci ca ș'o fiară
 Spumăgă, răcnește, țipă, zbiară!

- 3091 Unde vede tuie sau copace,
 întracolo să răpede-îndată
 Și cu dînse bătălie face,
 Socotindu-le că sînt o ceată
 De turci armați ce vor să răpească
 Pe Romica,-Ellina țigănească:

- 3097 „Stați, tilharilor fără de lege
 (Strigă el fiind încă departe),
 Suflete păgîne și pribege,
 Pe toți v'asteaptă cumplită moarte;
 Iară, deacă-mi veți da pe Romică,
 Iacătă, nu v-oi face nimica".

¹ Mulți zic și astezi că să pot oameni cu farmece lega, ca să nu le strice nice o armă!/
 136

- 3103 De-aceste lui în cap îi puiază
 Nebunia, dar în urmă-i pare
 Că vede pe Romica cu groază
 De dînsul fugînd, el pe cărare
 îi merge și purure-o-întețește,
 însă ia tot fuge bărbătește. /j

- 3109 Așa făcînd pană cînd înnoaptă,
 Adeseori strigă: „Dulcea mea zîină,
 Nu mă fugi, deh! Romică,-așteaptă,
 Eu-s Parpangelu tău, deci, vină
 Să mergem la țigănia-acasă,
 Vină, dragă Romică, frumoasă!".

- 3115 Rău-m pare> drăguț Parpangele,
 Că-atîte pătîmești pentru-o fată,
 Că nu-s vrednice de nice-o jele
 Fetele, nu plîși eu nice-odată
 Pentru vreuna, nice n'oi plînge,
 Ci pîn oi putea-în brațe le-oi strînge.

- 3121 Rămii sănătos, o ticăloase,
 Pană cînd ne vom întilni iară,
 Acuma vom, prin locuri muntoase,
 Să trecem într-a zînelor țară,
 Unde Becicherec tot bărbătește
 Cu frătuțul său călătorește.

¹³² Bine au zugrăvit aice poietul nebunia lui Parpangel, însă de vom căuta bine, această nu au fost o simplă, singură nebunie, ci mestecată cu
¹³³ Ș» precum latinii zic, *furor*, adecă / *furoare*. Iarăș' au imitat aic i poetul nostru pre Ariosto, poet italianesc, care au scris istoria numită *Orlando furioso*, adecă *Orlandul turbat* sau ce și-au eșit din minte /
 137

3127 Nemeșul viteaz după cea sfară,
 în care cu Haicul să pusese,
 împăcîndu-se purceasă iară,
 Ș'acuş trăpăda prin păduri dese,
 Netrecîndu-i altele prin fire,
 Făr Anghelina și-o mănăstire./

134

3133 Iar Haicu ce nimic nu gustasă
 întracea zi (și era-îndesară),
 De-abea pe Surana suspinoasă
 Să ținea, cu picioarele-în scară,
 Lîngezit de foame și de sete[>]
 în urmă-oprind pe Surana stete

3139 Și cătră stăpînul său cu gele
 Grăi: „Mergi tu, sănătos, stăpîne,
 Că eu nu mai pot și văd că-a mele
 S-au firșit! Ah! săracu-m de mine.
 Ce păcate m'adusere-aice,
 Să-m firșesc eu zilele voinice?".

3145 „Ce ți-i, Haicule", striga și stete
 Nemeșul, păn Haicu să pogoară,
 Care-ii răspunsă: „Foamea mă-amete,
 Că-încă n'am mîncat nimic de-asară,
 Mațele-mi ard de sete și-mi pare
 Că-aș bea Murășul, cît e de mare"¹.

3151 După-acea pe iarbă să trîntește
 Și multe să cîntă și să plînge,²
 Blăstămîndu-să chiar frătuțește.

134 ¹ Murăș să chiamă apa cea mai mare în Ardeal și trece prin mijlocul țării.

² Trebuie a ști că alta va să zică a cînta și alta, a să cînta; cea mai de pe urmă însemnează a să gelui cu glas mare și cu cîntec./

Becicherec acuma capu-ș' fringe
 Cum ar putea Haicului s'ajute
 Văzîndu-l că-au slăbit din vîrtute./

135

3157 Spre norocul său ș'aduce aminte
 Cumcă-în desagi cu sine de-acasă,
 O pogace cu nește plăcinte¹
 Și-un ponteriu cu rachie luasă;²
 Deci pogorînd de pe cal îndată,
 Desagii scurmînd, acele caută.

3163 Dîndu-i ponteriu: „Na, sărace
 (Zisă Haicului), bea și te-întamă!"
 Apoi rupsă-un dărâb de pogace
 Ce era-învălită-întro năframă
 Și-i dede; dar mațele-opărite
 Avînd cela, mereu tot îngHITE.

3169 Și gîndeai că n'oi să mai încete,
 Pană nu va scură de tot vasul,
 Așa era-înontru frînt de sete;
 Iară Becicherec sucind cu nasul:
 „Hăi! măi! destul! ian lasă-mi și mie",
 Și luă ponteriu cu tărie.

3175 „Eech!" răgni Haicu strîmbîndu-și față³
 Și-ochii lăcrămîndu-i de puterea
 Rachiei,-apoi ștergîndu-și mustața,
 Toată i să dusă voia cea rea,
 Și, măcar des îmbuca pogace,
 Totuș gura vorbeață nu-i tace:/

135 ¹ Pogace este un fel de aluat ne dospit, copt în spuză. în Ardeal este foarte de obște merinde pe drum, pogace și plăcinte.

² Ponteriu va să zică un *potiriu*. însemnează în Ardeal, un vas de cusutor, întru care poartă rachie.

136 ³ Eechl însemnează glasul și shima ce face unul / ce bea vreo băutură tare, pre cum rachia. Autoriul nostru au vrut să arete aici, și în ce chip și-au strîmbat Haicu gura. Cu adevărat, pre de-amăruntă zugrăvire!

- 3181 „Ba că, stăpîne, să duce rugă¹
De vitejia noastră (el zisă)!
Cine-ar fi socotit ca să fugă
Bălauru de noi cu gura-închisă?
Eu mă temeam că va să ne-îmbuce,
Dar el peri ca dracu de cruce.

- 3187 Ei!., pagubă că mort nu rămasă,
Că l'ași fi belit cum să cuvine,
Scoțindu-i apoi untura grasă,
Ași fi luat-o toată cu mine;
Să zice că-ungîndu-ți cu ia picioare,
Ca de iepure să fac ușoare.

- 3193 Cumcă sînt șolomonariu mi-ar zice²
Oamenii, avînd teamă de mine,
Și m'ar cinsti ca să nu strice
Grindina hotarăle cu pîne".
Pană el blătără late, rătunde,
Nemeșul era-în gînduri afunde,

- 3199 Căci pană cu zîna să-întăleasă,
Apoi cu Haicul în vorbe-îș dede,
De balaur el tocma își uitasă
Ș'acum aceasta-în inimă-i șede,
Drept ce nu l-au gonit mai departe,
Să-i aducă de săvîrșit moarte./

¹ *Ba că să duce rugă!* Aceasta trebuie să tîlmăcesc, fiindcă / mulți doară nu vor înțelegi. *Ba că* aici să pune după obiceiul norodului de-a vorbi, căci ei acest cuvînt fără de nice o trebuință, de multe ori îl pun unde nu i-ar fi locul. *Ba că ci vedea eu, ba că să ști, ba că așa iar nu vreau eu!* și ca de aceste; iar cuvintele *să duce rugă*, în cît știu eu, este un idiotism numai ardelenesc și numai la țărani obicinuit! și va să zică atita: *să duce minune!* sau, mai bine: *aceasta e minune!* Țăranii, în Ardeal, zic: *să duce rugă* ce au făcut cela și cela, *să duce rugă* de ceia și ceasta etc.

² *Șolomonariu* sau *solomonariu*, iarăș' un cuvînt cu care să chiamă în Ardeal, ceia care călăresc pe balauri și poartă grindina (basne țărănești), și învățătura lor o zic solomonie.

- 3205 Deci, cătră frățuțul cu mîhnire
întorcîndu-să grăi: „Vezi, dară,
Ce făcuși cu-a ta-îndărătnicire!
Căci eu la balaur întorceam iară,
De nu mă sminteai cu-a ta jevreală,
Prin care eu mi-am uitat de bală".

- 3211 Aici iară-o ceartă să-începusă
între-amîndoi, cu mare gîlceavă,
Că frățutul aminte-s aduse
De zîna și cum fără de-ispravă
I-au zis stăpînul că-l poate vinde,
Și-aceasta el nu putea cuprinde!

- 3217 Iară,-în ce le stete desputarea,
Acum de-a vă cînta eu n'am vreme,
Că-aici (fie zisa cu iertare)
Mi să frînsără și cătăreme¹
De strigatul mult și cîntătură,
Și mă tem să nu capăt ruptură.

F I R Ș I T. C Î N T. A V I

¹ Este o zisă, iar țărănească. Cînd cineva nu poate ținea vîntul din lăuntru și îl sloboade, zic ei: *i săfrînsere cătăremele!* Firș. *cînt.* a. VII

CÂNTECUL A VII

ARGUMENTU

- 2223 Frătuțul cu Becicherec despută l
intradins, apoi, de jumătate
Nemeș e făcut, într-o minută,
Și pre stăpîn din strîmtoare scoate;
Iar țiganiî uitîndu-și de frică,
Pre muntini sfaturi și-arme rădică.
- 3229 O, tu noblătate adevărată,
Pe care dintru domnie scoasă
Preputința cea privilegîiată!
Cînd va sosi zioa luminoasă
Ce defăimînd trufașa minciună,
Celor vrednici să-împartă cunună?
- 3235 Acum tu șezi numa prin bordeie,
La neamuri de noi *varvdri* chîemate,
A căror meritori nu să-închiee
în hîrtii cu slove-înaurite,
Carii nu să laudă-în pargamine,
Nici să vintă-în vrednicii străine.
- 3241 La noi noblu e fieste care,
Să-aibă cît inima ticăloasă,
Deacă vreo hîrțoagă domnească-are.
O, lume-întoarsă !-o, vreme jeloasă!

¹ [...Beci]cherec să ne arete un feliu de *Denkișbt* ardelenesc. Fieste care om cevaș procopsit au trebuit să auză de istoria minunată, istoria lui *Donquihct dela Mancha*, ce se-au izvodit întii pe spaniolie, iar acum să află tălmăcîtă și întralte limbi.

Așa fu și Becicherec odată,
Precum istoria lui ne-arată./

139

- 3247 Știți (im pare!) cum treaba-încîlcîtă
între stăpîn și slugă rămasă:
Cela zicea că iobagiu e vită
Cesta-încă nu voiea să să lasă
Mai rău și zise celuia-în barbă
Că nice iobagii nu pasc iarbă.
- 3253 Deci, după multă vorbă năsprită
(Că lui Becicherec iar îi sărisă¹
nemeșu-în cap), Haicu să-întărită
Și el și cu nerăbdare zisă:
„Fie toate, măcar cum să fie,
Eu știu că-s om asemenea tie.
- 3259 Spune-mi, cu ce feliu de dreptate
(Deacă-au venit pană întratîta!..)
Șed nemeșii la iobagi-în spate
Și-i socotesc mai rău de cît vita?
Au nu-s iobagii oameni ca voi,
Ci doară dobitoace si boi?"
- 3265 „Tu vorbești acu tocma boiește,
Haicule, nu ști tu că strămoșii
Noștri (nemeșul zîmbind grăește)
Au supus pe-a voștri în' Cîmpii Roșii ?²
Și de-atunci a voastră sămînție
Au căzut supt a noastră robie"./

¹ *Iară îi sărisă nemeșul în cap*, va să zică iar își adusese aminte că este nemeș și să insumetisă.

140 ² Unde să fie Cîmpii acei Roșii și ce feliu de bătaie au fost acolo, / eu destul mi-am bătut capu și am cetit hronica, dar nu am putut să cetesc. De unde socotesc că Becicherec numai au birfit, ca să astupe gura frătuțului care îl luasă de scurt, și nemeșul nu avea ce zice împotivă...

2371 „Ei!., bine/spune-mi dar! (că-a fi-în carte
Și-aceaia), cine-înteii fu de vină
(Zisă Haicu) pentru-atîta moarte?".
Iar Becicherec (socotind puțină
Vreme) :„Strămoșii voștri (răspunsă)
Cu mintea lor slabă și neajunsă.

3277 Căci trăpădînd cu sabia-în mînă
Moșii noștri și cu traista-în spate,
Cerca lăcaș sau loc de hodină,
Năvălind pe neamurile toate,
Pînă ce-au ajuns în astă țară,
Pe care-îndată-o și-îndrăgoșară.

10

3283 Iar strămoșii voștri cu nebună
Minte lor împrativă statură,
Nici vooși au vrut să să supună;
Pentru-aceasta, deacă bătută fură,
Pe toți care-încă vîi rămăsese
Căuta iobăgia să-i apese".

11

3289 „Bine pe-aceaia..!(Haicu răspunsă)
Dar ce-au fost copii lor de vină,
De și la dînșii pedeapsa-ajunsă?
Eu nu văd acoloa v'o pricină,
Că cine văzu și-auzi vro dată
Să spînzure pre fiiu pentru tată! j

12

3295 Rogu-mă, ian spune-mi, stăpîne!
Cum ți-ar fi la inimă să-ți zică
Cineva: «Dar ști tu, măi jupîne,
Că strămoșu-tău luă de piică

¹ Cit e de prost Haicu, dar totuș aici merge cu vorba tot în fir./

Pe-al meu și-P bātu? pentru-acea, iacă,
Boata mea pe tine-acum te freacă ».

13

3301 Și-aceasta zicînd el să te bată
Binișor. Oare fi ar cu cale?".
Iștoc nu putu răspunde-îndată-,
Dar gîndindu-se: „Tot de-ale tale,
Haice (grăi-în urmă), fără minte,
Proaste, neprecepte cuvinte.

14

3307 Alta care spui tu, și-alta este
Iobăgia ce pe prunci rămîne¹
De la părinți! însă tu de-aceste
Nu-înțelegi, de-aș vorbi pană mîne;
Iar, de-ai ști tu carte sau scrisoare,
Ai căuta la dînsa ca la soare".

15

3313 Cu toate-aceste nu-ii întra-în minte
Frătuțului, cum poate să fie
Ca iobăgia de pre-un părinte
Să cadă pe toata săminția.
Deci mîhnit: „Dracu vă știe (zise),
Ce mai stă la cartea voastră scrisă."/

142

16

3319 însă, de-aș fi scris-o ieu, știu bine
Că-întralt feliu era". Cînd ei de-acele
Sfătuiea, un glas în urechi le vine,
Din vecine tufe si nuiiele;

141

¹ Iobăgia, sa zice numa în Ardeal și în părțile ungurești; și este un feliu de robie. La Moldova zic podan, podănie.

² Cu adevărat! este greu a înțelegi în ce chip să să pedepsască copii pentru părinți, dar totuș' lesne poate cineva să-ș inchipuiască iobăgia asemănindu-o păcatului strămoșesc!/
145

De-abea nemeșul ochi își întoarsă
Și-îndată puse mâna pe cioarsă,¹

17

3325 Căci văzu pre-un călăreț de-aproape
Năvălind asupra-i cu năprasnă;
Și nice mai mult putea să scape
De moarte sau doară de vreo caznă,
Fiindu-i vrăjmașul după spate,
Strigînd cu ceste vorbe-înfocate:

18

3331 „Aha, tîlharilor făr de lege!
Dede-mi-vă Dumnezău în mînă!
Pe Romica-mi dați., ori nu s'alege
De voi nice prav, nice țărînă”.
Iar Iștoc din teaca ruginită
Nu-și putea smulge spata vestită.

19

3337 Deci, nainte de-a să pune-în pază,
Protivnicul sabia nălțasă
Și dete-o lovitură vitează
Tocma peste chivără linoasă,
Pe care crepă-n doao-douță,
Păn la moalea capului pielcuță./

143

20

3343 Becicherec ce sulița pusese
Pe-oblînc, intracolo iute-aleargă,
Dar Haicu mai curund ajunsese
Și-acum chibzuia tocma să spargă
Capul vrăjmașului, ca ș'o nucă,
Așa de mare corage îl apucă.¹

142

¹ Cioarsă, este cuvînt prefăcut dela *ciersăiesc*, iar acest cuvînt însemnează a tăiere cu vreo unialtă tăicioasă, însă timpită; și să vede a fi luată din sunetul ce face o unialtă tăicioasă rea, adecă *ciers*, *ciors*. De-acolea s-au zis *ciorsăesc*. Însă aici *cioarsă* însemnează o sabia rea și ruginită, pe cum, de obște, să chiamă în Ardeal./

143

¹ Corage. Măcarcă acest cuvînt nu este romanesc, totuș' în Ardeal să obicinuieste. însemnează *inimă* și îndrăzneală!...

146

21

3349 Însă, spre nenoroc, lovitura
Toată căzu pe-a calului șele,
Care spărios smucind în gura
Tare friul și mușcînd zăbele,
Duse pe călăraș fără voie
Și prin aceasta-1 scăpă de nevoie.

22

3355 Nemeșul caută lung și să miră
De inima Haicului și fuga
Celui călăreț groaznic și-o țiră
Mai răsufală, dar Haicul ruga,
Morții și lumina, frătuteste
De-a sudui nu să mai oprește,

23

3361 Pană cînd stăpînu la dîns vine
Și bătîndu-1 cu mâna pe spate:
„Asta-mi place (zise) foarte bine!
Haicule, zieu! n'aș da pentru-o cetate
Văzînd că am o slugă vitează,
Care-a oști și cu zmei cutează”.^{2/}

144

24

3367 Însă cesta-întorcîndu-să vede
Chivără stăpînu-său crepată
În doao! și cum ciudat îi șede!
Deci rîzînd, cu degetul arată:
„Dar ție, stăpine, cine-ți fece
Dintro chivără doao turece?”

25

3373 Ha! ha! ha! de te-ai vedea-în oglindă,
Rîdere-ai tu doar însus' de tine.

² De-aici să vede că Becicherec, măcarcă avea intrunele mintea fluturată, totuș' era om voinic și harnic și iubea vitejia./

144

¹ Tureac însemnează acea parte a cioboatelor sau cismelor, care vine împrejur de fluerul piciorului. Tureci de fier se zicea mai de mult, armătura picioarelor care era îmbrăcate cu fier.

147

Zie! cel tîlhariu ți-aduse osîndă
Ca-această!". Nemeșul gîndea-în sine
Cumcă Haicu joc de dînsu-și bate
Și-acum avea strunele-încordate, ²

26

3379 Dară chivără luînd amînă,
Văzu că nu-în zădar sluga rîde,
Și-un *teremtete* după-altul mînă, ³
De manie mai că s-ar ucide>
De nu i-ar fi de-Anghelina milă,
Pe care-o cunoștea de copilă.

27

3385 Gîndul acesta-în urmă l'adusă
Să trăiască și sparta să-ș dreagă
Chivără; și, deacă iar o pusă
La rînd, așa ca cînd ar fi-întreagă,
Suspînînd și cu față duioasă
Grăi cătră sluga credincioasă:/

145

28

3391 „Hei!., foarte mă tem eu să nu fie
Acesta zmeul cel care ține
Pe dragă-Anghelina mea-în robie,
Și de-acea fu mănios pe mine
Și vru doară să-mi stîngă viață,
De nu-l oprea mîna ta-îndrăzneată.

29

3397 Drept astă, Haice! de-acu nainte
Nu ești iobagiu, ci fecior de curte, ¹
Și fiind că te purtași cu minte,
Vei purta mintea și haine scurte; ²

¹ *Strunele încordate*, adecă, acum începuse a să mania.

² *Teremtetele* Este sudalmă ungurească./

745

¹ *Fecioriu de curte*, adecă curtean, căci curtenii, pe acea vreme, era socotiți cu cevaș' mai de cît iobagii, măcarcă din iobagi era făcuți.

² *Mintea* sau, precum unii zic, mintie. Este haina cea deasupra, adecă hlamida; curtenii toți poartă minteie scurtă! *Firtate*, va să zică soțul sau frate./

Te voi chiema pururea: firtate,
Fiind tu nemeș de jumătate".

30

3403 Sluga mulțami, cum să cuvine,
Și mai bînd încă-odată rachie,
Amîndoi înșelînd caii bine,
Iar să puseră-în călătorie,
Cu gîndul după zmeu să gonească
Ori unde vor putea să-l găsească.

31

3409 Haicu voios vorbea tot întruna,
Cîte știea și-i răsărea-în minte,
Iștoc încă-era cu voie bună
Și-acum nu să mai certa-în cuvinte,
Ci mergea-încătro-ii ducea cărarea.
Cîndu-și pedestri, cîndu-ș' călare./

146

32

3415 Tocma prin o tîmplare venisă
în prejma celui loc, unde
Tabăra țigănească sosisă,
Cînd văzură-între tufe rătunde
Hărțuind pe cel călăreț care
Tăiasă-în-doao chivără mare.

33

3421 Nemeșul oblicînd stringe-îndată
Pe Ducipal în pinteni și-aleargă
Spre dîns cu sulită rădicată,
Haicul încă silește să meargă,
Dară Surana fiind spetită,
Abea să mișcă cîte-o pășită.

34

3427 Acel călăreț, precum să știe,
Parpangel era făcînd cu cele
Tufe, după-obiceaiu, bătalie;
Care zburînd oar cîte smicele

Cu sabia, de-aci mearsă iară,
Așa iute, cît gîndei că zboară.¹

35

3433 Becicherec tot de dînsul să ține
Pană cînd cu vederea-P' ajunge.
Dar fiind că-în părțile vecine
A sale țigani sfaturi-lunge
Ținea, ian să vedem ce lucrează
Și de-au pus doar vreo faptă vitează?!

147

36

3439 Vlad-Vodă cu ceata strămutată,
Acum pe murgii țigani lăsasă,
Totuș', de tîmplarea neașteptată,
Toată gura ca mută rămasă
Și, măcar avea multe să zică,
Dar toate le uitasă de frică.¹

37

3445 Ci, peste puțin întoarsă iară
Bărbăția lor cea de după-ușă.
Cît călăreții să depărtară
Cei muntenești, ca și din culcușe
Iepurii scorniți, așa eșiră
Uitîndu-și de frica ce pățiră.

38

3451 Pană ce Mutul rupsă tăcerea:
„Dar ian întoarceți acuma-încoace,
Vitejilor (din toată puterea
Strigînd)! voi, care numa vă place

745 ¹ Aici să vede că Parpangel săracu, încă tot era întru a sa nebulie și îmbla alergînd încoace și incoalea, unde îl ducea oarba tîmplare. Iar Becicherec care nu știa de aceasta, socotea, de bună samă, cumcă este zmeu, fiind că (precum din povești) el încă credea că zmeii să pot preface pre sine în voinici!/
747 ¹ Autoriul iar începe firul povestirii pentru întîmplările din tabăra țigănească! și fiind că îi lăsasă cînd Vlad-Vodă dela dînșii se dusese, acum iară de acolo începe.

Furiș' a veni cu-înșălăciuni
Și-a spăria pruncii din tăciuni".²

39

3457 De-acolea-îndemnîndu-se mai toată
Murga țigănime-inimă prinsă
Ș'acum avea chief să să și bată,
Dar ceata muntenească fuga-întinsă
Ș'altul nu era nime cu care
Stîmpăra să-ș poată rîvna mare./

148

40

3463 Însă, de-ar fi-inima și vîrtute
La om tot întracneasă măsură
Cu vorba,-o! cîte și cîte sute
Prin o singură s'ar bate gură!
Atunci ă! cu gura cea mai mare
Ar fi doar viteazul cel mai tare.

41

3469 Dară, cumcă nu e-așa, s'arată
Din cele ce eu acuș' voi spune.
Tocma cînd avea chief să să bată
Țigani, fără de-îmbieciune,
De-a-și stîmpăra curagea nespusă,
Un prilej bun tîmplarea le-adusă.

42

3475 Căci Omăr Pașă iacă le vine
Cu-o ordie groasă tocma-în față.
Omar care-a oștilor păgîne
Atuncea era-întia povață,
Eșisă din tabăra turcească
Locuri împregiur să iscodească.¹

148

¹ Precum să vede, Muțu striga aceasta cătră munteni care acum / era de parte și nu auzea nimic de laudele aceste.

² Această să poate vedea și din istorie, că Omar Pașa era atunci un povățuitoriu a oștilor turcești./

3481 Cum țigani zăriră de parte,
Atîta venind oaste vârvâră,
înghiețară și fiori de moarte
îi apucasă cu gele-amară,
Păn Boroșmîndru glasul rădică
Și bun sfatul său așa răspică: /

3487 „Tot omul s'audă, să-întăleagă
Că Vlad-Vodă iarăș pă noi vine
Și vra doară să-ș mai facă-o șagă,
Dar fiți bărbați și vă țineți bine!
Nice vă dați cu-una sau cu doao,
Că voi încă nu sinteți din oao”.¹

3493 Mergînd aceasta din gură-n gură
Și din om în om prin țigănie,
Mare la toți făcu-îndemnătură
Și gîndea că morții iară-învie;
Fieșcare, cum poate, s-armează
Și-a eși la bătaie cutează.

3499 Pana cești să-înarmă pe-apucate,
Turcii-acum foarte-aproape sosisă,
Dar oblicind țiganele gloate
Omar stete și-o ceată trimisă
Să-i aducă oar' cîțva nainte,
Ca să-i cerceteze din cuvinte.² /

¹ Cum să amegesc mințile omenești! Boroșmîndru, de bună samă, crezu că Omar Pașa cu turcii săi, iarăș' sint munteni îmbrăcați turcește, căci almintrea nu ar fi vorbit el așa! Iar va întreba cineva, doară de unde vine de țigani de munteni nu să temea așa tare, de cit de turci? imdejstim că atunci muntenii și pe turci bătea! Minunat lucru întru adevăr! Însă, tot de una de neamul cu care noi împreună viețuim, mai puțin avem frică de cit de un neam străin necunoscut; apoi, doară țigani știea că muntenii nu le vor face nimic și vra să-ș arete și ei vitejia.

² Omar au trimis doară o sută / sau doao din ceata sa spre țigani, cu poruncă să îi aducă pre oarecîțva, ca să-i cerceteze (precum este obiceiul la războaie) pentru oastea lui Vlad, unde și cită ar fi!

3505 întracea laia cea mai voinică
Eșisă lor întru tîmpinare,
Ca cînd n'ar cunoaște nice-o frică,
Așa era rîvna lor de mare;
Iară de liete și strigate
Suna-împrejur locurile toate.

3511 Năvălind pe turci de toată parte,
Era tocma să să și lovască,
Cînd Parpangel sărind îi desparte,
Parpangel ce-întra sa nebunească
Buiguire, tîmplățiș', pe-acie
Alerga cu multă surepie.

3517 Oblicind păgîinii-atîta gloată
Asupra-le venind cu tărie,
Iar mai vîrtos armătura toată
Lui Arginean, nu vrură să ție
Nice-o minută locul, ci-îndată
Fugiră la turma lor lăsată. /

3523 Parpangel după dînșii s'alungă
Dar, oh, tîmplare nenorocită!
Sărind calu peste-o rîpă lungă,
Căzu călărețul fără-ispită,
Cu capu-în gios și-în tină rămasă,
Iar cal fuge ca cînd nu i-ar pasă.

¹ Cu adevărat, minunată întîmplare spre norocul țiganilor! Căci precum să știe, Parpangel avea aici calul și toată armătura lui Arginean ce era cunoscute de cătră turci; deci, văzînd ei pe-acel viteaz să spăriară, mai vîrtos că vedea multă gloată asupra lor năpădînd și să trasere înapoi, la cei alalți ce rămăsese cu Omăr. /

3529 în urmă și cel din Uramhasa
Trăpădînd cu Ducipal sosește,
Și, măcarcă-are el toată paza
Cătră zmeul pe care-întețește,
Totuș' vrăjmașu-ii peri deodată
Denainte și-în zădar îl cată.¹

3535 Plin de zmeu, el încă n'oblicisă
Cum l-au încungiurat murga laie
Și că pe Haicu și zătignisă
Lăudîndu-să că vor să-1 taie,
Deacă pe loc nu le va răspunde
Ce feliu de om ar fi el si de-unde.

3541 Bietul frățuț n'avu ce să facă,
Stătu, dar cu minte-îngăimăcită;
Și-acum le băgasă toate-în teacă,
De nu-i vinea, tocma-în cea clipită,
O gîndire-iscusită și bună
Care-almintre să chiamo minciună:/

152

3547 „Eu-s (grăi) sluga celui mare
Viteaz ce vedeți colo, nainte,
Acela-așa e de cumplit și tare,
Cît, întru mania sa fierbinte,
Taie oști întregi ne numărate,
Ba și cu balauri să bate.

3553 De poftiți dar încă să să ție
De grumazi a voastre căpăține,
Tot însu luîndu-și pălărie
Lui cu plecăciune să să-îchine,

151

¹ Becicherec gonea după Parpangel, gîndind că este zmeu, iară căzînd Parpangel în groapă, Becicherec au socotit că i-au perit de innainte. Și nu luasă sama că țiganii il năpădea de toate părțile./

Pană ce mania nu-1 apucă,
Că, de nu, vă sfarmă ca pe-o nucă!".

3559 Pană Haicul de-aceste bîrfeste,
Stăpînul spre-ajutoriu încă vine,
Sulița dreptîndu-și voinicește
Și de parte strigă: „Dară cine
A să scula pe mine cutează?
Eu-s Becicherec din Uramhază!".

3565 Lîngă ciudatele-îmbrăcăminte
Și minunata lui armătură,
Groaznic sunară-aceste cuvinte,¹
Iar țiganii toate le crezură,
Cîte Haicu viclean le-înșirasă,
Și fieșcare-înapoi să-îndeasă./

153

3571 Toți plecîndu-și capu-îngenunchiară
Rugîndu-să pentru iertăciune.
„Ertată vă fie de-astă dată
Pentru buna voastră plecăciune"
Zisă viteazul; „Mergeți în pace
Iar tu, pasă după mine, Haice!".

3577 Țiganii-abea răsufînd să miră
De-această făptură minunată;
întracea și ceialălți sosiră
Care-înfugasă-a lui Omar ceată,
Iar ei socotea cu mintea proastă
Cumcă-au alungat pe-a lui Vlad oaste.¹

152

¹ Țiganii lesne crezînd vorbelor Haicului, văzînd apoi minunată figura lui Becicherec, nice să indoiră ca să nu fie așa toate, cum au zis Haicu./

153

¹ Să vede că țiganii au trebuit, cît de cît, să gonească după turcii carii întorsese dosul și cumcă ei, de bună samă, socotea că au înfugat pe munteni ce era îmbrăcați turcește!

60

3583 Toți privea la nemeș cum să duce,
Și-unul altuia șoptea-în urechie:
Cum tipsia de-aramă-i străluce!...
Cît e de lungă chivără vechie!
Și cît e de cumplit la manie,
Că nu să teme nice de-o mie!

61

3589 Așa ei cu ochii-1 petrecură
Pân să pierdu-în tufele vecine,
Apoi cu multă chiuitură
Pentru vinsele² cete romîne
Mearsără pană la țigănie
Povestindu-și a sa. vitejie./

154

62

3595 Bine să zice: cui vra norocul,
Și dormind îi cade piara-în gură!
A norocului fu ș'aici jocul,
însă țigani nu precepură!..
Căci, tocma cînd Omar cu toată-ordia
Era să-impresoare țigănia,

63

3601 Vlad-Vodă cu ceata sa voinică,
Fără veste eșind il navale,
Multe sute-i taie și-i dimică,
Strîmtorindu-1 întro-îngustă vale,
Ș'abea singur Omar cu puține
Au putut scăpa gloate păgîne.

64

3607 Dar țigani noștri credea tare
Și virtos că munteni acei fură
Ce pe dînși venisă să-i omoare
Si numa turcește să-învăscură.

² Vinsele va să zică biruitele./

156

Aceasta povestea ei cu fală;
înr-atîta nemintea-îi înșală! ¹/

155

65

3613 Toată bătaia numa-în cuvinte
Lăduroase firșindu-se mere,
Iar Dragomir aducîndu-și aminte
De vorbit, graiu și-ascultare cere
Și văzînd că nime nu-1 smintește,
Rădicînd glasul așa rostește: ¹

66

3619 „Bărbați buni! mai nainte de toate,
Cred eu că-ar trebui să să-așeze,
Oare sînt aheste-adevărate
Ce buiguim cu mințile treze>
Adecă,-oare poate-ahasta să fie,
Ca să-ș' facă țigani domnie?

67

3625 Pentruce Vodă-aici ne trimisă?
Pentruce ne pusă-arma-în spinare
Și ne dede mălae cu clisă?
Asta știți voi bine, cum îmi pare,
Cumcă nu-în zădar sîntem aice,
Ci ca să ne punem cuiva-în price,

68

3631 Adecă turcilor păgîni care
Acum în țară, de toată parte,
Năpădiră și fără scăpare
Vor pe Vlad și pe munteni să cearte,
Și doară să le deie răsplată
Pentru-atîta turcime-înțapată./

754

¹ Precum se arată, Omar pașa, întorcînd la dins ceata cea înainte trimisă și spuindu-i de îndrăzneala țiganilor, să gătisă să impresoare tabăra țiganilor și să pue supt sabie. Dară, spre norocul țiganilor, tocma atunci Vlad care să tîmplasă cu ai săi, i-au eșit înainte și l-au tăiat! Dar, destul că țigani noștri crezură că au alungat pe munteni! Cîte asemenea fapte să tîmplă și astezi la bătăi!//

755

² Trebuie să ne aducem aminte că Dragomir au vrut, întru cele de nainte, să vorbească, dar nu au putut și s-au însemnat acolo cumcă ar fi ris numai și ar fi tăcut; iar aici văzînd că nu îl curmă nime, iar au început; și întru

157

- 3637 Acuma, dară, spiineți-m cine
Este-între voi așa fără de minte,
Cu voia-în picior să-și bage spine?
Și fieștecare dintre voi simte
Că-asupra turcilor cu tărie
A ne cocori este nebulie.

70

- 3643 Așijdere și pe stăpînie
A ne răzvrăți nu să lovește,
Și-ar fi despre noi o mișelie,
Asupra hălui ce ne hrănește
A ne scula; iar, de cumva-am face,
Vai de pieile noastre sărace!¹

71

- 3949 Deci, mai pe urmă nu ne rămîne
Decît a ne chivernisi-în pace,
Grijindu-ne de-astăzi până mîne
Să nu-înformeze gura mîncace,
Și lăsînd războaiele cumplite
Neamurilor celor neodihnite.

72

- 3655 Că, ce folos avem noi de-acia,
De birue turcul sau munteanul?
Tot deuna cazna și robia
Așteaptă pe ticălos țiganul.
Ori aici, ori în țara turcească,
Eli totuș trebuie să slujască./

73

- 3661 Deci, eu socotesc că-ar fi mai bine
Să ne tragem în sus, cătră munte,

adevăr să vede că Dragomir avea minte, dar ce folos! Precum de obște se
tîmplă că mulțimea tot pe cei cu gura mare, iar nu pe cei cu minte mare,
ascultă!/¹

¹ De bună samă trebuie să să fie lăudat țiganii înaintea lui Dragomir,
de cele ce să întîmplasă între dinși și între turci. Și doar o fi zis că vor să să
bată ori cu fieșcare acum. Pentru aceasta Dragomir fu silit să vorbească
și să le arete nebulia lor! precum și le arată!/¹

Să nu-așteptăm pană turcul vine,
în sîngele nostru să să-încrunte;¹
Și Cetatea Neagră este locul,
Unde ne vom aștepta norocul

74

- 3667 Bun sau rău, cum ursitele firul
Vieții torcînd au zis din gură,²
Căci de-ar umbla cît oamenii șirul
întîmplărilor din ursitură
Nu-1 vor putea să-l scimbe sau mute,
Nici prin minte sa, nici prin vîrtute".

75

- 3673 Deacă firși Dragomir cuvîntul,
Toți tăcură-o bucată de vreme,
Dîndu-i întru toate crezămîntul;
Și-acu mulți începuse-a să teme
Să nu cumva turcii năvălească
Săracă tabăra țigănească.

76

- 3679 Bălăban încă-atunci deopotrivă
întracesc chip rostul său deschisă:
„Tot care n'are minte ponivă
Și privind cu-ochii doară nu visă,
Trebue să vadă, să întăleagă
Că Vlad-Vodă au făcut cu noi o șagă./

¹ Să să încrunte, adecă să să încrunteze.

² *Ursiterile.* între romîni este un crezămînt vechiu, cumcă după ce să
naște copilul, a doao sau a treia, vin ursitorile și îi ursăsc, adecă îi prorocesc
din gură ce are să să tîmple cu dinsul în viață./

Pentru aceasta babele sau moașele romanești, și acum, pe multe locuri,
gată masă ursitorilor, adecă pun un blid (stratină) cu apă curată și trei
linguri noao; care lucru eu am văzut cu ochii miei; și zic că ursitorile care
sînt trei la număr, vin noaptea. Și șed lingă masă, una toarce, alta spune
din gură pățirile celui nou născut, a tre[a] rumpă ața, / și acolo, unde să
rumpă ața, va muri și acel nou născut; deci, acea ce au tors și au zis ursi-
torile că are să pățască pruncul, să chiamă ursita și trebue să să împlinească,
de-ar vra omul ori cum să să ferească. La romani să chieama aceste parce
(*parcae*).

3685 Au socotiți voi că el nu știe
 Cu cită putere turcu vine
 Ca să pue țara supt robie?
 Pentru ce dar (de ni-au voit bine)
 Ne-au armat fără a noastră voie,
 Deacă nu să ne bage la nevoie?

78

3691 Adecă^ turcii venind să lovească
 întii pe noi și-întia năvală
 Oastea țigăna s'o sprijinească,
 El, apoi, fără de nice-o ostăneală,
 Să dee pe turci, de-a noastră moarte
 Slăbiți, și biruință să poarte.

79

3697 Spuneți, acu pentruce s'ascunde?
 Pentru ce_ nu sînt oameni prin sate?
 Toți au fugit și nu să știe-unde,
 Ducînd cu sine toate bucate.
 Au văzurăți trecînd din loc în loc
 Vreun om, vreo găină sau dobitoc?

80

3703 Cum dară să putem noi a crede
 Că nu sîntem amînați la moarte,
 Ca și nește mișele cirede?
 Oh, amară și cumplită soarte,
 Inima-m pare că să despică
 De mare gele, bănat și frică!//

81

3709 însă-ascultați cum sfatul meu este:
 Să-alegem pe doi bărbați cuminte
 Cariî mergînd să ne-aducă veste,
 Oare departe-s turcii-înnainte,
 Și deacă-om vedea că nu-s departe,
 Noi să fugim într-altă parte,

3715 Că, de nom face-așa, perim de tot
 Și nu e pentru noi altă scăpare!
 Iar pă Vlad... (aici, îl sudui în bot) '
 Bată-să el cu ha gură mare,
 Nu-înșale pe biata țigănie,
 Deacă are suflet și-omenie".

83

3721 Aci curma Bălăban uratul
 Ștergîndu-și sudoarea de pe frunte,
 Și căuta cum să va primi sfatul;
 Toți voivozii cu barbe cărunte
 întărîră cu capul și cu gura
 Vorba lui Bălăban și-învățătura,

84

3727 Numa Tandaler cu sumeție
 Sculîndu-se: - „O voi toți, iepuri fricoși,
 (Zisă,) ciți sînteți în țigănie!
 Dar de voi mă mir, bătrînilor moși,
 Cum puteți asculta cu răbdare
 Tot dă frică și dă spăimîntare./

85

3733 Noi să fugim! încătro? dar unde?
 Și pentru ce? sau doară de frică?
 Care să teme, să poate-ascunde,
 Iacă codru! dar cărui voinică
 încă-în sînișor inima-i bate,
 Locului va sta pană cînd poate.

86

3739 Nu văzut cum luarăm izbîndă
 Supra celor ce-au fost să ne taie!

760 ¹ Bcl> va să zică nasul sau gura unui dobitoc, ce amintrele să zice și
 plit sau/i7, mai virtes la porc, de unde să arată / cumcă Bălăban aici foarte
 mojițește suduie, și trebuie să fie fost tare rhănios, de ș'ăi uitat întru atita
 de cuvîntă !

Iar de-au gîndit Vodă să ne vîndă
Pentru nește clise și mălaie,
Să-i arete-acum țigani, dară,
Că nici ei sînt pui dă căprioară.

87

3745 Mie-m vine, fraților, în minte,
Un cuget mare ... mare ca ș'un munte!¹
Știți a călugărului cuvinte,
Ce grăi scărpinîndu-să-în frunte.
Deci, dacă s'ar face-ahele-aieve!
Cine-ar zice că-au vorbit el pleve?

88

3751 Să punem că pă Vlad-Vodă-or bate
Turcii puind țara la robie,
Cine (grăind după dreptate)
Ar domni hastă țară pustie?
Ian luați cam binișor aminte,
Căci trebuie-a căuta și nainte./

89

3757 Au n'ar fi cu mult mai drept și bine
S'alegem pe-unul care să fie
Peste voivozi capul cel mai mare,
Apoi să căutăm loc de moșie
Care de-acuma să să numască
Chiar și curat Țara Țigănească?".¹

90

3763 Abea firși Tandaler cuvîntarea
Cînd iată, cu mare bucurie,
Sfatu-ii întări toată-adunarea
Cea mai multă și mai tinerie,

¹ Mare și înalt gînd au trebuit să steie în mintea lui Tandaler, fiind că el uimit fiind de acel gînd, nu știu / întralt chip să să talmăcească, ci zise că are în minte un gînd așa de mare, cit un munte!

¹ Mulți au judecat foarte rău pentru țigani, zicînd cumcă dinșii au vrut să tragă la sine stăpînia Țării Muntenești, dar de-aici să vede că dinșii au avut gînd numai să-ș' aleagă un loc în țară și acolo să-ș' așeze stăpînia sa, iar numai întru acea nedejde, cînd ar birui turcii pe munteni și i-ar tăia cu totul. Drept grăind, eu întru aceasta nu văd nice o răzvrătire sau hainie!

Numa bătrînii ceva-îndoială
Avea de-această noao tocmală.

91

3769 însă, destul fie-acum, deodată,
Fiind că și țigani statură
Pe-a lui bun Tandaler judecată;
De-aci voi spune ce mai făcură
Apoi, tot sfaturi grele și-adînce!
Toate cu coarne și întru brînce.²

FÎRȘIT. CÎNT. A VII/

² Aici cam șuguieste poietul zicînd că sfaturile țiganilor sînt cornurate, în patru brînce, care va să zică că sînt dobitocești. *Firșit. cînt. a VIIj*

CÂNTECUL A VIII

ARGUMENTUL

3775

Pe Sătana-in iad urgia roade,
Un sobor mare de draci s'adună
Ferirea creștinilor noroade
Sfătuind; multor păru mai bună
Vicleana Mamonii socoteală
Decît a lui Velzevuv năvală.

1

3781 Acum peste-Ochian șoimanul soare¹
Strălucea dositelor ostroave,
Noaptea cu neagra sa-învălițoare
Cîmpi acoperisă și dumberave,
Iar de grele-ostăneli obosita
Dulce răpăusa prin staure vita.

2

3787 Numa fieri priveghiea răpitoare
Și bărbații cu cugete rele,
Lupul gonea după căprioare,
Buha vîna-în tufe păsărele,
Bietul iepure nu putea paște
Pentru cel ocăcăit de broaște.

3

3793 Era vremea tocma-întiaș' dată,
Cînd cîntă cocoșii de cu sară

¹ *Șoiman,-ă* este un epithet care să pune și să dea numai lucrurilor curate și oarecum sfinte, precum este soarele, albina și pinea. Iar prin *dositele ostroave* înțelege poetul aicea a patra parte a lumii, adică Americă care să alcătuieste'clin multe și mari ostroave și este dosită de cătră noi, căci vine tocma supt pămînt și supt picioarele noastre.

Și-încălecînd mățuri sau lopată,
Cătră Rătezat strîgele zboară,
Cînd îmbla pre sus cele frumoase
Strîmbînd oamenilor dreptele-oase²./

163

3799 Toate-adeacă-odihnea cele bune,
Numa cele rele, blăstămate,
îmbla după-a lor înșelăciune,
Cum sînt duhurile necurate
Care nu dorm nice-odinioară,
Ci noaptea-în toate părțile zboară.

5

3805 Tocma pe-aceia vreme, supt afunda
Tartarului peșteră, Satana
Scoțînd afară capul din unda
Văpăii nestinse, cu tirana
Sa privire, pe diavoli învîț
Să muncească făptura-osîndită. ¹

6

3811 Iar el prin aceasta să desfată
Ca și-un craiu tiran după bătaie,
Cînd vede-oastea vrăjmașe junghiată-,
Cînd noroade-întregi strică și taie/
Și e mîhnit numa că nu poate,
Așa prăpădi neamurile toate!

² Prin toate cele ce se-au zis **pană** aici pčetul obrăzuiește vremea nopții, însă cu un chip ciudat! ca cînd ar zice: după ce-au apus soarele și au venit întunerecul, toate jivinele blinde pe pămînt, odihnea, numai cele rele și prădătoare umbla, / precum sînt furii, tîlharii lupii, buha, duhurile necurate, strîgele (strigoii) și cele frumoase, adică zinele din văzduh care strică pe oameni!

¹ După ce au spus deamăruntul autorul ce să tîmplă, în vremea nopții, pe pămînt, și, după ce au arătat prin impregiurări, cumcă vreme de care grăește el este împreajma miezului nopții, iată, să coboară la scoposul său, spre care trimesese aceste întru înainte, și zice: tocmaș' pe aceie vreme, și Satana, în iad, învîț pe diavoli ca să chinuiască pe cei osîndiți... și el atunci să desfată!

3817 Iară-într-această noapte, de care³
Zic eu, după ce oar' cită vreme
Satana căuta cu desfătare-,
Cum chinuita făptură geme,
în gânduri căzu și socotele
Ce-îi pricinuiră multă jele>/

3823 Pentru că socotind el în sine
Cumplita sa din ceriu scăpătate,
Apoi tot pierdutul vecinie bine
Potrivind cu a sa de-acu stare,
Așa răcni de ciudă și-urgie,
Cît clăti iadul din temelie;

3829 Crunți învolbind ochi apoi: „Oh mie!
Zise, cu totul nesuferită
Viață și nemuritorie!
Mai bine era-într-o clipită,
Cînd fui surpat cu mîndra mea ceată,
Să fiu perit cu totul deodată,

10

3835 Că, măcar muream eu fără vîntă,
Dar mergînd întru nimica firea,
Durerilor să puna-încă țintă,
Nici m'ar ghimpa tristă pomenirea
Fericirilor mele trecute,
Curmată fiind prin moartea iute!

11

3841 Ci nu mi-au priit varvâra soarte
Și-în războiu îmi fu protivitoare!

³ Apropiind poetul mai aproape la scopul său, zice acum: însă întru această noapte, de care vă zic eu, Satana nu era vesel, căci îl apucasă nește gânduri.

Nice-a vince-îmi dede nice moarte,
Lăsîndu-mi această rozătoare
Și ne suferită pomenire.
Oh, crudă, nespasă pătimire! ⁴/

165

12

3847 Această dar aducere-aminte
Mă-apasă-acum!.. nu tu, Savaote!⁵
Căci însuș' a ta de-acu nainte
Atotputernicie nu poate
Altă să facă-asupra-mi izbîndă
Mai mult cumplită și mai neblîndă.

13

3853 Deci, sus, Sătano, scoală și-arată
Celui de Sus> că-ai încă putere,
Și, măcar nu poate el să pată,
Nice să simțască vreo durere,
Totuș' cere-a ta spre dînsul ură,
Să te izbîndești pe-a lui făptură".

14

3859 Aceste zicînd groaznic urlă, iară
Tot iadul răsuna cu greu muget,
însuși diavolii să spăimîntară
Și vrînd să știe-a Satanei cuget
Boierimea tartarului toată
întro clipită-au fost adunată.

15

3865 Ochii Sătana-îș' întoarsă roată,
Cercetînd pe tot însu de față;
Inima pare că-i să desfată
Văzîndu-și boierimea sumeață.

⁴ Cumcă aducere aminte chinuște pre cei răi, netăgăduit lucru este iar pre Satana mai mult trebuie să chinuiescă, căci este nemuritoriu. Deci el ar pofti ca mai bine să nu trăiască, ci să piară toată ființa lui, că, acel chip nu ar pătimi mai mult./

765

⁵ Savaot, este numele unui Dumnezeu; pentru aceasta zice Satana (caic pentru fala și sumeția lui au fost osîndit) că nu Savaot îl chinuiește, ci însuș* aducerea aminte a lui. Ce mindrie! Cu adevărat dievolească! ' , ' ,

Apoi, după puțină tăcere,
Acest chip grăi rozîndu-și ghierre: ²/

166

16

3871 „O! soți credincioși ursitei mele! ¹
Viteji protivnici naltei lumine
Ce stăpînește mai sus de stele,
Știu că vă-aduceți aminte bine
De cea vecinică zio cumplită,
Domnia mea cînd fu cutrupită.

17

3877 Biruiți fum (cu drept) în bătaie, [^]
Iar nu supuși, asupriți, iară
Nice-într-astă pucioasă văpaie
Cu vecinică și nestinsă pară
Sîntem plecați! unde fără spaimă
Făptura pe Făptoriul defăima. ²

18

3883 Știți dară că-a noastră mîngăere
Este-în izbîndă singur și-în ură
Asupra celia de sus putere
Ce pedepsește și nu să-îndură,
Dar, precum văd, să pare mie
Că vă-au apucat o trîndăvie.

19

3889 Nu văd eu acum bujdind pe poarta
Iadului suflete ca nainte,
Și-acuș' ne rămîne goală boarta
Ăceastă-înfocată și fierbinte,
De n'om mai îndrăzni încă-odată
A lupta cu oastea luminată./

² Fiește care vede că toate aceste sînt alegorii poeticești și închipuite, ca să fie mai bine spre înțălesul nostru, toată firea dimonească./

166

¹ Fiind că, precum s-au zis mai înainte, Satana sau Luceafărul care odată era din îngerii cei mai luminați în ceriu, au fost osîndit cu toți cei ce era xntun gînd cu dînsul, drept aceasta zice Satana acum cătră cei adunați soți (tovareși) și le aduce aminte de zioa, în care ei au fost surpați din ceriu.

167

² Adecă zice Satana: măcar sîntem biruiți, dar nu sîntem / plecați Celui înalt, căci aici, în iad, făptura pe Făptoriul defăima, adecă să scoală împotriva lui.

3890 Fost-am în lume și de-amăruntul
Toate am-iscodit: adevărat!
Că încungiurînd eu tot pămîntul,
Mai cu samă-1 văd noao plecat,
Iară credincioase țări creștine
Sau nu văzuiu sau foarte puține,

21

3901 Dar, ce folos, cînd văd omenirea
Care fu-în pizma noastră zidită,
înnălțîndu-și pană la ceriu firea,
Păn la partea cea mai fericită!
Și rāvînd a fi cfndva părtașă
Deșertelor noastre-în ceriu lăcase. ¹

22

3907 însă nu! nu fie-adevărată
Aceasta ... ca Satana să vadă
Urgisita făptură vreodată
Colo sus, în cereasca livadă,
Mai mulțindu-se de-acu nainte,
Juru-mă pe tartarul fierbinte.

23

3913 întei creștinătatea să piară,
Războiu în tot pămîntul să fie,
întunerecul să-întoarcă iară
Cu tot feliu de păcat și-urgie.
Aceste-s, în scurt, poftetele mele.
Ce răspundeți voi acu la iele?"/

¹ Theologii cei procopsiți zic cumcă Satana fiind în ceriu cel mai întei arhanghel au văzut mai înainte taina întrupării Fiului lui Dumnezeu și înmîndrindu-să în sine, l-au defăimat nevrînd a se închina lui, fiind că avea să iae pe sine firea omenească fragedă. Și pentru aceasta fu osîndit. Iară apoi, acele lăcase în ceriu a îngerilor celor osîndiți au fost hotărîte pentru oameni. De-aceasta să mănîe acum Satana!/
169

3919 Atunci Velzāvuv, hatmanul mare¹
 Oștilor negrei. mării-sale:
 „întunecate doamne! mie-mi pare,
 Zise, că-ar fi lucru mai cu cale,
 Lăsînd ceste la vreme-îndelete,
 Să strîngem îndată-a noastre cete,

3925 Căci eu din iscoade-încredințate
 Care trimesesem sus, pe lume,
 Am înțales că vor a să bate
 Vlad-Vodă cu Mahomet, și-anume
 De cereștii călăreți să zice
 Că vor pe-agareni de tot să strice.

3931 Nu să-ar cuvini să lăsăm, dară,
 Nice noi pe cei de-a noastră parte,
 Ci-îndata să purcedem afară,
 Purtînd și noi creștinilor moarte;
 Căci, de va birui Mahomet,
 Cade și creștinia pe-încet".

3937 „Bine, hatmane, că-mi dai de știre
 (Zise mușcîndu-și negrele buze
 Craiul întunecat cu răstire),
 Acu-înălția mea vra să-auză
 Cum ar fi și-a noastră socoteală;
 Și să-mi spiineți fără de șfială:!

¹ Numele lui Velzevuv să află la *Evanghelie*; aici poetul îl face **hatman** mare a Satanei. Ta aminte! că, precum la îngeri și la noi, lumina este căutată, lăudată, așa la diavoli este întunerecul. Deci, cătră împăratul iadului cu fală zisă Velzevuv: întunecate Doamne!//

3943 *întei*, cum dintre voi fieșcare
 Să silește spre-a iadului bine,
 Amegind pre-om și prin ce cărare?
 Apoi, în ce chip ni să cuvine
 Să-ajutăm lui Mahomet, să-îndată?
 Pre-ascuns? ori cu silă vederată?"/.

3949 Aici să sculă Mamona, mare¹
 Vistierul domnului Satanei;
 Pe mîna lui sînt toate comoare
 De supt pămînt, aurul și banii.
 „Tot iadul (grăi dîns) bine știe
 Cumcă-a mea naltă dregătorie

3955 Doar mai mult decît toate-ii ajută
 Și mai multă dobîndă-ii aduce;
 Chipul și cărarea mea bătută,
 Care pre-om Ta strîmbătate duce,
 E lăcomia de-averi, cu dînsa
 Mă slujesc ca și luntrea cu vislă.

3961 Omul e plecat spre lăcomie
 Din leagăn, căci firea bună-ii dede
 îndemnul curat de a-și prii sie,
 Din care, ca din izvor., purcede
 Cruțarea vieții și-o silință
 Spre a-și plini trupeasca trebuință,/

¹ Să zice și la *Scriptură* ca Mamona este idolul banilor și a bogățiilor. Aici poftesc bine să iae cetitoriul [aminte] la tot cuvîntul și va vede în ce chip diavolii amegesc pre om și va învăța toate meșteriile lor! Frumos răs-firă Mamona firea omului! și însuș! zice cumcă din sine este bună, dar numa lăcomia o strică, sau, mai bine, el însuș prin lăcomie!//

3967 Dar eu astă fireșe plecare,
 Cu totul o stric, prin lăcomie,
 Și fac pre om de-în urmă el n'are
 Hotar în pofta sa; iacă-o mie
 De acoloa să nasc fapte rele,
 Tot fiice-a lăcomii ș'a mele:

33

3973 Tilhăria, furatul, votriea,
 înșălarea, strimba judecată,
 Răscoale, vinderi și tirănia>
 Fățăria, camătă cruntată
 Și, pe rînd, faptele rele toate,
 Mai virtos ce trag spre bogătate.

34

3979 Aurul acum stăpînește-în lume.
 Prin acesta cumpăr eu toate
 Inimile; cu mici sau mari sume
 Neguțez tot feliu de păcate.
 Cela-ș' vinde patria pe mită,
 Cesta spreucidere să-învită.¹

35

3985 Papa vinde darurile sfinte
 Pentru gălbănași, iar patriarhu
 Din Vizant le cumpără-înainte.
 Din episcop pană la eclisiarhu,
 Toți își prevînd cele cumpărate,
 Ce trebuia să fie-în dar date:./

770 ¹ Ascultă, ticăloase lacome! și învață a cui fie este lăcomia și intru
 a cui mini ai căzut!

² Multe să zic în strofa aceasta, dar oare sînt adevărate? va întreba
 cineva. Eu răspund că nu poate ști mai bine aceste decît Mamona. Deci,
 deacă zice el, trebuie să fie adevărate! Să căutăm noi numa la *Evanghelie*:
 unde au luat un apostol ban pentru vreo slujbă duhovnicească! și apoi să
 171 întoarcem ochii / la episcopii noștri de-acuma. Să căutăm cite some de bani
 au mers la Roma, pentru drăgătorii duhovnicești și pentru ertarea păca-
 telor! Să căutăm cite pungi de bani trebuie să deie patriarhu de la Țari-
 grăd, ca să ajungă la patriarșie. Cite pungi de bani merg apoi pentru
 metropoliți și episcopii! Și cite merg pentru preoții! Apoi, zică cineva că
 nu adevărat spune Mamona!.../

3991 împărații, miniștrii pentru sete
 De-argint ațiță războaie crunte;
 Aurul ia cununa de la fete,
 Sparge căsătorie și nunte;
 în scurt, lăcomia nesătulă,
 Toate ce-s bune le-întoarce-în hulă.

37

3997 Și cu-aceasta eu orbînd prăsila
 Lui Adam, o-întorc dela cărare
 Bună și-o duc pe-încet la topila
 Noastră-aici. Pre pămînt și pre mare
 Mai toți muritorii despre mine
 Cu înaurite-s legați cătine.

38

4003 Iar, în cît privește-ajutorința
 Lui Mahomet și-a turceștii gloate,
 Eu spun drept! că nu-s în socotința
 Lui Velzevuv, dar nice să poate,
 O, hatmane viteaz, asta face,
 Care ne spui și, cum vād, îți place.

39

4009 Lîngă cine puterea și slava
 Au rămas, hotărît lucru este;
 Au gîndești că Cel de Sus lăsa-va
 Să sovîrșim (cum grăești) aceste?
 Foarte te-amegești, să cu putere
 Vrei a da turcilor mîngăiere./

40

4015 Ce-ajunge-oșteneasca ta-îndrăzneală
 Asupra puterii-înzăciuite?
 Vitejia-înceată-a fi de fală,

Și faptele ei cele mai vestite
Să numesc oarbă numa dîrzie,
Cînd lucrează fără-înțelepție.¹

41

4021 Dar împotriva celui mai tare,
Nu vîrtute, ci minte măiastră
Trebue-a folosi; de-aci-îm pare
Că nu cu vedită și buiastră
Tărie noi să dăm ajutorare,
Ci pe-ascuns, cu multă suptiare.

42

4027 înși oamenii prin noi să lucreze
Spre-a lor perire neconținută.
Nu-ajută-acum armele viteze,
Cum punga cu galbeni tecsuită.
Aceștii, numa să fie plină,
Acuma toți oamenii să-închină.

43

4033 întralte rușinea mea să fie,
Deacă eu cu banii nu voi face
Mai mult decît întru voinicie
Altor a să lăuda place".
Mamona firșind, Asmodeu rîsă
Si căutînd împregiur așa zisă:!

44

4039 „Nu pentru că eu sînt logofătul
De taină-a mării-sale, dară
Pentru că mă țin șeretul
Cel mai mare-în astă neagră țară,¹
îndrăznesc a-m arăta și eu,
Adînc și maestru sfatu meu.

¹ Frumoasă tălmăcire a adevăratei vitejii. Zice Mamona că vitejia nîi este vitejie, ci numai oarbă dîrzie sau nebună buecie, cînd nu este cîrmuită de minte; o, de ar cumpăni cu mintea cum să cade, zisele aceste tinerii noștri, mai virtos carii vor să să facă oșteni! și să preceapă cumcă a să arunca fără de folos în primejdie și a face vitejie, unde nu trebue, nebunie este, și patria de-aceste nu poștește!/
² *Șeret*, cuvînt turcesc, obicinuit la romîni carii sînt supt părțile cele supuse' Porții Otomane și însemnează viclean, însă cu măestrie. Românește se-ar putea tălmăci mai bine prin cuvîntul *amegeu*.

45

4045 Dară, mai nainte de-a răspunde,
Lui Mamona fac eu o-întrebare:
Pentru ce să-însumeață? și de-unde
Vin acele cuvinte sprîntare
A lui? și pentru ce să rădică,
Socotind pe-alalți întru nimica?

46

4051 Nu vroiu să-i întunec vrednicia,
Căci banii au în lume căutare,
Dar, ce-ajunge numa bogăția,
De nu-ar fi și-o vîrtute mai mare,
Cui și-însa bogăție să-închină?
Și-aceasta e mintea cu sfat plină.

47

4057 Mamona cu banii face toate,
Dar numa la cei cu lăcomie,
La suflete de-argint: însătate;²
Iar Mamona <loar încă nu știe
Că multe și mari trebi pe pămînt,
Nu să pot isprăvi prin argint,/
774

48

4063 Ci prin tehne-ascunse și înșălăminte,¹
Prin intrige, cu sfaturi vicleane.²
Ceste surpă și pe cel cuminte,
Ceste să-ajute-oștile-agarene;
Și-acuș' vom vedea, prin ispitire,
Care știe mai bine-a gîcire".

² *De-argint însătate*. Nu știu de unde au luat romîni, în limba sa, de zic: *sete de aur* sau *argint*, căci acest feliu de zicere, intraltă limbă nu se-ar lovi. Și, cu adevărat, după firea lucrului, mai bine se-ar lovi să să zică *foame de aur* sau *de argint*.
174

¹ *Tehne*. Cuvînt grecesc. Aici este obicinuit după noima ce o are în limba latinească și va să zică maestrul acoperite și cu iscusință aflate spre surparea cuiva.

² *Intrigă*. Cuvînt obicinuit mai la toate limbile politice evropenești; însemnează din sine (după rădăcina sa, ce o are în limba latinească) *încălțură*. Însă aici să ia întru noima morale și va să zică: o încălțură și incurcare a unii trebi întru ascuns, spre paguba cuiva./

4069 Veliâl ce peste politie,
 Are-în iad pază și priveghiere
 Și cu tot feliu de măestrie
 Lumească care domnia cere,
 Procopsit, deacă firși-Asmodeu,
 Să sculă începînd a grăi mereu:

4075 „Adevărat! nu s'ar cădea mie
 A muștra pe cei ce-au zis nainte,
 Doară cevaș cam cu sumeție,
 Dar, ca s'arăt cît poate s'alinte
 Pe cineva iubirea de sine,
 Voi muștra cu vedite pricine.

4081 Fieșcare să lăudă-întru-ale sale,
 Și cu oareșcare micșorare
 Ale-altor le socoti tîndale,
 Și toți vă-înșelați, precum îm pare,
 Căci vrednicia voastră-împreună,
 Iar nu despărțită, să-âflă bună./

775

4087 Voi sînteți naltele mădulare
 Aceștii împărății de-aice,
 A căror împreună lucrare
 Trebuie să-o ție, să-o rădice;
 Zadarnică e-a voastră putere,
 Deacă veți lucra cu-împărechiere.¹

775

¹ învățați ocirmuitoarii țărilor, cum și cei răi, spre dobîndirea scoposului său celui defăimat, află bună unciunea voințelor și a puterii; și voi, spre scoposul bun fiind orînduiți, vă împărechiați. De unde urmează căderea țării și a neamului. Uniți întro fire spre scoposul bun trebuie să fiți pururea, deacă vă este voia să fiți fericiți!//

4093 Deci, socotind eu cele din lume,
 Care vă-aduc voao supărare,
 Îm par ca nește deșerte spume
 Și fumuri fără de flăcărare;
 Pentru-aceasta e și-a mea socoteală
 Ca să nu eșim noi la iveală,

4099 Să nu ne-amestecăm la bătaie,
 Cu puterea noastră vederată,
 Ci mergînd din odaie-în odaie,
 Să vedem pe cine ce desfată
 Și-apoi pe om în tot chipul rău,
 Să-l otrăvim în cugetul său".

4105 Velial firși, iar Moloh încă
 Rostul său după dînsul deschisă,
 Moloh, fintîna cea mai adîncă
 A desmierdării trupești, și zisă:
 „Nime pre-om așa supus nu ține
 Întru rele năravuri ca mine./

4111 Știți voi bine că eu prin a mele
 Maeștrii lunecoase și-ispite,
 Măguliri, gîdăliiri și momele,
 Ochituri, zîmbiri, glume-îndrăznite,
 Pofte fierbinți și-îndemnul trupesc,
 Acum toată lumea stăpînesc.

4117 Tinerii mă cer cu înfocare,
 Bătrînii pe-ascuns îmi voiesc bine,
 Fetele mă-așteaptă cu oftare,
 Neveste să topesc după mine,

Ba și călugării mi să-îmbie,
Pitulindu-mă-într-a sa chilie.¹

58

4123 Deci, nu precep ce-i această frică
A voastră, temîndu-vă ca doară
Oamenii fiind făptură mică,
Să nu să rădice vro dinioară
La-acătare spiță de mărime,
Cum voi ați fost întru nălțime.

59

4129 Gînduri deșerte! doar nice-a zece
Parte din făptura cea iubită
A lui Savaot nu va petrece
în grădina raiului slăvită.
Noi om avea partea cea mai mare,
Și-aceasta-e destulă-izbîndă,-mi pare!//

177

60

4135 Iar Val, stolnicul mare, ce peste¹
Mîncări și beuturi era pus:
„Adevărat!”, au zis, „lucru este!
Că nu-avem ce să-așteptăm ca-în sus,
Oarecîndva să-ajungem la cele
A noastre lăcașuri supără stele.”²

61

4141 Pentru-aceasta și eu socotesc
Zadarnică toată cercetarea
Vreunii războiu cu soiul ceresc,
Iară pe care-l mîncă spinarea,
Cerce și va vedea din cercare
Că nu-e lucru lesne cum îi pare.

176

¹ „*” trebuie să înțeleagă ca cînd aceste toți, de care Moloh aici, i-ar
voilui, în persoană, bine, ci mai virtos va să zică prin aceasta, că toți acești
fiind supuși desmierdării trupești cad supt stăpînia lui./

177

¹ Val sau Vaal și Vaalim însemnează și la *Scriptură*, un idol păgînesc
care în limba besericească, tot atît va să zică ca diavol.

² *Supră*. Aici însemnează *praep. preste* sau *asupra de*.

62

4147 Drept ce să ne punem fără treabă
La primejde, să dăm și cumcă
Pre Mihail ombirui-în grabă!
Dară cel ce cu fulgere-aruncă
Nemuritoare, va răbda doară,
Să vă-apropiați de nalta sfeară?³

63

4153 Un tunet! ca-în zioa cea-îngrozită*
Cînd furăm surpați dintru nălție,*
Și toți> iacătă-vă,-întro clipită
Zvirliți supt tartar, ba cine știe
Cîte mii de miluri mai afund,
Unde-acum nice dracii pătrund./

178

64

4159 Pentru-aceasta cu Velial și eu
De-împreună socotesc, și deacă
Vreți doară-a cunoaște chipul mieu,
Prin care suflete vînez, iacă!
Vi Toi spune: tot ce întră-în gură>
Fără treabă și fără măsură,

65

4165 Tot aceasta este dela mine,
Beția și grasa-îmbuibăciune
Sînt a mele'și trag după sine
Tri'ndava cu totul uităciune
De lucruri bune și cuvioase,
Cele mai alese-a mele vase.

³ *Sferă* sau *sfeară* însemnează ori [ce] trup rătund. Aici însemnează
naltul ceriului.

⁴ Aici va să zică Vaal: un tunet numa, de va slobozi Cel înalt între voi,
775 *eml* - - slobozit în zioa cea / îngrozită, în care ne izgoni din ceriu, și iacătă
pre toți prăpădit. De aici să cunoaște cum tunetele în zioa aceia au trebuit
să fie neasemănat mai groaznice de cit ceste de-acum, de toate zilele, cu
mult mai virtos căci Vaal adauge că doar ar fi ei zvirliți doar cu multe mii
de miluri mai afund d* tartar, unde acum nice diavoli nu pot pătrunde.

4171 Dar, să nu mă laud numa din gură,
Fiind că eu-s peste bucate,
Aici în iad, și peste băutură;
Ca să știți că zic adevărate,
Iacă, voiu să vă-astup cele guri
, Cu mîncări proaspete și beuturi.

4377 Acum sosiră nește prelați¹
Păpistași cu monaci pîntecoși,
Ca niște mascuri bine-îmbuibăți;
Dintrînșii voi face cîrtașoși!
Slănina și grasa lor untură
E bună pentru neînvățătură./

4183 Apoi, am nește boieri din toate
Neamurile, toți groși la cerbice,
Bine hrăniți, lățișori în spate,
Ce nainte de-a venire-aice,
Tot sînge au beut, și ian vedeți:
Dintrînșii voi face sîngereți".¹

4189 în urmă, Velfegor vorba-apucă,
Stăpînul credințelor deșerte,
Zicînd: „Nu-l opresc eu să să ducă,
Cărui îi voia să să mai certe
O dată, dar mie la-împărțire,
A fi cu dînsul nu-mi vine-în fire.

¹ *Prelați* să zic la beserica apusului, un feliu de egumeni / și arhiman-
driți care avînd venituri de prisos, numai pîntecelui și lui Val jîrtvesc.

¹ Precum cea mai de nainte cu prelații, așa această, de aici, cu boierii,
trebuie să să înțaleagă alegoricește, adecă că prin acea, ori cine să va pedepsi,
prin care au păcătuit! Care au beut sînge omenesc în lume (adecă au asuprit
pre oameni și au / jefuit, aceia iar printrun asemenea chip să vor munci pe
ceialaltă lume. Deci, zice autoriul, sau printrînsul Val, că din oameni
sugători de sînge vor face pe ceia lume sîngereți. Și prin aceasta satirisește.

4195 Eu mă sîrguiesc în tot adinsul,
Ca cea mai mică rază de lumină
Care-în om fu născută cu dînsul,
Să-o-întunec, să nu fie sănină,
Și-am făcut acu multe ispite
Cu tot feliu de-arătări măestrite.

4201 Fiește care crede-în vreo lege
Care-o socotește preste toate,
Și tot insul prin mine s'amege
Sau lăturiș' din cale să-abate;
Așa-l întunec, de nice sîmte
Că-are vreo precepere sau minte./

4207 Fanatismul și Fățărnicia,¹
Ceste-a mele doao slujitoare,
își lățesc apoi împărăția
în tot locul, unde-ajunge soare.
Aceste domnia noastră-întramă
Făcîndu-ne jirtve fără samă.

4213 Cum dară să lăsăm noi aceste
Folosuri care ținem în mîna
Și să ne-aruncăm întru năpeste
Și primejdii, fără de pricină,
Să lăsăm dobînzile-apucate,
Drept nește folosuri depărtate?".

4219 Satana care cu suferință
Până-acum ascultă: „Tot viclene,
(Zise), dar nu spre ajutorință
Grabnică oștilor agarene>
Sfaturi mi-ați dat, însă mie-m place
Acum după gîndul meu a face.

¹ *Fanatismul* va să zică o rivnă nebună pentru lucruri deșerte care
cineva le socotește că sînt sfinte./

4225 Tu, Velzevuvu, pasă și-adună
 Din cetele cele mai viteze,
 Aproape de-o leghioană bună ;
 Toți apoi îndată să-mi urmeze./".
 Aici tăcu Satana și-îndată
 Adunarea mearsă-împrăștiată./

4231 Dar, ce mă tragi de guler, o, musă,¹
 întăleg!... spre d'alba țigănie?
 Care-acum, ca și friptă de spuză,
 Nu știea de ce să să mai ție,
 Că, cu toate sfaturile sale,
 încă nu să pusese la cale.

4237 Iar, dragă musă! trage-mă-afară
 Din boarta iadului puturoasă,
 Că mă nădușesc de fum și pară
 Și n'aș' vrea suflet aici să~ni iasă;
 Mai bine slugă-în tinda de raiu,
 Decît în tronul iadului craiu!

4243 Apoi ți-oi cînta, de bună samă,
 Și de biata noastră țigănie
 Care-acum nici carne-are nici zamă
 Și nici unul de-aceasta nu știe,
 Ci să sfătuiesc cum vor să facă
 Rînduială-în țara lor săracă.

¹ Poetul rămîind pururea la tonul său șugitoriu, aici face o trecere de la firul voroavei (cîntării) ce avea **pană** acoloa; însă, fiind că la poezie este obicinuit, la asemenea întîmplări, a-și inchipui ca cînd musa l-ar întoarce despre acele ce povestește și l-ar trage spre altele, pentru aceasta poetul nostru trece de-aici la altă povestire./

4249 Era tocma-în sfatul mai fierbinte,
 Corcodel cînd spăimîntat aleargă
 Și le spune-în puține cuvinte
 Ca, de-acu nainte, să să șteargă
 Pe buze de bucate și zice:
 „Sedeți acum întinși pe burice/

4255 Sfătuindu-vă cu gura goală
 Și pîntece flămînde; trecură
 Babele cu colacii!" Să scoală
 Țiganii socotind că-ii injură¹
 Corcodel) căci nu putea să creadă
 Să fie-în bucate-atîta pradă.

4261 - Pe lăeți și pe goleți punea vina
 Toate cele-alalte rînduite
 Cete si ca să le crepe splina
 îi blăstăma, că-au mîncat atîte
 Clise rîncede, mălaiu și zară>
 Care-ar fi ajuns și pentru-o țară.

4267 Tandaler care la-întiețime,
 De mult acum căsca și-o-îmbucasă²
 în cugetul său, strigă cu-asprime:
 „Corcodele, mult îți e fruntea groasă
 Și ne rușinată, de crezi, doară,
 A te mîntui cu vorbă-ușoară!

¹ Trecură babele cu colacii este o zisă de obște și va să zică: s-au firșit ce au fost. Așijdere și ceia ce zisese Corcodel mai nainte, ca să să șteargă pe buze de-acu nainte de bucatei însemnează să-ș' leapede gîndul de-a mai căpăta bucate.

² A căsca spre ceva însemnează aici a pofti cu mare / răvnă. Dar poetul vrînd să arete a lui Tandaler mare poftă spre domnie, zice că el nu numai căsca la dînsa, dar o și îmbucasă de jumătate.

4273 Pentru ce nu ne-ai spus tu din vreme,
Cumcă pe firșit merge bucata?
Dar lasă !-acuș'-acuș tu vei screme
Toate ce-ai mâncat, numa fi gata!
Acuș vom alege pre-un mai mare
Și-atuncea vai și de-a ta spinare". /

J83

4279 Iar Corcodel cu zîmbire-amară
Rîngindu-și dinții zisă: „De tine,
De nu ai sui pre sus, pe scară,
Tandalere,-ar fi cu mult mai bine.
Dar, cine te-au pus, o! mișele,
Să-ți bagi nasu-în lucrurile mele?"

4285 Aurariul tot să-înfocâ și puse
Mîna pe sabia ruginită,
O trase cu iuțime nespusă
Și, de nu-l ținea-într-acea clipită
Bălăban, doară-atuncea ca napul,
Cu floace cu tot îi tăia capul.

184 Cumcă Corcodel au fost unul din cei mai neciopliți țigani, să vede din cuvintele lui cele proaste! / Cu toate aceste, precum s-au luat sama mai în sus, trebuie a socoti că acest feliu de izvoditură este, din firea sa, spre ris și de șagă; unde, deacă ar fi făcut pretutindene cu cuvinte alese, și mai virtos unde vorbesc țigani între sine, atunci ar naște de-acolea doao necuviinți: întei, că nu ar fi alcătuire de șagă, ci *serioasă, a doao*, că țigani nu ar vorbi după firea și năravul lor, ci întralt chip; și, prin aceasta, se-ar strica probabilitatea care este cel mai întei lucru la izvodiri. Apoi, după titlula *Poemation irci-comico satiric*, să cunoaște că această alcătuire trebuie să fie o mestecatură din trei felii de poesii, adecă din iroicească (ce va. să zică vitejească) comicească (ce va să zică de ris și șoadă) și din satiricească (ce va să zică batjocoritoare), fiindcă bătîndu-și joc de unele nebunii, depărtează pe om dela urmarea lor. în urmă, precum socotesc eu, toate ce s-au adunat într-această poezie, măcarcă nu să țin de olaltă, totuș' să vede că autoriul, și prin aceasta, au satirisit pe-alți poeți! *Firșit. cînt.*
a *Vili)*

4291 însă golățimea întăritată,
Multă-acum înpregiur să strînsese
Și era^ de bătaie toți gata>
întratîta treaba le-ajunsese!
Dar, deodată-auziră de parte
Dobe, sorle si-uet mare foarte:

4297 „Fugiți, acu, care-încătro poate,
Că, iacă, vin turcii să ne taie!",
Strigară bătrîni cătră gloate.
Iar de frică amurțita laie,
în loc de-a-ș' căuta-în grabă scăpare,
Sta fără graiu și fără mișcare. /

4303 Ce feliu de larmă fu, eu voiu spune
La cîntarea care-acum urmează,
Unde veți auzi sfaturi bune
A lui Tandaler și mult vitează
Purtare,-însă-acum dați-m puțină
Răsuflare și ceas de hodină.

FÎRȘIT. CÎNT. A VIII /

CÎNTECUL A IX

ARGUMENTU

Viad pe turci noaptea dă năvală;
 Mahomet unde-l duc ochii merge;
 Satanei care făcea răscoală
 Sinmihai pre aspră palmă-ii șterge,
 Iar țiganii viteji dînd războiu,
 Să lovesc cu-o cireada de boi.

1

4315 Unde sînt vitejii cei din zile!
 Iroii cei cu multă vîrtute,
 Care trîpăda sute de mile
 Prin streine țări și ne văzute,
 Luptîndu-să cu lei și gligani,
 Curățînd pămîntul de tirani;¹

2

4321 Carii nu suferă strîmbătate
 Celui nevinovat a să face
 Și mîntuiea neamuri apăsate
 Din jugul și minile prădace
 A crudei robii, iar nice-odată
 Poftea pentru aceste vreo plată./

185 ¹ Poetul scrie aici și în cele următoare, pre vitejii cei de demult, precum era Iracliu, Perseu și alți mai mulți, carii își făcuse o datorie de a curăți lumea de bale ce era stricătoare oamenilor, de tîlhari și alți oameni răi ce tirănea și muncea pre alții, măcarcă mulți înțelepți zic cumcă acele bale și lieri sălbatece, pre care să zice că au biruit ei, nu ar fi fost alta fără numai patimile lor, pe care au biruit mergînd spre drumul vîrtuții, fiind că (zic aceiaș' înțelepți) patima rea tirănește pre om mai mult de cît o fiară sălbatecă. Iar tîlharii și urieșii, precum și alți oameni răi, pre care (zic tot aceiaș') au biruit Iracliu, era domni despoteci și asupritori de mulțime, adecă tirani. Deci, pentru aceasta au avut iroii (vitejii) atita laudă la urmașii lor! Iar
 186 poeții au vorbit aceste / prin alegorie, precum s-au arătat, temîndu-se de tirani; și apoi, în urmă, oamenii neprocopsiți la istoria vechie au crezut că Irăclis (Ercul) intradevăr s-au bătut cu balauri, lei și gligani etc.

4327 Ah! căruntă vechime cinstită!
 Unde-s a tale sfinte tocmele?
 Ce d'urgie-acum lumea-întărită
 Și-o îneacă-în cel noian de rele!
 Perit-au credința cea bătrînă,
 Violenia pe dreptate îngină.

4

4333 Dar ce vinuiesc eu vremea? care
 Nu lucrează, fără numa pate,
 Martoră fiind și muștrătoare
 Faptelor noastre, mult rușinate;
 Acestor, oame,-însuți ești de vină,
 Ce-închizi ochii și fugi de lumină.

5

4339 Ceriu-ți dede minte și vîrtute,
 Ceia-întru-întunerec să-ți lumine,
 Ceasta la nevoie să-ți ajute,
 Ceia să-ți arete rău și bine
 Și cărarea cătră fericie,
 Ceasta să frîngă lanț de serbie.¹

6

4345 Iar tu, cu ceste daruri alese,
 Covîrșești însuți a ta stricare,
 Mintea ta lațuri neîncetat țese
 Ca să te-încurce fără scăpare;
 Și ca mai lesne să te supună,
 Vîrtutea-ți dai la tirani în mină./

¹ Serbie va să zică robie, adecă va să zică poetul, că omul doao povă-țuitoare firești [are], mintea și vîrtutea; prin minte să aleagă din rău și bine, prin vîrtute să scape de la nevoi./

4351 Acești, apoi te-apasă-în țarină,
 Nice-ți dau să mai cauți la nălție,
 Cu rîs amar vaietu-ți îngînă¹
 Și lanțuri a săruta te-îmbie.
 Ah! cine-acu din aceste toate,
 Oame ticăloase, te va scoate?

4357 Au doară cea moale de-acu junie²
 Ce n-au învățat alta nimica,
 Făr a vîna după libovie,
 A maestri gilceavă și-intrică,
 A trîndăvi pe divan cu lene
 Și-â căsca gurile prin dughiene,

9

4363 A să-împodobi cu gingășie
 Mai aleasă decît o femeie,
 A-ș' băga-în haine toată-avuție?
 Aceste sînt faptele holteie
 Coconașilor de neam și de viță,
 Din jupîni păn la cea mare spiță.

10

4369 Acești numa știu între cocoane
 Și din gură-a-ș' lăuda hărnicia,
 Iar la fruntea vreunii leghioane,
 Unde-împroașcă gloanțele cu mia,
 Văileo, săracii! cum le-ar fi greață!
 Cum le-ar fugi sîngele din față!/³

¹ Adecă: tu te vaeți și plîngi, iar ei te rid și-ți îngînă vaetul.

² Junie va să zică *tineria*, adecă oamenii cei tineri, holteii, junișenii.
Moale va să zică: neharnică, trîndăvă. înseamnă bine și vei afla cumcă
 ce zice aici autoriul pentru junie de-acum sînt toate adevărate! și altele
 era indeletnicirile tinerilor celor de demult! **pană** cești de-acu iș pierd
 vremea cu jocul cărților și alte netrebnice lucruri, cei de demult, se învăța
 în arme sau alte științi de obște folositoare. Pentru aceasta strămoșii noștri

³ avea viteji, / iar noi avem răsipitori, beții, amegei și intriganți.

4375 Un coif în cap, o sabie-în mînă,
 Un piept neînvins, un scut în stînga;
 Inimă și vîrtute romînă,¹
 Aceste numa pot să frîngă
 Lanțu serbiei tale cumplite,
 Popoare-al meu! de tot ovilite!

12

4381 Pană nu va fi cea mai întie
 Coconilor îndeletnicire,
 A d'armelor naltă măestrie,
 De patrie fierbinte iubire,
 Nu vei putea tu să-ți vii la tine,
 Să gustezi slobozie și bine.

13

4387 Alta era junia romînă
 Pe vremea lui Vlad-Vodă, ce frînsă
 Tabăra lui Mahomet păgînă,
 Cu vîrtutea și-în bătaie-adinsă!²
 Dar au perit acea voinicie
 Și tu gemi supusă, Muntenie!

14

4393 Iar de-a tei dregători ce voi zice?..
 Dobîndași urîți din Țarigrad!..
 Prin mită-acești vor să să rădice
 La scaun domnesc și-în urmă cad
 Rumpîndu-și grumazii mișelește,
 Întratîta trufia-îi orbește!³/

¹ Romînă. Aici mă rog să nu înțelegă cineva pe romînii de acum,
 ci pe cei de demult, adecă pe romani!

² Bătaia adinsă va să zică bătaie de frunte și după toată orînduiala
 ostenească întocmită.

³ înseamnă poietul pe mulți domni muntenești care nu cu vrednicia,
 ci prin mită și danii au ajuns la domnie; și mulți dintrînșii au fost surpați./

4399 Hei, ticăloasă Țară Munteană,
Unde-ți e vitejia mărită,
A sloboziei tale sprijană?
Cum ai rămas așa de-ovilită?
Cînd te vei rădica din țarină?
Cine-ți va da scutitoare mină?

4405 Pană cînd vînzătorii de-ostrige
Și mitarnicii, pentru dobîndă,
Nevrednice rane ți-or înfige?
Pană cînd te-or pune supt arîndă
Agarenii? Și-atîta nedreaptă
Năcăjire,-încă nu te deșteaptă?

4411 Venetici flămînzi de prin ostroave,
Greculeți din Anadol, din Pera,
Ți-au răpit venituri cu hrisoave,
Tu le zici arhonda, calismera!
Și te-închini cu multă plecăciune,
Crezindu-le toate ce vor spune.

4417 Ei ți-or zice că în dreaptă spiță
Să trage de la-Ahilevs cel mare
Sau din Paleologi a lor viță
Sau doar dintru o vară primare
A lui Odisef celui maestru
Care punea tuturor căpăstru;¹/

189 ¹ A punere cuiva căpăstru va să zică a lua de minte pe cineva sau a-J purta ca pre-un dobitoc ori unde vrei. Odisef (sau, cum alții, de pe lătinie, zic Uliis) să zice a fi fost unul din cei mai înțelepți (sau, precum să chiamă, *politropos*, adecă maestru și prefăcut; cu toate aceste, ce zice aici autorul pentru greci nu trebuie să să înțeleagă îndeobște pentru tot / neamul grecesc, nu! neamul grecesc are pre multe meriture la norodul omenesc, decit să să poată defăima. Deci nu neamul grecesc, ci mulți de-acei care viind la Țara Romanească sau la Moldova de prin ostroave sau alte țări turcești, acolo intratita să insumețesc și să trufesc, cit nu să pot suferi. In urmă, împlindu-să de bani defăima oamenii și țările unde se-au fericit. De uni ca acești, nemulțămitori, mincinoși și nevrednici este vorba./

4423 Dar tu (de ai minte) nu le crede,
Căci basne-aceste sînt ostrovne!
Ci, hoha!... să lăsăm aceste sfede!...
Văd pe mulți că rădică sprincene
Și mă tem ca, necăutînd la rangă,
Să nu-mi pue musa supt falangă,

4429 De care Dumnezeu să-o ferească ;
însă doar vor avea ei minte
Și-or precepe-o glumă țigănească.
Cu toate-aceste, musa mea nu minte,
Și, de nu va crede doară cine,
Să vie la București cu mine.

4435 Era spre-apus, cînd scăpată soare,
Iar copacii umbre lungi aruncă
Pregătînd murgitului răcoare,
Cînd Vlad-Vodă trimisă poruncă
Să iasă din locurile strimte
Oastea sa și să meargă nainte.

4441 Iar după ce eși la lărgime,
în trei de frunte o-împărți coloane,
Potrivită-în arepi călărime
La pedestre rînduind leghioane,
Dînd povețelor învățatură
Pentru de obște năvălitoră./

4447 Aleasă-apoi oarecîte sute
De voinici cu mare bărbăție
Și de știută-în arme vîrtute,
Care luînd tot feliu de chindie ¹
Și-încungiurînd tabăra turcească,
Tocma-în dosul ei să să locească,

¹ Musică ostenească.

4453 Iară cînd pe semne să-ar precepe
 Că, despre coloane-orînduite
 A să slobozi năvala-începe,
 Să facă din părțile dosite
 Tot feliu de sunet și strigare,
 Ca cînd ar fi vreo tabără mare.

4459 Merg ascunse, cu păsuri tăcute,
 Supt a nopții dîndu-se povață
 Cete viteze, nici precepute
 Mai nainte fură, pîn ce-în față
 Steteră străgii ceii din afară,
 Pe care iute-o și răsturnară.

4465 încă-înnontru,-în tabără, nimica
 Să știea de năvala-îngrozită,
 Cînd iacă, de fierul muntean pică
 O mulțime de turci adormită!
 Nici altă s'auzea-în corturi vecine,
 Făr gemetul morții și suspine./

4471 Iar după ce-între turci mearsă veste
 Că tabăra le-ar fi-împresorată
 Și numa-în fugă scăpare ieste,
 Fieșcare de fugă să gată,
 Alergînd ca lipsiți de minte
 Sau opăriți cu apă fierbinte.

¹ *Coloană*. Au obicinuit a se zice acum, în loc de o parte de oaste.. Cuvîntul vine dela lătenescul *columna* ce va să zică *stîlp*; deci, precum stîlpul stă nemișcat, așa o parte de oaste mergînd închieată, s-au asemănat stîlpului, fiind că merge ca un stîlp. Franțezii zic *la colenne* și dela dinșii s-au și obicinuit mai întei noima aceasta./

4477 Atuncea și-în văzduh să-arătară
 Cereștii călăreți cu grozime,
 Cu săbii de luminoasă pară;
 De-o dată vinea și din dosime,
 Atîte glasuri și strigate,
 Ca cînd oști ar fi ne numărare,

4483 Mahomet văzînd aceste toate,
 Izbînda-și uita, gelea-l pătrunsă,
 Hainele-își rumpe și fața-și bate,
 Temînd el vreo vînzărie-ascunsă,
 Acum nu cearcă, numa să scape,
 Părăsînd cugetele sureape.

4489 în mijlocul unii groase cete,
 Caută-a străbate-întracea partea,
 Pe unde era mai îndelete
 Și să vedea mai puțină moarte;
 Întracest chip abea cu puțină
 El scăpă călărime păgînă. /

4495 Toată tabăra mearsă-în răsipă,
 Cei scăpați fug fără contenire,
 Morții zac, răniții gem și țipă,
 Iar biruitorii cu-îndrăznire
 Strigă, să-îndeamnă și să-întărită,
 Urmînd fugarilor pe copită.¹

¹ Unii istorici spun aici cumcă Mahomet nu ar fi fost biruit și făcîndu-se zioo, ar fi bătut pe munteni; însă, netăgăduit lucru este că întracea noapte Vlad-Vodă au prins toată tabăra turcească și de-aci înainte nu au mai cutezat să rămie Mahomet în Țara Muntenească./

¹ -A merge *cuiua pe copită* să zice, dar intru vorba foarte giosită. Însă la *Țiganiada* poate fi întrebujicită.

4501 întracea Satana cu-îndrăzneală
Leghioană iacă și sosește
Și pe turci fugari în groasă ceață
învolegînd de moarte-i ocrotește;²
Spumegă de ciudă și manie
Pentru venirea sa cea tîrzie.

33

4507 Dară Sînmihaiu carele-avusă
Nainte-înștiințare de toate,
Dela străji pretutindine puse,
Cumcă Satana gloate-alungate
Turcești apărînd, asupra vine
Să năpădească-oștile creștine,

34

4513 Rapede-împotriva lui purcede,
Iar cînd fu vrăjmașului în față,
Semn îndată de bătaie dede;
Cu bărbătească-inimă și-isteață
Armele-ceata-îngerească prinde
Și groaznică bătaie s'aprinde.³

194

35

4519 Săbii de pară nemuritoare
Lucesc și aduc nevindecate
Rane dimoneștilor ciopoare;
Cu fulgere cerești încărcate
Tunuri vocnea nespūsă văpaie,
Și-acu fierbea groaznică bătaie.

² Adecă va să zică cumcă Satana sosind au făcut ceață sau negură impregiurul oaste turcești ce fugea, ca să nu o vadă muntenii.

³ Precum s-au semnat la cele mai de nainte, nu trebuie să gindească
194 cineva cumcă între draci și îngeri au fost așa bătaia, / precum s-au însemnat aici, căci foarte ar sminti. Poetul au făcut aceasta, după preceperea noastră, fiind că noi întralt chip nu am putea înțālege, în ce chip să bat duhurile cu duhuri și în ce chip să birue unul pe altul.

36

4525 Neputînd întia lovitură
A iadului cete-întunecoase¹
Sprijinita să-îndupleca-începurāj
Cînd Satana cuțitoiul scoase
Și scîrșnind așa răgni de tare,
Cît păru că pămîntul trec sare.

37

4531 Năvălind apoi cu silnicie
Asupra cetelor pre sfințite,
Nici un înger cuteză să ție
Drumul sau doară să-îl întărite,
Ci toți plecînd în laturi feriră
Și-în scuturi sfinte să sprijiniră.

38

4537 Iar arhanghelul deacă vede
Nebuna Satanei cutezare,
Iute ca fulgerul să răpede
Și-atîta-îi șterge-o palmă de tare,
Cît Sātana-i căzu denainte,
Ca fără suflet și fără minte./

39

4543 „Nu e vrednic un tîlhăroi ca tine
Să-mi spurc armele nemuritoare!
Dar palma e pentru proaste, haine
Suflete" zise și supt picioare
îl calcă ;-apoi luîndu-1 în pînteni
L-au zvîrlit ca la-o mie de stîngeni.

40

4549 întracea și din artererie
începură-a-împroșca sărindare,
Sfeștānii, paraclise, tāmîe,
Moăște sfinte și-altele, de care

¹ Lroitură. Aici va să zică poetul întia izbire sau năvală./

Fuge diavolul; apa sfințită
Mai virtos este lui ne suferită!'

41

4555 Atunci gloata neagră-întro clipită
Cu țipete mari și zberătură,
De tot în răsipă fu pornită;
Și-acum care-încătro străbătură,
Undeva cercîndu-și să să-ascundă
Cu vreo mijlocire mai curundă.

42

4561 Unii-întrară-în pămînt, alți în stînce,
Mulți în bălți încă să pitulară,
Prin ripe, lacuri, peșteri adînce,
Iar o zătignită cetioară
Neputînd scăpa-în alt chip de războiu,
S'au băgat întro cireada de boi.*/

196

43

4567 Din aceste, până-acum cîntate,
Lesne veți putea, cred, înțalege
Ce felu de-uate și de strigate
Au spăimîntat gloatele viteje,
Țigănești, cît era codrul să-împlă,
Neștiind ce cu dinșii să tîmplă, '

44

4573 De nu-ar fi strigat cu voinicie
Tandaler cît au putut și foarte:
„Toți în arme cu mine să vie
Ori la biruintă-ori cătră moarte.

195

' Cumcă aceste lucruri, în strofa aceasta numărate, sint foarte puternice asupra diavolilor, să va încredința fieșcare din *Viștile Sfinților* și din *Pravilă*.

' Un asemenea lucru cetim și la *Evanghelie*, că o leghioană de duhuri necurate să băgară întro turmă de porci și săriră în mare./

196

' Poetul face trecere dela bătaia ingerilor la cele ce s-au întimplat cu țiganii și zice: „Din cele ce vă povestiiu eu acum, lesne veți precepe ce uet și larmă era aceia ce auziră țiganii, cînd așa tare să spăimîntare”, fiind ca lăsasă pe țigani tocma acolo, unde ei auzind sunete de oameni și trîmbițe nu știea ce să facă de frică. Acum dară, iarăș apucă de-acolo firul voroavei și a povestirii./

196

Mai bine să murim cu-îndelete,
Dăcît să tragem foame și sete!"

45

4579 Prin acesta bieții mai luară
Inimă țiganii și-în puține
Minute, după-obiceaiu, să-armaară,
Măcarcă nu le pre părea lor bine,
Scîrbă-avînd de bătaie și sînge.
Și părea că inima le plînge.

46

4585 Dar totuș, inimîndu-i din gură
Tandaler, nu-și arăta ei frica.
După ce-apoi întrarmați statură,
Părea că nu să tem acu nimica;
Iară scoțînd sabia din teacă
Aurariul îi învață să facă/

197

47

4591 Toate după dîns: „Luați aminte”,
Le zise,-„cum voi sînteți armați,
Dar trebuie-a socoti-înainte
Pentruce?-unde mergeți? ce căutați?
Să nu ziceți voi mine-poimîne:
« Tandaler au lătrat ca un cîne »

48

4597 Copii vă cer de mîncare <
Și cătră voi cu lacreme strigă!
Aici nu este altă scăpare
Fără la mălaiu sau mămăligă!
Căci gura pruncilor din tăciuni
Nu să poate-astupa cu minciuni.

197

4603 Deci, cui e voia să mai trăiască,
 După mine vie-întrun noroc!
 Numai trebuie să să păzască
 Cum l'au păzit mumă-sa de foc,
 Ca dînd pe noi vro streină gloată,
 Să nu steie cu gura căscată,

4609 Ci, cînd oi striga eu de la frunte,
 Toți în mîni să-ș ție-armele gata>
 Și, de-ar fi vrăjmașul cît un munte,
 Să deie-întrînsul de-a dărâmată,
 Închizînd ochii și dînd pe moarte,
 Cruciși, în curmeziși, în toată parte.

4615 Cu ochii-închiși e bine-a sa bate,
 Că nu cauți vrăjmașului în față,
 Nici te temi de-a lui înfricoșate
 Arme sau și căutătură îndrăzneată,
 Nu vezi cine lîngă tine pică
 Și pîn la moarte nu știi dă frică.

4621 Răcniți, chiuți, strigați din gură
 Cît v-a-încăpea pă grumazi dă tare;
 Asta-încă e bună-învățatură.,
 Că-așa să-îmbărbată fieșcare,
 Iar niepretenul să spăimîntează
 Și-a să băga-în războiu nu cutează".

¹ Cît au zis Tandaler pană aici, doară va părea cuiva de ris, însă eu socotind la toate împrejurările în care era el, am aflat că intralt chip nu putea mai cu treabă zice de cît așa; și această învățatură așa aflai de cuviințată țiganilor, cit nici un filosof ar fi putut mai bună a le face întru o vreme ca acea./

4627 Tandaler firșind învățatura,
 Porunci să meargă după sine
 Toți armații> strigînd: hura! hiira!
 Merg țiganii spre rău sau spre bine,
 După Tandaler ca după-un tată,
 Cu inima de frică-înghiețată.

4633 Trăpădînd ei pană lîngă seară,¹
 Nici oameni nici sate lăcuite,
 Pe drumul său delungat aflară;
 Iară de pîne ș'apă lipsite
 Gurile nici putea să grăiască,
 Nici picioarele să mai pășască./

4639 Dar totuș', cu silă bărbătească
 Ajunsără-întro pădure deasă,
 Toți să-învoiră să poposască
 Acolea; fieșcare să lasă
 Pe iarbă verde și supt răcoare,
 Ștergîndu-să de multă sudoare.

4645 Nu trecuse-un ceas și jumătate
 De cînd ei în codru să băgasă,
 Cînd uete-adînce și strigate
 Le pătrund urechie spărioasă
 Și tocma-în cescuțurile scumpe,
 Odihna linișoară le rumpe.¹

¹ Trăpădare este cuvînt chiar romanesc și însemnează, după noima lui cea întie, a îmbla mult, a alerga lungă cale; însă să pune și pentru a călători!!

¹ Cescuimile scumpe va să zică că tocma cînd tihnea mai bine țiganilor odihna, atunceea fu ia curmată! fiind că la omul obosit de drum, sînt foarte dulci și scumpe ceasurile întru care el apoi odihnește. Așijderea zice poetul că odihna lină le rumpă, care va să zică le curmă./

4651 Ei, în loc de-a fugi-într-altă parte,
 într-acolo mergea bărbătește,
 Dincătro vinea strigatul foarte,
 Nici însuș Tandaler să trezește,
 Căci de frică-își uitasă de minte
 Și-in loc de-îndărăpt, mergea-înainte.

4657 Acum era pe la miază-noapte,
 Când ei după-alergare-îndelungă,
 Dederă de pomi cu roduri coapte
 Care putea la toți să le-ajungă,
 Dar beleaua răgaz nu le dete,
 încai fripta să-și stîmpere sete,/

4663 Că Tandaler dela frunte strigă:
 „Stați, voinicilor, și dați pă moarte,
 Iacă vrăjmașul va să ne-ucigă”.
 Cei de-aproape-aud, iar cei de parte
 încă nu știea ce feliu de sfară
 Să tîmplă la cele dintei ciopoară.

4669 Toți nainte-alearga și să bagă
 Unul pe-altul fără de rînduială,
 Care de care vrînd să-înțaleagă
 Ce strigare și ce-învăluială
 Este aceasta? păhă în urmă
 Să adunară toți într-o turmă.

4675 De-aș avea gît de vițal și piept
 'De-oțal, iar glasul de bou de baltă,
 N'aș putea eu viersuri să-mi aiept,
 Să cînte căzut bătaia naltă
 Carea norodul murg aici fece
 Și spun drept că puterea-mi întrece.

4681 Acum la rîndul dintei bătaie
 Să-începusă groaznică și tare.
 Tandaler cu ochii închiși taie
 Despre toate părțile și-îi pare
 Că el cu a sa vitează spată
 Oboară tot cite trei odată./

4687 Toți țiganii-acum oștea de-aproape
 Și-închizind ochii da bărbătește,
 Unul mergînd orbiș' cade-în groape,
 Altul tot dă și nu nimerește,
 Iar mulți neștiind cum și-unde sînt,
 Să treziră prăvăliți de pămînt.

4693 Spre nenoroc țiganii dedusă
 Pe cireada de boi îndrăcită,
 Carea cu răpezie nespusă
 , (De diavoli fiind povățuită),
 Așa lovi pre dînși cu iuțime,
 Cît prăvăli multă țigănimie.

4699 Tandaler gîndind că-i oaste, foarte
 Vitejește-învîrtea arma-în mină
 Și-acum îș uitasă și de moarte,
 Cînd, iacă, răsturnat în țărînă
 într-o clipită el să trezește,
 Măcar să bătea voinicește.

200 ... Poetul nu ne-au zis noao aiavea unde au sosit țiganii, iar din toate
 împrejurările sa vede că ei ajunsese la o poiană sau săliște, căci zice că aflară
 țiganii mulți pomi! Să însemne aici și aceasta, că poetul vrînd a cînta pentru
 bătaia ce începură țiganii, zice cumcă de-ăr avea gît de vițal și piept de-oțal,
 iar glas de / bou de baltă, nu ar putea așa să-ș înalță glasul, precum se-ar
 201 cuvini, spuind fapte viteze a țiganilor. întru aceasta iar au imitat el pe Omir
 și alți poeți carii cînd vor să cînte vreun lucru mare și slăvit, încă își poftesc
 cite o sută de linibi și piept virtos ca de adamant, ca să poată cînta mai tare.

4705 Era un taure de la Moldova
 Căruia Tandaler tocma-în frunte
 (Dînd orbește) i-au fost croit slovă,¹
 Iar taurul în coarne crunte
 Apucîndu-îl zvîrli cătră stele,
 Cît gîndeaî că-1 poartă dintru ele./

202

67

4711 Căzu Tandaler și-în giur pămîntul
 Să cutremură, iar lui îi pare
 Că sufletul cel viteaz din frîntul
 Trup a lui, acuş'-acuş' îi sare;
 îndată pe nas îl năpădi sînge,
 De durere nice putea plînge!

68

4717 Măcârcă-acum vitele-înpăimate
 Fuga luînd, dosul întorsese,
 Totuş' țigane gloate bărbate,
 Cruciş' împărtea lovituri dese;
 Simţînd apoi mulţi că-în vînt lovîră,
 începură-a clipi cite-o țîră.

69

4723 Atunci Guliman să stînginisă¹
 Aşa de parte și cu manie
 Să taie pe vrăjmaş, ca pe-o clisă!
 Dar, precum istoria ne scrie,
 Mergîndu-i deşartă lovitura,
 Căzu pe faţă și-iş rupsă gura.

201 ¹ I-a' f... slova. Zicere gioasă. însemnează, l-au fost nimerit.I

202 ¹ * stînginisă așa de parte, v a să zică: așa întinsese mina de parte și cu atîta manie vrînd a lovi pe vrăjmaşi și a-l pătrunde, ca și pe-o clisă, dar nelovînd el altă nimica, fără numai vîntul, însuş de puterea sa lu tras la pămînt. Aceasta să timplă foarte fireşte, căci vrînd cine să lovească în ceva din toată puterea, deacă nu nimereşte și i să duce lovitura goală, atunci tot / de una cu dînsul să timplă ca și cu Guliman.

70

4729 îndată pe dîns mai mulţi grămadă
 Un de-altul împedecaţi căzură;
 De-aci să-începu-între dînşi o sfadă,
 Cunoscîndu-să pe graiu și făptură.
 Deschizînd apoi ochii mai bine,
 Vedea fugînd gloatele streine./

203

71

4735 Atunci Parnavel cu gura mare,¹
 Care dintru toată țigătime
 Sbiera, chiuiea, țipa mai tare:
 „Stați măi (din toată strigă tărime)!
 Stați voinici (de a doălea țipă)!
 Iacă-au purces vrăjmaşi în răsîpă.

72

4741 Toți țiganii de-odată căutară
 Oare adevărat Parnavel zice;
 Steteră puţin și răsuf lară,
 Dar noao născu-între dînşii price:
 Unii vrea-înapoi, alții-înainte,
 Și nu să putea lovi-în cuvinte,

73

4747 Păn ce Tandaler de jos să scoală
 Și zice:-„Ian ascultați voi pe mine,
 Voi! carii vreți la muieri în poală
 Să-alergați! și voi la care spine
 încă-în picior n'au întrat ca mie,
 Să vă sature de bătălie!

74

4753 E u aş socoti că-astezi ajunge
 Noao dă trudă și dă-ostăneală,
 Dîn ce oară-au nimerit să-alunge
 Vărtutea noastră-această năvală;

¹ Aici iarăş' poetul au imitat pe Omir, fiind că supt Troada încă era mmul ce să chiuma Stentor care striga mai tare decît 24 alții. Deci și autoriu pune pe Parnavel cu aceieş' putere.

Să fim dar îndestulați cu-atîta,
Nici să mai zidărim ispita!/'

204

75

4759 Dar, nici socotesc a-întoarce-acasă,
Pană cînd nu să va face zio,
Fiind că-am slăbit din trup și oase,
Ca cînd aș fi fost bătut în pio;
Au n-ar fi dar cu mult mai bine
Să ne culcăm aici, pană mîne?

76

4765 Iacă, ne-om trage în ha pădure
Și-om fi ascunși, nevăzuți de nime,
Iar, de-a vre Dumnezeu să să-îndure
Mîne și de-a noastră țigănie,
Socotesc că-om afla dă mîncare,
Căci mie d'aceasta m-i mai tare".

77

4771 Sfatul acesta tuturor place,
Toți în pădure descălecară,
Dară focuri să temură-a face,
Ca să nu-i afle vrăjmașul iară;
Toți cugetînd ca porcul la ghindă,
Adormiră cu gura flămînda.!'

FÎRȘIT. CÎNT. A IX/

' De-ar li urmat mulți povățuitori de oști sfatul lui Tandaler/ și nu ar fi zidărit ispita, de mulți ar fi fost ferice și nu și-ar fi pierdut slava!

' Adecă va să zică: cugetînd țiganii la mîncare (căci de mult nu mîncasă), ca și porcul la ghindă, așaș' adormiră cu gura flămînda, adecă pîntecel flămînde. Fiind că stilul poeticesc nu sloboadă ca să grăiască cineva de obște sau ca și în voroava de toate zilele, ci mai virtos are deosăbite regule și vorbește pe scurt, ba și multe cuvinte lasă afară și trebuie să înțelegă ca cînd ar fi puse. *Fîrșit. cînt. a IX/*

205

CÎNTECUL A X

ARGUMENTU

4777 Pe gloata murgă-Asmodeu înșală;
Pe-oastea lui Vlad, Mamona desmîntă;
Tristă vede Mahomet iveală;
Iar pânce Hriza la masă cîntă,
Asmodeu în chip de sol să-îmbracă
Și-amege boierimea săracă.

1

4783 În zădar omenirea să plînge
Cumcă-a toate groaselor smintele,
Dracul poartă vina, care-împinge
Pe om la strîmbătate și rele,
Că cercînd lucru-în amărunt bine,
întia pricină din om vine!

2

4789 Deacă nu-ar dare-omul ascultare
La-întia cercare dimonească,
Iadul, cu toată ceata sa mare,
Nu-ar nimeri doar să-l biruiască,
Dară noi lucrăm din voie-adinsă
Și totuș' zicem: dracu mă-împînsă!'

205

' Poetul (precum am luat eu de mult acu samă) și-au pus în gînd ca la tot începutul cîntecului, să facă o preurăre și își ia cîte o themă, dintru care apoi se abate spre continuarea poveștii. Aici își cam ride el de cei ce zic: *dracu m'au împîns*, cînd fac ei ceva rău. Deci zice că dracu numai atunci îndeamnă, cînd vede pre om plecat spre ceva./

4795 Vede lacomul scula străină
 Și-îndată-o rîvnește; dracu-învită
 Apoi și nu-ii dă loc de hodină;
 Iară el din ce din ce să-întărită,
 Pană ce-în urmă pofta-îl învinge
 Și de lucru strein el să-atinge./

206

4

4801 Deci, pentrucă răvni el îndată
 Cînd văzu, nu este dracu de vină,
 Ci voia lui spre rău adîncată!
 Pentru ce-omenirea nu-și alină
 întia pornire și-ș' arată
 Plecătura-inimii vederată?

5

4807 Copila ce vede-întii pe-un june
 Frumos care la inimă-i cade,
 Rușește-în față ca viu cărbune,
 Ochii scriesc, răsufierea-îi scade
 Și, iacă, dracul de-aci precepe
 Că ia pe fecior a dori-începe.

6

4813 Apoi, să fie cît de curată
 Deacă nu-iș va lua sama bine,
 Fugind și-uitînd pe-acel june-îndată,
 Oh! cîtă jele! cîte suspine
 Și cîte fierbinți lăcremioare
 O așteaptă-în urmă să-o-împresoare i' /

206

¹ Bine foarte grăește aici poetul, căci, deacă am căuta la toate întimplările, nici odinioară nu scapă emul mai lesne de libov decît prin fugă. Deci, o, voi, tinerilor, fugiți și nu vă credeți în putere; și fugiți întru întiaș dată, cînd simțiți că vra să vă apuce libovul cel oprit în lațurile sale, căci mai tîrziu, apoi, în zădar va fi fuga voastră și mult veți trebui să suspinați! /

206

4819 Că diavolul apoi nu-ii dă pace,
 Ci-în cuget îi pune și-ună și-altă,
 Atîte-arătări viclene-îi face
 Păn ce-în lațul său o vede-învoaltă;
 Atîta lucră și măestrește
 Păn singur cu singură tîlnește.

8

4825 Atunci ochirile-încep furișe,
 Line zîmbiri și vorbe de șagă,
 Strîngere de mîină,-oftări fățișe:
 „Eh! numa rămînă-mi floarea-întreagă
 (din nontru-în sine copila zice)!
 Ce pot aceste glume să-mi strice?“²

9

4831 Din rîs în rîs, după șagă multă,
 Iacă să face mîina-îndrăzneată,
 Nici de cuviniță mai ascultă,
 Ci-apucă și strînge cătră brață:
 „Ai! nimica e și-aceasta de-odată
 (Iar zice fata cam supărată)!“³

10

4837 Atunci diavolu focul ațiță:
 Junele mai încolo cutează,
 Să fură cu mîina pană la țîță!
 Păn fecioara sînu-și pune-în pază,
 Iată voinicul o și sărută!
 Ia să-încinde cu pară tăcută./

207

¹ *învoaltă* va să zică incurcată.

² Adecă zice poetul cumcă copila socotește în sine că acele stringeri de mîină și risuri nu pot să îi strice *nimica*. *întreagă floarea!* va să zică *întreagă fecioria*.

³ Adecă cînd strînge tînărul pe copilă în brață, fetei nu îi pare întru tot bine și să rușinează cevaș, dar totuș zice: ei! nimica e și aceasta de o dată! /

207

4843 Sîngele-i fierbe ca-întro căldare,
 Inima-i bate ca și ciocane,
 Copila-își uită draga sa floare,¹
 Junele scurmă pe la ciolane,
 Briul fecioriei să deștinge.²
 Căutați apoi cine-acolea-împinge!

12

4849 Zie! dracu nu, el numai ajută...
 Iar cînd apoi vintre să durducă,
 Gura nu-își ține Vestea limbută,
 Părinții la cercetare-apucă;
 Ia, săraca, de jele cuprinsă,
 Zice: „Dracul la~aceasta mă-împinsă

13

4855 Bine, fătu-mieu! că,-în-urmă, poate
 Că și dracu-împinsă, dar întie
 Vina-au fost a ta, căci dintru toate
 Nu e mai gingașe ca fecioria.
 Trebuieai să fugi atunci, îndată,
 Cînd erai cu tot nevinovată.

14

4861 Călugărul încă jură curăție,
 Iar deacă văzind el o femeie
 Frumoasă/ venindu-i la chilie,
 Și el, în loc ca fuga să deie,
 Va rămînea cu dînsa-împreună,
 Pierde-va și el a sa cunună./

208 P ^ sărutare iacă că să aprinde sîngele tineresc și diavolul
 atunci și mai tare ațîță; sîngele clocotește ca cînd ar fi la foc, întro căldare,
 inima așa să clătește de tare și bate supt piept, ca și nește ciocane.

209 ¹ Briul fecioriei să deștinge este o zicere poeticească, căci în vremile
 vechi mirele deștingea briul fecioresc a/miresii.

4867 Că diavolul îndată să precepe
 Cumcă fratele bucuros vede
 Femei și-îi suflă gîndrrii surepe;
 Deci, pentrucă el fuga nu dede
 Dintru-început, pentru-acea rămîne
 Pe dins, vina poftelor păgîne.

16

4873 Nici pentru dievoleasca-îndemnare,
 De păcat poate să să sloboadă,
 De-ar face cumva scîndală mare
 Sau tocma doar' mătânii cu coadă!
 Și-în zădar zice:„Dracu mă-împinsă
 Căci pentru ce el fuga nu-întinsă?

17

4879 Dar, așa nu fu cu țigănia,
 Că-acește, săracii, nici visasă
 De-acele spre care măiestria
 Satanei, pe-încet, pe-încet îi trasă,
 Și prin ascunsele-înșălăminte
 Le turbura crieri în cap și minte.

18

4885 Tandaler cu voinica sa ceată
 Eșind a doao zi din desime,
 Zărește cimpia sămănată
 Cu trupuri, să miră de mulțime
 Ce au tăiat, nici putea să creadă
 Văzind și turci și munteni grămadă./

¹ Spre lucrul mai de sus, cu fecioara, aduce poetul acum o pildă și
 de călugăr. Și zice cumcă însuș călugăru care au jurat curăție, de nu să va
 păzi și va obști singur în chilie cu vreo femeie, iș va pierde cununa. însă,
 metanii cu coadă a face, în ce chip are să să înțăleagă, eu nu pot să știu și
 în pare această vorbă foarte proastă! dar trebuie a-ș aduce aminte tot de
 una de *Țiganiada*./

4891 Dar cetașii-începîndu-i a spune
 Fieșcare vitezele sale
 Fapte de ieri, nu-ii păru minune
 Mai mult, socotind că vorbe goale
 Țigani nu grăesc, dar nice
 Afla ceva de-împrotivă-a zice.

20

4897 într-acea, iată că sosește
 Un turc întrarmat și călare,
 Alergînd spre dinșii voinicește
 Și, fără de-a face vreo-întrebare,
 întru-aceste vorbe gura-și cască,
 Pe limba curată, țigănească:

21

4903 „Vitează-eghipteană rămășiță!
 A lui Faraon viță slăvită!
 Din vechi iroi tineră mlădiță!
 O, dragă țigănie cernită!¹
 Prin mine, solul său, vă trimite
 Sultan Mahomet vorbe cinstitute.

22

4909 Vă făgăduiește har și pace
 Pentru bătaia voastră de-asară,
 Că-ați bătut rămășița fugace
 De munteni ce era să vă-omoare.
 Căutați și vedeți ce mulțime
 Ați prăpădit voi de muntenime!/
 211

23

4915 Nici vă-amegireți văzînd pe cîmpie
 Și trupuri turcești de voi tăiate,
 Căci aceasta fu numai măestrie
 Dela Vlad, care-oștile-îmbrăcafe
 Turcește-avea cu sine, prin iele
 Ca pre voi și Mahomet să-înșele.

210 ¹ Cernită. Aici va să zică neagră. Bucuros aș vrea pre limba țigănească să fiu auzit eu aceste, căci foarte îmi place această strofă./

4921 Toți munteni sînt acești, pe care
 Voi ați biruit; deci, fiți cu bună
 Voie, că nu numai de mîncare
 Aveți acu, iar, pentru cunună
 Că ați biruit țara întreagă,
 Mahomet și cu voi pace leagă.

25

4927 Mahomet așa vă poruncește:
 « Mergeți acasă cu rînduială,
 Lăpădați baroasele și clește
 Și vă faceți între voi tocmeală,
 Alegînd pe-un vodă de moșie,
 Căci a voastră tara va să fie ».

26

4933 Colea, mai din jos, nu de parte,
 Afla-veți o tabără lăsată,
 De-aci, cît poate-ori cine să poarte
 Haine, vite, scule și bucate
 Ducînd și copiilor acasă"
 Zisă turcul și de-aci purceasă./

212

27

4939 îhu!... prihuha! cu toți deodată
 A striga, juca, țigani începură,
 Și-a căra din tabără bucată,
 Tot feliu de haină și mundură,
 Cai, boi, vaci, căruțe, tilege,
 Iar de grase oi turme întregi.

211

¹ Din toate împrejurările să arată cumcă țigani aici venisă pe locui unde să făcuse, în noaptea trecută, bătaia lui Vlad cu turcii; și, de bună samă, n-au fost ei de parte de tabăra cea mare turcească, iară aici să vede a fi fost o tabără mai mică, pe carea fugînd turcii noaptea o părăsisă./

4945 De-aci la tabăra țigănească
 De grabă să-întoarsără cu grămada.
 Nu e condeiu care să zugrăvească
 Chiotu lor pe cale și sfada.
 Un mii în pregiur toate răsună
 De gura lor și voia cea bună.¹

4951 Duceți-vă, gloate fericite,
 încătro vă mină cea tîmplare,
 Că noi mai avem încă-oare cîte
 De-a povesti și, precum îmi pare,
 Mulți așteaptă cu gura căscată,
 Să cîntăm de-oastea turcească-odată.

4957 Satana (precum v a m spus) oprisă
 Turcimea fugare și cu ceață
 Jur împregiur o ținu închisă,
 Iar pre oastea munteană-îndrăzneată,
 Mamona-înșelă cu măestrie,
 Șoptindu-i cuget de lăcomie./

4963 Mamona văzînd aspra pălmită,¹
 Ce Sinmihaiu Satanei ștearsă,
 Nu stete mai mult, ci-întro clipită
 Peri din șireag și iute mearsă
 La oastea lui Vlad luînd pe sine
 Chipul unii cătane bătrîne.²

212 ¹ Cu adevărat că lesne crezători au fost țiganii, însă de-aci să cunoaște
 că era oameni buni, căci tot omul lesne crezătoriu este bun./

213 ¹ Adecă văzînd ce palmă aspră dede Satanei Sinmihai.

² Cătănă. Cuvînt ardelenesc și va să zică *ostaș, oștean*.

4969 Pintre șireagurile gonace^
 Mestecîndu-să striga deodată:
 „Fraților, ascultați, de vă place,
 Ce socotesc eu: vinsă, împrăștiată,
 Fuge turcimea și nu e de-a crede
 Că doar' așteptîndu-ne ia șede;

4975 Deci, în zădar gonim după dînsa!
 Ajungă dar că-a noastră vîrtute,
 Puterea lui Mahomet înfrînsă;
 Nu e de-a-l conteni-în fuga iute.
 Oastei vrăjmașe-în fugă pornite
 Trebuie-a găti poduri aurite!³

4981 Pană ce noi far de răsuflare
 Gonim pe fugari, alții bogată
 Tabăra vor prăda și doar' care
 N'au asudat în astă cruntată
 Bătălie, răpi-vor aceia toate,
 Noi om rămînea cu buze-îmflate.⁴

4987 Aici tace ostașul și-arată
 Mulțime de-argint și lucruri scumpe;
 Oastea la pradă-acum invitată,
 Să desface, rîndurile rumpe,¹
 Fieșcare merge-acum de sine,
 Lăsînd scăpare-oștilor păgîne.

³ Aceasta e o zicătoare vechie, adecă oastea nepretene, cînd fuge, nu
 trebuie să se oprească, ci mai virtos să îi facă drum.

⁴ A rămînea cit buzele îmflate va să zică a nu căpăta nimic din ceva,
 de unde avea cineva nădejde să apuce ceva./

21-M,, ¹ Să desface. Oastea bine rînduită este ca și o măhină care, deacă se va
 despreuna, nu va putea face nice o lucrare. Deci să zice aici, *desface*, în loc de
împrăștia și *să sparge*.

4993 Mahomet ce cu multă greutate
Să tăiasă prin oastea română,
Apucînd largul, din drum să-abate
Și fugă-încătro norocul Y mină;
în urmă-întrun des codru s'ascunsă
Obosit și cu-inima pătrunsă.

4999 Dintru atîta numai un arap
Credincios cu dînsu rămăsese,
Cei alalți să plătisă cu cap²
De slujbă, unii-în cîmp, alții-în dese
Tufe zăcea, firșiți de putere,
Neputînd înainte-a mai mere.

5005 Abea răpăusase-o jumătate
De ceas Mahomet, supt umbră lină,
Cînd inima-îngrijată-ii străbate
Glas de om ce plînge și suspină.³
Sultanu-îndată capu-îș' rădică
Să vază, dar, cuprins de frică)/

5011 Fața cu scîrbită îngrozire,
întoarsă dela vederea-amară:
I să-arăta-în văzduhul suptire
Hamza, pe care-el odenioară,
Trimisă la Vlad, ca pre-un capigiu,
Dar, apoi, fu tras în țapă de viu.¹

¹ Să plătisă cu cap, adecă perise sau au fost lipsiți de viață apărînd pe stăpînul lor.

² Va să zică: pîn ce Mahomet era cu inima îngrijată, iată, aude un glas de om care plînge și suspină./

³ Hamza sau Hamuza au fost trimis de la Mahomet ca un sol și păciuitoriu la Vlad, dar vrînd apoi să-l împresoare cu oastea prin ascunsuri orînduită, Vlad-Vodă biruind acea oaste, prinsă viu pe Hamza și făcu să-l tragă în țapă, ca și pe alții.

5017 Cu fața cruntă și-împănginată,
Cu ochi afundați, barbă sperlită,
Acesta-în văzduh acum să-arată,
Pe Mahomet cu degetu-învită
Și chiamă să meargă după dîns,
Sultanul îi urmează-întadins.

5023 Nu mearsă doară păsuri trei sute
Umbra și-întinzînd mîna îi-arată
Un loc, apoi din ochi piere iute.
Oh, vedere tristă,-înfiorată!
Aici sultanul vede mulțime
De proslăvită-în țapă turcime.

5029 O poiană era-împregiur doară
La jumătate de mii aproape,²
Pe care-un codru des împresoară,
Iar într-însa mii de mii de țape
Des lîngă-olaltă se-afla-însirate,
Cu trupuri busurmane-încărcate/

5035 Mahomet de scîrbă și de greață,
Din inimă slăbind și picioare,
Amețește de cap, cade pre față
Și, de nu era sîrguitoare
Grija celui arap credincios,
Doară nu să mai scula de jos.

5041 Acesta-1 trezește și-îl rădică,
Apoi luîndu-l de supt suoară,
Dela locul cel fără de ferică,
îl întoarce la stratul său iară,

² Aici cuvîntul *aproape* înseamnă *mai de... cam la*, adecă în loc de-a zice că poiana era *cam* de o jumătate de mii, / poetul zice: poiana era *aproape*, «le o jumătate de mii *aproape*.

Cu balsam stomahu-ii întărește
Și cu dulci cuvinte-îl mîngăește.¹

45

5047 întracea mulțimea dievolească
împrăștiată-acuma prin țară,
în ascuns cearcă să-și izbîndească
Pentru-urgia pătită și-ocară
Și măestrind în tot feliu viclenie
Ca să-s întărească-a sa domnie.

46

5053 Asmodeu viclean minciuni scornește,
Neagră vînzătură-oarde și-întramă
Boierilor țării-în gînd șoptește
Frică despre turcime și teamă,
Ură cătră Vlad și viclenie,
Gătindu-i pre-încet, spre vînzărie./

217

47

5059 Era între boieri un Dănescul
Purtînd asupra lui Vlad o mare
Pizmire și-avînd la muntenescul,
Tron pretenția; prin o tîmplare;
Acesta cu mai mulți împreună
Să-afla la vin și la voie bună.

48

5065 Ședeă prejur de-așternută masă
Coconite, coconi și cocoane,
Toți fiind cu mințile voioase,
La glas de cetera și canoane,
încoace-încoalea zbură închinată
Păhară pline de sănătate.

¹ Cumcă Mahomet la o vedere ca aceasta ar fi lăcrămat, să află și intralte cărți, dar să fie ametit, eu încă nu am cetit, afară de Hroiica de la Zănoaga./

49

5071 Iar Hriza, cîntărețul maestru,
Care-în ospete și pre la mese,
Cînd arma celui Marte buiestru,¹
Cu stihuri nalte cînta și-alese,
Cînd pre fiiul Vinerii frumoase,
Cu viersuri line și mîngăioase.

50

5077 Tot el desfăta și-această dată,
Cu cîntece line simțitoare,
Boierimea la masă-adunată,
Dragostele cîntînd zburătoare.
Iar tineră cocoană îi-adîntă
Și zice:„Pe-Arghin, Hrizo, ne cîntă."/

218

51

5083 Iar cînterețul tocmindu-și strune,
Așa pățirea-începu duioasă:
„O! cine, cum să cuvine,-îmi va spune?
Patima voastră,-o, părechie-aleasă!
Libovul Ilenii cătră tine
Și dorul tău pentru dînsa,-Arghine P¹

52

5089 O, tu musă! care cîte-odată
A d'umbră șezînd în haină-albastră,
Colo, supt măgura gemănată,²
Lui Amor, în ceteră măiastră,
Cînti a duor inimi libovite,
Dulcile năcazuri suferite!

217

¹ Buestru să zice aici neimblînzit, fieratec; iar *Marte* este zieul armelor. Adecă va să zică poetul, în strofa aceasta, cumcă Hriza cîte odată cînta cu glas greu și demerit lucrurile ostenești și faptele vitejilor, iar cîte odată cînta, cu viers dulce, pe fiul Vinerii adecă pe Amor!/
² Vechie poveste este im părțile acele, pentru un Arghin (sau cum zic unii Arghir) și pentru Ileana cea frumoasă cu costița de aur. Și să află și în stihuri proastă alcătuită și tipărită. însă, aici poetul au tocmit-o intraltă formă de viersuri.

218

¹ Vechie poveste este im părțile acele, pentru un Arghin (sau cum zic unii Arghir) și pentru Ileana cea frumoasă cu costița de aur. Și să află și în stihuri proastă alcătuită și tipărită. însă, aici poetul au tocmit-o intraltă formă de viersuri.

219

² Măgura gemănată va să zică Parnăsul, adecă / muntele cel atita cunoscut de la poeții, unde lăcuiesc musele. Hriza chiamă pre acea musă intrajutoriu, care lui Amor cîte odată s-au obicinuit a cînta pățirile ibovnicilor!

5095 Lasă puținei desişuri umbroase
 Şi pogoară-încoace aducînd aminte
 Dorul Ileenii, domniţei frumoase,
 Şi-a lui bun Arghin dragoste fierbinte,
 Căci mult amîndoi, dor şi-amar păţiră,
 Pană cînd tîrziu, iară să tîlniră.

5101 Tinărul Arghin, după ce străină,
 Multă ţară-îmbila, multe-oraşe, sate,
 Trăpăda, văzînd că-în zădar suspină
 Şi-întreabă-în zădar de Neagra Cetate,
 Că nime ştiea, cu mic şi cu mare,
 Să-i spună sau să-1 pue la cărare,/

5107 Obosit întro vale-adîncă-ajunsă,
 De griji, de năcaz, mintea turburată,
 De jele, de-amar, inima pătrunsă,
 De pe murg uşor să pogoară-îndată;
 Desgolind apoi săbioara luce,
 Mănunchiu în pămînt, vîrv la piept aduce.

5113 Ş'ochii lăcrămoşi rădicînd la stele,
 Cu suspin adînc, rostu său deschisă:
 „O! ţintă a toate dorinţelor mele,¹
 Illeană iubită! ah! să şti tu, zisă,
 Că-Arghinul tău stă la pragul de moarte,
 Cum te-ar întrista jelnica lui soarte!

5119 Dar poate că tu nice-odenoară
 De tîmplarea mea tristă şi grozită,
 Nu vei auzi, nice vei şti doară;
 Încăi stîncele, vroiu, ne sufleţite,
 Jele să-mi audă, martore să-mi fie
 Că fui credincios pînă la moarte ţie.

¹ Adecă, tu, în care, sau la care, toate dorinţele mele, ca la cea mai de pe urmă ţintă, aleargă!/
 218

5125 Multe ţări îmbilai, dragă, pentru tine,
 Dar acuma-m văd cărarea curmată;
 La locuri sosînd puste şi străine,
 Nedejdea-îmi peri de te-afla vreodată,
 Dar nice a-întoarce fără tine-acasă,
 Libovul cumplit şi-inima mă lasă./

5131 Deci, rămîni în veci, mîndră, sănătoasă,
 Şi, de vei răsti cumva^odenoară,¹
 De firşitul meu, de moartea duioasă,
 Varsă-mi o fierbinte încai lăcrămioară!
 Şi zi: « Linişor îţi păuseze,-Arghine,²
 Oasele!, ce te-ai jertvit pentru mine!»

5137 Aceste zîcînd era să-ş afunde
 în pieptul gingaş', sabie-agerită,
 Cînd graiu cunoscut urechie-îi pătrunde:
 « Arghine, ce faci? » Şi-întracea clipită,
 Iacă, fierrul crud îi căzu din mină,
 Iară el să-află-în braţul tău, Ermină!

5143 Ermina de mic cea lui priitoare,
 Şi din toate mai înţăleaptă zîină,
 Care învăţă şi-îi fu păzitoare,
 Deprinzîndu-1 în toată fapta bună,
 Grija lui şi-acum poartă nevăzută,
 Şi-în ceasul cumplit sare şi-îi ajută.

220 * Răştire. S-au luat după lătenie, adecă de la ştiu (verba) şi ră (prepos.), care însămnază iarăş a şti, mai apoi a şti sau a 'să înştiinţa.'

221 ¹ „...Ş...” păuseze casele, va să zică linişor îti odihnească oasele precum şi de obşte zic ţăranii: / „fie-ţi păus!"; de unde să zice de cei ce au murit, că au răpăusat, adecă au mers la odihnă.

5149 Cît graiul suna, voinic ochii-întoarsă,
 Cu luminile mai întunecate,
 vSlobozind abea, din buzele d'arse,
 Un dulce suspin, ah! nește curmate
 Cuvinte: «Dar tu-mi ești, Ermină bună »
 «Eu, Arghine, eu!» zisă ia-împreună./

221

5155 «Venii să-te-abat de la prag de moarte.
 Ah! cine ți-au dat gânduri așa slute?
 Ce grea te-apăsa și varvără soarte,
 Cum de ți-ai uitat de nalta vârtute,¹
 La care de mic eu-ți fui povață,
 Și vrushi a-ți curma dorita viață?

5161 Nu știi tu că nu e vrednic de dulceață,
 ' Care-amar nu-au tras? După zi norată,
 După vînt cu ploi, negură și ceață,
 Soare mai frumos strălucind să-arată!
 Lucru e ticălos inimei giosite,
 Gînduri a purta deznădăjduite.

5167 Deci, sus Arghine! căci încă te-așteaptă
 Mult năcaz și-amar și lungă-ostăneală,
 Dar cu vârtute și minte-înțeleaptă,
 Toate-ii birui; fi dar cu-îndrăzneală!
 Că norocul bun nu șede-în unghieț,
 Ci pribeag imblă și călătoreț.

5173 Iar cînd ți-ar fi greu doar' la vreo tîmplare,
 Adu-ți aminte de mine și-a mele
 Bune învățături, avînd cutezare,
 Nici locul să dai la gânduri mișele
 Și fi-încredințat că-ii scăpa din toate,
 în urmă-ajungînd la Neagra Cetate! »./

¹ Aici *vârtutea* nu să ia în noima fizică, adică firească, nice însemnează puterea trupească, ci să ia în noima moralnică și însemnează putere sufletească, precum la latini *virtus*./

5179 Bunul Hriza era să mai cînte,¹
 Cînd au fost curmat prin o tîmplare
 Și-ii rămasără glas și cuvinte
 în gură, că-întrînd în adunare,
 Un sol neașteptată veste-aduse,
 Precum Vlad-Vodă pe turci bătuse.

5185 Toți să bucura, numa Dănescul²
 Mîhnirea dinnontru-abea-îș oprește,
 Iar după ce să dusă domnescul
 Trimis de-aci, nu să mai sfieste,
 Ci-începînd cu multe vrbe-amare
 Defăimază biruința mare.

5191 Asmodeu ajută și-l ațîță
 Dîndu-i rîvnă, vorbă și priință ;
 Iar el, bogat și de mare viță,
 Auz la toți afla și credință;
 Iar după ce la divan să-așază
 în chipul următoriu cuvintează:

5197 „Măcar cum (o, dragi prieteni) vă pare
 De-această biruință frumoasă,
 Dar eu socotesc fără apărare,
 Cumcă ne-așteaptă soarte jeloasă
 Și-amar în urmă!... Mila cerească
 Deie! ce zic, să nu se plinească!//

¹ Ce cîntă Hriza până aici este numai începutul istoriei lui Arghin.
² Acest Dănescul trebuie să fie unul din neamul lui Dan a patruilea, pre care Vlad-Vodă scosese din domnie./

5203 Am învins adecă! Turcul fuge,
 Vodă triumfă!., muntenii saltă
 Și gătesc paginilor lăntuge!¹
 Adevărat! biruința-e naltă!.,
 însă, cu toate-aceste privele,
 întralt chip sînt cugetele mele.

5209 Voi știți cită greutate trage
 Țara de-oștile însuși a noastre,
 Iar cînd la războiu trîmbița rage,
 Nice poate cineva să-și pastre
 Avere sa, nici dulce viață,
 Fiecare-își poartă capu-în brață.

5215 Așa trăim de cîțva-ani încoace,
 Tot întru bătăi primejdioase:
 Tineri ne să sting, țara zace
 Pustie, numa cu stîrvuri și-oase
 Sămănată! Și dintru-a cui vină?
 Cine e-acestor toate pricină?

5221 Vlad-Vodă, din trufie deșartă,
 Din ura lui Mahomet privată,²
 Asupră-ne pre păgîni întartă;
 El, apoi, cu firea nealinată,
 Tinărimea la perire bagă,
 Iar la primejdie țara-întregă!/
 1 ^ triumfa va să zică a cînta de biruință, a facere prăznuire pentru
 biruință, și vine de la triumf, adecă prăznuirea biruinții.
 2 Privat,-ă. Este cuvînt latinesc, însă acum obicinuit și la limba roma-
 nească și însemnează: decșăbit,-ă sau numai singur a cuiva, și să împroti-
 vește cu noimă cuvîntului de cștej

5227 Nu-mi zică nime că-a lega pace
 Cu păgînul mai rea treabă este,
 Fiind că de multă vreme-încoace
 Credința nu-își ține și ca de-aceste,
 Că-în zădar îl vinuim și doară
 Vina pe noi înșine pogoară.

5233 Cine-aleargă la turci cu făgadă
 Ca, deacă-l va pune la domnie,
 Țara-ii va supune? și-în dovadă
 De plecare, cu haraci îmbie?
 Romînu!... Cine patria sa vinde?
 Romînu!... Cine-a vrăjbii foc aprinde

5239 Și-ajutoriu dela păgînul cere,
 Făcîndu-l hotărîtoriu și jude?¹
 Iar el răzămîndu-să-în putere,
 După ce sfezile noastre-aude,
 Celui face dreptate, care
 I-au dat făgăduință mai mare.

5245 Și ce folos, acum a să pune
 Împrotiva celia putințe
 Carii toată-Âsia să supune?
 Nici zece de-aceste biruințe
 Ajung a ne pune-în ocrotire
 De toată temerea-întru venire./

¹ Jude v& sa, zică judecătoria. Iară firul voroavei, în acest loc, merge
 așa: cumcă romîni aleargă la turci, pîrînd unul pre altul și îl fac pre
 dînsul judecătoria asupra sa, iar el (adecă sultanul) ascultă și pe o parte și
 pre alta și celuia face dreptate, care i-au făgăduit mai mult./

5251 Mahomet până la primăvară
 Cu mai mare-oaste decît aceasta,
 Asupra noastră va-întoarce iară;
 Și cine-împrotivă-îi atuncea va sta?
 Și-unde este scris că tot deuna
 A noastră va să fie cununa?

80

5257 O dată numa! singur o dată,
 Deacă ne va fi fără priință
 Norocul schimbaciu, iacă surpată
 Țara din temei, nici e putință
 Ca vreo dată să să mai rădice
 Sau să-ajungă zile de ferice,

81

5263 Ci va rămînea de tot supusă
 Ca și Bulgărimea cu Sîrbia
 Și-alte robite țări ..." Abea spuse
 Dănescul aceste, cînd soliea
 Dela fratele lui Vlad sosește
 Și cătră strînșii boieri grăește:

82

5269 „Mahomet, prin mine, vă trimite,
 O, boieri cinstiți! pace, ertare!
 Afla-veți aceste-adeverite,
 Ce vă spun din gură, și-în scrisoare
 (De cumva vorbeii mele nu-ați crede),
 În acest ferman!... (și fermanul dede).^{1/}

5275 Acolo sultanul țării pace,¹
 Iar celor care a lui Vlad parte
 Lăsînd, la dînsul să vor întoarce,

225 ¹ *Ferman*. Este poruncă a sultanului. Adecă zice solul: deacă doară
 nu-mi credeți mie, iată fermanul; și zicînd așa, le-au dat fermanul./

226 ¹ *Acedo*, adecă în acel ferman.

Ertare de robie și de moarte
 Făgăduiea, voind ca să fie
 Pus un frate-a lui Vlad la domnie,,
 84

5281 Solul apoi încă mai adauge
 Că turcimea numa răsipită,
 Iar nu bătută fu, și să trage
 La un loc, de unde cu-îndoită
 Putere va să facă năvală.
 Așa solul pe boieri înșală.

85

5287 De sol Asmodeu luasă față,
 Scornind și scrisoarea viclenită;
 El pe boieri ce-au să facă-învață
 Și pre-ascuns cătră scopos Invită,
 Pance feceră și-o legătură,
 întărită prin iscălitură.²

86

5293 Voi, dragi boieri! cu gura sătulă>
 Puteți vorbi și mai multe doară,
 Dar eu alergînd cale destulă
 Și gura nestîndu-mi ca și-o moară,
 Și picioare-acum și graiu îmi stete,
 Nici pot mai cînta de foame și sete.

F I R Ș I T. C I N T. A X /

² Măcar nu spune deschis poetul ce felu de legătură au făcut boierii,
 totuș' să înțalege de sine, că au făgăduit în scrisoare, după cererea sultanului.
Firșit. cînt. a Xj

ARGUMENTU

5299 Mahomet vra să-ș stingă viață,
Iar Satana fuge-în mănăstire
Luind pe sine tinără față
De copilă; frații să-învrăjbiră..
Vlad-Vodă pureede-în pribegie,
Iar Tandaler cască la domnie.

1

5305 La noroc și zile fericite
Fieșcare nebun fire-iș ține,
Dar ian aruncă-1 în grele-ispite,
Ca nice-o treabă să-ii meargă bine;
Și-atunci să-mi arete el cea fire,
Neschimbat, cum avu-în norocire!

5311 Acel m'e-omul! care neclătită
Statornicie și ne seîmbată
Inimă, la vreme norocită,
întrun chip ca și la nevoi arată;
Acel, tot ceriu căzind să vază,
Totuș va privi cu minte trează.¹

5317 Iar care numa la zile bune
Va se custe, dar la nevoi grele,
Toată nădejdea în moarte-iș pune,
Dintru suflete este mișele;

¹ P..... harnic și cu mare suflet, tocma să vază că tot ceriu pre dînsul cade, totuș nu-și va pierde firea sa, ci va aștepta cu îndrăzneală.

Că nu e vrednic bărbat să să chieме,²
Care-în nevoi să vaită și geme./

5323 Pentru-aceasta Mahomet la mine
Nu e viteaz, nice suflet mare!
Precum acuş vom vedea mai bine.
După ce boierii-în adunare,
Iscăliră neagra vînzărie,
Iară-începură la veselie.

5329 Asmodeu cu scrisoarea purcede
Tocma la Mahomet în pădure,
Care-acum deșteptîndu-să sede
Și nu știe-în ce chip să-iș îngiure
Norocul rău și soartea varvără,
Ce-întru-atîta Tau băgat ocară.

5335 Biruit în urmă de mîhnire,
Un cuget cumplit în minte-ii vine,
Să-iș rumpă-a vieții sale fire:¹
„Ha (zise foarte scîrbit în sine)!
Mahomet învins!... Mahomet!... care
Păn acum pe uscat și pe mare

5341 Fu cutremur a trei părți de lume!²
Acel Mahomet acu, de-o mică
Oaste-învins, pierde slavă și nume!...
Ah, nu fie-așa!... nici să să zică
Cîndva, că biruit de-oarecine
Au fost, ci singur de sine!//

² Adecă acela nu este din sufletele cele mari și nalte, ci din cele mișele I sau este un om mișel./

¹ Fire. Aici poftesc cetitoriu, să bage samă că poetul va să zică cumcă Mahomet era să-ș' rumpă firele vieții sale, adecă firul vieții. Deci nu trebuie [să] înțaleagă cineva: firea vieții, că așa nu se poate zice.

² Cutremurul a trei părți de lume, adecă trei părți de lume să cutremura și să temea de Mahomet, precum Asia, Africa și Evropa./

5347 Nici va fi!,, ca vreo dreaptă străină,
 A costării să-mi rumpă doară-ață
 Eu însumi urgisita lumină!
 Stîngîndu-mi voiu să ies din viață!..."
 Aceasta zicînd el cu duioasă
 Tînguire, cuțitoiul scoase¹

5353 Și-acum era gata să să-omoară,
 Cînd Asmodeu tocma și sosește:
 „Stai, sultane! și vii astă oră,²
 (Strigă), și-apoi mori împărătește,*
 Iar acuma cugetu-îți îndreaptă,
 Căci mine biruința te-așteaptă!\

5359 Vicleanul după-aceasta-îl învață
 Cum să facă și îi spune toate,
 Mahomet ascultîndu-l înghiață
 De minunea celor întîmplate;
 De-unde-îndată, pe cărări știute,
 Cătră-ai săi mearsă cu pasul iute.

5365 Asmodeu care-aici chip luasă
 De-un săhastru turcesc, pe-altă cale
 Apucă și pe Mahomet lasă,
 Ducîndu-să drept la cea vale,
 Unde era, cum știți, adunată
 Țigănia noastră de-astă dată./

¹ Cuțitoiul va să zică aici poetul, acel feliu de armă în forma cuțitului care poartă turcii de-a briu.

² *Vii astă oră*X adecă *trăește astă cară*, fiind că vorba eu viu, ta vii, el vie, tot aceias' va să zică ca și eu trăesc, tu trăești, el trăește./

5271 Ei!... dar, ian așteaptă, musă!-îm pare¹
 Că noi am uitat ceva de-a spune
 Pentru-a iadului împărat mare,
 Cel cu schiptru-în mîină de tăciune;
 Zvirlindu-se el așa de parte!
 Cine ști? doară-i să timplă moarte!

5377 După ce Satana din căzută
 Aspră ce fusese,-abea să scoală,
 Acum gîndul de bătaie-iș mută,
 Rușinîndu-l nebuna sa fală;
 Deci, nefăcînd la cineva știre,
 Mearsă pe-ascuns într-o mănăstire.

5383 Știind el acu, de multă vreme,
 Că frații călugări în chilie
 Au primit Pizma fără a să teme,
 Iar Pizma, iubita lui fie,
 Au născut acolo depreună
 Fățaria și Vrajba nebună,

5389 Luînd chip de tinără copilă,
 Stete Fățarnicu la portiță,
 Rugîndu-să de-ajutoriu și milă:
 „Fiind eu (zise) de bună viță,
 Turcii păgîni năpădind asară,
 Frați, surori și părinți îmi tăiară,/

^{z 30} ¹ *Fii* Este un chip de strigare și chemare. Iarăș poetul mergînd în tonul său șuguitoriul, vorbește cu musa lui ca și cu o tovarășă. Și ca cînd și-ar aduce aminte de ceva! zice ei: dar așteaptă, că mi să pare că noi am uitat de a spune ce să timplă mai încolo cu Satana, cînd fu el zvirlit așa de parte. /

5395 Numa eu scăpai, nenorocită,
 Prin a-întunerecului sentință;
 De foame și trapăd obosită,
 Toată noaptea, cu mare silință,
 Rătăcind mă-învirtii prin pădure,
 Pân sosii la ceste ziduri sure.

5401 Deci, deacă-aveți inimă creștină,
 Scăpați-mă de moarte și-urgie,
 Dați-mi să moriu încai fără vină,
 Decît încăpînd eu la robie,
 Să-mi pierd curăție și viață.
 Ah, jelnică soarte și scîrbeață!"

5407 Cu lacrimi, aceste, mincinoase
 Zicea suspinînd, iară monacii
 Privind la dînsa,-acum îș uitasă
 Mătânile, ceasuri și condacii!
 Căuta la păr slobozit pe spate
 Și la pieptul gol de jumătate.

5413 întălegînd bătrînul părinte,
 Egumenul Gherontie-îndată
 Porunci să-îi o-aducă-înainte,
 Zicînd că măcarcă este fată,
 Totuș sloboade, -în tîmplări de-aceste,
 Pravila, să-între-în chilia neveste./

5419 După ce de-amărunt ascultată
 Fu copila, bătrînul o dusă
 întro chiliuță sîngurată
 Și porunci ca nime să nu să
 Cerce-a să băga din călugărie,
 Fără știrea lui, în cea chilie.

5425 O, de-ai ști pe cine-îinchizi aice,
 Drăguț Gherontie! cite ciude
 Te-ar împresora!... și ce-ai mai zice!
 Însă-acum aș pofti eu un jude
 Cuminte și fără de pârtenire,
 Să meargă cu mine la mănăstire,

5431 Ca privind la frumoasa copilă,
 însuși, după drept, să hotărască
 Oare putea-va scăpa de silă
 Și de puterea călugărească,
 întreagă și cu totul curată,
 Această fetiță-împelițată ?

5437 Eu zic că nu!., și cum să arată
 Din poveste, nu zisăi minciună l
 Dar cine-ar fi socotit vreodată,
 Judecînd cu socoteală bună,
 Ca diavolului să vie-în fire
 A să băga-în sfînta mănăstire!/
 233

5443 Ajunge-atîta că coconita
 împrilostită,-așa e bunișoară,
 Cît, de nu-ar fi sosit măgărița,
 Ducînd pe sfîntul înapoi iară,
 Tocma pe-aci, călugării doară
 Pentru dînsa-ar fi fost să să-omoară.

5449 După ce-în usăbită chilie,
 Bătrînul pe fetișoară-închiăă,
 Fiind că era după chindie,
 Fieșcare ceasurile-îș zisă;
 Și după multe ploște golite,
 Toate genele fură-adormite.

5455 Dară cînd fu pe la miază noapte,
Vicleanul nevăzut pretutinde
Umblă și fiește cărui șoapte
în vis pofte rele și-îl încinde,
Pătrunzînd din chilie-în chilie
Și-învîtîndu-i spre necurăție.

5461 Feliuri de-închipuiri lunecoase,
Bieților monaci aduce-în minte
(Ce nu să cuvin la cei cu rase),
Trezindu-să fieșcare sîmte
O nedomolită rea pornire
în trupul său, fără de-a sa știre./

234

5467 Gorgonie-unul mai cu-îndrăzneală,
Care mai la trei oce asară
De vin sorbisă, curînd se scoală,
Venindu-i în minte cea fecioară
Și ne gîndind multe, cu-osîrdie
Aleargă la poprita chilie.

5473 Pe-întunerec orbecînd pășește
Numai în degite, nici cutează
A răsufla, iar deacă sosește
La doritu-uștor, oh, cum săltează
Inima lui su pieptul fierbinte î
Cum fierbe sîngele-în vine sfinte î

5479 întei mîna pe vîrtej lin pune
Și cearcă de nu e-ușa-încuiată.
Ce noroc! fără de încuieciune
Află chilia, deci să-îmbărbată
Și ne simțit pîn la pat să trage
(Că-acest feliu de pofte dau curăge!).

5485 Pe-întunerec și fără lumină,
Pipăe, cearcă cu rîvnă mare,
Desfătata lui Adam grădină
Pretutindene și-într-acea stare
Nimeri supt călduțele poale,
Mai pe-urmă, de cevaș viu și moale./

235

5491 Copila să face că nu sîmte
Și foarte greu somnul are,
Dar nici cuviosului părinte
Mult îi pasă de-a ei deșteptare,
Că-acum era peste gard să sară,
De nu-auzea scîrțîind uștoară.

5497 Un tropot de-om ce pe furiș vine,
Oblici Gorgonie săracu,
Dar fiind el inimos în sine,
Cît nu se-ar fi temut nici de dracu:
„Care ești? om, diavol, sau nălucă?
(Strigă și-întruna de piept apucă)".

5503 Ghierman chielariul era, pe care
La poprita dusese chilie,
Tot aceiaș poftă și tîmplare;
Ghierman la răspuns mult nu să-îmbie,
Ci-îndată-îi răspunde cu-o pămîtită,
Iară diavolul îi întărită.

5509 Tocma și Partenie sosește
Și deschizînd ușa peste dînși
(Pe întunerec mergînd) lovește:
Până-s cești în bătaie cuprinși,
Iacă Ștefan, Iosofăt, Nichita,
Pe-unu după-altu-aduce ispita./

5515 Gorgonie pe chelariu supusese
 Și-acu să-începea de-a scărmanată;
 Unu-altui tufoasă barbă țese.
 Nichita era cu pugnul gata,
 Când lovindu-se de nește Iade,
 Cît e! peste Gorgonie cade.

5521 Chielariu apucînd răsufare
 Atunci să zvîrgoli cu putere
 Și de-abea să-înciripă-în picioare-,
 Dă să fugă și spre ușă mere,
 5524... Dar bucește-în cap, ca și-un berbece,
 Pe losofat ce căzu pe spate
 Și-începu cu picioarele-a bate.

5527 Ghierman întinde mîna să vază
 Cine iarăș lui în drum să pune,
 Și pe Ștefan de piept împumnează;
 Cesta să trage cu-îmbieciune,
 Dar cela țîindu-l strîns, nu lasă,
 Pentru că foarte să mîniasă./

5533 Gorgon pe Partenie săracu
 Nădușea, iar chielariul de gușă
 Sugruma pe Ștefan, și boleacu
 losofat dîndu-și cu ceafa-în ușă,
 Amețit căzu: gîndeai că moare,
 Că numa zvîrgoiea din picioare.

5539 Așa sta lucrurile cînd, iacă!
 Ușa fără de veste creapă
 Și chilia-în lumină să-îmbracă;
 Vede bătălia cea sureapă
 Bătrînul Gherontie și să miră
 De-unde toate-aceste săfscorniră.

5545 „Bohorod ță, spasi nasi” zise.
 „O! fiilor, dar ce e aceasta!”
 într-acea fecioara să trezisă,
 Dar tot zăcea tînsă ca nevasta.
 Să făcea ca cînd ar fi-înspăimată
 Și de sine cu totul uitată.

5551 Bătrînu-într-astă nerînduală
 Nu știea ce-înteii are de-a face:
 Ori să-acopără-a femeii scandală,
 Ori pe frații bătoleși să-împace;
 Deci lung stete cu minte-îndoită
 Și-ochii înfipti la fata golită./

5557 Tocma pe-acolea-în acea minută,
 Sînspiridon întorcînd acasă,
 Trecea, care comedia slută
 Văzînd pe de-asupra lor trase
 Cu degete sfinte,-un semn de cruce,
 De care pier toate năluce.

5563 Și iată! -o, minune! fata pierе!!!!
 Ca năluca din ochi... iară frații
 Ca cînd nu-ar avea nice-o putere
 Slăbesc din mîni și răsturnații
 Să scoală mirîndu-să de-aceasta,
 Iar mai vîrtos, cum peri nevasta.

5569 Toți cu Gherontie împreună
 Cunoscură cumcă-au fost ispita
 Satanei pre dînși, de samă bună,
 Mai vîrtos că fratele Nichita
 Povestea cumcă dracu nu-odată
 I s-au arătat în chip de fată.

5575 Acum rîndul bun cu sine cere
 Să zicem ceva și de munteanul
 Domn viteaz, în ce chip lucru-ii mere,
 De nu-înșelă și pe dins Vicleanul?
 Dar nu!... el ducea cu vitejie
 La războiu coloana mijlocie/

5581 Ce era din toate mai aleasă.
 Și văzînd oastea păgînă frîntă,
 Nici un feliu de măestrie nu lasă
 Necercată, ca să-ii facă strîmtă
 Scăparea; cu rînduri închieate
 Alungă, -întetește, -ajunge, bate.

5587 Cum rîul de munte primăvara,
 Cînd în pripă neaua să topește,
 Dintru nălțime urnind povară
 Apelor, să varsă și bujdește:
 Toate-îneacă, surpă și prăvale
 Și nu e cine să-ii oprească cale,

5593 Așa Vlad neînvinsul să răpede
 Cu cetele sale nespăimate;
 Fringe, taie ce nainte vede,
 Surpă, răstoarnă, calcă, străbate,
 Și nu e vîrtute nice tărie
 Să-îl contenească sau drum să-ii ție.

5599 Fugacilor tot în dos le șede,
 Răgaz nu le dă să mai răsuflă,
 Pîn ce sau morții sau în obede
 I-au dat, ori i-au răsipit în tufe.
 Dar, ce folos? cînd partea mai mare,
 Prin Mamona dobîndi scăpare./

5605 Patru mile-acum Vlad era nainte,
 Din trimișii săi cînd întăleasă
 Că din lăcomia fără de minte,
 Oastea lui din cale să rătrase,
 Lăsîndu-și din mîină biruință
 Și-aducînd turcilor mîntuintă.

561L Obosit de lungă trăpădare,
 Răpâos porunci să bucineze
 Ca să prindă cevaș răsufare
 Și cele-a lui șireaguri viteze;
 Soli apoi cu porunci înăsprite,
 La oastea prădătoare trimite.

5617 Așa trebile sta-în iastă gioasă
 Lume-a noastră, pe pămînt, cînd iacă,
 Din nălțimea cea mai luminoasă
 Ce raze nemuritoare-o-îmbracă,
 Din tronul său mai sus de stele,
 Vecinicul împărat privi la iele.

5623 Văzu toate, și-a sale județe
 Vecinice rămîn păzite bine.
 Văzu cetele iadului îndrăznețe
 Amegînd sufletele creștine,
 Văzu păgînele turcești gloate,
 Spre perirea lui Vlad adunate./

5629 Iar după vecinica hotărîre
 încă turcilor nu le sosisă
 Ceasul și vremea cea de perire,
 Care le-este din vecie scrisă;
 Deci chiamă pe Gavriil și-ii zice,
 Curînd în ârepi să să rădice:

5635 „Pasă! grăi, cu a mea poruncă
 La Vlad; arată-i și îl învață
 Că-în zădar la perire să-aruncă,
 Căci hotărît este să mai pată
 Poporul lui încă vreme lungă
 Jugul turcesc. Și-atîta-îi ajungă”.

5641 Apoi cătră Mihail grăește:
 „Iar tu! duhurilor osîndite
 Ce eșiră din iad viclenește
 Și pretutindene fac ispite,
 îndată să-întoarcă-acasă iară
 Poruncește,-alungîndu-i astă-oară!”

5647 Așa grăi vecinicul Părinte
 Iar Gavriil solitoriu îndată
 Pornește țîind porunca-în minte;
 Și învăscîndu-să-în rază curată,
 Luă față-asemene celia,
 Ce-are un june lăsîndu-ș pruncia./

5653 în pene ușoare apoi să-înălță
 Zburînd, aerul și nuori străbate,
 Trece pe lîngă stele și soare
 Și nicăire el nu să-abată,
 Pană cînd la Vlad-Vodă sosește
 Și cereasca poruncă-îi vestește:

5659 „Vlade (striga cereasca solie),
 Așa zice Făptoriul a toate:
 «Zădarnică-îi a ta măestrie!
 Vecinice hotărîri, nemutate,
 Vor poporul tău încă să fie
 Lungă vreme-în păgînă serbie!»”.

5665 Aceste zicînd îngerul purceasă,
 Ascunzîndu-să-în nuor suptire.
 Principul înalt deacă-întăleasă
 Solia și sfînta hotărîre,
 Căzînd pre față-îndată să-închină
 Cu inimă-înfrîntă si creștină.

5671 Voios poruncii el să supune,
 Pre cei mai încrezuți ai săi chiamă
 Și cum să tîmpla, pe rînd le spune,
 Cu mîngăioase vorbe-îi intramă
 Și fugind cu dînșii de robie,
 Să dusă-în volnică pribegie./

5677 Mergi sănătos, inimă vitează,
 Căci oameni și ceriu îți fu-împrotivă;
 Poate că-ți va mai luci vreo rază
 Cîndva. Iar noi celui cu ponivă
 Minte, Bechicherec, eșînd în cale
 Vom cînta puțin și-a lui tîndale.

5683 După ce nemeșul din strîmtoare,
 Prin sfatul Haicului său scăpasă,
 Fiind amîndoi plini de sudoare
 Și sosînd la cea pădure deasă,
 Unde-atîte năluci să văzuse,
 Supt un fag a d'umbră ei șezuse.

5689 Haicul, după firea sa vorbeață,
 Iară-începe-a-înșira de-ale sale:
 „Văzuși, stăpîne, ce minte-isteață
 Arătai, cînd îmi eșiră-în cale,
 Țigani!... de nu-îi amegeam, doară
 Să cerca ei tocma să ne-omoară!

5695 Dar să ști cum i-am luat de minte,
însuș tu te-ai mira și-ai precepe
Că nu-în zădar Vinerile Sfinte
Țin eu, postind cu mălaiu și cepe.
Zieeu! că numa dînsa-imi dede gură
Și ne scoasă dela cea strînsură,/

243

67

5701 Căci acuma le gătasăm toate,
Văzind împregiur atîta laie,
Măcar știeam că-s de jumătate
Nemeș, totuș mă-aflasă nescaie
Fiori, nu puteam grăi nimica
Și sudori mă pornisă de frică.

68

5707 Iar după ce-îm puseră-întrebare,
Cine-s eu, deodată să deschisă
Mintea mea și căutînd la cea mare
Chivără ce porți, păru că mi să
Desleagă limba și cu-îndrăzneală
începui a zice spre-a ta fală:

69

5713 « Eu-s (strigaiu) sluga celui mare
Becicherec Iștoc din Uram hază,
Care-așa e de voinic și tare,
Cît nici zmei a-l mînia nu cutează,
Iar oameni să fie-o oaste-întreagă,
Aceasta la dîns e numa-o șagă ».

70

5719 Așa o călii! și-aceasta ne scoase!
Că-amintrile ne dubea spinare
Blăstămații, ba doară nici oase
întregi ne rămînea! Cum îți pare,
Stăpîne, nu mă purtai eu bine?".
Nemeșul zisă: „Cum să cuvîne!/"

240

244

71
5725 însă tu te-înșeli, de gîndești doară
Că-aceia-s țigani, eu îți voi spune
Ce feliu de-oameni sint ei și ce țară
Este-asta și-ți va părea minune!
Noi sîntem în India (pe semne),
Unde cură tămîe din lemne.

72

5731 Poriu împărat aici stăpînește,
Care-au înțales, de bună samă,
De noi, cum ne'purtăm vitejește
Și-a fi spus la toți ca să să teamă
De mine și să nu mă-întărite,
De vreu sa nu iae peste plite."

73

5737 Pană ei cuvintează-împreună,
Tot ce mintea clătîtă le coace,
Glas de om din fag așa răsună:
„în zădar te bați, drăguț Iștoace,
Că-Anghelina ta mai mult nu vie.,
Ci s-află-întru-a morții-împărăție.

74

5743 Iar tu, mergi acasă, fă pomeană
Și dă să cetească sărindare,
La mănăstirea de la Tismeana,
Ca sufletul ei să-aibă ertare".
Aici glasul înceta jelos
Și-îndată peri fagul umbros./

75

5749 Haicu sare ca și-o căprioară
Spăimîntată și de cap să ține,
Iar nemeșul auzind vîrvără
Soartea doritei sale-Angheline,
Păn ce în urmă suspinînd zisă:
„Deacă-așa i-au fost ursita scrisă,

241

5755 Blem, Haice, să-întoarcem iară-acasă!-
 Și-îndată-amîndoi pe cai suiră,
 De la priveala fugind jeloasă:
 Iar încătro? și ce mai pățiră?
 N'aflai însemnat în cea hîrtie,
 De-unde scosăi această-istorie,

5761 Totuș socotesc eu fără sminteală,
 Că drept acasă-au mers, însă deacă
 Cuiva nu place-a mea socoteală
 Și până-acasă va să-l petreacă,
 Nici de cît împrativă m'oi pune,
 Dar eu de dînsul mai mult n'oi spune,

5767 Căci m'așteaptă colo țigănia
 Și caută să fiu și eu de față,
 Păn și-or tocmi țara și domnia,
 Iar acum ei flămîndele mață
 Satură cu tot feliu de bucată
 Ce-au cărat din tabăra lăsată./

5773 Nu rămasă-în țigănie gură,
 Ca să nu fie fost zătignită
 Sau de mămăligă cu d'untură
 Sau de carne pe jar pîrpălită.
 Și într-acea zi-îș uitară de toate
 Ale sale sfaturi minunate.

5779 Copii sar pe lîngă mîncare,
 Chiuiesc și joacă iepureasca,
 Iar cei mai bătrîni cu nerebdare
 Cască și-o-înghit ca șerpele broasca,
 Pance fiind gura săturată,
 Inima pe-încet li să desfată.

5785 Fieșcare povestește-a sale
 Fapte viteze de la bătaie,
 Cum au vrut vrăjmașii să navale,
 Dară tăiați au rămas ca paie
 Și n'ar putea nimene să creadă
 Cum i-au polignit pe toți grămadă.

5791 Tocma după ce să săturase
 Țigăni și era-în voie bună,
 Asmodeu între dînșii să-îndeasă
 Tot șoptind și îndemnind într-ună>
 Numai decît spre-a lor fericie,
 Să-ș rădice craiu și-împărăție./

5797 Iar lui Tandaler inima-i coace
 Demult acu nește gînduri nalte
 Care nu-i dau răsuflet și pace:
 Părea că din piele va să-și salte
 Socotind în sine că-odinioară
 El poate să-ajungă craiu în țară.

5803 Deci sculîndu-să, fără zăbavă
 Toți bătrîni și voivozii cheamă
 Zicînd că pentru multe, de-ispravă
 Lucruri are el să-ș tragă samă
 Cu dînșii. Iar deacă fură-împreună,
 Întracesc chip cu voroava sune:

5809 „Aduce-ve-ți doară voi aminte,
 Voivozi și bătrîni cinstiți, de-a mele
 Adăiinăzi zise-aici cuvinte,
 Cînd Drăghici în munți, după nuiiele,
 Era să vă mîne-, iar prin mine
 Furat opriți și vă mearsă bine.

5815 Toate ce v'am sfătuit atunce,
 Cu mai multă-acum încredințare
 Puteți primi, nici poate s'arunce
 Voao doar din munteni oarecare,
 Cumcă-ați fost țării cu strîmbătate,
 Căci faptele voastre-is vederate./

5821 Vlad întei poruncă ne trimeasă
 Să ne-adunăm, adunați îndată
 Am fost; zisă armată să iasă
 Junia țigănească, și-armată
 Eși; cu-un cuvînt, noi fecem toate,
 Cîte ne-au fost în poruncă date.

5827 Și ce este de ne-au poruncit încă
 Și n'am făcut? Iar, de altă parte
 Grăind, alta este, și mă tem că
 Nu va putea Vlad, nice din carte
 Să ne-arete că n'au vrut, cu voie,
 A ne băga pe noi la nevoie.

5833 întei, ca mai lesne să ne-înșeie,
 Ne dede puținică merinde
 Care-abea ne-ajunsă pe măsele;
 Vine-apoi ca-un lotru și ne prinde
 Cu înșelămînt și tîlhărește,
 Cu cetele-îmbrăcate turcește.

5839 Să jurui mai multe bucate
 Că ne va da, noi întrastă
 Nedejde proptiți, zile înfornate
 Petrecurăm și multă năpastă ;
 Și, de nu ne-ajuta voinicia,
 Zieu! că pierea dă foame țigănia./

5845 Dar, nu e destul !.. Noaptea cu năvală
 Dede pe noi și vru să ne stingă.
 Ce să vă mai spun !.. Știți cu ce fală
 Vărtutea noastră știu să-l învingă,
 Cum oastea lui rămasă tăiată
 De țigăniea noastră bărbată.

5851 Cine acum fu cu necredință?
 Noi sau Vlad? însuș sultanul doară
 Auzind de-această biruință
 Care n-au fost nici odinioară,
 Au socotit cu drepte pricine,
 Că noao-a stăpîni să cuvine.

5857 Pentruce să nu urmăm noi, dară,
 Aceștii sfătuire pre bune,
 Numai de cît? Și pană în sară,
 Mai nainte ce soarele-apune,
 Putem avea țară și divan,
 Vodă și boieri tot de țigan".

5863 Tandaler firșind aci cu zisa,
 Toți dederă semn de bucurie
 Pance Drăghici rostu său deschisă
 Și grăi: „O, dragi feților! mie,
 Drept vă spun că nu-mi întră în cap
 Un gînd așa străin și sureap./

5869 Deie Dumnezeu să fie bune,
 Toate ce-au zis Tandaler aice,
 Eu împotivă nu mă voi pune,
 Numa cît vă zic, v'am zis și-oi zice
 Tot de una: luați sama bine,
 Ca nu cumva dracu să vă-îngine,

5875 Că nu pociu eu nici întrun chip crede,
Voao, ca Mahomet vro solie
Să vă trimită!-Aceasta purcede
Tot dintru a lui Vlad măestrie,
Ce caută pricini de pedepsire
Sau face cu voi o şuguire.

5881 Cine-auzi sau văzu vreo dată
Un vodă sau boieriu dă ȝigan?
Vița noastră proastă, neînvățată,
Cum va șede dînsa la'divan?
Gîndiți voi că-a drege-o țară-întreagă,
E numai așa, lucru dă șagă?

5887 întei, voi nice-înțelegeți carte.
Cum dară veți face judecate?
Iar, care dintre voi va să poarte
Domnia și caftanul în spate,
Caută să fie de mare viță,
Născut din doamnă sau domniță./

5893 Apoi, cîți sînteți voi depreună,
Ca să puteți apărare-o țară?
De vreo trei-patru mii o mină!
Pentru că-ați învins alaltă sară,
Nu gîndireți cu mintea nebună,
Că-așa să va tîmplă tot deună.

5899 O sută numa !... dîn călărașii
Lui Vlad asupra voastră să vie.
Unde e-atunci Tandaler cu-ostașii
Lui, cei de mărită vitejie?
Deci, nu feții miei! nu vă-amegească
Această-îndemnare dievolească".

5905 Drăghici tăcu, iar cu nerăbdare
împrotivă-i Guliman să scoală
Și zice:-„O, Drăghici! vorba ta n-are
Nici un haz! și e de minte goală!
De cînd te cunosc, tot prorocește
Grăiși, dar nici una nu-ți gîcește.

5911 Deacă nu poți tu fără cîrteală,
Sfatul bun asculta, mergi acasă
Și-ochii roșii de urdori îți spală,
Să vezi mai curat! Dar, ce ne pasă
(Grăi-întorcîndu-să spre-adunare),
Cînd cu noi e partea cea mai mare?"/

5917 Atuncea toți au strigat:„craiu și țară!"
Drăghici întorcîndu-le călcîie:
„D'ați avea mămăligă cu zară
Destulă!" răspunsă cu manie,
Apoi să dusă din adunare,
Mîhnit de cele vorbe sprîntare.

5923 Dar, să lăsăm această cîstită
Adunare să mai sfătuiască,
Că eu m-aș prinde pă rămășiță
Cumcă multă iarba va să crească!
Pană ce să vor putea-înțālege
Sau cevaș hotărit vor alege.

CÎNTECUL A XII

ARGUMENTU

5929 Țigani-i-intradins se-apucă să facă
 în țara gîndită-a lor tocmeală,
 Dar fiește cărui alta-ii place
 Și nu să pot opri de cîrteală,
 Pîn se scorni-între dinșii bătaie,
 în carea mulți se-ucid și să taie.

1

4935 Mulți cu socoteală pre nebună
 Vor să-afle-în multe lucruri făcute
 Vreun rău, zicînd: „aceasta nu e bună”,
 Nepricepînd că numa părute,
 Iar nu adevărate smintele
 Văd ei prin a sale socotele.

2

5941 Pentru ce (zic ei) apele-îneacă
 Țarini, dobitoace,-oameni și sate?
 Pentru ce focul arde și seacă
 Lucrurile bune și bucate?
 Ba și-orășe-întregi în scrum pface.
 Deci firea lor e rea și stricace.

3

5947 Spre ce folos bale veninoase
 S-au zidit? cum vipera și-aspida,
 Ori și-alte fieri crude, răpicioase:
 Leul, tigrlul, de nu spre obida
 Și moartea omului, fiind ele
 Din firea sa cumplite și rele./

4

5953 Pentru ce sînt gerul și ninsoare,
 Ce pietrii creapă, lemne despică,
 Degeră la om nas și picioare,
 Ba de tot oameni și vite strică;
 Vorbure-apoi și vînturi turbate
 Ce răpesc și spulberă toate?

5

5959 Nu era mai bine ca să fie
 Tot ami vreme de primăvară
 Și toate de sine să să-îmbie
 Omului, cele ce-s bune, iară
 Cele rele să-l fugă, să-l teamă,
 Neputînd strica nici cît o scamă?

6

5965 Ape ca pe-uscat să poată trece,
 Iar focul pielea să nu-i pătrundă,
 Vîntul să sufle nici cald nici rece,
 Gerul să zacă-în peșteră-afundă.
 Adevărat! aceasta-ar fi bună,
 încalete-în urechi bine sună.

7

5971 Mai zi doar și: pentru ce nu fece
 Dumnezeu la om un ochiu în ceafă
 Sau coarne-în frunte ca de berbece,
 Iară de-oțal a capului scafă?
 Ca să să poată-apăra mai bine,!
 Să nu-i spargă capu fie cine./

255

8

5977 Pentru ce nu-ii dede-ârepi în spate
 Să poată zbura ca și cocoară?
 Colți ca de gligan? unghi ferecate?
 O coadă ca și-a leului tare?
 Căci avînd acest feliu de-armătură,
 Nu să-ar teme de nice-o făptură.

5983 O! nebune cugete deșerte!
Așa gîndi porcul odenioară,
Rozind în pădure ghinzi nefierte:
„De-ar putea să-mi crească cumva doară,
Zise,-un corn în frunte! Măcar cine
Apoi steie ia războiu cu mine”.

10

5989 Dar (cu folosul nostru) dorința
Nu i să-asculta, fiind că-almintre
în zădar noi, prin toată silința,
Cu lard am cerca să ne-ungem vintre,
Că cine-ar cuteza să să-afrunte
Cu gliganul cornurat în frunte?

11

5995 Norodul prost, fără de lumina>
Așa socotește mai la toate,
Că mintea lui tîmpită nu-îmbină
Legile naturii-așezate
Cu scoposul Făptoriului mare,
Și multe cumcă-ar fi rele-ii pare./

256

12

6001 Așa se tîmplă și-în celelalte
Lucrări omenești volnicite:
Țăranul, ce cugete desvoalte
N'are, gîndește că fericite
Zile domnii trăiesc în poiată
Și nu să supără nici odată.

13

6007 De Tai pune dătătoriu de lege,
Au n'ar face lege pentru sine
Sau cea mai ușoară și-ar alege,
Căutînd al său numa privat bine?
Nu să-ar lega el să deie grele
Cîferturi, boierescul și-împlinele!

250

14

6013 Acest chip și țiganiî făcură
Cînd Mahomet voie le dede
(Precum ei nebunește crezură).
Dar, în locul lor cine n-ar crede?
Jidovii-încă cred că va să vie
Marele-împăratul lor, Mesie,

15

6019 Care din serbie va să-i scoată
Și să-î strîngă iar la Palestina.
Pentru ce țiganiî să nu poată
Crede-asemene? nu văd pricina!
Și noi multe credem că-or să fie,
De care ceriul nici va să știe./

257

16

6025 Destul! că țiganiî-în tot adinsul!
Satanei și lui Asmodeu crezură,
Iar după ce Tandaler neînvinsul,
Oastea-întreagă și cu prăzi adusă,
Atunci toate luară-altă față,
Fiind țigănia mai sumeață.

17

6031 Dar, cît trăești, de barbă cărunță
S'ascuți și de cei copti la minte,
Ca și de nunu mare la nuntă,
Căci zicătoarea vechie nu minte:
Cu fată tinără te logodește,
Iar de sfatul tinăr te ferește.

18

6037 Care-au pățit multe, știe multe!
Pe-un bătrîn ce-au dus lungă viață,
Trebue, deci, tinerii să-asculte!...
Dar tinăria noastră sumeață
Nu vra să-auze de sfaturi bune
Și tot împotiva lor să pune.

251

6043 Așa fu și cu țigani care
 Buna lui Drăghici învățătură:
 Să nu creadă la măcar ce-arătare,
 Că nu din toată pînea, prescură,
 Nici din tot lemnul să face cruce,
 Să-urmeze nu să putură-aduce./

258

6049 Pentru-acea Drăghici avu dreptate,
 Că eși din sfat și mearsă-acasă,
 Cum auzirăt în cele cîntate
 Mai nainte. Guliman rămasă
 Tot sfătuind gloatei bărbătește
 Și-acest chip despiită și grăește:

6055 „Adevărat! că-a rîdere-îmi vine
 Cînd aud că-a stăpîni-întro țară,
 Este lucru greu! Din ce pricine?
 Au doară pentru că-îi o povară
 Care să nu-o poată sprijinire
 Țigăneasca noastră slabă fire?

6061 Spuneți-mi, rogu-vă! ce greutate
 Are-un vodă? Eu voi dezvolti-o.
 Întei: doarme ca și noi pe spate
 Sau cum vra, pănțe să face zio.,
 Apoi, sculîndu-să bea și mîncă
 Sau își razămă capul în brîncă.

6067 D'aci jalbe și cereri ascultă
 Și le hotărește cum precepe,
 Făr de a-ș rumpe capu cu multă
 învățătură ce nici îi-închepe
 Lui în mintea cea domnească, de-alte
 Griji mai cuvioase și mai nalte,/

6073 Precum sînt: cîferturi și împlinele
 Și-alte-a domniei venituri grase!
 Aceste sînt mai toate-a lor cele
 Ostăneli și greutăți povăroase!
 Întraltele-apoi, cum socotește
 Și-îi vine-în minte,-așa poruncește.

6079 Și-aceasta-o zice Drăghici povară?
 Dar eu vă zic că-a scobire-o covată,
 Este-o meșterie mult mai rară
 Și mult mai grea de cît în poiată,
 Pe divan șezînd, a porunci: « Eu!
 Cutare, din mila lui Dumnezeu î

6085 Poruncesc aceasta cu tărie! »
 Și cum știți voi înși cele lalte...
 Iară-în cît e pentru boierie,
 Grijile-acestor tocma nu-s nalte!
 Să mă bată Dumnezeu, deacă
 Ajunge tot lucru lor o fleacă!"/

6091 „Bine zici, Dumnezeu să te custe!
 Gulimane (striga din mulțime
 Gogul)! căci nădragi largi, dar înguste
 Socoteli mai toată boierime
 Are ;-îi cunosc eu din rădăcină ;
 Așa Sfînta Vinere mă țină.

6097 Toată zioa cu ciubucu-în gură,
 Pe divan stîrvesc, iar cîte-odată
 Totuș a plesni-în palme să-îndură
 'Și-a chiema pe-un argat sau argată:
 « Bre! cioarî măi (strîgînd plin de rînză) !
 Spunî cai la butcă sî prînzî! »".

6103 Nu mai putu răbda Corcodel
 Voroava Gogului crîmpițată:
 „Dar ce mai tocorosește el
 (Zise), tocma ca moara stricată?
 Lăsați boierii cumu-s, să fie!
 Ce ne pasă de-a lor trîndăvie?

6109 Că noi nu ne-am adunat aice,
 Să,vărsăm din gură vorbe goale
 Și să punem unul altui price,
 Daci ajunge-o boată la-un car de-oale,
 Și-începeți odată-a lucra și-a face,
 Ca să stăpînim țara cu pace./

6115 Însă, toate ca toate, dar una
 Este care voi cu mintea toată,
 Nu veți nimeri s-o faceți bună,
 Nici cred eu să pot vedea vreodată
 Și-între d'alba noastră țigănie
 Vlădici și-arhimandriți dă moșie,

6121 Precum și preoți, ca țigănește
 Să ne boteze, paști să ne facă!...
 Sau călugări ce carne și pește
 Nu mîncă, nici pot să petreacă
 Cu femei, ci-avînd spre lume greață,
 În mănăstiri duc a sa viață.

6127 Fraților, ahasta-mi pare mie,
 Că nici unul dintre voi va face,
 Ca lăsîndu-și iubita soție
 Și cu toate ce pe lume-îi place,
 Să să-îngroape de viu în chilie.
 Așa să-mi ajute Sintilie!

6133 Vlădici mai lesne s'or afla doară,
 Și dintră noi, pentru că vlădica
 (Măcârcă nici dînsul să însoară),
 Totuș nu-i zice nime nimica,
 Cînd își ține o soră sau nepoată,
 Ba și cînd să-înfruptă cite-odată./

6139 Iar preoții au a lor preutese,
 Oâspătă la botez și la nuntă;
 La zeifeturi, ospețe și mese,
 Tot de una să pun ei în frunte,
 Blagoslovesc vinul și mîncare,
 Luîndu-și tot partea cea mai mare.

6145 Deci vrînd a face-un lucru dă trabă,
 Să lăpădăm altă nebunie,
 Popi să ne-alegem cît mai dă grabă,
 Ca să ne-ajute la cununie,
 Iar de vlădici și călugări pare
 Că n'ar fi trebuință pre mare!..

9151 Era Corcodel să mai zică,
 Cînd îmbulzîndu-să Ciuciul în gloată,
 Strigă și mina dreaptă rădică:
 „Dar ce fleacuri voi, zioa toată,
 Veți grăi, fără capet și-început!
 Mai bine era de-ați fi tăcut !!

6157 Și tu, Corcodele,-ar fi mai bine
 Să mai taci odată, să grăiască
 Și-alții mai cu minte dăcît tine!
 Dară dă rasa călugărească,
 Vlădici sau popi dă hăi cu preteasă,
 Noao, țiganilor, ce ne pasă?

6163 Bine că scăpăm dă-o mîncătură!
 Dumnezeu dă ei să ne ferească!
 Numai la parale și prescură,
 Acest feliu de oameni acum cască.
 Cu o mină te blagoslovesc,
 Cu-alta dă averi te jecuiesc.

6169 Dă să naște-un copil, nu-îl botează
 Fără plată; de vra să să-însoare
 Cineva,-asemenea nu-îl cununează,
 Nice vrea să-îl îngroape, dacă moare,
 Pană nu-își ia plata legiuită
 Pentru sfîntul dar, sfînta mită!

6175 Daci, or nici un popă!-ori fără plată
 Să fie la noi, dacă vă place".
 „Dăh! mai înceată și tu vrodată
 (Striga Bălăban) și ne dă pace
 Cu sfaturile tale necoapte,
 Că-așa n'om firși noi pîn la noapte./

6181 Bărbați buni! ian să luom samă
 Dă hele ce-s mai dă trăbuintă,
 Și-îm pare că-întii dă toate chiamă
 Pe-a voastră-înălțată socot[ință]
 Alegerea vreunui vodă harnic,
 Unui ban, vel spătariu și paharnic!

6187 Unui stolnic și vistieriu mare,
 Apoi și-alți boieri mai mici dă viță,
 Ispravnici, vătafi și dă hăi care
 Urmă lor, pîn la hea mică spiță
 Dă străjări și plăiași!.. Asta-întie
 A voastră hotărîre să fie.

6193 Iar ca să vă-aduc mai lesne-în cale,
 Iacătă, voi întreba: pă cine
 Vreți a pune pă scaunul moale
 Dă domnie și cui să să-îchine,
 Ca și-unui vodă, vra țigănia?
 Apoi: cui să cuvine bănia?."

6199 Atunci Bobul a să răbda nu poate
 Și zice: „Dă ți-ar hi mintea lungă,
 Bălăbane, ca căciula, poate
 Că-ar nimeri doar sfatul tău s'ajungă
 A ne-îndupleca-intraceaiș parte,
 Unde vrei să ne duci, pă dă parte./

6205 Dar nam mîncat încă steregoaie,
 Nici mătrăgună, să nu simțim
 Cînd ar vra cine să ne despoaie!...
 Și pîntru ce să ne grăbim
 Așa dă tare,-într-un lucru care
 Poftește mai multă judecare?

6211 Au doară ca să te punem pre tine
 Vodă, sau doar ban, sau cevaș altă?
 Și țiganii ție să să-îchine?
 Iar tu la dinșii cu sprinceană naltă
 Căutînd în jos, să scupii dă parte,
 Uitîndu-ți dă opincile sparte?

'6217 Dar nu! Dumnezeu să mă ferească!
 Mai bine hălui mai rău muntean
 Voi să mă-îchin și să-mi poruncească.
 Dă cît căldărariului Bălăban!".
 încă Bobul vorba nu firșisă
 Cînd Ciormoiu sculîndu-să-asa zîsă:

6223 „Dar ian mai mușcă-ți ha limbă,-o Boabe,
Nu tă-acăța dă-oameni dă-omenie.
Gîndăști tu că-aici făurim la scoabe
Sau ceva dintru-a ta meșterie?
Mișăl ce ești! Dă Ț-ai ținea gura
Și Ț-ai spăla dă pă față zgura". /

6229 „Dar tu cine ești (mănios strigă,
Burda fierrariu cu piica mare) ?
Adecă rîde ciormoiu dă-opsigă,
Cum rîde cazanul dă căldare
Sau și cum dracu dă porumbele,
Fiind el mai negru dăcît iele!

6235 Dracu mai văzu ciurariu cu minte!
Și vedeț-îl cum să născocoară,
Ca cînd ar îmbuca tot plăcinte
Si-ar screme tot aur si comoară!".
Iară Tandaler cui o vecie
Părea că-așteaptă păn la domnie,

6241 Neputînd atîta răbda vreme,
Turburat striga și cu răstire:
„Dar nici odată nu vă veți teme,
Voi oameni fără dă socotire,
Dă voivozii voștri încalete,
Blătărînd ca nește muieri bete?

6247 Daci, iaca vă zîc ha mai dă pă-urmă:
Așa să tăceți ca peștii-în apă,
Că dacă-oi sîmți că mă mai curmă
Cineva-în vorbit și-un cuvînt scapă
Dîn gura lui ha nărușinată,
Zău! că-ii voi rumpe fălcile-îndată! /

6253 Nește mișei făcători dă ciure,
Lăeți și mîncători dă mortăciune,
încă și pră hăi cinstiți să-înjure?...
Așteptați numa... că-acuș v'oi pune
Eu căpăstru și zăbele-în gură
Și-ți juca-a urșilor jucătură".

6259 „Dar cine-îți dede aha putere
(Un glas să rădică din grămadă),
Să ne batjocorești, o, Tandalere?"
(Acest era iubitoriu de sfadă
Sfîrcul) încă n'au sosit clipita
(Adăuse) ca să ne-împarți tu pita!

6265 Ne rugăm, dară, mării-tale
Să-ți lași aha trufă timpurie
Și-apregimea ha fără dă cale,
Că-încă nu. ești domn în țigănie!
Și nice vei hi, te poți încrede,
în zădar pohta ți să repede!".

6271 Auzind această defăimare,
Lui Tandaler scapă suferința;
Ca și turbat împrorivă sare;
Stînginindu-să din toată silința,
Așa rasă-o palmă de vîrvără
Sfîrcului, cît ochi îi scînteiară. /

6277 „Na! Sfîrcule! zise,-ahasta-ți hie
Pană ună-altă, dă-învățătură,
Iar cînd oi ajunge la domnie,
Nu-ți a rămîne nici dinte-în gură!".
Nu firși Tandaler încă bine,
Cînd, iacă, și lui o palmă-îi vine,

6283 Dela Cîrlig (nepotu dă frate
A lui Drăghici). Tandaler să-întoarsă
Să vadă cine cutează-a-l bate.
Cînd unul din gloată așa-îl ștearsă
Cu un fuste pe ceafă de tare,
Cît îl porni sîngele pe nare.

6289 Asmodeu care să mestecasă
în gloate pe-ascuns, acum invită,
Vrăjbă-întrînșii sloboade și lasă;
Și caută!., mulțimea răzvrătită
începu-a să-întărita-între sine
Și-a bate pe care cum îi vine.

6295 Tandaler amețit numai caută
Cine l'au lovit, ci dă pă-întregu,
Și-acum începea ceată cu ceată
A să bate, iar sîngele negru
Să varsă; Vrajba, Pizma și-Urgia
Scutură-acum toată țigănia./

6301 Din tabără cei alalți aleargă
Cu ciocane, măciuci și prăjine,
Bătaia din ce în ce mai largă
Să face și nu e cine s'aline
Mania țiganilor amară
Sau să stingă-a războiului pară.

6307 Iar Tandaler văzind că nu-i șagă
Și ciurarii vor să-l impresoare,
Puse mîna pe cioarsă să-o tragă
Din teacă,însă fiind la strîmtoare,
Cărăbuș zlătariul i-o furasă;
De-aceasta el spăimîntat rămasă!..

6313 Spre norocul său un ciolan vede
Zăcînd pe pămînt, de moartă vită;
Luînd acesta-apoi să răpede
între ciurărima grămădită
Și pre unde merge cutrupește,
Ucide, prăvale și rănește.

6319 Cum oarecînd jidovul pretare
Cu măsaua de-asin, filisteană
Oaste-împrăștie, morții varvare
Dînd multe mii, așa-întru țigana
Gloată, mănios Tandaler face
Și pe mulți dede morții rapace./

6325 întei lui Șugubel capu sparse,
Apoi lui Lăpăduș falca dreaptă
O făcu strimbă, de-acolea ștearsă
Nasu lui Șoșoiu și iar aieaptă
Ciolanul cumplit tocma-în urechie
Lui Aordel cel de vită vechie.

6331 întracea Guliman spre-ajutare
Aleargă-întrarmat ca la bătart\
Purtînd o rudă de șatră mare
Și după dînsul proaspătă laie;
Iar sosind, mult nu socotește,
Ci dă pe-întreg, cum i să lovește.

6337 Lui Ganafir pe creștet prăjina
Căzînd îi face tot capu fleacă,
Rumpe lui Băluț din umeri mîna,
Iar Mutului frînge cioarsa-în teacă
Lui Colbeiu zdrobi dinții din gură.
Cîte poate face-o lovitură!

6343 De-aci rădicînd ruda cumplită,
 Vede pe Brațul voinic că vine
 Cu ceata lui Tandaler vestită;
 Acestui el acum drumu-îi ține
 Și-îl nimerește tocma la tîmplă.
 Unde grabnică moarte să tîmplă./

271

6349 Tandaler văzînd trista cădere
 A Brațului, întracolo pleacă,
 Căci inima lui izbîndă cere
 Asupra lui Guliman, iar deacă
 Sosi-aproape, svîrli cu ciocanu
 Și lovi-în frunte pe Gulimanu.

6355 Cade ciurariu-amețit de minte,
 Iar Tandaler prăjina-îi apucă
 Și răpit de patima fierbinte,
 Cap era să-îi crepe ca ș'd nucă,
 De nu Far fi năvălit îndată
 Ceata ciurarilor prebărbată.

6361 Acești cu rude împoncișate,
 Toți spre viteazul aurariu săriră;
 Aici să vezi capete crepate!
 Amîndoao-acum să-îmbărbățiră
 Părțile și acu depreună
 Toată tabăra-în arme să-adună.

6367 Muierile fără-învălitoare
 Plîngînd aleargă, copile fricoase
 Tremurînd din cap până-n picioare
 Umblă ca nește oi spărioase,
 Rătăcîndu-să-încoleă și-încoace
 Și nu știu de spaimă ce vor face./

6373 Iar în cîmpul de bătaie-afară,
 Acuma să făcea mare moarte.
 Și, de n'ar fi-întîmpinat varyară,
 Pe Tandaler, fără veste, soarte,
 Doară că nu rămînea nici un picior
 Din vrăjmașa ceata ciurarilor,

6379 Cum și din cele-alalte-împreună,
 De căldărari, zlătari, fierrari,
 Care-împrotiva lui a să pune
 Au cutezat, cu rude și pari,
 Căci văzîndu-să el împresurat,
 Pregroaznic răgni, ca și-un turbat,

6385 Și-așa lovi-împregiur cu pîrlita
 Furcă de cort preste ciurărime,
 Cît șapte zăcură-întro clipită
 Prăvăliți, și nu cuteză nime
 Mai mult să steie-înainte, iară
 Unde dă, tot prăvale și-omoară.

6391 De ruda lui năpraznică cade
 Țîncul, făcătoriu ales de-inele,
 Și Chifor ce știea bine rade, .
 Cum și tu, tinere Viorele,
 Ce știeai cînta cu viers maestru,
 Cad apoi și Gîrdea> Pleșca, Sestru, /

6397 Șoldea, Corbul, Vîsa și cu Nuțul,
 Covrig, Boboc, Mîndrea și Ciurilă,
 Gfaițu, Doda, Șperlea și-apoi Struțul;
 Toți acești loviți fără milă,
 Să firșiră cu moarte păgînă,
 De-a lui Tandaler groaznică mină.

6403 întracea de-altă parte să-aude
 Mare vaiet, țipet și strigare:
 Ceata lui Tandaler era-în trude
 Acolc% căci o strîmtorea tare
 Lăeții și goleții de toată
 Laturea, năvălindu-o-în roată.

6409 Cercea, voinicul băiaș, aice
 Povățuiea cu multă vârtute
 Și tot inimos să pune-în price
 De-1 și încungiură multe sute;
 Iar cînd el să vede mai pre urmă
 închis de toate părți cu-a sa turmă,

6415 Atunci cătră cetașii săi strigă:
 „Ochii-închideți, măi! și dați pe moarte!
 Cruciș, în curmeziș și cărigă,
 Iar cetașii-începură-a da foarte,
 Cu ochii-închiși mergînd înainte,
 Tăind în lăeți ca și-în plăcinte./

6421 Tandaler precepu văzind aceasta,
 Că ceata lui să-află la strîmtoare,
 Și-aruncînd acum arma sa proastă,
 Apuca nește-arme mai ușoare,
 Care Danciu din cort îi aduse,
 Și cu iele spre-ajutoriu să duse.

6427 încă nu mersese jumătate
 De cărare, cînd Bălăbanu
 Acuma-ii sosisă după spate
 Și-îl chibzuiea-în ceafă cu ciocanu;
 Spre norocul său Tandaler caută
 înapoi și viața-îi scăpată,

6433 Căci îndată scutu său întinsă
 Și sprijini groaznica lovire;
 Scutul de șăitroc bucăți să frînsă,
 Ș'așa fu lovita cu cumplire!
 Că pătrunzind a scutului scafă,
 Să opri lui Tandaler în ceafă.

6439 Nasu-ii fuma, ochi îi scînteiară;
 Apucîndu-1 greață și-amețală
 Cade pe-un picior, dar venind iară
 La sine, de gios iute să scoală
 Și lucind agera săbioară,
 Lui Bălăban urechiușa zboară, /

6445 Apoi lăturiș mîinînd lovita,
 îl nimeri tocma-înfre fâlci, unde
 Măcinează măselele pita;
 Pană la os fierrul crud pătrunde,
 Iară lui Bălăban tăietura
 Pană la urechi îi lărgi gura.

6451 Vrea săracul ceva să mai zică,
 Dar numai urlare neîntăleasă
 Să-aude, căci limba nu-ii răspică
 Cuvintele cu vreo noimă-aleasă,
 Fiindu-i toată falca deschisă.
 Atunci Tandaler cu amar zisă:

6457 „Mergi, Bălăbane,-acu! și-îți ajungă
 Lauda că lui Tandaler în față
 Cutezași a sta"; de-aci să-alungă
 Și lui Petcu cel cu barba creață,
 Ce-asupra lui vine cu năpraznă,
 Nasu-îi taie și-îl lasă de caznă.

6463 Lui Burla-apoi care cu măciucă
 Nodoroasă la dînsul străbate,
 întro lovită-o mină ș'o bucă
 Zboară și nici caută, nici să-abate,
 Căci vede pe Năsturel de-o parte,
 Făcînd între băiași mare moarte./

6469 Deci, întracolo rapede-aleargă,
 Iară Purdea din ochi și de pre față
 Sămuindu-l tremura ca o varga,
 Pentru a lui Năsturel viață,
 Și Bumbului ce era cu dîns,
 Așa grăi cu lacrimi și plîns:

6475 „Vezi, Bumbule, Tandaler unde
 Chibzuiește și-unde-izbînda-îl trage?
 Iar de cumva el va pătrunde,
 Zău! că va curma zilele drage
 Lui Năsturel, cum și-altora fece,
 Și moartea cumplită nu-l va trece!

6481 Dar ian iscusește ceva-în tine,
 Să-împedecăm ahastă tîmplare,
 Căci almintrele nu rămîne
 Nici unul întreg de vătămare!
 Și păn stă Tandaler pă picioare,
 Noi nu vom scăpa de la strînsoare.

6487 Mi-aduc aminte, Bumbule,-odată
 Că răsturnași pe unul mai tare
 Cum e Tandaler, iar astă dată,
 Tu nu numai că-îți vei face-un mare
 Nume, dar țigănia toată,
 Mulțămită îți va da și plată"./

6493 Bumbu oftînd:„0! Purde iubite,
 (Grăi) de ași hi și-acum în vîrstea
 Ahaia, cînd Zăgan cu-întreite
 Puteri grijit și rudașul Cîrstea
 Cu mine la luptat să-apucară!
 N'as suferi eu-ahastă-ocară;

6499 Dară s'au firșit zilele-ahele
 Și cu dînse vîrtutea săracă!
 Lăsîndu-mi slăbiciune și jele,
 Una și-alaltă-a bătrînii-ortacă,
 Însă-ori ce-a fi, face-voi cercare,
 Facă-apoi norocul cum îi pare".

6505 Aceste zicînd, trupu-ș îndreaptă,
 Să scutură și-întinzîndu-și brață,
 Cearcă mai cu stînga, mai cu dreapta,
 Puterea și pare că să-învață,
 Apoi, ca cînd cevaș să-ar încrede,
 Hotărît! spre Tandaler purcede,

6511 Ce pe mulți acu morții deduse,
 Nice-ii mai sta nimene-împrotivă,
 Nenorocul în cale-îi adusă
 Pe Buta cel cu minte ponivă,
 Cestui Tandaler mîndru strigă:
 „Feri, de ț-e să mai mînci mămăligă!"/

6517 Atunci Bumbu de-înapoi sosește
 Și chibzuindu-și treaba sa bine,
 Din toată sila să răpezește
 Pitindu-să cu capul și vine
 Lui Tandaler tocma-între picioare,
 Dîndu-i o cumplită berbecare.

6523 Viteazul să răsturnă pe spate,
 Iar Purdea strigă în gura mare:
 „Dați acu, fraților, pe-apucate,
 Că iacă, zace Tandaler- cel tare!";
 Și-așa-1 toca cu ciocanu-în frunte,
 Cît îl porniră lacreme crunte,

100

6529 Totuș el cea de pe-urmă putere
 Culegînd în sine, să rădică,
 Dară vîrtutea din trup îi pierе
 Și iară îndărăpt pre pămînt pică.
 Atunci lovituri ne numărate
 Vin pe el de prăjine și boate.

101

6535 Capul lui mai mult nu să cunoaște
 Și totuș mania neînsătată
 Nu să poate-îndeajuns a să paște,
 Păn ce sosi-a lui Tandaler ceată.
 Atunci trupul tot zdrobit lăsară
 Și care-încătro să-împrăstiară./

102

6541 Doar aci să-ațița și mai mare
 Vrajbă, de nu-i despărțea fără veste,
 O minunată foarte-întîmplare
 (Așa-în cronică-aflai și-așa este,
 Că nice samănă-a fi minciună!),
 Adecă-o-înviforată fortuna.

103

6547 Să zice că-ar fi-adus liniștire
 între țigani-învrăjbiți, dar fie
 Măcar cum!... destul că grea perire
 Zioa-aceasta-adusă-în țigănie.
 Și toți țigani-încă-întrăcea sară
 Mearsără care-încătro, la țară.

CÂNTECU 1

1

Musă, ce de la bătălia cruntă
A țiganilor odihniși, ian vină!
Și-mi cîntă> te rog, din vremea căruntă;
De cei trei viteji, de-ț'e cu-îndemină
Carii din trei țări pribegiră-odată,
Fieșcare a sas căutînd dragă fată.

2

Dintr'acești voinici cel dinții să chiamă
Beșcherec Iștoc cel din Uramhaza,
Iar' al doile, cel fără de teamă
Chir-Calos, voinic de la Cucureaza,
Al treile încă nu era de-a jaba,
Născocor viteaz de la Cîrlibaba./

3

Beșcherec era din Ardeal de-acasă
Și nemeș, precum ne mărturisește
Hîrtoaga de moli acum toată roasă
Ce Sofronie-o scrisă românește,
Cînd la Cioara el era-în mănăstire
Propoveduind sfînta neunire.

4

Golea căpitan iar, apoi, pe care
Streamța căpitan încăș unii-1 chiamă
Cetînd de-amărunt aceiaș scrisoare
Afla Beșcherec că-ar fi, de pe mamă
Un strămoș al lui; ș'aceasta-i pricina
Că și el au pus pe unire mina.

25 Beșcherec Iștoc purcedea din viță,
Despre ai săi strămoș', tocma țigănească;
însă moșul lui ajunsese-în spiță
De nemeș prin o hirtie domnească,
Căci mulți ani el cu lăuta și tîndale
Desfătasă curtea mării-sale./

57

31 Dup'aceasta el dobîndind moșie
Să ținea român, pentru că-ungurește
Nu știea, măcar că lui pe-ungurie
îi plăcea mai mult decît românește;
Cum ș'astezî a noștî nemeși, mai cu samă,
Tot pe ungurie să trag și să chiamă.

37 Pentru-aceasta ș'un chiar unguresc nume
Feciorului său Mișca el pusese.
Acel Mișca apoi, petrecînd în lume,
Nu știu în ce chip aminte-și adusă
Cum că-ar fi țigan, de unde să zice
Că cu tatul său au intrat în price.

43 Odată-i grăi: „Tată! mie-mi pare
Că eu nu-s al tău, ci-un fecior de craiu,
Sau, cît de puțin, de vr'un boieriu mare,
Că-în mine nu simț, nice spre mălaiu,
Nici spre mămăligă, eu nice-o plăcere,
însă gura mea tot plăcintă cere"./

57

49 „*Hăcîtnorel*—tatul zicea de-altă parte—
Să fii destulat că lumea nu știe
Cumcă cîrpitoriu fu de ciure sparte
Moșu-tău!.. Acum, dar' de nemeșie
Tu te ține și taci, *az erdegda!*
Nu mai întreba cine ti-au fost tata.

10

55 Iacă, ți-oi lăsa cu limbă de moarte,
Să nu pomenesti țigăneasca viță
La copii tăi și nepoți de parte,
Iară mai virtos, că dintr'o domniță
Și de la Negru-vodă că purcede
Negrul neamu nost să zici și Ț'or crede.

11

61 Știu că cunoști pe jupînul Vintilă
Care-acum așa să ține de mare!..
Moșu-său cerșea prin orașe milă.
încăpînd apoi pețeriu (cum îmi pare)
La curte, fiind cu multă-istăție,
în urmă ajunsă păn' la nemeșie./

58

12

67 Acum nepoții vezi cu ce mărime
Să vîntă, ca cînd vița le-ar purcede
De la Balambir, vestit din vechime
Craiul hunilor. De-acelea să vede
Că toți nemeșii vor ca să rudească
Din oareșcare viță-împărătească.

13

73 Pentru ce și noi a noastră prășire
înaltă să n'o luom de departe?
A noștî viitori ca toți să să mire
(Iar' mai virtos cei care nu știu carte),
Iar nepoții noștîri însăș' încă-or crede
Că Negru-Vodă-începutul le dede.

14

79 Cînd eram încă-în Țara Romanească
Tinăr copilaș, am auzit odată
De-un Negru-Vodă, care din crăiască
Viță s-au născut, foarte luminată,
Ș'au fost un viteaz cu puțință mare,
Stăpînind din munți păn' la Neagra Mare./

- 85 Deci socotind eu de-unde, mai cu cale,
 S-ar putea trage, purcederea noastră,
 O găsi! (măcar nam umblat la școală)
 Cum mă vezi aici, cu mintea mea proastă:
 Ca de la Negru-Vodă să ne fie
 Vița și toată neagra săminție.

16

- 91 Așa, lesne va crede fieșcare
 Văzindu-ne și neagra familie,
 Că, de bună samă, începutul are
 De la Negru-Vodă; aceasta zic ție-,
 Ca să știi și să spui pe rînd la toți,
 Copii de copii și la strănepoți".

17

- 97 Aceste zicea strămoșul celuia
 De care noi vom să cîntăm aice,
 Care să chema Beșcherecul Gruia ;
 Iară fiul său, Mișca, tot ce zice
 Bătrînul, bine-și bagă-în a sa minte,
 Ca să facă așa, de-acum înainte./

59

18

- 103 Aceiaș' Mișca fost-au apoi tata
 Tatălui Iștoc, ce s-au chiebat Mozeș,
 Care să-nsură și luă pe fata
 Unui olătăș pădurean din Bozeș;
 Și cu ia născu pe viteazul nost,
 După noao luni, într'o zi de post,

19

- 109 Cînd fu mărișor, îl dede la carte,
 Unde într'o iarnă, pană la psaltire
 Ajunsă, și-acum nu era departe
 De'la glasul treti, căci era din fire
 Foarte-istet, iar' mai virtos la cîntare
 Inima-l trăgea din toate mai tare.

274

20

- 115 Destui că-învăta ca și trei alalții,
 Ș'acum cetisă *toata-Alexandria*.
 Mult să mira el de cei toți înalții
 Voinici, însă mai virtos vitejia
 Lui Alexandru-în cap i să băgasă,
 De unde nu vrea nicidecum să iasă./

59

21

- 121 Lîngă această,-apoi să mai mestecară
 Și de-alte povești, ce el auzisă
 Pe orbeți cîntînd la tîrguri de țară,
 De voinici viteji; aceste le scrisă
 Toate cu mîna sa, cîntîndu-le adese,
 Uneori fiind vesel, pe la mese.

22

- 127 De la școală-apoi, fiind acum june,
 Să făcu curiit, și de vitejie
 Bătu-în lobonți, cit să dusă minune,
 În urme luînd de pe podgorie,
 O copilă, să-întoarsă iară-acasă,
 Vrînd să ș'o facă dragă jupîneasă.

23

- 133 Dar' lăsîndu-o sîngureauo-odată,
 Cu-un tinăr lobonț ia fugi de-acasă,
 Iar' el minte-avînd pururea-încărcată
 De povești cu zmei, din toate culeasă
 Că și mîndra lui de zmeu fu răpîtă-,
 Și-inima-i de-atunci fu tot amărită./

60

24

- 139 De-aci-încolo, rău gînd în cap îș pusă,
 Să nu să însoare, june să rămîe.
 Așa sîngurat el viață dusă,
 Precum iscusit Păcală ne scrisă,
 Păn la vîrsta bine acum cărunță
 Nevrînd să știe de soață si nuntă.

275

25

145 Jele adîncă și cu sîngurată
Viața lui cea fără de lucrare,
De tinăr avînd și minte-ațîțată
Spre voinicie,-în urmă strămutare
De minte-i adusă. Însă, cum să știe,
N'avea numai un feliu de nebunie.

26

151 în toate-altele era el cu minte,
Una numa cît i să năzărisă,
De care nime putea să-l desmînte:
Adecă credea pe-Anghelina-închisă
Că păzește-un zmeu, la Neagra Cetate,
De unde săraca a scăpa nu poate./

60°

• 27

157 Silind el de-aci, toată-a sa gîndire,
El află într-o zi că prin vitejie
Să poate învinge ș'a zmeilor fire;
Mai vîrtos știind din *Alexandrie*,
Că-Alexandru să bătu și cu racii
Care-au fost mai răi decît însuș dracii.

28

163 Apoi cu furnice ș'alte matahale;
Pe toate răzbind el, sau cu putere,
Sau cu sfatul bun, toate-urni din cale,
Asta socotind cu multă plăcere,
Ș'avînd minte făr' acea prigorită,
Hotări în urmă să facă-o ispită.

29

169 Deci zioa, noaptea, gîndea cum ar face
Ca s'ajungă și el o dinioară
Coiful, zoăa și păveza să-îmbrace;
Ca pribegind și el din țară-în țară,
Războiu să facă cu negre furnice,
Pe craii străini din tron să rădice./

276

61

30

175 Tocma cînd era-în astă buiguială,
Vine vestea că-în Țara Romanească
Turcii pradă și fac nerinduială.
Aceasta fu lui ca ș'un foc în iască:
Cu manie tot îndată s'aprinsă,
Împrotiva lor și el arme prinsă.

31

181 Iacă cu cămeșe să-îmbracă de zale,
Care încă tată-său o cumpărasă
De la-un băcăcui, tîlnindu-1 pe cale;
Iar, în loc de coif, chivără mițoasă,
Naltă-și pune-în cap, de care să zice
Că-ar fi fost mai pe multe frunți voinice.

32

187 Pe care-o purtasă-întii, pecum îmi pare,
Craiu Cordocuba, după dîns viteazul
Mîrza și Novac cel cu nume mare.
Destul că în urmă venisă la cneazul
Gugulenilor, care pe-un vițel
Unui oiătaș o dete din Săcel./

Or

33

193 De acoloa mearsă ia și mai departe,
De la Manda la Tanda, până-ajunsă,
în urmă (măcar că-avea nește boarte)
Și la Beșcherec; iar el o ascunsă
în ladă, grijind'o foarte bine,
Să nu mai meargă pe la mîni străine.

34

199 De-a stînga încinsă-o sabie prelungă
Care-în pod de mult zăcea lăpădată
Și ruginită cu totul, pe-o dungă,
Dar, măcar era-întracest chip stricai?,
Totuș', precum s'arăta din făptură,
Era pre bună și la călitură.

277

205 însă păcat! că nu să putea scoate
Din teacă, atită-o prinsese rugina.
Un om slab de-abea o purta pe spate,
Și greutatea ceasta e pricina
Din care sîntemi noi siliți a crede
Că de la hanul tătăresc purcede./

62

211 Pentru că hanul, zătignit odată
De-ardeleni la cea vestită strîmtoare
A Jibetului, pierzînd oastea toată,
El însuș' abea scăpă de prinsoare,
Lăsînd această săbioaie de jac
Unui nemeșei de la Vaidei, sărac.

217 De la care-apoi, tată-său, pe-o pipă
De spumă, prin scîmb, de mult cumpărasă,
Ș'aducînd'o cu sine-acasă, în pripă
Supt streșina de pod o aruncasă,
Unde-acum zăcea, de mulți ani încoace,
Virrită pentru nește poloboace.

223 Acum Beșcherec era-înarmat bine,
Cum era data, și destul de-o dată,
Dar- lui pare că nu cum să cuvine
Și cum trebuie cu zmei să să bată,
Sau cum voinicii de demult au avut,
Pe lîngă aceste,-o suliță ș'un scut./

S2

229 Despre suliță nu era sminteală,
Că măcarce faur o știea face,
Iar' a scutului bună-alcătuială,
Asta-l mîncă-acum, aceasta lui zace
Adînc în minte, pentru că-așa-i pare
Că, făr' de scut, nu-i nice-un viteaz mare.

235 Spre norocul său, zărește-o tîpsie
Mare, de aramă și de grabă, iacă,
O preface-în scut, în chipul cum știe,
Și cum să cade, de-a stînga-l îmbracă.
Acuma era și sulița gata:
Iacă-ți voinicul întreg, *azebâta!*

241 O slugă-avea el, foarte credincioasă,
Care Crăciunel să chieama pe nume,
Pe care de mic în slujbă luasă;
Scunducel de stat, iubitoriu de glume,
Foarte deșențat la port și cuvinte,
Iar' (de sama lui) nu deșert de minte.

247 De nașterea lui, era din Bănat,
De cel feliu de oameni ce frătuți să chiamă,,
De unde de mic s-au fost străinat.
Beșcherec apoi îl pusă la samă
De iobagiu, după-a țării obiceiui,
Și-1 hrăni tot cu ceapă și mălaiu./

63

253 Acestui striga Beșcherec îndată:
„Crăciune, -adu pe Ducipal încoace,
Iară tu pe loc, de drum lung te gată”
Crăciunel uimit privește și tace,
Neștiind ce-o fi dintr'aceste toate..
Totuș,' în urmă-a să răbda nu poate

259 Și zîmbind zice: „Precum văd, stăpîne,
(Și, de nu mă înșel!) noi, ca din poveste,
Vom să trăpădăm pe la țări streine..
Mîntuind de zmei fete și neveste;
Că-îmbrăcat în arme așa-înfricoșate,
Măcar cu ce zmeu noi ne putem bate.”

265 Iară Beșcherec acum plin de sine,
 Ce' zice Crăciun nu mai bagă-în samă,
 Ci să caută cum îi stau toate bine,
 însă, mai virtos tipsia de-aramă.
 Crăciun mai privind, tot îș face cruce
 Și plin de gânduri, de-acolea să duce./

63°

271 „De bună samă! (zicea el, în sine)
 L-au impresorat iar' cele vîntoase!
 Ce-i aceasta! Zieiu, că nu-mi pare bine!
 De cînd îl cunosc, așa spulbăroasă
 Cugete n'avu nice-odinioară,
 De bună samă, nebunește iară!..

277 Cine știe doar', i-au vinit aminte
 Ca să-ș' caute pe-Anghelina furată
 Ce, de multe ori, cu multe cuvinte,
 Cu zilele-întregi, spune cîte-odată...
 în zisă ca să fiu gata de cale,
 Hei! precum văd eu, estea nu-s tîndale!

283 Așa dar' a merge-îm caută de la tine,
 O, drăguța mea, mîndră Sîmziană!...
 Ah! eu să te las, dragă! Ba, mai bine
 Piară el cu-a lui pribeagă flioncană,
 Decît să-mi las eu pe-a mea dulce fată,
 De-ar fi măcar și pentru lumea toată!"/

64

289 Crăciun socotind toate-în sine-aceste,
 Iară să întoarsă cu inima frîntă
 La stăpînul său, spuind., precum^ este,
 Și jurîndu-să pe Vinerea sfîntă,
 Pe care de mult el acum păzește,
 Pe Sîmziană că foarte iubește

296 Și cum că, de-l va vrea să-l ducă-în silă
 De-acasă, ajungînd la cea mai de-întie
 Apă, prăpaște, sau ori ce topilă,
 Va sări de viu. Aceasta să știe
 Stăpînul său chiar' și, de nu, să-l bată
 Pita, sarea cu Maica Precurată.

301 în urmă zisă: „încăi, o, drag stăpîne!
 Deacă ne-au ajuns treaba pîn la-atîta,
 Fă întii ca nunta să ne fie mîne,
 Apoi, cîndu-i vrea și-în toată clipita,
 M'oi duce, măcar prin ce țări străine,
 Și pîn la marginea lumii, cu tine". /

307 Nemeșu în gânduri acum fluturate
 Cufundat fiind, abea l-întăleasă,
 Lîngă-acea să și trudea cum ar scoate
 Din teacă sabia cea ruginoasă.
 Așa mînios și cu nerăbdare,
 Suduiea pe toți morții cui o are.

313 Iară, deacă-o scoasă, cătrănit să scoală
 Pe Crăciun, ca cînd capu-ar vrea să-i zboare
 Pregiur hărțuind cu sabia goală.
 Crăciun spăimîntat o ia pe picioare
 Și trăgînd ușa după sine,-ascultă
 Abea răsufînd de temerea multă.

319 „Așteaptă! (strigă nemeș cu manie)
 Acuș' ți-oi da eu nevastă și nuntă!"
 Crăciun la sudălmî încă nu să-îmbie,
 Ci, morții, ruga și mama cărunță
 Și-alte suduind, cît știe și poate,
 Merge la grajd și gluga-ș' pune-în spate./

325 Avea Beșcherec un armăsariu bătrîn,
Șoreciu, a cui și coama picasă,
Fără dinți, ș'abea putea roade fin,
Ducipal de mult acuma-l chiemasă,
Pentru că, precum istoria-i spuse,
Aiexandru-încă-un Ducipal avusă.

331 Pe-acela Crăciun înșelat aduse,
Iară domnu-său nezcînd nimica
Lucrurile-întii toate la rînd puse,
îmbrăcînd apoi arma sa voinică,
Și să-aruncă lui Ducipal în dos,
Care gemînd îș plecă capu-în gios.

337 Iară lui Crăciun dede-o iapă sură,
Pe care-odinioară însuș călărisă,
Cînd inlibovit fără de măsură,
Pe Anghelina frumoasă pețisă.
Abea să clătea ia de vitioană
Și de pe păr toți o chiema Surana./

343 Ca și vitejii cei dintru vechie,
Lui Crăciun scutul și sulița dede,
învățîndu-l și-în ce chip să le ție.
Făcîndu-ș apoi el cruce, purcede;
Iar bietul Crăciun după dînsul merge
Ș'ochii lăcrămați adeseori șterge.

349 „Ah! (oftînd încet și zîcînd cu sine)
Sîmziană,-acum rămii sănătoasă,
De vreme ce nam fost harnic de tine!
Crăciunul tău de-a pururea te lasă
Și doar' că nu te-o mai vedea vr'odată,
Sau încai fată și nemăritată”.

355 Așa mergînd ei, Beșcherec nainte,
Crăciun după el cu gluga-în spinare,
Amîndoi mult[e] și-învîrtea prin minte.
Toți ce-i timpina, la dînși cu mirare
Căutînd abea-ș' ținea risu în sine,
Vezînd cel port și armele străine./

361 Trecînd întracea zi prin Hinedoară,
Ca mai drept să meargă-în Țara Romanească,
Drumul ce duce la munți apucară,
Iștoc nicăiri vru să hodinească,
Nice s'abată pană lîngă sară;
Crăciun își plîngea soartea mult amară.

367 Acum soarele frumos apusese,
Cînd Beșcherec printre munți întruna
Mergea căutînd la pădurile dese,
Și tot s-ar fi dus el, de samă bună,
De nu vrea-însăra; care vâzînd stete,
Că pre întunerec nu să pre-încumete.

373 Ș'întorcîndu-să cătră Crăciun care
Călare durmea cu capu-întro parte,
Pe Surana-și, zice: „Cumu-ți pare,
Crăciune, că eu gîndesc că departe
Undeva sîntem acuma de-acasă,
în oareș care țară prefrumoasă ?”/

379 „De bună samă! (somniaș gene
Frecîndu-ș' Crăciun răspunsă) că altă
Eu nu văd aici, fără pietri și lemne
Prevălite, una zăcînd peste-alaltă.
Cine știe ce jivini sînt aice
Și-i de a să teme ca să nu ne strice”.

- 385 „Aceasta și eu mă gândesc acum,
Crăciune! dar', de pe semne, s'arată
C'aici e țara zinelor, dar numa
Mă mir că nu să ivește nice-o fată
De-acele, ca să-mi spue oare unde
Pe-Anghelina mea rău zmeul ascunde".

- 391 „Au! vai de mine! Ce grăești, stăpîne!"
Răspunsă Crăciun înspăimîntat foarte.
„Dar' nu știi tu că măestrele zîne
Pe voinici frumos îndrăgesc de moarte :
în urmă-apoi și mintea le strămută
Ș'o parte de trup făcîndu-le slută!..!

- 397 Ori că le fură-a ochilor lumină,
Ori luîndu-le-inimă-adevărată
Și-în locul acei, alta ele-anină
De putrigaiu, ori îi scrintesc o spată,
Sau trupu îi leagă, ca să nu să poată
Mai mult însura el cu nice-o fată.

- 403 Să fugim dar' cît mai curînd de-aice,
Stăpîne, ca să nu ne vază-o zîină,
Pentru că dracu nu doarme (cum să zice),
Iară cine-apoi ne va fi de vină,
Deacă s'ar tîmplă să-întoarcem acasă,
Cu-altă inimă și putrigăioasă".

- 409 „Dar', ce-mi înșiri tu, Crăciune, de-acele?"
(Zisă voinicul cel din Uramhază).
„Să știi dar, vai de capul tău, mișele,
Că-acuma, de-aici începe-a mea rază
Care strălucind mie ca lumină,
Mă va duce pană la dragă-Anghelină./

- 415 Că zinele știu toate și-mi vor spune
Fără de sminteală, unde năcăjește
Puiul meu! Și, de nu vor vrea cu bune
Chipuri, în silă-atuncea, puterește,
Vor căuta toate să-mi mărturisască.
Așa Anghelina mîndră să-mi trăiască".

- 421 Aceasta zicînd, prejur ochi învoalsă
Ș'înfășurîndu-și lungile mustețe
Printre degete,-aceste mai adausă:
„Zinele mie nici fruntea-ș' încrețe,
Dacă au minte și l'e viața dragă,
Că zieu! arma mea nu precepe șagă.

- 427 Care-i viteaz de nime nu să teme,
Cu toate,-ori ce-i stă-împrotivă să bate
(Că-almintrele n-ar putea să să chieме
Viteaz). Deci, cărui a mînca bucate
I drag și n'are doar' minte ponivă,
Acela nu mi să puie împrotivă./

- 433 Dar' una este ce mintea-îndoită
îmi ține! Vezi că doao ni să-arată
Denainte căi care-îmbe ne-învită:
Una mai largă să vede, ș'imblată,
Alta mai strîmtă, ș'aspră, colțuroasă,
Nu știu care va fi mai norocoasă!..

- 439 Pe care adecă mergînd mai în grabă,
Mai curînd s'ajung la mîndrele fete
Care bine știu unde este roabă
Puiculița mea și pot să-mi arete.
Cum socotești tu? Ian spune-mi, Crăciune?
Poate că ai nește cugete mai bune".

- 445 Frătuțul atunci suspirînd cu jele.
 Grăi: „Mie-mi pare, dragul meu stăpîne,
 Că, de ți-i voia ca să mergi la cele
 Frumoase, mai drept și cu mult mai bine
 Tu vei nimeri pe cale bătută
 Mergînd; una mă rămăsese pe-o sută./

6ST

80

- 451 Eu-ți zic că cea cale desfătată
 Care (pe cum văd) pîntre munți apucă,
 A zînelor este cale-adevărată!..
 Iară ceaia (de nu mi să nălucă!)
 Este-a stîngelor, pe-unde ele zboară
 Cătră Rătezat, cînd să face sară".

81

- 457 Iștoc cercetînd precum să cuvine
 Locul și după-a slugii sale zisă,
 Mearsă. Lui'Crăciun încă-i părea bine,
 Căci, așa numa de-acea-i sfătuisă,
 Să tragă din munți pe nemeș afară
 Și să-l abată la drumul de țară.

82

- 463 Deci pînteni dede calului îndată
 Spre drumul ales. însă, fiind sară,
 Să sfătuiră lingă drum s'abată
 Și supt un stăjariu amîndoi noptară,
 Caii slobozînd în tufe să pască
 Și de drumul greu să mai odihnească./

69

83

- 469 A doao zi cît ziorile frumoase
 Despre răsărit pe ceriu s'arătară,
 Călătorii noștri așternutu-ș lasă,
 Pe cai'inșelați încălecînd iară.
 Becicherec luasama-în toată parte,
 De nu-i cine să-l chieame sau întarte.

- 475 După ce pîntre munți și văi adînce
 El oarăcîță vreme-așa purceasă,
 Stete la un loc și privind la stînce
 Fără măsură nalte, colțuroasă,
 Zisă lui Crăciun care de-astă dată
 De-abea mergea cu Surana spetată:

85

- 481 „Adu sulița și scutul încioace,
 Iar' tu fi gata și de-arme te-apucă ;
 Nu vezi tu colo, prin cele copace,
 Cum balaurul a soare-ș'usucă
 Pîntecele răci?" Crăciun ochi aruncă
 Și vede [-un balaur] cum zace pe stîncă;

86

- 487 Vede capul lui și gura căscată,
 Ochii seînteioși, iar dinții de-un cot,
 Gușile înfiate, coada cîrlibată!..
 Cu un cuvînt, vede balaurul tot.
 Dar', ce nu vede frica spărioasă,
 Cînd buna minte să duce de-acasă?!

69

87

- 493 Deci zisă lui: „Drag stăpînul meu, lasă
 La pustia pe cea vrăjmașă bală,
 Mai bine să ne-întoarcem iar' acasă,
 Că-aceaia, zieu! ne-îmbucă-întro clipeală,
 Cu cai ș'arme, cu totul, pe amîndoi,
 Și pagubă-ar fi de voinici ca noi".

87

- 499 „Hălgaș!..(Beșcherec să răsti) mișele,
 Ca nici un cuvînt din gură să-ți iasă!
 Rămîni și calu-mi ține de zăbele,
 Și, de vrei, te-ascunde, inimă fricoasă!"
 Aceasta zicînd de pe cal pogoară,
 Pedestru mergînd, ca pe zmeu s'omoară.

505 Merge-încetunel, că să teme-a face
 Vreun sunet; iar' cînd aproape sosește
 Șîndreaptă în mină sulița pungace,
 Țiind'o ca la războiu voinicește;
 Crăciun, într-acea-împresurat de frică,
 Acum nu știe de sine nimica./

511 Denapoi supt cai bietul să vîrește,
 La firșitul său căutînd cu-îndoială:
 Cînd și cînd scoțînd el capu clipește,
 Dară intratîta vederea-l înșală,
 Cît, intradevăr și nesmintit crede
 Că balaur și nu altă el vede.

517 Becicherec acum drept s'alăturasă
 După-un copăcel trupinos de-aproape,
 Unde zăcea-întins pe stîncă vîrtoasă
 Balaurul, și temînd să nu scape
 De sulița lui, hotărîsă-în minte,
 Tocma supt a lui gușă să i-o-împlînte.

523 Chibzuind apoi cum să cade, iute
 Să repezi și sulița prelungă
 Aieptă în dînsul, cu-atîta vîrtute,
 Cît gîndei că va tocma să-l străpungă
 Pană la mață, ba să-l și străbată,
 Pană la coada lui cea cîrlibată./

529 Iar, spre mare-a lui foarte supărare,
 Cînd era să dee, pășînd el orbește,
 Răpit fiind de rîvna sa cea mare,
 Căzu cît era de lung peste nește
 Lemne putrede care-i sta-înainte.
 Vezi ce nu face rîvna pre fierbinte!

535 Groaznic au răgnit viteazul atunce;
 Iară bala rea sări-înspăimîntată
 Și meunînd să dusă pintre stînce.
 Adînc răsuna valea-împregiur toată;
 În urmă de-abea Beșcherec să scoală
 Și se miră cum au scăpat cea bală.

541 Vrînd apoi să dee lui Crăciun de știre,
 Ca, fără veste, doar' să nu lovească
 Pe el și pe cai bălauru, în fire
 Îi vine^ să dea sămn să să păzască,
 Și tare striga: „Gătește-te, bine,
 Crăciune, că drept fuge cătră tine!..”/

71 547 Crăciun săracul nimic nu răspunde,
 Ci-în pripă supt cai, mereoăș să trage:
 Acolo pitit, de frică să-ascunde,
 La primejdie ne vrînd să să bage
 Și socotînd că la perirea-întie
 Mai bine este caii să rămîe.

553 Ce nu face aori calda-închipuire:
 Beșcherec, fiindcă tot zmei în cap are,
 Că nu-i balaur nice să-îndoiește.
 Lui Crăciun încă-așijdere să pare,
 Stăpînului său crezînd mai nainte
 De-a vedea, ș'acum și-l formasă-în minte.

559 Lucru ciudat și vrednic de poveste,
 Ce voi să vă spun; luați bine-aminte^
 Că doară n'ați mai auzit de-aceste:
 Era soarele tocma pe cînd sînte,
 Cînd deasupra pe-un stean de piatră mare,
 Un mîrtan de munți să pusese-a soare.

71 565 Beșcherec privind întracolo, vede
 Că să mișcă oarce; stă și iar privește
 Și bine-ispitind în urmă să-încrede
 Cum că-i balaur i să năzărește,
 Pentru că fiara fiind despre soare,
 I să părea că-i de trei ori mai mare.

571 Dar lângă aceasta, fu ș'altă timplare,
 Căci un ram uscat pe stean s'animasă
 Așa de ciudat, cât fieștecare
 Ar fi zis că-i a balei coadă groasă
 Și fiind din sus, spre-a soarelui rază,
 Să părea că ochii mari îi scînteiază.

100

577 Acesta dar fu balaurul mare
 Ce văzu Crăciun și Beșcherec, însă
 Pagubă că-așa lesne-află scăpare.
 De asta viteazul cu mintea cuprinsă
 Stă, caută-împrejur să-l găscască iară
 Și timpinîndu-l, de tot să-l omoară./

72

101.

583 Era de-acolea nu departe-o stîină,
 De unde o d'albă, tineră copilă
 Pogorîsă la de-aproape fîntîna,
 Ce-atîta-auzînd răsunset și silă,
 Urciorul scăpă din mină, săraca,
 Si nu stiea de frică ce să facă.

589 Iar', deacă văzu chivără cea mare,
 Zoâa și scutul, cu sulița lungă,
 în laturi ca ș'o căprioară sare,
 Silind cât mai de grabă ca să-ajungă
 Și fuge la cea peștere de-aproape,
 în care s'afla mai multe virtuape,

103

595 Din care, prin cea ce era mai mică
 Putea cineva deasupra să iasă
 Pe stîncă, de-unde-apoi fără de frică,
 Putea să scape la pădurea deasă.
 Păcurăriță știind bine-această,
 Degrabă-acolo scăpă de năpastă./

104

601 Și eșînd sus pe stîncă sînceloasă,
 Fără teamă-acum la nemeș privește,
 Carele-oblicind copila frumoasă.
 Cum că nu-i zîină nice să-îndoiește,
 Mai vîrtos știind că pe steanuri nalte
 Nu prea lăcuiesc fetele cele-alte.

105

607 Apropiindu-să cătră ia mâi bine,
 Cît vorba putea să i să-întăleagă,
 Suiiță-aruncă și scut de la sine,
 Apoi genunchind zisă:-„0, zîină dragă,
 Ce ești acestor' stînce păzitoare,
 Cerere-mi ascultă și mare plîsoare.

106

613 Eu-s Beșcherec cel din Uramhază,
 Olătaș de la Turdăș, iară vița
 Mea cea de nemeși naltă și vitează,
 Purcede drept tocma din domnița
 Lui Negru-Vodă ceaia mai frumoasă,
 Precum spun cărțile noastre de-acasă./

107

619 Dară ce folos, din toată-acea slavă,
 Deacă viață n'avui fericită,
 în loc de hrană, cînd numai otravă
 Mult pizmoasa mi-au hotărît ursită,
 Silindu-mă-a și pribegi de-acasă,
 Pentru doi ochișori ș'o față frumoasă.

625 Când eram încă-în vîrsta junișană,
Aveam și eu ca și lumea drăguță,
Pe o copilașă tineră săteană;
în fața ei cea rumenă ș'albuță,
Mestecat era trandafir cu crin,
Iar' ochii ridea ca ceriul sărin ;

631 Buze roșiori, ca și de corale,
Dinți albiori ca de mărgăritare,
Ca neaua minute albe, ca ș'a tale,
Sulegedă-în trup și mindră la stare;
Iar țîțșoarele, în sîn durducuțe,
Vîrtoșele ca nește gutiuțe./

73 637 A zorilor nu-i zîmbire-așa lină,
Nici soarele-așa frumos nu răsare,
Cum aori zîmbea iubita-Anghelină,
Cum era la port, cum și la căutare;
Iară, ca să ț'o zugrăvesc mai bine,
Era frumoasă,-o, zînă, ca și tine.

643 Pe aceasta dară mi-o răpi ș'o dusă
Un zmeu pizmătâriu, cine știe d'unde-,
Iară eu jele suferind nespūsă,
îmblu cercînd ca doară voi pătrunde
Unde s'află-acum iubita copilă
Și cer, o, zînă, de la tine milă.

649 Ah! de ești bună, spune și-mi arată,
De ești miloasă, precum ești frumoasă
Și de ai iubit.și tu doar' vr'odată,
Spune-uncle-i acea fericită casă,
Unde Anghelina mindră lăcuiește,
De trăește și ce zmeu o păzește?"/

655 O! noblătate, vechie-adevărată,
Pe care dintru stăpînie scoasă
Nemeșia cea privilegheată!..
Cînd va răsări zioa luminoasă
Care defăimînd trufașa minciună,
Vrednicii va dărui cunună!

661 Ah! cînd va sosi cea vreme dorită
Care să-ți întoarcă-întie strălucire,
De tot micșorînd namila-urgisită
Ce pe tronul tău șede-acum gînfată
Și la noi cei alți cu pofală caută!

667 Acuma tu mîi numa prin bordeie,
La neamuri de noi vîrware chiemate;
Meriturile-a căror nu să-închiee
în nește hîrtii cu slove-aurate,
Ce nu să fălesc întru pargamine,
Nice să laudă-în vrednicii străine./

673 Acuma noblu este fieșcare
Inimă s'aibă-ori cît de ticăloasă)
Care o hîrtoagă de nemeșug are.
O, lume întoarsă!...-în cărțile de-acasă,
Așa să fălea Becicherec odată,
Alta neavînd făr' mintea zbrăvuiată.

679 Pană Beșcherec să roagă la zână,
Crăciun abea răsufală cîteodată,
în urmă, văzînd că larma s'alină,
Socoti că doar' și bală spurcată
Acum s-au fi dus; măcar că cu frică,
Totuș', de supt cai, pe-încet să rădică»

685 Apoi făcîndu-ș adeseori cruce>
Merge pe-urma lui Beșcherec nainte,
Plin de spaimă și caii de frîu duce,
Rugîndu-să și zîcîn': „Doamne sfinte!
Mîntuiește-ne de bala spurcată!
Ah! apară-ne,-o, Maică Precurată!..”/

691 Dară, cîtă-atunci bucurie-1 prinsă,
Cînd oblici că stăpînul trăiește,
Ș'in genunchi fiind, cu rugare-adinsă
Cătră frumoasa zîină să jelește.
Stete puținei vrînd ca să-întăleagă
A stăpînului său cerere-întreagă,

697 Copila de pe stîncă gurguiată,
Lui încă părea cumcă este-o zîină;
Pentr'acea și el lasă caii-îndata,
îngenunchie și celia să-închină,
în urmă și el zice: „Dragă domnișoară,
Ajute-ne și nu te pune-în poară,

703 Că stăpînul meu nu știe de șagă
Și de nice-o zîină ca tine să tenie*
Pană cînd suliță îi rămîne întreagă,
Deci, tu mai bine l'ajută din vreme-
N'astepta doară ca să te silească,
Că mă tem apoi ca să nu-ți tihnească”.

709 „Taci, boule / (atunci striga cu manie
Beșcherec) și nu te mesteca-în treabă/
Unde-ai învățat acea măgărie,
Ca să răspunzi cînd nime nu te-întreabă?'-
Dar Crăciun cuvînt acum nu primește
Și stăpînului cetunel șoptește:

715 „Lasă-mă, că știu eu ce fac, stăpîne!..
Să preceapă și ia că n'avem teamă
De nice-un feliu de copile și zîne
Și că sînge-în trup avem, iar nu zamă
De prune; și-încai, ori muchie,-ori săcure,
Să fie a noastră de cătră pădure”.

721 Pană iei așa,-între sine să ceartă,
Fata-în sine să gîndea ce să facă
Și-în ce chip ursind să le spue soartă
Amînduror ca mai bine să placă,
în urmă-asa lor hotărît grăește
Cu biziunță și tocma zînește:/

727 „Mare jele porți, dragu meu jupîne!..
Dumnezeu la mine> aici te trimise,
Că, din fir în păr, eu toate ț'oi spune>
Toate știind ca și cînd ar fi scrise.
Să știi dară că-Anghelina frumoasă
Încă-i în viață și sănătoasă.

733 Nice-un zmeu acum pe dînsa păzește,
Ci viețuind într'o mănăstire,
După tine-întins săraca jelește,
De viața ta neavînd nice-o știre.
Deci, bărbătește tu mergi înainte,
Toate ce ț'am spus luînd bine-aminte!..

739 Pană ce vei da de cea mănăstire
 Care de-aicea nu-i așa departe,
 însă tu pentru-a mea bună voire,
 Făcîndu-mi de cel argat al tău parte,
 Să mi-l aduci iar', aice, la mine,
 Dacă ți-i voia ca să-ți meargă bine"../

78°

745 După ce Crăciun săracu-înțăleasă
 Că zîna-l pofteste, de groază mare
 Tot încremeni, iară piica deasă
 I să-înțăpoșă, stînd ca ș'o spinare
 De gligan. în urmă de cap să prinsă
 Și strigînd amar, acest chip să plînsă:

751 „Vai, măicuța mea! la ce tu pe lume
 Mă născuși! Au! vai, săracu-m de mine!
 Cînd tu m-ai băiat și cînd mi-ai pus nume,
 O! cu mult era, măicuță, mai bine,
 în scaldă de-întii, să mă fi-innecat,
 Sau în leagăn cu fașa sugrumat!"

757 Apoi să scoală și cu-amărăciune
 Cătră stăpînul întracest chip zice:
 „Nu ți'am zis eu de-atîte ori, stăpîne,
 Cum că zinele numa ca să strice
 La oameni caută? Vezi acuma dară,
 La ce m-ai adus din draga mea țară,/"

79

763 Capul să-mi răpui așa, fără milă!...
 Și de-acea slujii cu credință ție,
 Ca să mă previnzi altor ca pe-o schilă,
 Iar' eu pentru-a ta să rabd nebunie?
 Asta-ți este multămita, jupîne?
 Dară să ști că nice eu-s cîne!"

769 încă-ar fi grăit Crăciun și mai multe,
 Căci acum toată rinza să vărsasă;
 însă Beșcherec ne vrînd să-l asculte
 Apreg îi strigă: „Măi! limba-ți apasă!
 Și caută cine ești tu și cu cine,
 Căci, acuș' va fi vai de tine!..

775 Dar', nu știi tu că eu-s nemeș, iară
 Tu romîn ploat și iobagiul mieu?
 Domnul pe iobagiu poate să-l omoară,
 Să-l vînză și după cugetul său,
 Cu dînsul să facă macarce voiește;
 Așa pravila noastră hotărește"../

79°

781 Crăciun, pe care mânia-învinse
 Ș'acuma capul său într'o urechie
 împotriva stăpînului puse,
 Sărea-încoace și-încoale, ca ș'o strechie.
 în urmă, de jele și năcaz frînt,
 Luînd căciulă-o trînti de pămînt,

787 „Na!., (zicînd) deacă [-am] sosit pîn la-atîta,
 Caută-ți alt nebun ca să te slujască,
 Din ce oară-așa mi-este hotărîta,
 După pravila ta nemeșască!..
 Că eu nu-s Ducipal, nice Surană,
 Dară-s om, măcar că nu port dulmană.

793 Mai bine mă duc, de voia mea bună,
 Acum îndată, la cea zînișoară,
 De-ar fi tocma și pă jar să mă pună,
 Decît călătorînd din țară-în țară
 Cu tine, în locul de-altă multămita,
 în urmă să mă vinzi ca și pe-o vită"../

799 Temîndu-să-Iştoc că cele ce zice
 Crăciun mănios întradins va face,
 Deci a nevoie, cu silă și price
 La slujba sa iar' îl va putea-întoarce,
 Socoti în sine să-ș' mute-acum struna
 Și pe de parte să-l iaie cu buna.

805 Și cătră dînsul (ce-întorcîndu-și spate,
 în tufe-o luasă acum pe picioare):
 „Dar, ian așteaptă puțin (zisă), frate!
 Ș'a mă părăsi, deacă nu te doare,
 în ceste pustii ș'în țară străină,
 Ai milă-încâi de mama ta, Dafină.

811 Singură n'o lăsa la bătrînețe,
 Că s'ar firși de jele, ticăloasa,
 Și te-ar blăstăma cumcă-în pădurețe
 Fete-îndrăjîndu-te, ț'ai lăsat casa
 Și țara; Sînziana-incă ț-ar plînge,
 Pană ce doară-în lacreme s'ar stînge"/.

817 Iar' Crăciun, pe care întia porneală
 De mănîe-atunci, cevaș' mai lăsașă
 Ș'altă^cu sine-a face socoteală
 începusă-acu-în inima jeloasă:
 Oare-âdecă rău sau bine lucrează*,
 Pe sine dînd supt a zînelor pază,

823 Cum auzi de draga Sînziană
 Și de mamă-sa,-îndată pe loc stete,
 Necunoscînd îndemnarea vicleană.
 S'ar întoarce, dar nu să pre-încumete,
 Dar'i drăguța și vorbele domoale
 îl făcură ca si ceara de moale

829 Și-începu ca ș'un copil mic a plînge.
 De lacreme și de suspinuri dese,
 Inima gîndea că i să va frînge,
 Graiul în grumazi tot i să-închisesese,
 Ș'încă țîindu-și fața tot ascunsă,
 în urmă de-abea cu jele răspunsă:/

835 „Dară spune-m ce ț'am făcut, stăpîne,
 De mă luasi și mă-adusăsi de-acasa,
 Ca să mă dai la măestrelor zîne,
 Ca pe vită sau oaie călbegioasă?
 Că eu încă-am trup> suflet și viață,
 Ca macarce altă nemesască fată".

841 „No! no! (Beșcherec zise de-altă parte)
 Nu fi tu copil!... fătumie!... ci, vină*
 Să ne-împăcăm, că, iacă, ț'oi da carte
 De slobozie, cît eu pe-Anghelină
 Voi afla ș'apoi, atuncea, firtate!..
 Vei fi nemeș și tu de jumătate".

847 Sluga cu ceste vorbe moi și blînde
 Să-înduplecă și la slujba sa-întoarsă,
 Iară Beșcherec cum că nu-l va vinde
 Făgăduindu-i, la drumul său mearsă,
 Că-acuma scăpînd pintre frunze dese,
 Zîna măiastră de-aci să dusesese./

853 Deci amîndoi iar', ca și mai nainte,
 Iau drumul știut și merg pînă-în sară,
 Beșcherec avînd balauri în minte,
 Iară Crăciun pe cea zîină fecioară,
 în urmă a nopții-împresorîndu-i ceață,
 Măsără-între munți pană dimineată.

859 A doolea zi, fără de hodină
 Mergînd ei, abea dintre munți afară
 Eșiră ș'aproape obliciră-o stîină;
 Iar bietul Crăciun care de eri sară^
 Bucate firșind nimic nu mîncasă,
 De-abea ședea pe iapa suspinoasă.

865 în urmă cătră stăpînul cu jele
 El zisă: „Mergi tu sănătos, jupîne,
 Că eu nu mai pociu ș'acum văd c'a mele
 S'au gătat. O, vai, săracul de mine,
 Ce păcate m'au adus până-aice,
 Unde să-mi firșesc zilele voinice!"/

871 „Ce ți-i, Crăciune? Rău, cum bag de samă!...”
 ' Grăi nemeșul, vrînd să să pogoară
 De pe cal. Sluga răspunsă: „De foame,
 Pe sufletul tău, eu mor, că de-asă
 N'am mîncat nimic, iar de sete-îm pare
 Că-aș bea Murășul, cît este de mare”.

877 Atunci Beșcherec își aduce-aminte
 Cum că în desagă cu sine-de-acasă
 O pogăcioară cu nește plăcinte
 Ș'un ponteriu cu vinars de prune băgasă.
 Pogorîndu-să de pe cal îndată,
 Scoasă ponteriu și pogacea lată.

883 Și dîndu-i ponteriu: „Na! și bea, sărace
 (Zisă), și bietul sufletu-ți intramă! •
 Apoi un dărâb rupsă, de pogace,
 Care învălită era-întro năframă,
 Și-i dede; iară frātuțul sătios,
 Tot soarbe mereu și-înghițește gros./

Cînd să satură cum să cade, bine,
 Alt chief apucă feciorul și zisă;
 „Pare că nu m-aș teme-acum, stăpîne,
 Nici de un balaur^ tocma și să mi să
 Ivască...”-Apoi mai înghițind o țiră,
 Iar începu și părea că să miră/

895 „Ba că, stăpîne, zieu, să duce rugă
 De vitejia noastră” el mai zise.
 „Cine-ar fi crezut, așa ca să fugă
 Balauri de noi cu fâlcile închise!
 Eu mă îngrijasăm ca să nu ne-îmbuce,
 Dară el peri ca dracu ele cruce./

901 Pagubă că mort pe loc nu rămasă,
 Că l-aș fi belit cum să cade, bine;
 Scoțîndu-i apoi untura cea grasă,
 Aș fi luat-o toată cu mine.
 Să zice că-ungînd cu dînsa picioare,
 Ca și de iepure să fac ușoare.

907 Că-s solomonariu toți apoi mi-ar zice
 Și mi-ar plăti, temîndu-să de mine,
 Ca hotarale lor să nu le strice
 Grindina, și toți mi-ar zice „jupîne!...”
 Pîn el blatără late și rătunde,
 Beșcherec era-întu gînduri afunde,

913 Căci mai întii cu zîna cea frumoasă,
 Apoi cu Crăciun dîndu-și în cuvinte,
 De cel balaur cu tot îș uitasă;
 Ș'acum aceasta șede lui în minte;
 Pentru ce nu l-au gonit mai departe
 Și nu i-au adus de săvîrșit moarte./

919 Pentr'acea cătră slugă cu răstire
 întorcîndu-să grăi: „Vezi, tu[^].dară!..
 Ce mi-au făcut a ta-îndărătnicire?
 Că eu mă-întorceam la balaur iară,
 De nu mă sminteai cu a ta jevreală,
 Prin care-apoi eu îmi uitai de bală".

925 De-acolea pricea iară să-începusă
 Și era să să strămute-în gilceavă,
 Că bunul Crăciun aminte-ș' adusă
 De zîna și-în ce chip fără de-ispravă
 I-au zîs stăpînul cumcă-l poate vinde,
 Ce el nu putea cu mintea cuprinde.

931 Destul că treaba iar' foarte-încîlcită
 între stăpînul și slugă rămasă:
 Cela zicea că iobagiu-i o vită,
 Cesta-încă nu vrea mai rău să să lasă
 Și zicea celuia în bar[b]ă, că, dacă
 Nemeșul e bou, nici iobagiu-i vacă./

937 După mai multă vorbire năsprită
 (Căci lui Beșcherec de nou îi sărisă
 Nemeșul în cap), Crăciun să-întărită
 Și el, nice mai stă cu gura-închisă,
 Ci răs'punde-ales și fără minie:
 „Eu stiu că sînt om s'asemene ție.

943 Spune-m dară cu ce felu de dreptate
 (Deacă au vinit lucru păn' întratită!)
 S-au pus nemeșii la iobagi în spate,
 Socotindu-i mai răi decît pe-o vită?
 Au nu-s iobagii oameni ca și voi?
 Pentru ce dară-îi vindeți ca pre boi?"

949 „Tu vorbești acuma tocma boiește,
 Crăciune. Să știi dară că strămoșii
 Noștri (așa cartea ne mărturisește)
 Au supus pe-a voști, în Cîmpii Roșii;
 De atuncea-încoace-a voastră sămînție
 Au căzut supt a noastră iobăgie"./

955 „Ei bine! spune-m dar' (că-a fi la carte
 Ș'aceaia, cine-întii au fost de vină
 Crăciun întrebă), pentru-atîta moarte?"
 Iară Beșcherec socotind puțină
 Vreme:„Strămoșii voști!.. răspunsă
 Cu mintea lor cea slabă și neajunsă,

961 Căci că pribegind cu sabia-în mîna
 Strămoșii noștri și cu traista-în spate,
 îș căuta sălaş și loc de hodină,
 Năvălind arrhați pe țările toate,
 Pană ce-au ajuns și-într-aiastă țară
 Și, cum o văzură, o și-îndrăgoșară./

967 Dar', mai-mari voșt' cu minte nebună
 Lor cu puterea-împrotivă statură,
 Nici de voie-au vrut ca să să supună.
 Pentru-asta, după ce biruiți fură,
 Toți care-au scăpat (cum la carte scrie)
 De moarte-atunci s-au pus la iobăgie".

973 „Dar', bine pe-acei (Crăciun iar' răspunsă),
 însă copii lor ce-au fost de vină,
 De și pe dînșii pedepsire-ajunsă.
 Eu nu văd nice-o direaptă pricină,
 Că cine-au văzut ș'auzit odată
 Ca să spînzure pe fiiu pentru tată?/

979 Rogu-te, drăguț, ian' spune-mi, stăpîne,
 Cum ț-ar fi pe lângă inimă să-ți zică
 Cineva : «Dară, știi tu, măi jupîne,
 Că moșul tău au tras pe-al meu de piică?
 Pentru-aceasta eu acuma pe tine
 Te-oi flocăi precum să cuvine! ».

985 Ș'acesta zicînd el să te cam bată
 Binișor... Oare facere-âr cu cale?"
 Iștoc nu putu să-i răspunză-îndată
 Și drept, ci zisă: „Estea tot de-a tale,
 Crăciune, proaste, vorbe neînvățate,
 Alta-i pe-un om ș'alta-i pe-un neam a bate./

991 Alta-î de care spui tu, ș'alta>-i< este
 Iobăgia ce pe nepoți rămîne
 De la strămoși; iar', tu nimic de-aceste
 Nu înțalegi, tocma să-ți spui pană mîne,
 Dar', de ai precepe carte și scrisoare,
 Ț'ar părea chiar ca lumina de soare".

997 Cu toate aceste, nu-i încăpea-în minte
 Bunului frătuț, cum poate să fie
 Ca, pentru vina de cătră-un părinte,
 Să să pedepsască a lui seminție,
 Deci mîhnit:„Dracu vă mai știe (zise)!"
 Cîte mai sînt la cartea voastră scrise!//

1003 De-aș fi scris-o eu, atuncea știu bine
 Că-întralt chip era și, măcar să ție
 Toți înțaleptii din lume cu tine,
 Chiar curat ei nu vor arăta mie
 Că nemeșu-i mai bun și cu dreptate
 Mîna pe iobagi la lucru și-i bate.

1009 Pentru ce dar' bou pe bou nu supune,
 Nice cal pe cal sie iobagiu face,
 Măcar sînt de-un soi? Cum dară, stăpîne,,
 Ce nu fac însăș' proaste dobitoace,
 Noi oamenii să facem, ce de-o samă
 Sîntem, născuți dintrun tată ș-o mamă?

1015 Să știu că pe)-a(-aierile-în lume iese
 Nemeșul și pe-aieri moșicul prost,
 Sau doară că pe-a voastre jupînese,
 îngerii îngreacă și vă nasc pe rost,
 Atunci aș crede cele ce-mi zici toate
 Și bucuros te-am purta și pe spate./

1021 Dară eu ți-oi spune ș'o altă poveste
 Care-am auzit din bătrîni: că-odată
 Venind pe furiș în țările-aceste
 Ungurii, pămînt luară și-îndată
 Puindu-l supt tălpi, apoi să jurară
 Că pe-a lor pămînt stau și-într-a lor țară.

1027 Așa jurîndu-să cu viclenie,
 Au luat țara și pe-împăratul nostru
 L-au scos în urmă din împărăție;
 Și de-atunci au început craiul vostru
 A stăpîni și pe romîni a pune
 La iobăgie, cum povestea spune".

1033 Nemeșul, măcar că-avea de-a mai spune
 Lui Crăciun ș'alte, dară de-astă dată
 Nu să-încumetea-împrotivă-a să pune,
 Că vedea mîntea celui ațîtată
 Și socoti ca mai bine de-aceia
 Să curmeze cu dînsul toată pricea./

- 1039 Deci zisă: „Crăciune, de acu-înainte
Nu vei fi iobagiu, ci fecior de curte;
Și, de te-i purta bine și cu minte.
Ț'oi da mintie și cu haine scurte
Și te-oi chieama tot deuna «fărtate»,
Fiind și tu nemeș de jumătate”.

- 1045 Sluga mulțămind, pecum să cuvine,
Mîncînd și mai bind o dată rachie,
După ce caii să păscură bine,
Iară să luare în călătorie,
Cu gîndul pe-Anghelină să găsească,
Măcar de-ar fi și-în Țara Tătărăscă./

- 1051 Lui bun Beșcherec toată-închipuire,
Așa cu-Anghelina să înfocasă,
Cît nu gîndea numa de mănăstire.
Deci, sosînd într-o vale pre frumoasă
Și zărind o casă cu nește-odăi, iată,
Dă s'între, dar' poarta-i încuiată.

- 1057 A bate începe ș'a striga: „Deschide!..
Deschideți!.. De nu, vai de circa voastă!
Curve cernite! și sfîntoase aspide!..
Eu pe toate v-oi spînzura de coastă,
Dacă nu-mi veți da pe dragă-Anghelină”,
întracea-i deschide o babă bătrînă.

- 1063 El lăsînd caii lui Crăciun în pază,
Intră-în curte și strigă cu răsteală:
„Unde-i Anghelina? Unde-i a mea rază?”
Baba, de frică și de-îngăimăceală,
Mai nu leșina, ciudata figură
Văzînd și cu tot străină-armătură./

- 1069 Iară Beșcherec turburat o prinde
De piept: „Acu-ți stîng lumina!..
Spune-îndată!.. „Dar', ceia să întinde
Pe pămînt ca ș'o broască: „Mărină!
Marină!” strigînd. Zarvă și gîlceavă
Să scornește și lucru fără-ispravă,

- 1075 Că din toate părți cîinii alergară,
Ș'o nevastă apoi tinără, frumoasă,
Cîinii toți de Beșcherec s'apucă, iară
Nevasta de sine acuma-ș uitasă
Și nu știea ce, degrabă, să facă
Ca s-apere pe soacră-sa săracă.

- 1081 Dar' cela lăsînd baba-acum nu caută
Numa cum de cîini să să mîntuiască.
Bătrîna-întracea pe noru-sa spăimîntată
Luînd fugă de sila nemeșască.
Atunci și Crăciun tocma-în vreme bună
Sosește ș'află stăpînu-în țărînă/

- 1087 Și pe lîngă el zece cîini de țară
Care, dacă pe Crăciun cu măciucă
Văzură-alergînd, toți să-împrăștiară.
„Ah, Crăciune!”-strigă ș'arată buca
Toată încolțată și plină de sînge
Stăpînul sărac, și mai că nu plînge.

- 1093 Sluga-1 rădică și-1 duce de mină
Până-în drum la cai, unde rane-i spa
Cu vinars și le leagă.-„Ah, Anghelina,
Țe văzui o dată! Ah, spurcată bală!
(Strigă nemeșul) cum mi-o răpiși iară!..
Dar', așa nu'vei scăpa de-altă oară.

- 1099 Pagubă că nu erai tu cu mine,
 Crăciune, căci cum de samă-am băgat,
 Zmeii necurați au frică de tine,
 Poate pentru că ești fecior curat l
 Că, cum te-arătași, îndată fugiră."
 Crăciun caută la dînsul și să miră./

S9

- 1105 Și, măcar că-i spune, cu dovezi arată,
 Că-altă n'au fost făr' nește cîni de stîină
 Și doao femei, dară el nu caută,
 Ci să joară că văzu pe-Anghelină!..
 „Ce-mi spui tu, —zisă—Crăciune, de-acele!
 Eu știu ce grăiesc, ascultă ș'a mele:

- 1111 Cît zării departe, astă curțe-îndată
 M' păru mănăstirea de care zîna
 Ne spusă, dară-aflînd poarta-încuiată,
 Cît eu m-atinsăi de dînsa **cu** mîna,
 Răsună toată curtea ș'o zmeioaie
 îmi stete-înainte cu zmei o droaie.

- 1117 O luai de piept ș'o îngrozii cu moarte,
 Ca să-mi arete pe-Anghelina dragă;
 Dar', iacă zmeuașii de toată parte
 Năpădînd m-ăpică unul de nădragă,
 Altul de cizme; eu țîind pe dracă,
 Nici să-mi scot putui sabia din teacă./

90

- 1123 întracea frumoasa Anghelină-aude
 Glasul meu și degrabă ese-afară,
 Și doar' vrea scăpa din minile crude,
 De-apucam să-mi scot lucea săbioară,
 Dară tocma cînd o trăgeam **cu** sîla,
 Zmeoaia îmi dusă cu sine copila.

- 1129 Atunci răpezit eu alerg nainte,
 Vrînd să mîntuiesc copila iubită,
 Dar' împedecat de nește sărmințe,
 Cad pe pîntece. Atunci să-întărită
 Zmeii și cu toți de nune s'acață,
 Și, de nu soseai, îmi curma viață".

- 1135 Aceasta-auzînd Crăciun, măcarcă văzusă
 Pe lîngă dînsul de cîni o grămadă
 Și muieri fugînd, totuș el prepusă
 Că doară-i așa, precum cu dovadă
 Stăpînul său îi arată și-i spune,
 Care-îi zicea: „Zieu! crede-mă, Crăciune!".../

90"

- 1141 Beșcherec dacă să sîmți mai bine,
 Era la curte să să-întoarcă iară>
 Să iscodească prin odăi vecine,
 Doară ș'ar găsi draga soțioară,
 Dar' Crăciun viclean vrînd ca să-l desmînte,
 Așa zicîndu-i, alta-i băgă-în minte:

- 1147 „Cine știe-acum unde-i Anghelina!
 Au gîndești tu că zmeoaia vicleană
 Aproape-o lăsă ție pe-îndemîină?
 Doară-acuma ia-în formă de cocoană,
 Cine știe unde-în Țara Romînească,
 Va fi-într'un costeiu sau curte domnească...

- 1153 Să mergem dară cu cît mai degrabă,
 Că doară vom da de dînsa pe cale,
 Că-aici, pecum văd, îi nedejdeă slabă.
 Acum și caii pogorînd la vale,
 Mai lesne or merge, totuș mie-mi pare
 Că doar încă astăzi i-om da de cărare./

Că (de nu mă-înșel) zîna-încă ne zisă
 Că-întro mănăstire, de-aci nu departe,
 Este Anghelina ta-în chilie-închisă!..."
 „Bine zici!(Iștoc grăi) și eu foarte
 Mă mir cum iară-au ajuns ea pe mîna
 Zmeilor, sau doară ne minți zîna!..."

Amîndoi de-aci iar' încălecară,
 Luînd drumul cel ce le sta-înainte
 Și pogorea-în gios, dintre munți la țară;
 Beșcherec tot cu Anghelina-în minte,
 Dar' Crăciun gîndea cum pentru-o mocană
 Stăpînul său ia pe toți zmei în goană.

După multe-apoi nevoi suferite,
 După multe truzi, multă supărare,
 Ba și după mari vitejii slăvite,
 Beșcherec mergînd tot pe-acea cărare
 Cu scutariul său în urmă,-ajunsese
 La cîrcima cea cu doao jupînese./

Care mai ales pentru călătoare
 Fețe cea cîrcimă luasă-în arîndă.
 A avea de băut, avea de mîncare,
 A avea ș'altă cea ele, pe dobîndă;
 Destul că era suflete creștine
 Și mai mult tinere decît bătrîne.

Aici Beșcherec descălecă-îndată
 Și-obosit fiind de calea delungă,
 își petrece bind cea zio toată,
 Mai virtos că nu-i lipsea bani în pungă;
 Iar Crăciun vesel acuma-ș' uitasă
 De Sîmziană, de mamă; de casă.

1189 Iară Beșcherec după ce mîncasă
 Și beusă vin, precum să cuvine,
 Cu pipa în gură ședea după masă,
 Pe Hriza-ascultînd, ce cu cîntări line,
 Cînd de jele, cînd și mai de șagă,
 Veselea pe toți, citu-i zioa-întreagă./

1195 Cîntă-le de dor și de frunză verde,
 De lelița și tot cîntări voioase;
 Dară Beșcherec în gînduri să pierde.
 Crăciun dînd în chief cu cele frumoase
 Găzdoi, ce cîntă Hriza-abea precepe;
 în urmă vinul cîntă ș'așa-începe:

1201 „Vinule dulciu, tu roadă de raiu,
 De la Dumnezeu dată pe pămînt.
 A toate roduri de pe lume craiu!...
 Laude ți-oi cînta, cum pururea cînt,
 Numa de beut cîndu-mi vine dor,
 Tu să mi te-îmbii cu plinul urciur.

1207 Tu ești cel mir sînt, dintru toate-ales,
 Ce viață dai și mîngăi pre toți!...
 Fie fericit care te-au cules!...
 A lui Dionis veniți, o preoți,
 Să-închinăm, să bem cu paharul plin:
 Să trăiască toți cei care beau vin!//

1213 La toate nevoi tu ne-ajută și dai
 Putere la slabi, bolnavilor leac,
 Hrană"la bătrini; iar' cînd în cap sai,
 Voie bună faci și celui sărac.
 Alb, roșiu ș'ori cum de-ai fi tu-în obraz,
 La toți ce te beau, purure faci haz.

1219 Care te-au beut, de-ar fi cît de trist,
Prinde voie bună ș'uită de năcaz;
Fiece năuc pare-un trismeghist,
Fiece mișel să ține-un viteaz.
Să bem, să-închinăm cu paharul plin:
Să trăiască toți cei care beau vin.

1225 Veniți, fraților, la cerescul must,
Să ne bucurăm bindu-1 ș'închinînd:
De sete-un pahar, altul pentru gust,
A trea de chief, a patra cîntînd,
A cincea de saț, că-a șasa-i prisos,
De-a șapte-încolo n-aduce folos".

1231 Cînd Hriza firși, toți în rînd statură
Cu paharul plin și toți de-împrumut
Inchinîndu-și a cîntare-începură,
Din toate-altele stihul mai plăcut:
„Să închinăm, să bem cu paharul plin,
Să trăiască toți cei care beau vin!"

1237 Nemeșul care până-aci tăcuse,
La Hriza căutînd zisă cu binețe:
„Cîntăreți ales, iubitoriu de muse,
Ce ne veselești cu stihuri istețe,
Cînte-ne (de-o ști) pățirea jeloasă
A lui Arghin ș-a Ilenii frumoasă".

1243 Iară Hriza, cel cîntăreț maestru,
Ce prin ospete, la vesele mese,
Cînd arma naltă-a lui Marte buiestru
Cu stihuri cînta mărute ș'alese,
Cînd a fiiului Vinerii frumoase
Patime, în viersuri line, mîngăioasă, /

1249 încordînd puțin pe cetera strune,
Așa-începu el pățirea duioasă:
„Cine, precum să cuvine, va spune
Patimile voastre, o! părechie-aleasă,
Mare a Ilenii libov cătră tine
Și lung dorul tău pentru dînsa,-Arghine ?

1255 O, musă !-în Parnas care cite-o dată,
în haină-albă și chivită cu lastră,
Ad'umbră supt cea culme gemănată
Cînti lui Amor în ceteră măiastră,
A duor inimi simțiri libovite,
Dulci năcazuri și patimi suferite, /

1261 Lasă puținei desistri umbroase
Și pogoară-înceace, aducînd aminte
Dorul Ilenii, domniții frumoase,
Ș'a lui bun Arghin dragoste fierbinte,
Căci mult amîndoi dor ș'amar pățiră,
Pană cînd tîrziu iară să tîlniră.

1267 Tinăru Arghin, după ce străină
Multă țară-îmbla, multe-crașe, sate,
în urmă văzînd că-în zădar suspină
Și-întreabă-în zădar de Neagră Cetate,
Că nime știea, cu mic și cu mare,
Să-i spuie sau să-l ducă la cărare,

1273 Obosit într'o vale-adîncă-ajinsă.
De dor, de năcaz, mintea turburată,
De jele, de-amar, inima pătrunsă,
De pe murg ușor să pogoară-îndată;
Scoțindu-ș apoi sabia-agerită,
Se găta s'o-împlnte-în inima pîrlită. /

1279 Ochii lăcrămoși rădicînd la stele
 Cu suspin adine, așa graiu deschisă:
 Tu, țintă a toate dorințelor mele,
 Ileana iubită, ah! să ști tu (zisă)
 Că-Arghinul tău e la pragul de moarte,
 Cum te-ar întrista jelnica lui soarte!..

1285 Dar' poate că tu niciodinioară,
 De-a mele tîmplări triste și cumplite,
 Niciodată nu vei auzi doară.
 încai stîncele voiu nensuflețite
 Să mă-asculte și marture să-mi fie,
 Că fui credincios pă<n> la moarte ție.

1291 Multe țări îmblai, dragă, pentru tine,
 Dar', acuma-m văd cărarea curmată,
 La locuri sosind puste și străine,
 Nedejdea-mi peri de-<a> te-afla vr' odată,
 Dar nice a întoarce fără tine-acasă,
 Libovul aprins și-inima mă lasă.

1297 Deci rămîni în veci, dragă, sănătoasă
 Și deacă vei ști de mine-odinioară,
 De firșitul mieu, de moartea jeloasă,
 O fierbinte-încai varsă-mi lăcrămioară
 Și zi: 4 Lin oasă-ți păuseze,-Arghine,
 Care capul ți-ai răpus pentru mine! ».

1303 Aceste zîcînd era să-și afunde,
 în pieptul gingaș, sabia cumplită,
 Cînd glas cunoscut urechea-i pătrunde:
 «Arghine, ce faci?» ș'întracea clipită,
 Iacă fierrul crud îi căzu din mînă,
 Iar el să trezi-în brațul tău, Ermină.

1309 Ermina, cea lui de mic priitoare
 Și din toate mai priitoare zîină,
 Ce pe el crescu și-i fu-învățătoare
 Și-l deprinsă la toată faptă bună,
 Grija lui ș'acum poartă nevăzută,
 Ș'în ceasul cumplit sare și-i ajută./

1315 Cît glasul sună voinic echii-întoarce,
 Lumine-i fiind mai întunecate,
 Slobozind abea din buzele d'arse
 Un dulce suspin... vorbe-înjumătate:
 «Ah!... ce văd!... tu-mi ești, o, Ermină bună?»
 «Eu, Arghine, eu! (zisă ia împreună).

1321 Venii să te-abat de la prag de moarte.
 Ah! cine ți-au dat gînduri așa slute?
 Ce rău întratît putu să te-întarte?
 Cum de ți-ai uitat de nalta vîrtute
 Spre care de mic eu-ți fui povață,
 Și vruș' a-ți curma dorita viață?

1327 Nu știi tu că nu-i vrednic de dulceță
 Care-amar n'au tras? După zi norată,
 După vînt cu ploi, negură cu ceață,
 Soare mai frumos strălucind s'arată!...
 Lucru-i ticălos* de-inime giosite,
 Gînduri a purta deznădăjduite./

1333 Deci, sus, Arghine, căci încă te-așteaptă
 Multe supărări și multă-ostăneală;
 Dar', cu vîrtutea și mintea-întăleaptă,
 Toate-i birui; s'ai numa-îndrăzneală,
 Că norocul bun nu-i în pat cu pene,
 Nice să-însoteste cu trîndâva lene!

1339 Iar' cînd far fi greu, doar' la vr'o tîmplare,
 Adu-ți aminte de mine ș'a mele
 Bune-învățături; fii cu cutezare,
 Nici locul să dai la gînduri mișele
 Și fi-încredintat că-i scăpa de toate,
 în urmă ajungînd la Neagra Cetate».

1345 Ermina de-aci mearsă nevăzută
 Lăsînd pe voinic în uimire-adîncă,
 Cu ochii-în pămînt și cu gura mută.
 Și doară mai mult ar fi stătut încă,
 De nu vrea zări, stîndu-i înainte,
 Pre scutariul său lăcrămînd fierbinte.../

1351 Atunci tinărul, ca din somn adînc,
 Să trezi și far' a zice-un cuvînt,
 Sabia-întecă și sări-în oblînc;
 Iar murgul ușor îl duce ca vînt,
 îl duce de nou pe dealuri, pe văi,
 Pe locuri pustii, făr sate și căi".

1357 Bunul cîntăreț era să mai cînte,
 Dar', aici îi fu cîntarea curmată
 Și-i rămasără stihuri și cuvinte
 în gură, că-atunci fără veste, iată
 Un armat intrînd, stete lor în față,
 Cu privire-în giur căutînd defăimeață.

1363 Bine Solomon au zis înțeleptul,
 Că lumea noastră de nebuni îi plină,
 Căci puțini foarte, de cătră strîmb dreptul
 Sau de neadevăr, adevăr desbină ;
 Puțini foarte sînt ce cu minte trează
 Pot vedea curat a soarelui rază.

1369 Vezi cum aleargă toți după năluce,
 Cum gonesc mai toți umbre, fugătoare!
 îndemnul pe toți a poftelor duce.
 Fieșcare-un feliu de nebunie-are,
 Care intratîta capul îi amete,
 Cît nu vede nici pană la părete,

1375 După ce o dată mintea să răpește
 Ori de ce feliu de poftă desfrînată,
 Atuncea ia-în cap nu mai stăpînește,
 Ci numa este-a poftelor argată ;
 Ș'ori că la toate ia doarme și tace,
 Ori ce-i poruncesc patimile face./

1381 Deacă vom privi la faptele toate
 Și-ori ce-în lume prin oameni să lucrează,
 Pre puține sînt așa lămurate,
 Purcezînd curat cum purcede-o rază
 Din soare, să nu fie schimosite,
 Sau cu nescare nebunii spoite.

1387 Toată osăbirea (precum mi să pare)
Este-întru mai mult ș'întru mai puțin.
Cesta s-au lovit cu leuca mai tare
Și beu-întradins cu paharul plin;
Dară celalalt numai s-au atins
Și doar n'au beut cu totul adins.

6

1393 Pentru-acea să nu vă mirați de mine
Că tot cu nebuni mi-am făcut ș'am treabă:
Că voao prebine a ști să cuvine,
Că-înțeleptii nu să-află-așa degrabă,
Tocma de i-ai și căuta cu lumina,
Cum Dioghen au făcut în Atina./

103

7

1399 Deci, care și cum îmi vine-înainte
Și merge firul istoriei mele,
Fie puțin sau cu tot fără minte,
Aibă-adînțe sau slabe socotele,
Pe-acela eu trag și duc la priveală,
Cum a poveștii cere-alcătuială.

8

1405 Deci voind a ști cine fu cel care
întră-în cîrcima cu doao jupînese,
Căutînd la toți cu multă defăimare,
Trebue a spune ș'a lui fapte-alese
Care-au fost întii scrise-arnăuțește,
Precum izvodul mieu mărturisește.

9

1411 Calos să chiea, de care mainte
Pomenii, care acum Caloieni
Să numește ș'arhonda Prindevinte;
însă chir Calos îi zicea muntenii
Mai demult, cînd încă așa viteaz mare
Nu era,-în ce chip, acum a fi-i pare./

103^v

10

1417 Calos de copil mititel fusese
Vinzătoriu în tîrg de turte> covrige,
De plăcinte moi, iară mai adese
De pescuți murați și de cătărige.
Cu cest feliu apoi de negostorie
îș' făcusă-acum bani buni, lei o mie.

11

1423 Mutîndu-și apoi lăcașul său mearsă
Din Stambul, locul a nașterii sale,
Dunărea pe unde ape-în mare-ș' varsă.
Luă pe credit la Galaț, băcale:
Roșcove, piperiu, alămii, smochine,
Stafide,-unt de lemn, ciubucuri, măslina,

12

1429 Și la București cu marfa să dusă,
Făcîndu-să neguțătoriu de frunte.
De-acî chir Calos că să chiamă spusă.
Nu v-oi spune-aici toate-a lui mărunte
Fapte, ci numa cele mai slăvite,
Care-s vrednice de-a fi pomenite./

104

13

1435 Era negricios ș'uscățiv în față,
Cu păr creț ș'ochi mari, eșiți într'afară,
Nalt la stat și cu privire-îndrăzneată,
Vărsăcios, nas cîrn și cu barbă rară,
Măreț, lăduros de multe cuvinte,
Dar zbrevuiat cum trebue la minte.

14

1441 împodobit el cu ceste firești
Bunătăți, ajunsă în vreme puțină,
Neguțătoriu de frunte-în București,
Pentru că coconita Rusălină,
Neputîndu-ș' mai răbda văduvia
îi dede mîna cu toată moșia.

319

1447 Nice te mira, căci nu e pe lume,
 Neam mai preslăvit ca neamul grecesc;
 Că, de-ai avea tu de grec singur nume
 Și, pe lîngă-acea, năravul turcesc,
 Apoi, de-ai fi și cel mai lăpădat,
 Fi-vei despre toți cinstit și căutat,/
 104

1453 Dar' mai vîrtos în București și-în Iaș,
 în Moldova și-în Țara Romanească
 Adecă-însă eu doară spune-ț-aș
 Și mai multe, de-ar fi să mă cetească
 Cineva, dar știu cumcă românește,
 Acolo nime bucuros cetește.

1459 Mai bine vor ei pe limba grecească
 Sau pe-elinică, care n'o înțăleg,
 Cu zilele-întregi să *sa-aglindisască*,
 Decît a grăi românește-întreg.
 Ba l'e rușine-a să zice romîni
 Ș'în patria sa, ei să fac streini.

1465 Pentru-acea mă-întorc iar la chir Calos
 Care,-uitînd că-odată au fost covrigariu,
 Acum dovedea tare și vîrtos
 Că de nevoie numa prăvătariu
 Au căutat să fie;-însă, de neamul său,
 E de la-împăratul Ioan Calau./

1471 Pentr-aceasta fu socotit boeriu,
 Fiindcă-arăta cu multe scrisori,
 Că strămoșul său au fost vistieriu
 La Paleologi și că din surori
 De împărați naltă să trage-a lui viță.
 Putea logodi și pe o domniță.

1477 Deci nu suferi mai mult să să chieme
 Chir Calos, fără-arhonda Caloieni:
 Însă-aceasta nu ținu multă vreme,
 Pentru că bagiocoritori muntenii
 În multe chipuri numele-i mutară,
 Făcîndu-1 de tot si la toti de-ocară.

1483 Unii Cîrcalos, alții Cîr Calau,
 Cești Căliieni, ceia Căiuneni,
 Cum vrea-1 poriclea, după gîndul său;
 Iară-îndeobște-arhonda Calăuieni
 Îl chiema, chiar pe limba romanească,
 Cei ce nuvoiea să-1 bagiocorească./

1489 Însă, nu știu cum, totdeuna pare
 Că mintea bună fu cu sărăcia
 Pretenă, iară tîmpa dezmiardare
 Cu bogătatea și cu buiecia;
 Așa fu și cu chir Calos odată,
 Din istoria lui precum s'arată,

1495 Care vestitul polcovnic Ilie
 Află într'o bute de vin înfundată
 Ș'îndată-o prefece de pe-arnăuție
 Românește, și-în stihuri așezată
 Să zice că la tot stihul deplin
 El bea cîte trei păhară de vin.

1501 Pîn Calăuieni era mai sărac
 Și pîn' să chiema numa chir Calos,
 De blind îl puteai să-1 bagi întrun sac;
 Iar', deacă ajunsă boieriu și bănos,
 Părea că nu-încăpe în orașul tot:
 Ca ș'un craiu mergea, ba ca ș-un despot.J

- 1507 Călăre ș'armat să preîmbra turcește,
Iar' după dînsul mergea doisprăzece.
Inima gîndea că pe-atîta-i crește,
Cînd în acest chip el să putea-întrece
în călărit, pe su nește ferești,
Care-îi era mai dragi în București.

- 1513 Fîndcă-1 știea toți de zbrevuiat,
Cei alalți cu dîns multă-ș' făcea șagă,
Fălindu-1 în ochi cum ar fi-întrarmat
Și cum că în Țara Muntenească toată
Altu-asemene lui n'ar fi voinic
Care să n-aibă teamă de nimic.

- 1519 Domnița Smaranda atuncia din toate
Cocoane era mai rară frumsață;
Mulți după dînsa începuse-a să bate
Și feciori de domn o cerea de soață.
Ia zicea că-au fost frumsațele-odată
Celui mai viteaz, cea mai mare plată./

- 1525 „Inima-mi voi da celuia și mîna
(Zicea) și-i voi fi vrednică soție,
Care năvălind în oastea păgînă,
Cea mai mare va face vitejie;
Iară acea faptă mare, voinicească,
însuș' Vlad-Vodă-are s'o hotărască”.

- 1531 Cîrcalosul nost pe-aceasta-îndrăgisă,
Măcar că n'o văzusă niceodată,
Ci numa vestea și nume-i auzisa,
Car fi frumoasă și neasămănată
Deci, acuma de toate-alte nu-i pasă,
Fără cum ar face-o Călăuieneasă.

„Vița... (socotea cîteodată-în sine)
Arăt cu martori și vechie scrisoare,
Că sînge domnesc îmi curge prin vine!..
Vîrsta... cincizăci de-ani, nu e lucru mare,
Toate cocoanele zic depreună,
Că de iubit e vîrsta cea mai bună”./

însă iubita cea lui domnișoară,
De-a să vedea nu era cu puțință.
Bun Cîrcalos cu pîrlită-inimioară,
De jele, bănat și mare dorință,
Pe-uliță-alerga încolo ș'incoace;
în urmă singur nu știea ce face.

- 1549 Dar' tinerii vrînd ca să-ș facă-o șagă,
Povestea-în oraș, dînd și lui de știre,
Cumcă domnița Smarandă lui dragă
S-au băgat acum întro mănăstire,
Văzînd că nime din tineri să-îmbie
De a face pentru dînsa vitejie.

- H 5 5 Ca de-aceste ei povestea-între sine,
Cînd să tîmpla și Cîrcalos de față,
Zîcînd: „Pagubă! și multă rușine
De-a noștrii coconi cu-inimă de ghiată!
Acum ar putea ei ca să să-arete
Cum că n'au frică, nici mîni de burete”./

Cîrcalos uimit ascultă de-aceste
Și tace înnontru-, dar' inima-i coace
Fapte slăvite, vrednice de veste.
Așa cugetînd, încolo ș'incoace
îmbla, să primbla, stă și socotește,
Sede, să scoală și iară pășește.

- 1567 Și s'ar fi gândit toată zioa doară,
De nu-i sărea-în cap că treaba zăbavă
Nu suferă și mai târziu zădară
Poate că i-ar fi toată-a lui ispravă.
Deci armașului poruncește-îndată:
„Înșală-m calul și de drum te gată”.

- 1573 Iar' din slujitori luă lingă sine
Pre un Trandafir țințariul, de care
Adevărat a spune să cuvine
Că era mîndru fără' asămănare
Și dintru toți cel mai viteaz din gură,
În sine fricos fără de măsură./

- 1579 Pre acest armaș încă-întrăcea sară
Luă ș'înarmat, precum să cuvine,
Și eșind pe-ascuns din oraș afară,
Asupra purceasă oștilor păgîne,
Cugetînd cîte-odată cu suspire
La domnita sa și la mănăstire.

- 1585 Mulți să vor mira de-astă hotărîre
A lui Cîrcalos așa minunată;
Dar orășenii bine-i știea fire
Lăuduroasă, de tot fluturată,
Și vrînd s'o facă-încă și mai neună,
Pururea birfind cînta pe-a lui strună.

- 1591 Știind că-i era patima cea-întie,
Măcarce feliu de mărire deșartă,
Mai virtos de arme și de voinicie;
Ca și beșica ce pe unde-i spartă
Pe-acolo răsufală, aceste el toate
În sine credea că-s adevărate./

- 1597 Zicea și că în toată țara nu este
Un voinic ca ș'arhonda Caloieni,
Și mai multe-asemene ca de-aceste
Îi poftorea boierii ș'orășeni;
Ba-i zicea c'ar fi la chip și purtare
Cum au scris Omer de-Ahileu cel mare.

- 1603 Nu cetisă el de-Ahileu nimica,
Numa cît auzisă că au fost odată
Un grec care pe toți lua de piică
Cei ce cu dîns îndrăzneia să să bată
Și care făcea războiul adese
Pentru domnițe sau împărătese.

- 1609 Ș'aceasta-i plăcea că și el chief mare
Avea de-a să bate măcar cu cine,
Credințat fiind cumcă și el are
De bună samă-aceaiaș' vilfă-în sine*
Ce-avusă-Ahileu cel mare-odinioară>
Cînd ei să bătea pentru v'o fecioară./

- 1615 Așa Cîrcalos la războiul purceasă
Și mergînd într'o zi și jumătate
Cu Trandafir, cea slugă credincioasă,
În urmă văzînd o cîrcimă s'abate,,
Caii obosiți vrînd săș mai întrame;•
Apoi avea și puținei foame.

- 1621 Cîrcalos atunci întră fără veste
În casă și stă, căutînd sumeștește;
Iară Beșcherec, plin de cea poveste,
Degrabă sârînd: „Dar cine-îndrăznește
(Strigă) la mine-așa să caute-aice
Și veselia noastră să ne strice?”

1627 Și pusă mina pe cea ruginoasă,
 Măcarcă greu o smulgea câteodată.
 Dar' acum prin un noroc, lesne-o trasă,
 Fiindu-i firea foarte-întăritată...
 Și vrea despica doar' pe Cîrcalos
 în.doao, cît fu de lung și de gros, /

1633 Deacă n'ar fi fost greul mai cuminte
 Și din vreme nu da pe ușă-afară,
 Oblicind și că de pe-îmbrăcăminte
 S'arme ciudate, cu nemeșu-în poară
 Și cu mai mulți el nu să poate pune.
 Pentru-aceasta că fugi nu-i minune.

1639 Dară nemeșul cu mintea-înfocată,
 Uitîndu-și acum și de jupînese
 Și de a lui Hriza cîntare ciudată,
 Răpezit și el după cela iese,
 Dar' greul sprinten acuma călare
 Fiind luasă fuga pe cărare.

1645 Nice nemeșu vremea sa tămîndă,
 Ci lui Ducipal iacă sare-în spate,
 Așaș Creciun pe Surana flămîndă,
 ... Amîndoi gonind acum pe-alergate,
 (Cum lui Beșcherec părea) după zmeu
 Ce fugea, ca și de cruce hei rău. /

1651 însă-a zmeului cal era mai bun
 ... Și..pe Ducipal departe lăsasă;
 Dafa și mai departe pe Crăciun,
 < Căci abea-i pășea iapa suspinoasă.
 " Vesel de vin, sătul de bucate,
 Avea si el chief cu zmeu a să bate.

1657 însă Beșcherec tot de zmeu să ține
 Păn' putu și cu vederea l-ajunsă;
 Dar' altă belea, iacă, pe dîns vine,
 Căci un glas de jele urechea-i pătrunse,
 Un vaiet de muiere sau copilă
 Care strigă după ajutoriu și milă.

1663 întorcînd ochii, văzu cu degrabă
 Pe-un arap vrăjmaș alergînd călare,
 Pe lîngă sine trăgîndu-și o roabă,
 Pe care-o bătea să-alerge mai tare.
 Beșcherec avînd zmei purure-în cap,
 Socoti c'ar fi zmeu ș'acel arap. /

1669 Deacă-apoi privi la femee-în față,
 Să jură în sine cumcă-i Anghelina,
 Deci îdată supt mima-îndrăzneată
 Să-înfierbîntă cu rînză-amară splina;
 Ș'îndreptîndu-ș' sulița vitejeste,
 Drept cătră dînsul calu-ș' întetește.

1675 Socotind cumcă fără de sminteală,
 Acela-i zmeul cel rău și năpraznic,
 Care făcusă pe dînsul năvală,
 De parte striga cu glasul pre groaznic:
 „Stai, bală de zmeu, nice-ți fie groază,
 Eu-s Beșcherec cel din Uramhază!

1681 Multă vreme eu îmblai după tine,
 Acuma voi să-ți plătesc pentru toate"
 Arapul de-aci pricepu pre bine
 Cumcă-ar trebui cu doi a să bate.:/
 Pentru-acea lăsînd roaba-în slobozie, !
 Dete sănătos fuga pe cîmpie. /

1747 Acum de departe ca prin o ceață,
 Vede-un călăreț că vine-întrădins,
 Drept pe el ș-avînd o femeie-în braț.
 Sosind apoi mai aproape la dîns,
 Cunoaște de pe făptură și haină
 Pe drăgusa sa, pe mîndră Chireană...

1753 Ea, cîtu-1 ochi, cunoscu-1 îndată
 Și strigă: „Vai! Ah! Nascocor iubite,
 Scoate-mă dintru mîină blăstămată
 Și nu mă lăsa robii cumplite,
 Că pururea ți-oi fi mulțămitoare!
 Ah! scoate-mă din mîinile tîlhare!"/

1759 Iară voinicul de la Cîrlibaba
 Nu știea ce să facă sau să zică;
 Căci de-o parte-ar vrea să-ajute cu graba,
 Dară de-alta nu cutează de frică
 Și părea că toată inima-i îngheață,
 Căutînd la cel vrăjmaș al său în față.

1765 îndoit vrea sta și mai multă vreme,
 De nu-1 vrea face vrăjmașul cu sila
 încâi s'arete cumcă nu să teme.
 Căci Iștoc lăsînd de pe cal copila,
 Scoasă sabia cea mare din teacă
 Și căpățina vru-în doao să-i facă.

1771 Și, de bună samă, îi stîngea lumină,
 De nu-1 mîntuiea țigana preiute,
 Ce luînd de zios un pietroiu în mîină
 Și ibovnicului grăbind ca s'ajute
 Lovi-în ceafă-așa pe vrăjmaș sureap,
 Cîtu-1 ameți cu totul de cap./

1777 Atuncea și Nascocor să trezește
 Din grea spaimă și sulița-ș' rădică
 Și navale pe vrăjmaș voinicește;
 Dară nu putu să-i strice nimica,
 Pentru că prin un tîmplet norocos,
 Nimeri tocma-în scutu lunecos.

1783 Beșcherecul fiind amețit foarte
 ; De bolovanul țigănci întărtate,
 înduplecîndu-să merge întro parte
 Ș'în urmă cade răsturnat pe spate.
 Atunci Chireana cu drăguțul său,
 Fuga apucară pe-un îngust pârâu.

1789 Că nu departe pe Crăciun zărisă
 Grăbind stăpînului său spre ajutorare,
 Care de pe Surana pogorisă,
 Vrînd să-alerge mai curund pe picioare;
 Dar' bietul Iștoc rămasă-în țărîină
 Și zmeul vrăjmaș dusă pe-Anghelină./

1795 Iară după ce el sosi la fața
 Locului, unde fu cea bătălie,
 Inima lui să făcu ca și gheață,
 Văzîndu-1 trecut; fața ca hîrtia,
 Ochii-întorși, gura spumînd și căscată,
 Căci așa nu-1 văzuse niceodafă.

1801 „Ah! stăpîne-al mieu mult nenorocite
 (Strigă, frîngîndu-și mînuri cu duroare)!
 Dar' nu ți'am zis de-atîte ori ș-atîte:
 « Lasă la dracul pe cele fecioare
 Pribege și pe-împrilostite zîne,
 Căci în urmă, zieu, nu vom păți bine! »".

1807 Pană ce Crăciun să cmtă cu jele,
 Ese și Beșcherec din ametală;
 Dar' simțindu-să că-i dor toate cele,
 Uitindu-ș' de-Anghelina și de bală,
 Abea să trasă la de-aproape-odaie
 Și să culcă pe-un așternut de paie./

114

75

1813 Acolo, zdrobit și-în ceafă cu rană,
 El multe zile fu silit să zacă;
 Iar' sluga lui la draga Simziană
 Necurmat gîndea neavînd ce să facă
 Alta și-i pare c'o vede cum cîntă,
 Cum toarce, ba și cum cine-o desmîntă.

76

1819 însă biata fată în Ardeal, acasă,
 Văzînd că Crăciun după multe zile
 Nu să mai întoarce, cu totul să lasă
 Jellii și nici cu cele-alte copile
 Vrea să să tilnească, nici să iasă-afară,
 Ci plîngea pe-ascuns și dorea să moară.

77

1825 Iară cînd era ia sîngură-acasă,
 Să cînta zicînd: „Treceți, zile bune,
 Treceți pentru alta doar' mai norocoasă;
 Căci fără tine, dragul mieu Crăciune,
 Nimica în lume nu mă mai desfată
 Și doară nu te-oi mai vedea vreodată!"/

115

78

1831 Odată,-așa cînd să cînta cu jele,
 O auzi mamă-sa de la fereastă
 Și toată-înțăleasă-a fetii tinerele
 Boala; deci temîndu-să de-o năpastă,
 Alergă-în vecini, la baba bătrînă
 Și-i spusă zicînd:„Lele MărăcinăL.

382

1837 Sîmziuța mea de-o vreme tîngește,
 Nu mîncă, nu bea, nu ride, nu joacă
 Și plînge pe-ascuns; mă tem. că iubește.
 O ascultai cum să cînta, săracă,
 Chiemînd pe Crăciun frătuțul, de nume,
 Cel ce cu Beșcherec s-au dus în lume.

80

1843 Rogu-te, de ști și de poți, ne-ajută,
 Fă-i ceva, că zieu! mă tem de copilă,
 Că-i mai uscată decît o cucută!
 Deci să nu moară, lele, fie-ți milă".
 Mărăcină-ascultă și toate aminte
 Luînd, zice:„Hum! Hum!" și ceste cuvinte:/"

115

81

1849 „Lucru-i anevoie, dragă Dafină,
 Dar' pentru tine, tot ce poci' oi face.
 Fata ta după cel fecior suspină
 Și să teme că doar' nu să va-întoarce;
 Deci, dacă vrei să ț'o vezi sănătoasă,
 Caută să facem să să-întoarcă-acasă".

82

1855 Bătrîna știea ierburile toate,
 A-încînta ș'a descînta dintru iele,
 A drege făpturi ș'a desface date,
 Lună-a-întuneca ș'a numera stele,
 A chiema pribegiți! prin fumariu,
 A călări pe-ojog, ca pe-un armăsar!

83

1861 Deci luîndu-și hîrburi, hîrbuțe ș'ulcuțe
 Cu unsori, cu sucuri din rădăcine,
 Ierburi și flori în cîrpe și răcluțe>
 Mearsă cu Dafina șoptind în sine
 Nește cuvinte de nime-înțelese,
 Dar', cum să știea, descîntări alese./

333

1867 Cît intrară-în casă,-acuma fiind sară,
 Ușile făcu să să-închiză toate;
 Iară ia luînd de supt susuoară
 O răcluță cu rădăcini pisate,
 Dede-în pahar cu-apă fetei să bee,
 Apoi fruntea și minile să-ș' leie.

1873 O făcu de-aci să se culce-îndată
 Și-i acoperi tot capul și fața.
 Cît să^ culcă-în pat dosădita fată,
 În somn greu căzu pană dimineața.
 Baba să desbracă în pielcuța goală,
 îș' dă peste cap și iară să scoală.

1879 Apoi Dafinii-împrejur ochii leagă;
 Luînd-o de mîna, o duce cu sine
 Afară la gard, smulge-o nuiea-întreagă,
 I-o dă și zice:„Ia tu sama bine,
 Să lovești cu ia păn' a noao par,
 La care-apoi, zi:« Să sari, că eu sar»./

1885 Leagă-1 apoi cu ceasta strămătură".
 Și-i dede-o strămătură roșioară.
 Dafina face cum baba din gură
 îi spune ș'o-învață; apoi întorc iară,
 Tot sārind și fār' a căuta-înapoi,
 Baba tot șoptind:„Vină mai apoi!"

1891 După ce în casă să-întoarsără iară,
 Baba luînd a lui Crăciun obdele,
 Cînd cocoși cînta de a treia oară,
 Le bagă-întrun oloiu turnînd pe iele;
 Le pune la foc mestecînd vîrtos
 Și tot descîntînd:„Vină bucuros!"

1897 în urmă să-întoarce cătră Dafina,
 Zicîndu-i:„Acum, cum vrei tu să vie
 Și să ți-1 aduc:domol și cu lina>
 Sau de-a trapăda, pe cal de chirie,
 Sau pe măciucă?"„Ba, lele Mărtină,
 Fă ca sănătos și pe-încet să vină"./

1903 Dupa-aceasta băgîndu-să-în fumariu
 Striga de trei ori, sitirind pe toate
 Duhurile din văzduh, din rîpariu,
 Din tauri, viitori și căi împătrate;
 Și luînd oala de la foc, o duce
 La locul unde merge drumu-în cruce.

1909 Acolo trîntind'o de vatră o sparge;
 Iar luîndu-ș' cămeșă în cap, fuge
 Apucînd ulițile mai large.
 Atuncea gîndeai că pămîntul muge
 De glasuri și de năluci fricoșate,
 Ce-o chiema, ca din cale să să-abată.

1915 A doo zi, cînd pre-apus grăbea soare
 Și pre pămînt umbre să rășchierasă,
 Crăciun eșisă-afară la răcoare
 Și tocma să primbla pe după casă,
 Cînd s'arătă lui om un mărunțel
 Zicînd:„Sui curund pe cest călușel./

1921 Că te-așteaptă!"... și dete-i o măciucă,
 Iar' bietul frătuț nu zice-un cuvînt,
 Dar' încălăcînd a sărire-apucă,
 .Gîndeai că-i pe-un parip ce zboară-în vînt,
 Tot sārind cu măciuca-între picioare,
 Ese pe poartă ș'o ia pe cărare.

1927 Beșcherec ce zăcea bolnav afară,
 Vede pe Crăciun sărind nebunește
 Și-întii socotea că glumește doară;
 Iar deacă văzu că el nu să-oprește.
 Ci dă pe cel cîmp, apoi cătră munte>
 Atunci întradins să scărpină-în frunte

1933 Și precepu că nu-i lucru curat,
 Mai virtos a doao zi dimineață,
 Văzînd că nu-intoarce. Deci supărat
 Și bolnav, în odaie sîngureață,
 Părăsit, nu știea ce să mai facă
 Și să jelea că-i trebuie să zacă./

1939 Dar' socotindu-să că nici el, nice
 Caii s'aibă-aici grijă și tihneală,
 Hotărî, cum poate, să să rădice,
 Să meargă la vreo curte cu tocmeală;
 Ș'încălecînd pe Ducipal buiestru,
 Luă pe Surana de căpăstru.

1945 Mergînd așa pe drum o jumătate
 De zi, cînd era cătră prînzul mare
 Dete pe doi voinici care-a să bate
 Începusă-în mijlocul de cărare:
 Iar' de-o parte, un argat cu-o femeie
 Depărîndu-să ca la nedeie.

1951 Ochind nevasta, lui Beșcherec iară
 Anghelina îi vini-în minte și-iacă!.
 Lasă pe Surana și ca ș'o fiară
 Sălbatecă, nici scutul îmbracă,
 Nici sulîța-ș' ia, ci calu-întetește
 Și pe-argat'lovînd, zios îl prăvălește./

1957 Care căzînd, după sine trasă
 Pe cea năvastă; și-o trasă-așa bine,
 Cît pân' din sus de briu goală rămasă,
 Toate-arătînd ce spun că-s de rușine.
 Iștoc atunci vru sabia să scoată
 Ș' în pieptul zmeului s'o împlinte toată.

1963 Iar' cei doi voinici ce să bătea-în cale
 Așa era de-înfocați în bătălie,
 Cît alta nu vedea și-ș' da ca-în oale
 În capete;-în urmă, iacă unul taie
 Altui ișlicul în doao ș'o nare,
 Iar' celalalt atunci s'oțărî tare

1969 Și lucînd sabia întradins s'apucă
 Să căznească pe vrăjmașul și-i rasă
 Într-o^ lovită sprinceana ș'o bucă.
 Îmbî atunci de bătălie să lasă,
 Obidiți și-în partea sa fieșcare
 Luînd fuga, iute caută scăpare./

1975 Beșcherec silînd să scoată din teacă
 Sabia lungă, nu luasă sama
 Că-întracea-Anghelina era să-l facă
 Ca a doo oară să-ș' plătească vama;
 Căci cu degrabă-acum încălecasă
 Pe Surana și fugea sănătoasă.

1981 Argatu-încă sărînd la cal în spate,
 După-unul dintre voinici să răpede,
 Cînd Beșcherec de-abea sabia-ș' scoate,
 Dară-acuma pe nimene nu vecie
 1984 Denaintea sa, ci fugînd zărește
 Pe toți, puîndu-să la bună pază.
 Ducipal după Surana rîntează.

- 1987 Nemeșul gîndea că creapă de manie
 Și după draga femeie s'alungă.
 Surana-auzind pe vechea soție
 Rîntezînd, să-întoarsă și vru s'ajungă
 La Ducipal, ducînd pe cea nevastă
 înapoi la vrăjmaș și la năpastă./

119°

- 1993 De frîu în zădar o trage,-o abate,
 Că iapa șuvăind cu coada sare
 încoace-încelea, zvîrle și cît poate
 Nu să dă. Deci călăreața-altă scăpare
 Neavînd, să pogoară și pedestrită
 Să cară pă drum, cu silă-îndoită.

- 1999 Acuma-i vremea ca să vă spui cine
 Fură acei voinici și ceasta femeie;
 Cum s-au întîmplat și din ce pricine
 Unul pe-altul au vrut morții să deie?
 Să știți dară că Nascocor din cale
 N'au ferit lui Calos, domnii-sale.

- 2005 Și de-acolo să scornisă gilceavă,
 întii muștrîndu-să cuvîntește,
 Pentru-întiețime și pentru slavă.
 Iară Trandafir striga țîntărește:
 „Feri, mozicule, de țî-i să mîntî pită
 Si nu fațe vitezilor ispită”./

120

- 2011 Nascocor încă-avea rînză fierbinte
 Și-i zisă: „Drumu-i larg pentru nebuni/
 Dintr'aceste puține cuvinte,
 S-aprinsă focul cel mare-în tăciuni;
 Iar vitejii pentru un răstit ș'o țîră
 De dîrzie, cu totul să slujiră.

- 2017 Chireana gîndind că norocul iară
 îi va sluji ca și mai nainte,
 Cu Beșcherec, vru să facă de-ocară
 Și pe Cîrcalos. C'o piatră s'opinte
 Să dea: Trandafir cu pugno-între spete
 Așa o lovește, cît mai că n'o-amete.

- 2023 Atunci beții sare piatra din mină;
 Dară țigana, de mică-învățată
 La băta, prin tîrgu de săptămînă,
 Nici ia să dă cu una de o dată,
 Ci-apucînd pe bun Trandafir de piică,
 Cu unghile toată fața-îi pitică./

120°

- 2029 Asa sta lucrurile cînd sosisă
 Beșcherec la cîmpul de bătălie!...
 Destul că țîntariul acum fugisă
 în urma lui Cîrcalos cu-osirdie;
 După Nascocor alerga Chireana,
 După Ducipal să grăbea Surana.

- 2035 Iară nemeșul, obosit de-atîte
 Frămîntări, socoti să să abată
 La ospătărie, unde-oase-obosite
 Oarcită vreme-a-ș' odihni să poată;
 Căci făr' slugă, c'o povodnică iapă,
 Acum nu știea ce să mai înceapă.

CÎNTECUL A IV

1

2041 Fire-ai blăstămat! care-aflași odată
 A pravului crud rea și stricătoare
 Putere și tu, din tartar iscată
 Pușcă cu tunurile treznitoare!
 Cu cât era de muritori mai bine
 Lumii noastre să fiți rămas străine!

2

2047 Cîți voinici viteji prin voi de viață
 S'au lipsit, a căror vîrtute rară,
 Bărbăție și puternice brațe
 Ar fi putut să mîntuiască-o țară,
 Cari prin voi de o ticăloasă mină,
 De-un prunc fură prăvăliți în țărînă!//

122

3

2053 De cînd pe pămînt furăți izvodite
 Voi de-a iadului furie neblîndă,
 Nu-i vitejie!., nu-s fapte mărite
 Mai mult, nu-s eroi făcători d'izbindă.
 Slab sau tare-acum de-o samă să ține,
 Cînd are montură cum să cuvine.

4

2059 Acuma plumbul înfocat din sinetul
 Unui nevoiaș esind nimerește
 S'omoară de departe pe istețul
 Viteaz, la care-a căuta fățește
 Și de-aproape nice ar fi cutezat
 Și nici era vrednic să-i fie argat.

5

2065 Ostile-acum sînt ca cărțile cele
 De jocul a noastre, în care să joaca
 Comandanții, ce nici bune, nici rele
 Din sine-s, nici una poate să întreacă
 Pe-alta, ci după-a jocului tocmeală./

2071 Deci fericitele vremi întru care
 Trăiea vitejii noștri din poveste,
 Cînd încă de prav de tun și pușcare
 Puțini știea pe locurile-aceste!...
 Totuș Chircalos cu sine de-acasă,
 Pe drum și doao pistoale luasă,

7

2077 Care nu de mult, ca ș'o noătare
 în București pîn atunci nevăzută,
 Cumpărasă, cu prav și cu toate
 Trebuincioase.-Acum cu fața slută
 Mergînd el și cercînd s'odihnească
 La vreo curte sau casă țărănească,

8

3083 Ș'adusă aminte de doao pistoale
 Ce Trandafir în desagi le băgasă,
 Ș'oprindu-și calul în mijloc de cale
 îndată căută ș'afară le scoasă,
 Apoi le pusă-în briu, cum să cuvine,
 Ca să l'aibă gata, îngă sine./

123*

9

2089 Iar Trandafir, sluga credincioasă,
 Cu față zgâriată, mormoia-în sine,
 Apucîndu-1 ciudă că o ticăloasă
 De femeie-ii fece atîta rușine.
 Deci zisă lui Cîrcalos :.,Pre-a mea leze,
 Arhonda, eu nu te pot înțelege...

2095 De-acasă esirăm ca nește lei,
 Vream pe turti să tâliem cu o dată;
 Ș'acuma fugim de nește misei.
 Dar dacă întii fuga n'ai fi dată,
 Eu uțideam si pe tea si pe țel,
 Măcar că avea cămeșe de-oțel".

2101 „Ce zici tu, măi! Bre! eu merg, nu fug. Dară
 Nu văzuși cum capu crepai în doao?
 Lîngă aceasta-i spintecai ș-o nară.
 Dar tu ce făcuși? O căcăreăuă
 De femeie te făcu dă mascara,
 Și, de nu scăpai, te și pișa doară".

124

2107 Atunci țîntariul gîndei că plesnește
 De manie, nici să rabdă să nu-i zică:
 „Arhonda! ține fugi voinițește
 Din ța cricimă colo, plin de frică,
 De omul aței cu chivără mare,
 Cu care statui la harț în cărare?

2113 Ei> dacă nu era ța blăstămată,
 îl despica din cap până-în pițoare;
 Dar ața mi-au zgâriat fața toată.,
 Ca s'o pisică.-în urmă, nu-i mirare
 Că nu putui să tâliu pe țel țilhariu,
 Fiind eu pedestru, el pe armăsariu.

:2119 Dar, efendili, te bătuș cu-un misei,
 Sîngur si-ai rămas fără sufărțală;
 Iară eu l-aș fi zunghieat ca si pe-un niel.
 Privește-acum a cui e mai de fală
 Fapta?: eu cu doi luptînd întreg rămași;
 Efendili fuși rânit de-un vrăjmaș".

2125 Atunci Chircalos oglinda scoasă,
 Să căută, dar', cîtu-i fu de greată
 Cînd sluțită-ș' văzu buca frumoasă,
 Iar sprinceana spinzurîndu-i pe față.
 „Ah, vedere! Ah, Smarandă iubită,
 Ce-i zice tu, la față-așa cioplită!.."

2131 Aceste cugetînd el în sine,
 Zisă cătră țîntariu: „Caută, blăstămate,
 Ajutorința care-am de la tine;
 Că deacă-ai fi cutezat a te bate
 Și tu, stînd stăpînului de-ajutoriu,
 N'aș' pătimi-acest chip ocărîtoriu".

2137 „O! Hriste! (Trandafir cu nerăbdare
 Strigă) si nu ț-am dat azutorință?
 Să nu eram eu, aiți n-ai stare,
 Ți de mult ai fi făcut pocăință.
 Nu ști că diavola de muliere
 Era să-ți facă mleşniță din criere;/

2143 Căț apucasă-o piatră mare-în mină
 Si drept la frunte te măsurasă.
 Eu văzînd ațasta faptă păgînă,
 Atunța mă sculai și eu de-acasă
 Si dedî la pumnă, dar atunți azunsă
 Călărețul și-în țărîna mă-impinsă.

2149 Cu toate ațele, de nu băgăm samă
 Că tu fuzeai singur, m'apucam iară
 Și, de ar fi fost de-oțel sau de-aramă
 Străinul ațela, îl fățeam de-ocară,
 Despica din cap până-în picioare
 Și lăsîndu-1 de zaf negrelor țoare".

20

2155 Chircalos căutînd la dînsul, să pare
 Că o parte-i crede,-o parte să-îndoiește,
 Apoi abătînd cevaș din cărare,
 După ce rane-ș legă doftorește-,
 Mearsă înainte pe cale-apucată,
 La Smaranda sa gîndind cite-odată./

125°

21

2161 Mergînd ei așa, cînd fu lîngă sară,
 Iacă obliciră venind de departe
 După dînșii, pe drum o cetioară
 De-armați. Trandafir ce gîndea că-i Marte
 însuș' mainte,-atunci a schimba fețe
 începuse-uitîndu-și vorbe mărețe.

22

2167 „Ah! (zisă) arhonda, să fuzim de-o parte
 Păn'or trețe tîlharii. Eu de mine
 Nu mă tem, niță bag sama de moarte,
 Dară socotesc că va fi mai bine
 Ca să nu ne batem în astă sară,
 Să nu te facă mai mult de mascara-.

COMENTARIU SUCCINT LA ȚIGANIADA A¹

II voroavei. *V.n.n. la B, p. 3* voroavei; condeiul. *V.n.n. la B, p. 3* condeiului. *Iv* maresufleția. *Vmm. laB, p. 3* mare-sufleția; în loc că: în schimb, pe când; romanesc. *V.n.n. laB, p. 3* romanesc; cărunta vechime. *V.n.n. la B, p. 4* căruntele veacuri; mărimii. *V.n.n. laB, p. 4* mărimii; iroe. *V.n.n. laB, p. 4* eroe, III în cit: în ceea ce privește; poleirea: șlefuirea, cultivarea. *Termenul propriu, când poetul vadistinge între etimologia diferită a lui poleit poli, se va fixa polirea;* s p i t ă: treaptă, grad; giosime: înjosire, decădere; alătura: compara; vechimi: antichității, *Vmm. la B, 3919* vechie;. j ucăreaie. *în Lșiin contextul corespunzător din B, p. 4* jucăreaia; a formui: a forma. *în L formeaz, nu si formuiesc. Iiv* a cerca. *V.n.n. laB, p. 4* a cerca; zburată. *V.n.n. la B, p. f* zburată; sintăriul. *V.n.n. la B, p. 4* sfintariul; viersului. *V.n.n. la B, 392* viers; depreună: împreună; numa; decit; curatelor. *Vmm. laB, p. 4* curatelor; nice odenioară. *V.n.n. la B, p. 4* nice odinioară. IV epistolie închinătoare. *V.n.n. la B, p. 5* epistolie închinătoare; usăbite. *V.n.n. laB, p. 5* usăbite; am trăpădat. *V.n.n. laB, p. 5* am trăpădat; zburătoria. *V.n.n. la B, p. 5* zburătăția; volentiriu. *V.n.n. la B, p. 5* volentir'iii; păciuinđu-să. *V.n.n. la B, p. 5* păciuinđu-să; supt. *V.n.n. la B, p. 5* supt; rob. *V.n.n. la B, p. 5* rob. *IVv* cercarea. *V.n.n. la B, p. 5* cercarea; urgisiți. *V.n.n. la B, p. 6* urgisiți. F să se... îmburiătățeze. *V.n.n. laB, p. 6* să să îmbunătățeze; năravuri mai... polite. *F.w.w. k B, ^ 6* năravuri mai polite; glonț de tun. *V.n.n. laB, p. 6* glonț de tun; au usucat, *Vmm. la B, p. 6* au usucat; invalid. *V.n.n. la B, p. 6* invalid; cetera. *V.n.n. la B, p. 6* cetera. *Vv* Geana 16. *V.n.n. laB, p. 6* Mirza; pentru. *V.n.n. la B, p. 6* pentru; titulu it-O; *Vmm. la B, p. 7* titulu itu-o; spusurile. *în contextul corespunzător din B, p. 7* spusele; tirană. *înseamnă persecu-toare, prigonitoare (care ha trimis pe poet în exil). în contextul corespunzător din B, p. 7* mașteră. VI în ce dată. *V.n.n. la B, p. 7* în ce dată; întei născut. *Vmm. la B, p. 7* lntii născut; să ți-l închin. *Vmm. la ~B, p.7* să ți-l închin; pîrga. *V.n.n. la B, p. 7* pîrga; greacie: limba greacă modernă; cilibiu. *V.n.n. la B, p. 7* cilibiu. *IVv* anagramă.

¹ în caz de omisiuni sau nedumeriri, trimitem la INDICE B.

V.n.n. la ft, p. 7 anagramă; ceteraș. înseamnă violonist, violonist (figurat pentru poet); v6iv6da: voievodul. VII ellinica: limba greacă veche; limbi... politice: cultivate, îngrijite; muziciei: muzicienii. Cuvîntul nu se află în L; să-i povățuiesc: să-i conduc, ghidez; incallete: incalțe, măcar. VIIIv limba învățată. V.n.n. la ft, p. 9 limba învățată; poemation V.n.n. la B, p. 9 poemation; moli: molii. în L molie; luări aminte: mențiuni; iar: însă. De la A la ft, în mai multe rînduri, modifică iar în însă; izvoditură. V.n.n. la ft, p. 10 izvoditură. VIII un poemă. V.n.n. la B, p. 10 un poemă; haz. V.n.n. la B, p. 11 haz. VIIIv primită: plăcută, agreată; Zănoaga. V.n.n. la B, p. 9 Zănoaghei; Cioara. V.n.n. la B, p. 9 Cioarei; cuvios. V.n.n. la B p. 11 cuvios. Titl. (p.l.) Illion, Illiada, V.n.n. la ft, 8 (p. 13) Illion, Illiada, Eneada. V.n.n. la B, 8 (p. 13) Eneada; argumentu. V.n.n. la B, p. 13 argumentul; 1—6. V. B, 1777-1812, adică discursul boierului Flcrescul asupra situației generale a politicii europene și situației interne a Țării Românești, înainte și după înscăunarea lui Vlad Țepeș; 7 musă De remarcat păstrarea lui -s- originar grecesc, deși în epocă, la scriitori nesavanți, era adaptat sub forma muză; 7 (p. 1) mithologhie. în pcisilabe, în special termenii străini compuși, poetul aplică uneori două accente. Aci lipsește accentul grav pe al doilea termen al compusului. Vezi maijos Polimnia (p.l). De reținut că neologismul este, în ciuda indicațiilor exprese din gramaticile și dicționarul poetului, notat cu -i-, pentru -y-, însă cu păstrarea lui -th- originar; 7 (p. 1) ellini. De remarcat păstrarea geminatei -ll-, cu dispariția lui -h- inițial (după practica aproape generală, în epocă). Vezi însă deasupra Illion, Illiada, cu -ll- nejustificat etimologic; 7 (p. 1) fecioare viergure. V.n.n. la B, 8 (p. 14) viergure; poetică. De reținut folosirea tremei, pentru a marca pronunția originară grecească (cu hiat). Vezi în fraza următoare poet fpoietic) și poetul. Vezi n.n. la B, 8 (p. 14) poetică; chiamă întru ajutoriu. V.n.n. la B, 8 (p. 15) chiea întru ajutoriu; Vatrachomiomahia. V.n.n. la B, 8 Vatrachomiomahia; 7 Omir. Peste tot în A, precum și în poezia din B (nu și în note, unde scrie Omer), notează, ca în epocă, cu -i-, nu cu -e-. Limba literară actuală a restituit fonetismul inițial grecesc, cu -e, inclusiv h- inițial: Homer; odenioară. în versul corespunzător din B, 7, notează odinioară. Fonetismele din A, în general, sînt mai arhaice și mai regionale, ceea ce denotă grija continuă a poetului pentru desăvîrșirea limbii sale literare; 13 (p. 2) viersuri sau stihuri. De remarcat că în A poetul nu distinge încă net între viers și stih. în B va rezerva viersuri (viersuri) pentru poezia populară și poezia cultă de dragoste, în metru scurt, și stihuri pentru creația poetică cultă, în special pentru hexametru epopeii. V.n.n. la B, 55 (p. 17) viersuri; 14 țară de moșie: transmisibilă ereditar, deci independentă. V.n.n. la B, 12 olaturi de moșie; 20 să nărăviea. V.n.n. la ft, 20 să nărăvea; de preună. V.n.n. la ft, 20 depreună; 21 cari. V.n.n. la ft, 21 cari; 22 coronă. V.n.n. la ft, 22 coronă; 29 să fură: se furișează, sens consemnat în L; 33 înță-

lepți-a. V.n.n. la ft, 39 înțălepția; 38 mîndru. V.n.n. la ft, 44 mîndru; 39 V.n.n. la ft, 45; 40 ferice. V.n.n. la ft, 46 ferice; 43, 45. în ft poetul prelucrînd această sextină (43 — 48) va păstra, într-o sextină de legătură (1771 — 1776) numai rimele versurilor 43, 45. Faptul se repetă în mai multe rînduri. Este o devadă a sărăciei rimelor din acel moment, nu delăsare din partea poetului; 45 murga lui faraon sămînță. Aluzie la tecria eronată a originii egiptene a țiganilor, teorie întilnită încă și astăzi în mediile mai puțin instruite, în special printre țărani; murga. V.n.n. la ft, 18 murgeștile; 49 a lui Constantin cetate. V.n.n. la ft, 1777 a lui Constantin cetate; 50 agarene. V.n.n. la ft, 1778 agarene; 52 a zăcea-in pene. V.n.n. la ft, 1780 a zăcea-in pene; 54 scute. V. ft, 1782 (p. 118); 55 brîncă. V.n.n. la ft, 1795 brîncă; 56 deslega. V.n.n. la B, 1796 deslega; 57 Chiefii. V.n.n. la ft, 1797 (p. 119) Chiefa; 60 lege. V. B, 1800 (p. 119 — 120); 61 (p.4) deșertarea. în ft, 1794 (p. 118) /dosește deșertăciunea; desputelor. în ft, 714 (p. 57) adaptează neclegismul, sub ferma desputăciune (după lat. desputatio). Observăm aici că poetul a adaptat relativ puțin substanțive în -ciune, m opera și dicționarul său, totuși mai multe decît ceilalți trei reprezentanți ai Școlii Ardelene (Șincai, Maior, Clain) luați împreună; 68 vite. V.n.n. la ft, 1790 vite; 72 spășitoriu mare. Este vorba de Isus Cristos. V.n.p. la ft, 1794 Spășitoriu mare; 78 jecuiea. V.n.n. la ft, 1812 jecuiea; 82 boieria. V.n.n. la ft, 1819-1896; 91-144. Vezi n.n. la ft, 1819-1872; 97-102. V.n.n. la ft, 1831-1836; 100 (p. 6) gardă. V.n.n. la ft, 1866 (p. 122) și n.n. la ft, 1865—1866; 126 (p. 7) strînsă: strictă (calc după lat. strictus); apregie. Se află în L, explicat prin severitate; meșterii. Aci înseamnă meșteșuguri, cu accepția mai veche și regională vicleşug; conceptul îl redă poetul și prin tehne. V.n.n. la ft, 3607, unde cităm o definiție a poetului, în care apare meșterii. în L nici meștersug, nici meșterie nu comportă sensul de aici; 126 (p. 8) ranga. V.n.n. la ft, 3983 rangă; striga. înseamnă acuzau. Calc, probabil după lat. exclamare care înseamnă a striga împotriva cuiva; 127 să timplă. în A verbele neprefixate apar mai des ca în ft, limba comportînd un caracter mai arhaic, cum am menționat deja; 128 să scoată. în versul corespunzător din ft, 1886 să scoată; 129 norod. în versul corespunzător din ft, 1887 popor. Poetul renunță la termenul de origine slavonă norod; 134 tiran. V. și n.p. la ft, 1896 (p. 123); 137 să să-invite. Cuvînt des folosit de poet. Aici înseamnă să se îndemne, ridice împotriva; 138 clevetirilor. Cuvînt evitat de poet, ca fiind de origine slavonă. îl înlocuiește de preferință prin defăimare. V.n.n. la ft, 776 (p.46); 138 giosite. V.n.n. la ft, 1565; 139 mare sufleție. V.n.n. la ft, p. 3 maresufleția. Este calc după lat. magnanimitas. V.n.n. la ft, 1992 (p. 128) înălțare de suflet. Cuvîntul sufleție se află în L și este tradus prin Muth, Herzhaftigkeit; 141 mise lie. în limba poetului este antonimul lui maresufleție. înseamnă decăzut de la sentimentele proprii unui om liber: onoare, curaj, cinste. Acest sens nu-l comportă articolul din L, dar exista viu în acel moment în limbași se încadra în concepția generală feudală. Reprezintă un concept cheie al filozofiei

politice a iluminismului românesc, după care există primejdia degradării morale a poporului, în cazul că nu-și apără libertatea și se supune pasiv tiranului; 144 ocară Nu înseamnă insultă, ci situație dezonorantă, rușinoasă pentru un om demn; sens consemnat în L. V.n.n. la B, 3396 ocarnică; De remarcat că poetul păstrează culcarea locală, în pictarea caracterelor din perioada feudală, atribuind lui Vlad calitățile oricărui cavaler ireproșabil; 146 formuindu-și. Remarcă adaptarea neologismului. V.n.n. la B, 2508 (p. 158) formuit; oaste-neînviată. în B, 1878 oaste neviată. V.n.n. la B, 1878; pagină. înseamnă prădătoare, tilhărești, criminale, nu mahomedane. V.n.n. la B, 1884 pagină; 148 infugă. V.n.n. la B, 1912 infugă; 149 sureapă. V.n.n. la B, 1913 sureapă; 151—156. Amintire de lectură. Cf. Homer, Iliada, I, 3—5/151 treizăci de mii. V.n.n. la B, 1915 treizeci de mii; 152 agareni. înseamnă mahomedani, nu turci; împărasă: trăsese în țepă (pari). V.n.n. la B, 1916 împărasă; 155 de jaf. V.n.n. la B, 7716 Jacul. V. și n.n. la B, 1235 de jaf; 163 cu nume: după poreclă, nume (lat. nomine); 163 (p.9)ese deasupra. Probabil după lat. superare, a învinge; doao sute de mii. V.n.n. la B, 2343 mii doao sute; 164 D'otomană. Poetul evită hiatul prin intercalarea unui d. Cum vom constata pe parcursul comentariului, nu este singurul caz; 169 ocarnică. V. A, 144 ocară; îndrăznire. în limba lui Deleanu abundă substantivele infinitivale (particularitate a limbii vechi, a poeziei în general și în special a celei latinești). Abuzul de infinitive substantivizate a durat înpeciancastrăpînăla AlexandrișidebutuluiEminescu; 172 arsă cu manie. înseamnă se aprinse de minie (calc după lat. ardere ira, odio, etc.); c.u. Prepoziția are funcție cauzală. împreună c'oi substantivul pe care-l introduce, redă un ablativ cauzal latinesc (cu manie: odio). Vezi deasupra A, 163 cu nume: lat. nomine; bală. V.n.n. la B, 3194 bale; 173 izbîndă. V.n.n. la B, 3402 să-ți izbândești; 175 Sîngiene: Sînzene. în versul corespunzător din B, 2347 în miez de primăvară; 176 a prigori. Lipsește în L. înseamnă a pripi, a frige; 177 zăfiru. V.n.n. la B, 2348 zăfiri; cîmpene înseamnă de cîmp, empenesti. în L figurează ca substantiv (se întilnește și cîmpestru,-ă, accepție pe care o are aci cîmpene, folosit din considerente de rimă; 178 surepe: nedomolite, neostoite, sens menționat în L; 180 a' umbră: la umbră. Pentru evitarea hiatului, poetul d'osește și/crwa adumbră; 181—192. V.n.n. la B, 2353—2382; 181 Vestea. V.n.n. la B, 2353 Vestea; 187-198. V.n.n. la B, 2383-2406; 187 cu d'ini mî. Cum am menționat deja, intercalează d pentru evitarea hiatului. În B, 2383 cu inimă. Inimă nefrîntă se explică mai degrabă prin lat. infractus animus, deși inimă frîntă, cu accepția cu umilință este de veche tradiție în limba literară românească; 189 desmîntă. V. n.n. la B, 2385 des'mîntă; 192 măcar. în versul corespunzător, la B, 2388 se întilnește tocma, în loc de măcar; 194—195 fără putere / moșnegi. V.n.n. la B, 2372 slabul părinte; 215 razămă-in țigănie. Oricum, pe vremea lui Vlad-Tepeș, boierimea și mînăstirile nu se bazau în primul rînd pe țigani. Este un anacronism, de data aceasta intenționat; 219 povăț. Aici cuvîntul nu comportă sensul obișnuit în limba poetului:

conducător, șef, general, ci pe acela de călăuză (întilnit și în B, 5863); 237 Cetatea Neagră. Poetul nu o situează pe hartă, pentru că sau o identifică cu Cetatea lui Negru-Vodă, ipotază spre care înclinăm, sau o identifică cu Feketeváros din versiunea maghiară a lui Arghir și Elena; 238 (p. 12) Alba și Flămînda. V.n.n. la B (p. 22) Alba și Flămînda; 240 (p. 12) Zănoaga. V.n.n. la B (p. 10) Zănoaghei; 242 șetre. V.n.n. la B, 404 șatră; 246 premurga: foarte brunetă, tuciurie. Prefixul pre- are valoarea cunoscută, superlativă; 247 principul. V.n.p. la B, 597 (p. 48) și n.n. la B, 597; 248 priveală. V.n.n. la B, 386 priveală ^ n.p. la B, 396 (p. 34); 253-258. V.n.n. la B, 391-396; 257 dintru D'alba. Nu este vorba de un epitet ironic alba, ci, așa cum indică majuscula, este vorba de localitatea Alba; 260 Gulimanu. Asupra acestui nume care apare în B sub forma Goleman, ușor de pus în legătură cu gol, aluzie la îmbrăcămîntea sumară a țiganilor, ne gîndim la o apropiere de gulie (pe linia pe care o susținem, a numelor de plante date țiganilor); 263 pe-îndelele. V.n.n. la B, 401 pe-îndelele; 264 prunci. V.n.n. la B, 402 prunci; 265 îngrozite. Ca foarte multe alte participii pasive, în limba veche românească, are sens activ: îngrozitoare; 266 furce. V.n.n. la B, 404 furce; 267 virvuri. V.n.n. la B, 405 virv; fier. V.n.n. la B, 405 fier; agerite: ascuțite. V.n.n. la B, 405 ager; 268 vatră. V.n.n. la B, 406 vatră; 269 departe: de departe. în versul corespunzător din B scrie separat de parte. V.n.n. la B, 407 de parte; 270. Poetul folosește, în cîteva rînduri, după obiceiul poezilor epici, începînd cu Homer, apostrofa cititorului; 272 voinicul. Aplicarea a două accente pe cuvinte românești denotă ezitarea accentuării; 274 leia. V.n.p. la B, 418 (p. 36); 279 zlătarii. V.n.n. la B, 423 argintarii; inel. Geminarea -ll- este etimologică (lat. anellus în versul corespunzător din B, 423 inele; 280 iar. în B, 424 dan; 281 povăț. V.n.n. la B, 425 povăț; 280-282. V.n.n. la B, 425-426; tinăr Parpangel. V.n.n. la B, 426 tinăr Parpangel; 283 rudea. V.n.n. la B, 427 purcedea; 284 (p. 14) Gînghișhân. V. și n.p. la B, 438 (p. 37-38); 288 pană trăi. Ironie la adresa cronicarilor servili, de palat, care își ridică în slăvi stăpînul în viață; 290 rudă. Se află explicat în L prin Geschlecht, Verwandtschaft. Fiind de origine slavonă, în versul corespunzător din B, 433, il înlocuiește cu viță. V. deasupra n.n. la A, 283 rudea; au stat. V.n.n. la B, 434 au stat; 301 despre. în B, 457 de pe; 302 țiiitoare. Se află în L, explicat prin Kebsweibe, cu trimitere la Vietile Sfinților; 308 lăută. V.n.n. la B, 105 lăută. Vezi și n.n. la B, 569 alăute; 310 paiată. V.n.n. la B, 1286 poiată; 317. De remarcat arta consumată a poetului, în compunerea acestui vers în care intră un diminutiv format cu dublu sufix diminutiv și dintr-un adjectiv format la fel, dublat intensiv (goală-golișoară). Diminutivarea nu este folosită din considerente de rimă, ci ironizează maniera țiganilor de a vorbi românește cu multe diminutive (cînd cerșesc etc.); 318 scripînd. V.n.n. la B, 474 scripînd; 322 îmburzit. V.n.n. la B, 478 îmburzit; -sperite. V.n.n. la B, 478 sperlite; 323 învirstate. în B, 479 învirstate.

^ ^ ^ ^ ^ ^ ^ ^ ^ ^ ^ ^ ^ ^ j ;

7 X%Jm&an>f*



4



Ci' i'mt mnf-L, v ^ ./Mf

/Si

1. ie«co» *Romănesc-Nemțesc ... Tomu 1* (ms. B.A.R.S.R., nr 3728).
2. *Introducere istoricească la Lexicon Romănesc-Nemțesc... Tomu 1* (ms. ts.A.K.s.n., nr. 3728)

1. Semnătură autografă a lui Ioan Budai-Deleanu, la finele *Prefetei Lexiconului Romănesc-Nemțesc: Budescu*, corectură autografă peste *Budescu* (ms. B.A.R.S.R., nr. 3728).
2. *Pagină din Lexicon Romănesc-Nemțesc* (ms. B.A.R.S.R., nr. 3728)

1. Tabelă de cuvinte etimologică din *Lexicon Romanesc-Nemțesc* (ms. B.A.R.S.R., nr. 3728). 2. *Temeiurile gramaticii românești. Partea a II-a* (ms. B.A.R.S.R., nr. 2426). 3. *Temeiurile gramaticii românești. Prolog*, (ms. B.A.R.S.R., nr. 2425)

ji*A*j ^ ^ i u. **** i
 WW

linia	linia		
Dare	linia		sif
Dare	linia	linis	(v. l

3 | 2

yM.ct xt-mM TttMiz'r' .trnt'

Yd&'Mj'f7

a-ll.'m

eJS'jfr'vpK

t ^ p ^ Z ^ X l f ^ ^ f S ^

^ ^ f * 2 < ^

l

1. *Lexicon Latino-romanicum seu valachicum* (ms. B.A.R.S.R., nr. 2424). 2 — 3. *Țiganiada B. Mostră de transcriere cu litere latine, în alfabetul autorului, cîntecul III*, pp. 253, 257 (ms. B.A.R.S.R., nr. 2429)

y*~yIM? <w^

iiiiiii

iBiili^ll^lSiil lliil^l

IBUilBi

lllllll^l

11
 2 | 3

Hi

Țiganiada A, cîntecul IV, sexti-
nele 7-10 (ms. B.A.R.S.R.,
nr. 2634)

Țiganiada A, pagina de titlu (ms.
B.A.R.S.R., nr. 2634)

...WmmMtd&*t<.....1.....

^ai>ibj\$-&->Teg*itza#**Mf**_

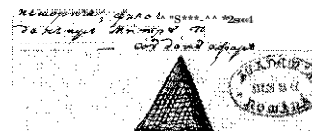
7

»•pyl**

4

M**^»»*m. ^~4*

.A "...



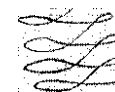
7
/ 10; Jt byt -

da
7

IliliSft³¹

A1****,

i P H a J t e ^ i S i a i i i l l l



ililiilBliiilil



inceputul poemei 7>ef Viteji (ms.
B.A.R.S.R., nr. 2427)

Țiganiada B, pagina de titlu (ms.
B.A.R.S.R. nr. 2429)

Finalul Prologului la *Țiganiada* A,
 cu anagrama poetului Leonachi
 Dianeu (ms. B.A.R.S.R., nr. 2634)

5^ >> lilll ' ,a
 i t t j t'
 imut
 * , ^ ^ y ^ , Sy ^ ^ ^ ^ ^ ; £
 u
 t^f fit^fut*,*^ 3f^&£<sr
 <*^w^X&*&S ^^^K+tf d^y£>--<spw

•n

tiitji <&Amp^*^ ^V1^*^ e^*JE>^
 <4 -^x^,-U,4-in, tuA^,* vK^Mw'u^*gff>>><^* * ^u^



..... Hi

Pretaî lei 21,

Dasăulul Românesc (ms. B. A.
 R. S. R., nr. 2427)

Coperta *Țiganiadei A* în B.P.T.

* ACADEMIEI *

Cupmnd pe scurt:

Țm*mer%șiimi către lima sboară
 Cu gãmâmiU sale ațâate —
 Și osândesc emici în soboara —
 Turcul o țari după aha baie
 Vlad împotriva **ii** stă cu vitează
 Inimi și pre Țigani urmează.

↳ Cuvântarea poetmlul către mttzi st către
 cititor! 0

M112&), lui Omîr eare-adijoioara
 Cântași a broaștelor bătălie,
 Cânta și mie, fii btinișoară,
 Ca să 'niâmplă ta mândra Muntenie*
 Când îiiaima Vkd-Vodă ca silă
 Viteaza Itii Faraon prasiia!

MuzS, mai spune cum vrură \$ așeze
 Un Cram Țigatii și țară de moșie,

Ba în ce chip și cm ce bărbăție.

Oblicind²) ea Tareti vor să-i taie!

*) In onîiiea iwmaxaioarti. pentru toate expH
 ctffhe să se vâdi !a sfârșit notele lămuritoare.

inceputul Țiganiadei A în B.P.T.

tcate, armă de fcc de curind inventată, spune autorul); 471 (p. 22) lard. V.n.p. la B, 268 (p. 27); 472 cealmale. V.n.n. la B, 640 cealmale; 476 doamne. V.n.n. la B, 644 doamne; 490 haiduci. Pare să însemne merce-nari unguri în armata lui Vlad-Tepeș. Dacă haiducii sint călare, atunci obraze ar fi în loc de obrăzare, adică căști (ecborite pe față). Nu opinăm pentru această ipoteză; 493 (p. 29) străină. Faptul că poetul se socotește dator să explice cuvîntul, dovedește că face un calc semantic: stranie; 496 garda. V.n.p. la B, 1875 (p. 122); 498 Valea Seacă. Localitate neidentificată pe hărți de noi, între coordonatele indicate de poet; 499 drîmbe. V.n.n. la B, 774 drîmbe; 511 cu pasul iute. După lat. citato gradu, în ciuda faptului că există în română. Este vorba de o expresie tehnică militară (noi am zice astăzi în pas alergător); 512 suflînd izbîndă. V.n.n. la B, 2342 suflînd izbîndă; 514 tãmîndă: irosește zadarnic. Se află în L și este adnetat ca popular. Notăm aici că poetul are conștiința unei apropieri etimologice populare între expresia de la Tanda pînă la Manda (sau chiar Mandra) și verbul a tãmînda. Numele propriu Tandaler îl pune însă în legătură cu tindală și-l socotește un germanism în română; 515 stoluri. în versul corespunzător din B stuluri. V.n.n. la B, 2346 stulurile; 517—522. V.n.n. la B, 2395—2400; 518 ciulit. Nu înseamnă cu urechile ciulite, ci ciulit, ghemuit (lupul însuși); 521 singurată. V.n.n. la B, 2393 singurate; 527 zătigni. V.n.n. la B, 2405 zătigni; 536 suflată. Nu figurează în L, dar în poezia lui Deleanu se întîlcesc multe substantive participiale care au dispărut între timp din limbă sau s-au păstrat regional, în parte. Oricum, nu este cazul să-l considerăm o creație personală. înseamnă suflare. De altfel în L se întîlnește suflatul (subst.); 537 plumină. V.n.n. la B, 294 plumini; 541 fluturată. Figurează în L, explicat prin schwärmerisch, adică bintuită de fantezii, divagantă; 557 vîntucele. Diminutiv agreat de poet. Vezi B, 5931 vîntucele. în L prezintă trei fame diminutive: vântuț, vânturel, vântucel; 560 mîntea schimoșită. V.n.n. la B, 1140 schimoșită; 564 (p. 25) vîrrite. Nu se află în L. Asupra gemații atagem atenția, că poetul gemincază de prefci inia lichidele; 574 românește. V.n.n. /flB^Jromănesc; 577 Golea. După porecla Streamța (:zdreanță), Golea poate fi pus în legătură cu gol, adică îmbrăcat sumar. Vezi Goleman, eventual Guliman. Ca substantiv comun streamța se află în L; 585 spiță. înseamnă rang, treaptă socială; sens menționat în L; 586 nemeș: boier (în Transilvania). Familia de cuvinte figurează în L; 587 tîndale. Este adnetat în L ca ardelenesc și explicat prin pozne, glume de măscărici. Vezi și n.n. la B, 1014 tindale; 589 moșie. V.n.n. la B, 1865 moșii și n.n. la B, 6204 moșie; 591 ungerie: ungurește; 602 dar: ci; 603 domn mare: boier mare, magnat, accepția ardelenescă a cuvîntului. în L specifică drept moldovenesc sensul conducător de țară. V.n.n. la Tr. V, 45 boieriu mare; 604 mălaiu. Context clar din care rezultă că mălaiu nu înseamnă făină de porumb, ci turtă din făină de perumb, coaptă în spuză sau în captor. Vezi și n.n. la B, 5956 mălaie; 607 hâcimore. Este țigănim. înseamnă stai, mă!; de-alta parte: de cealaltă parte. V. și n.n. la B, 6559

jde - a l l ă parte; 609 sparte: găurite, accepție menționată în L; 611 ăz erdegăta. Expresie maghiară az ordogadta, care înseamnă taci, blestematul; 616 domniță. V.n.n. la B, 7446 doamnă sau domniță; 619 Vintilă. Nu putem face nici o apropiere între acest Vintilă care pare că trimite la o persoană isterică și comentatorul fictiv din B (p. 61); 623 pitărie. Cum rezultă clar din context, pitărie înseamnă aci brutărie, nu funcția de pitar. De altfel în L, cuvântul nici nu comportă acest ultim sens; 624 (p. 28) să satiriscă: să satirizeze. Verbul satirisc și familia de cuvinte, bogat reprezentate în L (poetul nu ocolește neologismele de origine grecească); mulți slugi. Remarcă acordul după genul natural; 629 să rudească. înseamnă să precedă, să descindă. Rudă și rudenie se află în L, nu însă și vb. rudesc. Familia de cuvinte fiind de origine „străină”, slavonă, și limba dispunând de termeni „curat românești”, poetul ar dori să o elimine din limbă și cel puțin din limba literară (ceea ce și face, când prinde de veste, de la un manuscris la celălalt); 635 însuș'. Formă unică pentru toate numerele și genurile. V. B, 102, 3030, 77, 2610 (p. 164) și n.n. la aceste versuri. în versul corespunzător din Tr. V, 77, însăș'; 640 luminată. în L cuvântul comportă un al doilea sens, cel de aici, durchläuchtig, tradus la rindul lui, de către poet prin lat. serenissimus. Vezi în limba veche: luminate împarate; 646 proastă: simplă, necultivată. V.n.n. la B, 3792 (p. 241) prostește. De altfel, acesta este și primul sens menționat în L, la cuvântul prost; 650 familie. în L apare sub forma famelie și este adnotat ca moldovenesc; 661 cocoana. în L este menționat un prim sens doamnă distinsă și un al doilea, adnotat ca moldovenesc, soție de boier. întrucât Mișca este nemeș (boier) nu putem decide în care sens consideră poetul că îl înțelege. Mai degrabă în al doilea (vezi B, 250 jupinose, unde este vorba de soții de țigani liberi și proprietari); 662 cocon. în L poetul consemnează un prim sens copil, pe care îl cunoștea din nordul Moldovei; 669 de rost. V.n.n. la B, 6096 de rost; ceasurile. V.n.n. la B, 5062 ceasuri; 674 (p. 30) Alexandria. Presupunerea poetului este eronată. Pe la 1460 Alexandria nu era tipărită în românește; 681 orbeți. Cum rezultă din n.p. la 683 (p. 31), prin orbeți nu înțelege cerșetori pur și simplu, ci cîntăreți orbi. în L explică orbețul numai prin orb; 688 Danciu. V.n.n. la B, 1084 Danciu; 703 junie. V.n.p. la B, 3937 (p. 252); 705 (p. 32) privileghii. V.n.n. la B, 6812 privileghii și la B, 1305 (p. 89) privileghii; 711 a mere. V.n.n. la B, 270 (p. 27) mere; 712 dorită. V.n.n. la B, 1047 dor; 714 să cumpănea: stătea în cumpănă, medita la. Sensul este menționat în L, la forma reflexivă; 718 adincată. V.n.n. la B, 4599 adincată; 721 singurată. V.n.n. la B, 2392 singurate; 724 schimosire. V.n.n. la B, 1140 mîntea schimosită. în versul corespunzător din Tr.V. 148 — 149 strămutare de mînt; 729 să-l desmînte. Se află în L. înseamnă a abate pe cineva de la o hotărîre (bună sau rea); 743 prigorică: arșă (bîntuită). Vezi A, 755; 744 ispită. V.n.n. la B, 3743 ispite; 746 odinioară. V.n.n. la B, 1532 odinioară; 747 z o a o. Dacă am citit bine, reprezintă o grafie fonetică pentru zoaouă, adică zaoa (:za, sg. de la zale). în L apare notat zaoa^

transcris de poet cu litere latine zova, ceea ce se transcrie fonetic zoaoua. Este explicat prin Harnisch, Panzer. Vezi mai jos, A, 757 cămeșe de zale; 747 (p. 33) scut. Se află în L, unde nu i se dă trimitere la bibliografie. Cuvîntul este glosat și în B, 8070 (p. 490) scutul (paveza). în L, de la paveză se trimite la scut; platoșă sau și paveză. Glosa lui Deleanu este greșită. Platoșă este cămașa de zale, paveză este scutul; 759 (p. 32) bătăciuiu. Nu se află în L; 760 chivără. Poetul traduce în L, coif cu Helm, chivără cu Haube, Miitze. Așa dar chivără este mai degrabă o căciulă; 767 (p. 33) romîinii cei pădureni. Denumiți astfel de la faptul că întreaga regiune este împădurită. Regiunea pădurilor se învecinează cu Țara Hațegului și cu Valea Jiului; 771 boarte. V.n.n. la B, 2643 boarte; 779 făptură. Primul sens al cuvîntului în L, este lucrătură; 780 armătură. în L se menționează un sens die voile Ausriistung, echipament (militar) complet. Vezi un context mai clar în B, 493: armătura; 786 hantătar: hanul tătarăsc, cum se află în versul corespunzător din Tr. V, 210 hanul tătareșc; 787 zătignit. V.n.n. la B, 4516 zătignite; 791 de jac. V.n.n. la B, 7716 Jacul; 794 spumă: spumă de mare; 798 poloboace. Se află în L, cu mențiunea că este moldovenesc; 804 lingă: pe lingă; sulită. în L se decide la accentul pe care îl aplică cuvîntului în versul următor; 817 — 822. Portretul fizic și moral al lui Bucur imită pe al lui Sancho Pânza, scutierul lui Don Quijote; 817 o slugă... credincioasă. De remarcat acordul după genul gramatical. Vezi însă B, 5274 (p. 329) un slugă credincios; 818 Bucur. Se află în L, ca nume de bărbat; 821 deșențat. Se află în L, explicat prin glumeț, poznaș; 822 de sama. Nu înseamnă de vîrsta, ci de categoria lui socială (șerb.). Este ironie. Este ștmt că cei din clasele suprapuse, în special în feudalism, socoteau pe oamenii lipsiți de rang nobiliar, proști. Evoluția semantică de la simplu la prost propriu-zis a cuvîntului a furnizat o întregă literatură; 825 te gată: pregătește-te. în L se află verbul gat cu trimitere la gătez, nu la gătesc. Poetul tratează sensul de aici (a se pregăti) la gătez, iar la gătesc, unde ar fi trebuit să-l trateze, trimite la gătez, gătare; 831 să trăpădăm. V.n.n. la B, p. 5 am trăpădat; 832 neveste. V.n.n. la B, 2458 neveste; 836 Haicu. Mai sUs numele frătuțului este Bucur (ov. 818, 824, 826); 842 (p.37) cele vîntoase. V.n.p. la B, 1134 (p. 80-81); 844 spulberoasă. V.n.n. la B, 5414 spulberată. Poate că înseamnă frenetică, delirante; 845 oblicii. V.n.n. la B, 3133, 2061; 856 (p. 37) fliioncană. Se află în L: „fliioncă, fliioncană, sf., vulg. ein Schleppsack. Se întilnește și forma fliioncă, adnotată ca populară și explicată prin o servitoare sau femeie murdară; 858 dulcută. Diminutiv netratat în L. în limba poetului se întilnește frecvent sufixul -uță; 867 prăpaște. V.n.n. la B, 2514 prăpăstii; topilă. în L se menționează numai sensul cuptor de tepit, tepiterie (vezi B, 3543 topilă^), dar nu și cel curent de groapă plină cu apă, în care se punea la topit cînepa, inul. Menționăm că este vorba de o contaminare între tepilă și tupilă din care a provenit topilă. Aici poetul s-ar fi cuvenit să folosească forma tupilă, existentă de altfel în L; 869

chiar. Folosit de poet, regional și arhaic, pentru formarea superlativului; 877 fluturate. V. supra, v. 541 fluturată; 880 ruginooasă. Se află în L, așadar nu este folosit din considerente de rimă; 882 (p. 38) acurat. Neologism din latină (accurate). înseamnă cu grijă, îngrijit; 896 șoreciu. în L șoreciu este explicat prin de culoarea șoarecelui (galben-deschis). Se află însă și „șorecei, 5. plur. (eine Pferdkrankheit)...” Nu este exclus ca șoreciu să se refere la boala de cai denumită șorecei. Astăzi se spune mai des șoricel. în fine, dat fiind că și iapa lui Bucur „de pe păr să chiea Surana” nu este exclus să indice culoarea; 902 nezichind. în versul corespunzător din Tr. V, 332, renunță la fonetismul regional: nezicind; 906 (p. 39) mii. V.n.n. la B, 747 mii; necuvinința. Formă regională și arhaică nemenționată în L (unde se întâlnește cuvinință, cuvinință, tratate împreună); 909 inlibovit. V.n.n. la B, 3909 inlibovindu-să; 911 vitioană. în L vitionesc, vitionire și viteoan,-ă, transcris cu litere latine vityoannu,-a și explicat prin vlăguit, slab, cu trimitere la hition, netratat, în schimb, se află hitivan, cu trimitere la vitivan; 913 vechie. Aici nu mai înseamnă exclusiv Antichitate (v. n.n. la B, 3919 vechie), ci mai degrabă Evul Mediu.; 914 Florii. Cum am văzut, în vv. 818, 824, 826 scutierul se numește Bucur, apoi începând ou v. 836, Haicul; Florea (Floarea în 917), 922, 926, 920; rămini. V.n.n. la B, 1531 rămini; 927 învîrtind în minte. Calc după lat. volventes mente; 930 răsăpinte. în L răsăpintire, cu specificarea că este un verb puțin folosit. înseamnă a se bifurca. Asupra lipsei sufixului -esc reamintim că în limba veche și popular lipsea adesea și că aici se întâlnește la rimă; 941 carră. Geminata -rr- este etimologică (lat. carrus), dar poetul o folosește ca să discrimine substantivul de verbul aceleiași familii. Deci nu criteriul etimologic primează în geminare, ci gramatica normativă; 945 gol foaie. În versul corespunzător din B, 693 rinze goale. V. n.n. la B, 3196 foaie; 946 să trapede. V.n.n. laB, 694 să trapede; 948 hodină. V.n.p. la B, 696 (p. 55) hodină; 949 milă. în versul corespunzător din B, 697 scrie cu geminata etimologică millă. V.n.n. laB, 697 millă; 953 pasă. V.n.n. laB, 3144, 1286 pasă; 954 toți voivozi. Sopotind probabil ca învechită folosirea substantivului nearticulat legat de un altul, în versul corespunzător din B, 702 scrie voivozii; 954 fețele: persoanele. V.n.n. la B, 2956 fețe. L, de la forma față se trimite la feață, unde se citează un al cincelea sens persoană; 956 a pune înainte: a propune (spre discuție). Calc după lat. proponere. în B renunță considerind probabil greu de înțeles calcul; 966 curund. V.n.n. laB, 714 curind; tică. V.n.p. la B, 714 (p. 56-58) și n.n. la B, 714; 966 (p. 41) guri cinstite înseamnă gurile unor persoane de rang înalt și instruite; 972 formă. Poetul continuă să elimine pe parcursul lui B neologismul formă înlocuindu-l cu chip. V. B, 720; ură. V.n.n. laB, 720 ură; 979 umbla. V.n.n. la B, 723 imbla; 980 făc ură. Formă de perfect simplu arhaică și regională consemnată în gramaticile poetului. V.n.n. la B, 229 furat. în versul corespunzător din B, 728 ați făcut-o, poetul modernizează (deși, cum remarcă el însuși, în notele la B, Drăghici arhaizează); 982 cerbice: ceafă. Poetul îl preferă, dată fiind originea latină

și clară (lat. cervix); 985 Ghiolban. V.n.n. la B, 8005 Ghiolban; 991 iar. în vers identic, în rest, în B, 739 poetul înlocuiește cu dar; 996 să ne scurte. Pentru să ne scurteze. De altfel, în L apare sub forma scurtez, scurt; 999 milă. V.n.n. la B, 747 mii; 999 (p. 44) solomonarii. în L, la șolomonariu nu tratează articlul, ci tiimite la SGLcmnariu, pe care îl emite; 1011 o țiră. V.n.n. la B, 1087 țiră; 1022 fețe. Vezi n.n. la A, 954 fețele și n.n. la B, 770 fețe; 1026 Găvan. V.n.n. la B, 7987 Găvan; 1029 stragea. în L strajă, în B, 4318 strage; 1029 moghilă. în L mogmlă, cu indicația că este de origine slavă; 1039 mindra. Aici înseamnă înțeleaptă, sens necensemnat de poet în L; 1046 (p. 45) uite. în L se află huiet, cu trimitere la uiet omis; 1064 (p. 46) întrebnicit: întrebuițat; viclenit: falsificat; 1072 moșie. în accepția de aici înseamnă orice proprietate, mare sau mică, care constă din pământ; 1075 Urgia. V.n.n. la B, 32 Urgia; 1081—1086. V.n.n. laB, 46-54; 1081-1082. V.n.n. la B, 49-50; 1084. V.n.n. la B, 52; 1087 zină. V.n.p. la B, 55 (p. 15) zină; țara. V.n.n. la B, 55 țara; 1092 mamă. V.n.n. la B, 60 mamă; 1093-1164. V.n.n. la B, 61-120; 1094 vicolid. Un verb vicoli. nu se află în L. Subst. vicel este explicat prin vint iute, furtună (vezi în versul precedent vinturi... turtate.) / volbure. în L la volbură dă sinonimul vârtej de vânt, adică vintoase; 1096 bale. V.n.n. la B, 3194 bale; 1100 aduce: produce. Calc după lat. ferre; 1102 desmață. Verbul a desmață nu este trecut în L, ci numai desmătat,-ă, explicat prin rupt în bucăți, sfîșiat, zdrențuit, cu specificarea că este popular; 1112 rind. V.n.n. laB, 68 rind; 1117 fortuna. Fermă consemnată și în L; 1119 vigeie: vijie. în L văjeire, cu specificarea că se spune despre apă sau despre vînt și cu mențiunea că este popular ardelenesc; 1120 oboară. V.n.n. laB, 76 oboară; 1121 însuși. V.n.n. laB, 77 însuși; 1122 înviforare. Nu se află în L. Există vifor, cu accepția curentă; 1124 (p. 48). V.n.p. la B, 88 (p. 18-20); 1125 multă fală. în versul corespunzător din B, 81 poetul înlocuiește cu pofală (care și el este menționat în L); 1127 sprinceana sumeață. V.n.n. la B, 83 sprinceana sumeață; 1128 amenițind. V.n.n. laB, 84 amenițind; în față. V.n.n. la B, 84 în față; 1130 întei născută. V.n.n. la B, p. 7 întii născut; 1133 Nebunie. în B, 88 Zavistie. Vezi n.p. la B, 88 (p. 18—20); 1143 lăută. V.n.n. la B, 105 lăută; 1144 pe. V.n.n. laB, 106 pe; 1148 scoposește. Substantivul scopos, adică scop, este folosit des de poet și de epoca sa, adaptat sau neadaptat. Vetul a scepesi, precum și subst. scopos, sint'cmise din L. V.n.n. la B, 678 (p. 52) scoposul și n.n. la B, 1632 scoposuri; 1149 îngrijă: îngrijorează. în L îngrijesc, îngrijare, nu și îngrij. îngrijora nu se află în L; 1150 tirănește. Familia cuvîntului era des folosită de oamenii culți (în secolul luminilor) din toată Europa. Adverbul nu se află în L (dar se află tiran, tiranie, tirănisesc), înseamnă cu cruzime, sălbăticie; 1151 cu de-adins. înseamnă cu toată certitudinea, seriozitatea. Vezi n.n. la B, 6677 cu de-adins; 1156 slava și mărimea. Z w L nu este menționat mărime, ci numai mările și mărire, cu sensul de glorie. Poetul mimează stilul limbii literare

bisericești (slavă și mărire, Ție înălțăm!); 1157 legea. V.n.n. la B, 115 legea; 1157 (p. 50) ieresurile. înseamnă ereziile. în L eres ccmprtă și explicația falsă învățatură; 1159-1170. V.n.n. la B, 115-120; 1160 să gînfă. V.n.n. la B, 116 să gînfă; însuflă. Familia de cuvinte este bine reprezentată în~L: însuflu, însuflat-ă, însuflătoriu. Este calc după lat. inspire-. V. și n.n. la B, 551 însuflare; 1162 turbat. Se află în L. înseamnă care produce o stare de furie, demență frenetică (poetul traduce Orlando Furioso cu Orlandul turbat); 1164. Versul reprezintă un vers-formulă trecut de la Hmer în poezia latină și mai departe; 1165-1170. V.n.n. n. la B, 121-126; 1170 (p. 50) s-au înmîndrit: a devenit orgolios. în L nu apare înmindresc, ci numai mindresc; 1181 să-isco-dească. Se află în L, cu accepția a spiona, a cerceta; 1186 Sintilie Proroe. V.n.p. la B, 144 (p. 20-21); 1188. acolea. V.n.n. la B, 144 acolea; detună. V.n.n. la B, 144 detună; 1189 prejur sine: împrejurul său (după lat. circum se); 1197 ogrăzi. în versul corespunzător din B, 201 grădini; 1199 stîrvuri sau mortăciune. V.n.n. la B, 155 stîrvuri sau mortăciune; 1200 vinăciune. V.n.n. la B, 156 vinăciune; 1201 viclenită. V.n.n. la B, 157 viclenită; 1204-1206. V.n.n. la B, 160-162; 1205 mîncătorii de pine. V.n.n. la B, 161 mîncătorii de pine; 1206 cei cu cap de cine. V.n.p. la B, 162 (p. 21); 1206 (p. 51) hotărînd. în L notări, fără să se menționeze sensul a se învecina; 1209 piiiește. în L comportă sensurile a da foc, a pirjoli; 1212 limbelor: popoarelor, sens menționat în L; 1219 faraoneni. V.n.n. la B, 1678 egiptene; 1223 înșelăminte. V.n.n. la B, 2229 înșălămintul; 1224 (p. 53) mult însemnatoare: foarte semnificative; 1225 hodină. V.n.p. la B, 696 (p. 55); 1226 păusa. V.n.n. la B, 1535 păuseze; 1247 cum. în versul corespunzător din B, 797 cit; 1255 fierrariul. Geminata etimologică (lat. ferrum). 1256 rostul. V.n.n. la B, 5311 rostu; 1257 goală. V.n.p. la B, 807 (p. 62); 1261 căz: că, zău!; 1271 necrunte. V.n.n. la B, 821 necrunte; 1278 boală herbinte. V.n.n. la B, 828 boală herbinte; 1282 să cocoresc. V.n.n. la B, 832 să cocoresc. 1283 clisă. V.n.p. la B, 268 (p. 27); 1284 visă. V.n.n. la B, 834 visă și n.p. la același vers (p. 63); 1290 răgü lă. V.n.p. la B, 840 (p. 63) și n.n. la B, 840 răgü lă; 1292 rugă-minte. V.n.n. la B, 842 rugămintele; 1302 răgace. în L rag, ragere este adnotat ca ardelenesc. Răgace nu este menționat. Probabil este format de poet; 1304 steaguri sau povață. într-adevăr, în A lipsește steagurile. în B însă, poetul remediază; bucin. V.n.n. la B, 5331 bucinul; 1306 ellea. Geminata este etimologică. Remarcăm din nou că poetul folosește geminarea în special în cazul lichidelor; 1320 gonaci. V.n.n. la B, 888 gonaci; 1328 fisiog-nomia: trăsăturile feței. Se află în L; 1329 (p. 56) zburată. V.n.n. la B, p. 4 zburată. în L se află sburatul cu sensul zbor; zburăciune. în L sburăciune. Este format de poet sau de alți literați din epocă; 1332 ura. V.n.n. la B, 318 ura; 1334 mearsă. Are accepția regională și arhaică plecă; menționat în L; 1338 croncan: corb; 1340 involbindu-și. V.n.n. la B,

332 involbea; 1342 gele. Fonetism regional pentru jale; 1352 dada. V.n.p. la B, 342 (p. 31); 1354 va să să certe: va fi pedepsit. V.n.n. la B, 339 va să pată; 1358 dir ept. Nu se află în L, unde, de la drept se trimite la drept. înseamnă chiar, într-adevăr. Forma și înțelesul sint arhaic-regionale; 1359 mainte. V.n.n. la B, 345 mainte; 1360 Guladel. V.n.n. la B, 346 (p. 32); 1363 Niagul. V.n.n. la B, 355 Neagul; 1364 năravul: obiceiul (bun sau rău). V.n.n. la B, 1821 rău năravul. V. și n.p. la B, 840 (p. 63); 1365 ciudoasă. V.n.n. la B, 357 ciudoasă; zimbire. Ca de obicei, substantivele infinitivale sint tratate ca atare în L, la infinitivul verbului. Așadar subst.f. zimbire. Zimbet nu apare, ci zimbital și zimbitală. V. și n.n. la B, 357 zimbire; 1366 înceată. V.n.n. la B, 358 înceată; 1368 dăscănta. Zezi, asupra sensului, n.p., mai detaliată în B, 360 (p. 32-33). Sensul curent nu este menționat în L; 1374 ceapă de ci.oară. în L cuvîntul apare ca în notă: ceapă ciorască; 1376 Zăgan. V.n.n. la B, 1016 Zăgan; 1378 șeștină. V.n.n. la B, 1018 șeștină; 1382 nădușindu-1: sufocindu-1; 1387 murgie. V.n.n. la B, 1027 murgie și n.p. la B, 1027 (p. 74); 1389 bolboiața: bulbucăți. Formă regională neconsemnată de poet în L; 1394 geloasă: jeloasă. Fonetism regional. V.n.n. la B, 1034 jeloasă; 1398 spînzurînd. V.n.n. la B, 1038 spînzurînd; 1401 în poară. V.n.n. la B, 1041 în poară; 1406 țângău. în versul corespunzător din B, 1046 flecău. V.n.p. la B, 1046 (p. 75) și n.n. la B, 1046 (p. 75) flecău; 1407 dor, libovie. V.n.n. la B, 1047 dor, libovie; 1408 fugare. V.n.n. la B, 1048 fugare; 1411-1452. V.n.n. la B, 1051-1092; 1413 (p. 60) fleac și fleacă. V.n.p. la B, 1053 (p. 75); 1417-1422. V.n.n. la B, 1057-1062; 1417 băiaș. în versul corespunzător din B, 1057 înlocuiește cuvîntul cu sinonimul de origine latină aurariu; 1427 iuțime: iuteală. în L iuteală are numai sensul de miros înțepător. Menționăm că în L intime are și sensul de minie, psililin acest context; 1428 bulzindu-se: imbulzindu-se. în L se află bulzală, bulzesc, bulz și imbulzală, imbulzesc; 1431 sprijinea: ținea în loc, apuca (primul sens în L); Viorele. V.n.n. la B, 1071 Viorele; 1433 să gata. Pentru se găta, adică se pregătea; 1434 minteie. V.n.p. la B, 1074 (p. 76); 1438 țiră. V.n.p. la B, 1087 țiră, la B, 1078 (p.77) țiră și n.n. la B, 1078 țiră; 1444 Danciul. V.n.n. la B, 1084 Danciul; 1461 fată-in păr. V.n.p. la B, 1119 (p. 79) și n.n. la B, 1119 fată-in păr; 1462 incredințasă. V.n.p. la B, 1120 (p. 80) și n.n. la B, 1120 incredințasă; 1467 să smomească: să momească (amăgească, înșele). V.n.n. la B, 1161 (p. 81) smomisă; 1468 zburătoare cu pene. în L sburătoriu, e comportă un al doilea sens ușor de minte (leicht-sinnig). V. A, p. IV zburătoria minții și în contextul corespunzător din B (p. 5) zburătăția; 1470 vederată. V.n.n. la B, 1769 vederată; 1477-1494. V.n.p. la B, 1164 (p. 82); 1477-1483. V.n.n. la B, 1123-1134; 1480 intoarte. Formă arhaică pentru întoarse, răsucite. Zezi B, 3934 lume-intoartă; 1487 veri. V.n.n. la B, 1864 veri; 1492 poiată. V.n.n. la B, 1286 poiată; 1493 domnește. V.n.n. la B, 1163 domnește; 1494 vatra:

podeaua. Se află în L și podeală, podeaua, însă cu accepția de scindură; poleită. în L poleiesc st poleit, cu specificarea : aurit sau argintat; 1502 V.n.n. laB, 5481 dumbravă; 1503 pirlitul. Poetul temându-se că parte din cititori vor înțelege cuvântul în sens propriu ars de soare, bronzat, nu ars de dragoste, nefericit, în versul corespunzător din B va scrie bietu (B, 1127); 1504 cimpave: frunte de oboseală, din pricina alergării; 1507 ursită. V.n.p. la B, 1201 (p. 84—85); 1508 plinsoare. în versul corespunzător din B, 1202 duroare. Plinsoare na este folosit din considerente de rimă. în L se trimite de la plins la plinsoare. înseamnă plinset, lamentație; 1513-1530. V.n.n. la B, 1207-1218; 1515 m u r s a. V.n.n. la B 1209 mursa; dulcică. în poezia populară de dragoste și în special în cea lăutărească (precum și în poezia anacreontică dintre cele două secole), abundă diminutivele. în acest caz diminutivele țin de modele, începând cu Tecrit; 1519 oftată: dorită. V.n.n. la B, 6540 (p. 403) oftând; 1521 lucedă: strălucitoare. Se află în V.fără trimitere bibliografică (lucidus din poezia latină, în special Ovidius); steaua dă seară. în\^,în schimb, luceafărul de sară; 1522 deh. V.n.n. la B, 1216 deh; 1528 spine. Forma spine se află în L, pe lângă spin; 1530 să să potoapă. V.n.n. la B, 1224 să să potoapă; 1533 (p. 65) Pegaz. V.n.p. laB, 1225 (p. 85-86); strechie. V.n.n. la B, 1227 strechie; 1534 zăbele. în L zăbală, cu sensul curent; 1541 de jaf V.n.n. la B, 1235 de jaf; 1545 se tinsă. V.n.n. la B, 2919 tinsără; 1548 arepi line. Somnul înaripat nu corespunde, pe cât știm, folclorului nostru, ci este împrumutat din mitologia antică, greco-latină; 1552 de ferice. V.n.n. la B, 2416 de ferice; 1553 a doao le. în versul corespunzător din B, 2417 a doao; 1558 (p. 66) istoria lui Iov. V.n.n. laB, 88 (p. 20) istoria lui Iov; 1569 veargă. Forma varga nu apare în L. înseamnă nuia; 1570 se spare. V.n.n. la B, 2308 spare; 1571 fulgerarea: fulgerul (-trăznetul), V.n.n. la B, 4456 fulgeri; 1574 pogorea. în L pogor, pogorire, pogorit. Cobori nu este menționat în L; 1578 vârtute. V.n.n. la B, 8181 virtutea; 1586 făr: fără (=decît), sens neconsemnat în L; 1591 să purceadă. V.n.n. la B, 7903 să purceagă; 1596 (p. 69) personisesc: personifică. Nu se află în L. 1605 varvără. în L apare notat vârvar,-ă. înseamnă crudă, nemiloasă, sens menționat în L; 1607 robiri : prădăciuni, jafuri. V.n.n. laB, 165 robească și n.n. la B, 6941 robește. în B, 2075 modifică versul folosind substantivul tilhărie* cruzie. în L se menționează numai forma cruzime. Nu este un motiv să credem că la inventat poetul, la rimă; 1610 valuri. V.n.n. la B, 2078 valuri; 1613 și urmat. V.n.n. la B, 2083 și urmat.; 1618 înspăimintat. V.n.n. la B, 2086 înspăimintat; 1620 Spiridoane. V.n.p. la B, 2088 (p. 135-136); 1622 Țara mea Romanească. V.n.n. la B, 2090 Țara mea; 1629 clătiră. Azi, literar, se spune clătinară. Și clăti și clătina se află în L comportînd același sens; 1640 în soție. V.n.n. la B, 2109 în soție; 1648 zădară. V.n.n. la B, 2114 zădară; 1649 ajutarea. V.n.n. la B, 2115 ajutarea; canoane. V.n.n. la B, 2117 canoane; 1656 izbîndă: răzbunare, revanșă. 1657 (p. 71) Sfetigheorghie.

V.n.p. la B (p. 137—139); cinsă. în versul corespunzător din B, M25 încinsă. Forma cing se află în L; 1659 nevinsă, V.n.n. la B, 2127 nevinsă; 1665 (p.71) brează. V.n.n. la B, 2133 brează; 1668 premăestre. înseamnă foarte năzdrăvane. De remarcat că poetul evită slavonismul năzdrăvan. V.n.n. laB, 1333 (p. 92) maestru; aripate. V.n.n. la B, 2136 aripate; 1678 tot: totuși. în versul corespunzător, prelucrat în B, 2146 totuși; 1692. V.n.n. la B, 2160 și n.n. la B, 2160 (p. 140-142); vorbeață. V.n.n. la B, 2160 vorbeață; 1698 trecsare: vibrează, flutură. V.n.n. la B, 4482 trăcsare; căița. V.n.n. la B, 6042 căițe roși; 1706 fermecătoare. V.n.n. la B, 3176 fermecătoare; 1708 sitirea. V.n.n. la B, 3178 sitirea; 1709 tauri. V.n.n. la B, 3822 tău; prăpaște. Apare în L, cu această formă, iar versul-rimă împrăște este fonetism regional (dar nu apare în L). Poetul JIU siluiește limba, ci selectează; 1717 încintă. Cuvîntul este explicat în L, prin a spune sau a cînta cuvinte de vrajă, a vrăji. Definiția corespunde notei poetului; 1723-1788. V.n.n. la B, 3187-3213; 1727 strămătură. V.n.n. laB, 3191 strămătură; 1728 cu sine: în sine (după lat. secum;; 1730 bale. V.n.n. la B, 3194 bale; 1732 pestricate. V.n.n. la B, 3196 pestricate; foaie. V.n.n. la B, 3196 foaie; 1734 cîrlibate. V.n.n. la B, 3198 cîrlibate; 1736 obrăzui. V.n.n. la B, 3200 obrăzui; 1737 toiagu. V.n.n. la B, 3201 toiagu; învrîstat. V.n.n. la B, 3201 învrîstat; 1738 sumuță. V.n.n. la B, 3202 sumuță; 1739 cotigă. V.n.n. la B, 3203 cotigă; 1742 striga. V.n.n. la B, 3206 striga; 1744 luce. V.n.n. la B, 3208 luce; 1746 cursul. V.n.n. la B, 3210 cursul; 1751 piscoaie. V.n.p. la A, 1778 (p. 77) piscoaie; 1752 țipoaie. V.n.n. la B, 3216 țipoaie; 1756 în sa: dinsa. în versul corespunzător din B, 3720 iar ia (= ea); blăstăma. Aci pare să însemne injuria, spune cuvinte insultătoare, sens de altfel consemnat în L; 1755 încîntată: vrăjită. V.n.n. la A, 1717 încîntă; 1758 înceată. în L se află numai încet, nu și incetez; 1765 z v 6 n e t e. Dintr-o familie bogată de cuvinte (de origine slavonă), în L menționează numai svon; 1771 lupă. V.n.n. la B, 8143 lupoaia; 1776 se potoape: se omoare. Agreat de poet, cuvîntul este exclus din L; 1779 negrie. Menționat în L. înseamnă care bat în negru; 1785 paiațe. V. B, 6531 paiață și n.n. la B, 1286 poiață; 1787 curți: palate. Sens menționat în al doilea rînd în L, la articolul curte, curte domnească; vilfă. V.n.n. la B, 7224 (p. 445) vilfă; 1803 să-întarte. V.n.n. la B, 2175 să-întarte; 1816 față cinstită: persoană onorabilă și de rang înalt. Vezi Indicele la Bj 1819-1836. V.n.n. laB, 1099-1116; 1819 Năsturel. V.n.n. la B, 1099 Ganafir; Trandafir. V.n.n. la B, 1099 Ganafir; 1820 piică. V.n.p. la B, 1100 (p. 78) și n.n. la B, 1100 piică; 1825-1836. V.n.n. la B, 1105-1116; 1825 să depărare. înversul corespunzător din B, 1105 să dăpărare; 1835 depărată. V.n.n. la B, 1115 dăpărata; 1850 nu 6 r. Forma nor nu este consemnată în L (verbul nuorez, adj. nuorosj; 1872 vinte: vinturi. Imaginea este de tradiție clasică, latină (lat. diffugerat in auras), sensul se împrăș-

tiase în vînt; 1873—1874 întie... povață. *V.n.n. la B, 4447—4448* întia... povață; 1875 (p. 81) arhistratigul. *V.n.n. la B, 4447—4448* în ti a... povață; 1875 (p. 82) au ispitit. *V.n.n. la B, 1945* ispitește; 1876 ispiteață : cercetătoare, scrutatoare. *Arhaic și regional se întâlneau relativ mai multe adjective formate cu sufixul -eț. Nu este menționat în L; 1882* fulgeri. *V.n.n. la B, 4456* fulgeri. *Totuși, în A, 1875 (p. 83) apare și pl. fulgere; 1883* artelerie. în L este marcat cu semn de neologism; 1887 sărindare. *V.n.n. la B, 4461* sărindare; 1889 paraclise. *V.n.n. la B, 4463* paraclise; 1890 afurisirii : excomunicări; 1893 Troiții. *V.n.n. la B, 4467* Troiții; 1899 geana. *V.n.n. la B, 2421* geana; 1902 în aiavea. *V.n.n. la B, 2424* în aiavea; 1903 adenioară. în L adeneure. înseamnă adeneori; 1916 răzvălită : dezvelită; 1917 coleșe. în L se află coleșă, cu trimitere la mămăligă; 1921 mestecuș : mestecau. Se află în L; 1940 față. *V.n.n. la B, 2444* față; 1952 arsără. *V.n.n. la B, 2450* arsără; 1960 îmbărbăta. în L se află numai îmbărbătez; 1966 neveste. *V.n.n. la B? 2458* neveste; 1971 scutire. *V.n.n. la B, 2463* scutire; 1974 încîntata curte. în versul corespunzător din B, 2466, poetul renunță la termenul de origine latină, mai puțin clar, și scrie curte vrăjită; 1977 legea vechie. *V.n.n. la B, 2469* legea vechie; 1980 pălațu. *V.n.n. la A, 1785* paiate; *V.n.p. la B, 2478 (p. 156); 1981-1982* ballă... puturoasă. *V.n.n. la B, 2475; 1988* ricăi. în versul corespunzător din B, 2486 virgoli. *V.n.n. la B, 2486* virgoli; 2002 patronul. *V.n.n. la B, 37 (p. 15)*. Se află în L, fără semn de neologism; 2013 mîngăind. *V.n.n. la B, 2368* mîngăie; 2014 curate. *V.n.n. la B, p. 4* curatelor; 2017 cucerită. în L se află verbul cuceresc, subst. cucerie, cuceritoriu-oare (subst. și adj.), cucernic (cu sensul curent astăzi) cucernicie (pietate, eulavie). Cucerită înseamnă supusă, plecată. Primul sens menționat în L, la verbul cuceresc, este explicat prin germ. sich ergeben zeigen. Oricum poetul vrea să evite smerenie; 2026 măgură. *V.n.n. la B, 1272* măgure; 2027 răspîndită : bifurcată. în L se află numai răspintire, cu specificarea că se folosește puțin. Substantivul însă apare sub formele răspindie, răspintie, tratate împreună; 2035 gene. *V.n.n. la B, 4192* genele; 2074 puterește. în L se întâlnește puternicește, cu accepția de aici (mit Gewalt, gewaltsamerweise), adică cu forță. Poetul mai spune și cu putere. Vrea să evite familia de cuvinte de origine slavonă a sili, cu sila etc.; 2077 învoalse. *V.n.n. la B, 332* învoalbea; 2080 is în crețe. *V.n.n. la B, 5799* să-increață; 2087 ponivă* *V.n.n. la B, 2829* ponivă. 2093 colțuroasă. *Vezi, în nota poetului la A, 2094 (p. 91)* sinceloasă; 2094 (p. 91) sinceloasă. în L simcea, cu trimitere la simceauă (explicat prin ascuțitul unui cuțit sau al unei arme), simcelos, explicat prin ascuțit, întepător (v. în A, 2093 colțuroasă); 2107 desfătată. *V.n.n. la B, 5455* desfătate. Nu înseamnă prin urmare desfătătoare, ci largă (vezi A, 2092 largă și 2157 larg); 2110 să nălucă. în L apare numai nălesc; 2124 să l'întarte. *V.n.n. la B, 2175* să-întarte; 2138 scrisoare. *V.n.n. la B, 630 (p. 49)* scrisori; 2141 arhivele. în L apare la forma

arhiv. în epocă circula, mai des sub forma arhiv, arhivuri; 2155 auziră t. Formă veche, în loc de auzirăți. *V.n.n. la B, 229* furat; 2164 agrămădite: grămădite. La această formă nu apare în L; 2166 lăcrămată. în L lăcrămez... lăcrămat; 2169 copace. în L sg. copaciu. Copace este o formă de f. pl. (după lat. arbor?, ca în Șincai); 2174 păcurariță : soție de păcurariu (: păstor). *V.n.n. la B 6859* păcurariu 1 și n.n. la B 4334 păcurele; 2190 domnițe. *V.n.n. la B, 7446* domniță; palaturi. V. Indicele la B; măestrite. în L măiestresc, măiestrire. Dat fiind că în L măiestrie comportă și sensul vrăjitorie, palaturi măestrite înseamnă palate vrăjite (vezi deasupra curți vrăjite); 2191 pisicii. Iw L poetul adnotează că se folosește în Muntenia (vezi A, 2176 miță); 2211 pungace. *V.n.n. la B, 918* pungace; 2229 vîrtute. *V.n.n. la B, 1558* vîrtute; 2232 cîrlibată. *V.n.n. la B, 3198* cîrlibate; 2253 aierile. «L aieri, aire, aiure și aiuri, cu trimitere la aieri; înseamnă altă parte; 2262 implintată. Se află în L. înseamnă infiptă în pămînt, întepenită; 2272 sinceloasă. *Vezi A, 2094 (p. 91)* sinceloasă; 2284 (p. 98) holteiu. în L holteriu, cu specificare că este ardelenesc, holteiu, moldovenesc, cu trimitere la junișan, netratat; 2284 (p. 99) surepie : neînfrinare, trufie. Se află în L; 2292 cărțile : diplomele de noblețe; 2299 junișană. Nu se află în L. în limba poetului vîrstă bătrînă înseamnă bătrînețe; vîrstă junișană înseamnă tinerețe. în L se consemnează june, junei, junie. *V.n.n. la B, 3949* moleața de-acum junie. *Vezi A, 2284 (p. 98)* holteiu; 2305 corele. în L, corală cu specificarea că se întâlnește la plural. înseamnă mărgean. în versul corespunzător din Tr. V 631, fără alternanță vocalică, la rimă însă, corale; 2306 albaștri. *V.n.n. la B, 1490* albastră și versul corespunzător din Tr. V 632 albiori; 2308 ghizdavă. *V.n.n. la B, 463* ghizdav; 2309 durducuțe. înseamnă rotunjoare (vezi A, 2307 rătunzele). în L se află numai verbul durduc. Remarcă, în această sextină, șase diminutive, abuz îngăduit în poezia de dragoste, practica mai ales în epoca poetului : 2310 gutiuțe. Diminutiv. în L gutie, gutuie; 2316 (p. 99) cît de puțin : cel mai puțin (după lat. quam minime sau chiar minime); 2328 custă. *V.n.n. la B, 7537* să te custe; 2333 domnu-său : stăpînu său (accepție ardelenescă); 2337 adinsă : serioasă. Poetul se simte dator să explice sensul cuvîntului. *V.n.p. la A, 4390 (p. 188)*. 2341 gurguiată. înseamnă cu gurgui, cu vîrf ascuțit. în L se află gurguiez, gurguiu; 2346 îngennunchiind. *V.n.n. la B, 2958* ingenunchiend; 2368—2369 zamă de prune: poșircă; 2370 Nu înțelegem sensul expresiei. Probabil avea o circulație restrînsă, referindu-se la o manieră proprie pădurenilor, locuitorii unei părți din regiunea Hațeg; 2383 jupîne. *Vezi n.p. la B, 1711 (p. 113)* și n.n. la B, 1711 jupine; 2411 gligan. *V.n.n. la B, 3911* gligani; 2412 suspire. înseamnă suspinare, suspin. *V.n.n. la B, 8125* suspind; 2416 măicuță. în versul corespunzător din Tr. V 754 măicuță; 2419 măhnicuine. Nu se află în L, unde se consemnează mihnesc, mihnitoriu. în versul corespunzător din Tr. V, 757, poetul renunță la această formă artificială înlocuind cu amărăciune; 2427 (p. 104) schiilă, La articolul din L se menționează, în sens disprețuitor, în spiritul notei ; 2432 rinza.

în L se menționează sensul minie; 2451 din ce oară. V.n.n. la B, 1831 din ce oară; hotărâta. V.n.n. la B, 8214 (p.499) judăcățiile; 2454 dulmană. în L dulamă. în Transilvania iobagilor le era interzis să poarte costumul rezervat nobililor; 2472 Tindină. în versul corespunzător din Tr. V 810 Dafină. Tindină nu este menționat în L, ca nume de femeie; 2475 pândnrețe. în L se menționează sensul sălbatic și se citează măr pădureț. V.n.n. la B, 978 (p. 72) pădureți; 2499 să mă previnzi. V.n.n. la B, 2871 s'c prevîndă și n.n. la B, 3533 își prevînd; 2500 custură. Explicat în L prin cuțit rău, nefolositor; ruginoasă: ruginită. Se află în L; 2508 fârtate. în L firtat cu trimitere la fârtat, unde se tratează, cu specificarea că este popular și cu trimitere la Descftei; 2519 poiata măiastră. V.n.n. la A, 2190 palaturi măestrite; 2534 porumb: de culoarea porumbelor (sau mai de grabă porumbului = porumbelului). în L porumb, -ă este tăiat și netratat de poet; 2538 orecine: oarecine, oarecare; 3539 goală: desgolită, trasă din teacă. V.n.n. la B, 2563 luce; 2541 îmburzit. V.n.n. la B, 478 îmburzit; 2550 sabia strînsă: goală, trasă din teacă (lat. strictus ensis); 2551 hemeită. V.n.n. la B, 2581 înhemeită; 2553 coconaș, V.n.n. la B, 2583 coconaș; 2555 vorovesc. V.n.n. la B, 2585 vorovesc; pleve. V.n.n. la B, 2585 pleve; 2560 rîntează. V.n.n. la B, 2590 rîntează; 2567 pribegind. V.n.n. la B, 2597 în lume; 2568 turcului: turcescului. Pctul dîndu-și seama că este impropriu, în 13,2598 modifică în turcescului; 2586 (p. 110). V.n.p. la B, 2610 (p. 163-164) și n.n. la B, 2610 (p. 163 — 164); 2591 a umbră. V.n.n. la B, 2621 a umbră; 2594 fermecată: vrăjită. V.n.n. la B, 2624 blăstămată; 2605 — 2664. V.n.n. la B, 2635-2682; 2610 alie. V.n.n. la B, 2646 altie; 2612 dhuri nalte. V.n.n. la B, 2648 dhuri nalte; 2618 potoale. V.n.n. la B, 2654 potoale; 2619 timpă. V.n.n. la B, 2655 timpă; 2620 trîndă. V.n.n. la B, 2656 trîndavă; 2622 (p. 112). V.n.p. la B, 2658 (p. 166); 2623 vioară. V.n.n. la B, 2644 vioară; 2626 minută. V.n.n. la B, 6001 minute; 2628 dintru ticăloșie. V.n.n. la B, 2664 dintru ticăloșie; 2631 urit. V.n.n. la B, 2667 urit; slută. V.n.n. la B, 2667 slută; 2634 schimoșite. V.n.n. la B, 2670 schimosite; 2641 cufundă; V.n.n. la B, 2677 cufundă; 2654 hainele mișele = haine purtate de oameni de rînd (mișei, lipsiți de rang nobiliar); 2676 (p. 114) au împărțita atribuit; soiul șuguitoriu: genul comic; răprezentuiește: reprezintă. Remarcă adaptarea completă. Nu apare în ~L; descrie: drescrierea. Nu apare în L. Neîndoios că în L poetul era mai atent, cînd se pune problema introducerii neologismelor, la o formă sau alta; 2678 cornurate. Vezi A, 3373-3374 și n.p. la A, 3374 (p. 161) și n.n. la B, 7512 (p. 459) cornurate și n.p. la B, 6738 (p. 413) gurguiate; 2685 pate. în L pat, pățire, cu trimitere la paț, pățesc; 2687 cu dreptul: într-adevăr. Vezi însă și n.n. la B, 3031 pe dreptate; 2702 (p. 116) pentru și improtivă (după lat. pro, contra); 2703 zise și strigate. Ambele cuvinte (substantive) sînt

frecvente în limba poetului; 2704 îndemnătură. Nu se află în L (se întilnește indemnul); 2708 lăcuire: locuință. în L de la lăcuință se trimite la lăcaș și se notează originea maghiară a cuvîntului; dăsfătata: comodă, plăcută, pîntru că se pot simți la larg (la propriu și la figurat); 2715 urit-am: m-am plictisit; trăpădate. Este subst. pl. în L se află numai trapăd, cu trimitere la Vietile Sfinților, vb. trapăd, trăpădare, trăpădătoriu, nu însă și subst. trăpădată. Cum însă formații analoge se întilnesc multe în limba poetului (majoritatea consemnate în L, nu trebuie să presupunem neapărat o creație a poetului, la rimă), înseamnă alergări fără rost dintr-un loc într-altul; 2717 silă. înseamnă putere, forță. Menționăm aci că poetul ar dori să excludă familia cuvîntului din limba literară. Dacă îl folosește, o face pentru că este vorba de stilul unui personaj neînstruit. Într-adevăr, în dezvoltarea ulterioară a limbii literare, cuvintele slavone sînt folosite cu precădere în stilul popular; 2772 să chierește. Poetul care folosește atît de des chiar cu sensul de clar (adj. și adv), folosește vb. chieresc (transcris în L cu Utere latine cliarese, quieresco), chierire, chierit în acest unic loc. Cuvîntul este explicat în L prin a se lămuri, explica; 2779 cioare. V.n.p. la B, 895 (p. 67); 2808-2820. V.n.n. la B, 915-924; 2812 țăpușe. în versul corespunzător din B, 916 se află ghimpuri, în loc de țăpușe; 2817 îndrăznire: îndrăzneală, cum se află în versul corespunzător din B, 921; 2820 să simte. V.n.n. la B, 924 să sinte; 2825 dăscălie. V.n.n. la B, 929 dăscălie; 2832 laț. V.n.p. la B, 978 (p. 72); 2836 smicindu-1. Z n L smicesc, smicire, smicit, explicat numai prin a zmulge, a scoate eu sila; 2845 Dondu. V.n.n. la B, 985; 2848 Boroșmindru. V.n.n. la B, 290 Boroș'mindru; 2851-2868. V.n.n. la B, 991-1008 și n.p. la B, 1008 (p. 73); 2852 zală. V.n.n. la B, 992 ozală; 2859 răpezie. V.n.n. la B, 999 răpezie; 2860 ielle. Gemnarea etimologică. în versul corespunzător din B, 1000 iele; 2864 frunzare. V.n.n. la B, 1004 frunzare; 2874 buiguiește. în versul corespunzător, prelucrat, din B, 1014 se întilnește subst. bulguiri. V.n.n. la B 1014 bulguiri și n.n. la B, 5850 (p. 360) au buiguit; 2892 deasă. V.n.p. la B, 2898 (p. 180); 2895 năzuință. V.n.n. la B, 2382 năzuind, și versul corespunzător din B, 2901; 2898 să-îmbulde. / w L îmbulzesc, nu și îmbuld; 2899 — 2904. V.n.n. la B, 2905-2910; 2899 ocoale. V.n.n. la B, 2905 ocoale; 2900 aulmă. V.n.n. la B, 2906 aulmă; 2901 prădace. în L se află numai prădătoriu. Este format probabil de către poet după rapace (vezi n.n. la B, 6384 rapace). Dacă în latinește există rapax, nu se întilnește însă decît praedatrix; 2904 (p. 124) blîndețele. în L cuvîntul este consemnat tot la plural, cu specificarea respectivă; 2910. V.n.p. la B, 2916 (p. 181); 2920 ispîte: încercări (grele), pățanii; Probabil însă că este vorba de puneri la cale ale diavolului; 2922 persoane bătrîne. De remarcat că în B, în context modificat, renunță la neologism și serie fețe bătrîne: B, 2356; 2928 răsfiră. în L se menționează un sens consemnat ca figurat, a analiza, explica în detaliu. V.n.n. la B, 2948 Neicul; 2929 domnilor. V.n.n. la B, 2959 domnilor; 2940 V.n.p. la B, 2989 (p. 185); 2956 amurte. V.n.n. la B, 562 amurte; 2964

rostul. *V.n.n. la B, 191* rostul; *2981* cu dreptul. în versul corespunzător din *B, 2993* se întilnește adevărat; *3018. V.n.n. la B, 4083 — 4084* a v a l e g e . . . de vitejie; *3022* poftorește. *V.n.n. la B, 1426* poftorindu-și; *3037-3054. V.n.n. la B, 2707-2718; 3035* rumpe. *V.n.n. la B, 2711* rumpe; ol vedere (după lat. o spectaculum); *3039 (p. 130)* a l l e g o r i c e s t e . A s u p r a g e m i n a t e i : e s t e e t i m o l o g i c ă , d a r i n L , t r a d u s a l l e g o r i s c h e r w e i s e , e s t e s c r i s f ă r ă ; *3040* alții. *V.n.p. la B, 2718 (p. 169)* și *n.n. la B, 2718*; *3058* s ă n ' a d u l m e c e . *V.n.n. la B, 2906* a u l m ă . în L accentul este aduimec; *3061* scîrbă: mîhnire, nu repulsie; *3076* Brîndușa. *V.n.n. la B, 2734* Brîndusa; *3081* bănat. *V.n.n. la B, 2739* bănat; *3082* ochi înfipti și limbă mută. Lipsa prepoziției se explică numai pînindu-se de la calchiera unei construcții proprii limbii latine, denumită ablativul absolut (oculis fixis et lingua muta); *3085* și urmat. *V.n.n. la B, 2740* și urmat.; *3085* călcîni. în L apar formele călchiu, cu trimitere la călcîiu și călcîniu, tratate împreună. Este particularitate din graiul natal al poetului; *3088* s h i m e . *V.n.n. la B, 2746* shime; *3096* Ellina: Elena, soția lui Menelau. *3103* puiază. *V.n.n. la B, 2755* puiază; *3104 — 3114. Amintire de lectură din Eneida, VI, 450 — 476*; *3107* întetește. *V.n.n. la B, 2759* întetește; *3109* innoaptă. *V.n.n. la B, 2761* inoaptă; *3111* nu mă fugi. *V.n.n. la B, 2763* nu mă fugi; *3118* plînși. Perf. s. arhaic și regional menționat în gramaticile poetului. Așadar plinsei. *V.n.p. la B, 5569 (p. 345: ziși)*; *3127* sfară. *V.n.p. la A, 2770 (p. 118)*; *3135* suspinoasă. înseamnă bolnavă de astmă. în L, la suspin, suspir se menționează un sens boală de vite; *3137* lîngezit. în L lîngesc, lîngire (după lat. languere?) și lîngezire, lîngezit. înseamnă lîncezit; *3147* amete. *V.n.n. la B, 4735* amete. *3153* frătutește: ca un frățuț (bănățean); *3165* d ă r a b . Se află în L cu trimitere la bucată, pentru că dărab este de origine străină (magh.); *3170* va scură: va scurge. în L scur, scurere, scurs; *3174* cu tărie. *V.n.n. la B, 5650* în tărie. Poetul vrea să evite cu sila care este de origine slavonă; *3180* vorbeață. *V.n.n. la B, 2160* vorbeață; *3197* biatără. Nu se află în L. înseamnă pâlăvrăgește; late, rotunde *V.n.n. la A, 2678* cornurate; *3207* îndărătnicire. în L se dau formele îndărăpt (adv.) îndărăpnicesc, îndărătnicire, cu mențiunea că e mai bine îndărătnicesc; *3209* j e v r e a l ă . *Nu apare în L. La javră se menționează și sensul o persoană pusă pe hartă, sfadă; *3217* desputarea. Nu se află în L. Nu înseamnă dispută, ceartă, ci dezbateră (lat. disputatio), discuție; *3221* strigatul. Se află în L; *3222* ruptură. Este consemnat în L și cu sensul o boală de pintece; *3229* noblătate. *V.n.n. la B, 6829* noablă și *n.p. la B, 6816 (p. 418 — 419)*; *3230* domnie. în versul corespunzător din *Tr. V, 656* stăpînie; *3231* preputința. Se află în L. înseamnă superioritate de puterea privilegiiată. *V.n.n. la B, 6812* privilegii. Un verb privilegiaz nu apare în L; *3227* merituri. Se află în L; *3238* înaurite. Grafie greșită, pentru înaurate, la rimă cu chimate. în L aurez, auresc, cu inf. aurare, aurire și part. aurat, aurit. Deci dispunea de verbul la conjugarea I. Compus cu în- nu se

află în L. în versul corespunzător din *Tr. V, 670* aurate; *3239* pergamine. în L pergamină tradus prin pergament. Forma pergamina se întilnește în *B, p. 9* și pergamină în *B, 602*; *3240* să vîntă. *V.n.n. la B, 3379* vîntă; *3242* cit: oricit. în versul corespunzător din *Tr. V, 674* ori cit; *3244* lume-întoarsă. *V.n.n. la B, 3924* întoartă; *3283* îndrăgoșară. în L se află numai îndrăjesc, îndrăjire; *3300* boata. în L se specifică popular ardelenesc; *3302* binișor. Arhaic și popular diminutivele au rol și de superlativ. Deci foarte bine; *3324 (p. 142)* tăicioasă. în L numai tăios, cu trimitere la Dosoftei; timpită. Primul sens menționat în L este tocit; *3337* în pază: în gardă; *3400* mintea. în L se consemnează numai forma minte cu specificarea că este ardelenesc. *V. și n.p. la B, 1074* mintee (p. 76); *3426* pășită: pas. Verbul a păși și familia este omis întimplător din L; *3472* imbieciune. *V.n.n. la B, 3082* imbieciune; *3473* curagea. *V.n.p. la A, 3348 (p. 143)* corage. Cuvîntul este omis intenționat din L; *3475* Omâr Pașă. *V.n.n. la B, 3085* Omar; *3476* ordie. *V.n.n. la B, 555* ordie; *3492* din oao. *V.n.n. la B, 3101 -3102*; *3493-3498. V.n.n. la B, 3103-3105*; *3119* strigate. *V.n.n. la B, 3509* strigate; *3515* buiguire. în versul corespunzător din *B, 3124* poetul modifică în buiguială. *V.n.n. la B, 3124* buiguială; timpătiș': întimplător. în L familia de cuvînte este bogat reprezentată: timpăre, timpă, timpățiu, timpăret, timpătiș și chiar artificialul timpăciune; *3522* turma. *V.n.n. la B, 8046. Sensul este oricum unitate de luptă (lat. turma)*; *3526* fără-ispită. *V.n.n. la B, 3142* fără-ispită; *3528* pasă. Nu este folosit în loc de păsa, la rimă, ci, în limba poetului, este forma așteptată. *V.n.n. la B, 3144* pasă și L pas, păsare, unde menționează că este impersonal; *3537* zătignisă: strîmtoaseră, inconjuraseră. *V. Indicele la B, 3542* îngăimăcită: confuză, zăpăcită. Se află în L; *3559* birfește. Explicat în L: a spune pozne, glume, apoi prin a flecari; *3565* îmbrăcăminte. în L, se dă sg. îmbrăcămînt; *3567 (p. 152)* figura. Se află în L, fără semn de neologism. Este mai frecvent în A decît în B; *3580* infugasă. *V.n.n. la B, 1912* infuga; *3583-3588. Vezi Eneida, IV, 8-14; 3592* vinselle. *V.n.n. la B, 3387* a vincede; *3601* ceata. în versul corespunzător din *B, 3157* garda; *3602* navale. La rimă, în loc de năvălește. în L se află numai năvălesc; *3603* dimică. *V.n.n. la B, 3159* dimică; *3610* să-în vâscură. *V.n.n. la B, 8230* învâscîndu-să; *3634* să cearte. Fonetism regional, la rimă, în loc de se certe. *V. și n.n. la B, 4020* se certe; *3642* a ne cocori. *V. n.n. la B, 832* să cocoresc; *3652* să nu-infomeze. *V.n.n. la B, 7462* să nu-infomeze; mîncace. *V.n.n. la B, 7462* mîncace; *3624* domnie: stăpînire (: țară independentă); *3657* cazna. *V. n.n. la B, 7717* Cazna; *3664* să să-încrunte. *V.n.n. la B, 2824* să să-încrunte; *3669* cit. *V.n.n. la B, 7473* cit; *3679* deopotrivă. *V.n.n. la B, 2827* deopotrivă; *3681* ponivă. *V.n.n. la B, 2829* ponivă; *3682* visă. *V.n.n. la B, 2830* visă; *3696* să poarte. *V.n.n. la B, 2844* să poarte; *3697-3702. V.n.n. la B, 2845-2850; 3705* aminați. *V.n.n.] la B, 2852* aminați; *3721* uratul: cuvîntarea.

V.n.n. la B, 7080 (p. 436) orară și la B, 6553 urare; 3739 văzut: văzurăți, formă de perf. s. arhaică și regională; 3740 supra. în context modificat, în B, 2870 asupra. în L se află supra, notat ca prepoziție, explicat prin deasupra. Aici înseamnă împotriva, sens regional; 3741 vindă. în versul corespunzător din B, 2871, în context schimbat, previndă. V.n.n. la B, 2871; 3756 a căuta...înainte. Calc, după lat. praevidere, providere (= a prevedea); 3760 de moșie: în stăpînire veșnică. Vezi Indicele la B; 3776 sobor. în L, pe lângă sensul notat ca propriu: adunare de fețe bisericești, se menționează și orice fel de adunare. Așadar consiliu; 3781—3786. V.n.n. la B, 3325-3330; 3781 (p. 162) ș o i m a n, -ă. V. și n.p. la B, 3325 (p. 206) și n.n. la B, 3325 ș o i m a n u l; 3782 ostroave. V.n.n. la B, 455 ostroave; 3786 răpăusa. V.n.n. la B, 3330 răpăusa; 3786 staură. V.n.n. la B, 3330 staură; 3787 fieri: fiare. Poetul se teme de omonimie, ca toți gramaticienii limbilor literare, în epocă. V.n.p. la B, 932 (p. 69); 3789 gonea: vina, primul sens menționat în L; 3790 buha. V.n.n. la B, 3334 buha; 3796 strigele. în versul corespunzător din B, 3340 strigoile. V.n.n. la B, 3342 (p. 207) să obrăzuiască; 3805-4230. V.n.n. la B, 3349—3768; 3810 să muncească: să tortureze, chinuiască, sensul de bază din L. Sensul a lucra este adnetat ca ardelenesc; 3811—3816. V.n.n. la B, 3355—3360; 3810 (p. 163) trimesese...întru înainte. Calc, după lat. praemittere; 3817 iară. în versul corespunzător din B, 3361 însă; 3824 scăpătare. V.n.n. la B, 3368 scăpătare; 3826 potrivind. V.n.n. la B, 3370 potrivind; 3827 urgie. V.n.n. la B, 3371 urgie; 3829—3858. V.n.n. la B, 3373-3402; 3829 crunți: insingerați. V.n.n. la B, 8178 crunte și Indicele la B; 3829 involbind. V.n.n. la B, 3373 involbind; 3831 nemuritorie. V.n.n. la B, 3375 nemuritorie; 3835 vîntă. V.n.n. la B, 3379 vîntă; 3837 țintă. V.n.n. la B, 3381 țintă; 3838 pomenirea. V.n.n. la B, 3382 pomenirea; 3843 a vince. V.n.n. la B, 3387 a vince; 3844-3848. V.n.n. la B, 3389-3392; 3852 neblindă. V.n.n. la B, 3396 neblindă; 3856 să simțască. V.n.n. la B, 3400 să simțască; 3858 să te izbîndești. V.n.n. la B, 3402 să-ți izbîndești; 3866 de față. V.n.n. la B, 3410 în față; 3871 soți. V.n.n. la B, 3415 soți; 3871-3918. V.n.n. la B, 3415-3462; 3877 fum. V.n.n. la B, 3421 fum; 3877 cu drept. V.n.n. la B, 3421 cu drept; 3879 pucioasă. V.n.n. la B, 3423 pucioasă; 3884 singur. V.n.n. la B, 3428 singur; 3891 boarta. V.n.n. la B, 3435 boarta; 3901-3906. V.n.n. la B, 3445-3450; 3905 părtașă. V.n.n. la B, 3449 părtașă; 3907 V.n.n. la B, 3451; 3909 urgisita; V.n.n. la B, 3453 urgisita; 3910 cereasca livadă. V.n.n. la B, 3454 cereasca livadă. De altfel paradis înseamnă în greaca veche livadă sau parc; 3913 creștinătatea. V.n.n. la B, 3457 creștinătatea; 3919 Velzāvuv. V.n.n. la B, 3463 (p. 213) Velzāvuv; 3920 negrei mării-sale. V.n.n. la B, 3464 negrii mării-sale; 3923 indelete. în versul corespunzător din B, 3467, apare cu valoare

de substantiv. V.n.n. la B, 3467 alt indelete. V. și Indicele la B; 3925 încredințate. V.n.n. la B, 3469 încredințate; 3929 cereștii călăreți. V.n.n. la B, 3473 cereștii călăreți; 3930 agareni. V.n.n. la B, 3474 agareni; 3936 creștinia. V.n.n. la B, 3480 creștinia. 3947 s.ă. V.n.n. la A, 4013-4014 s.ă...vrei; 3948 cu silă. V.n.n. la B; 3492 cu silă; 3949 (p. 169) Mamona. V.n.n. la B, 3504 (p. 215) Mamona și n.p. la B, 3504 (p. 215-217); 3950 vistieriu l. în versul corespunzător din B, 3494 visternicul. în L ambele cuvinte sînt tratate împreună, cu specificarea că visternic este funcție de curte în Moldova; domnului. V.n.n. la B, 3494 domnului; 3956 dobîndă; V.n.n. la B, 3500 dobîndă; 3961-3972. V.n.n. la B, 3506-3516; 3961-4036. V.n.n. la B, 3508-3514; 3963 indemnul. V.n.n. la B, 3507 indemnul; 3965 cruțarea. V.n.n. la B, 3509 cruțarea; 3967 fireșe. V.n.n. la B, 3511 fireșe; 3973 furatul. V.n.n. la B, 3517 furatul; votriea. V.n.n. la B, 3517 votria; 3875 răscoale., Dacă Mamona îndeamnă la răscoală, nu înseamnă că poetul înfîierează răscoalele, în accepția de ridicare a asupriților împotriva asupritorilor. Poziția lui este cunoscută, partizan al republicii democratice. V.n.n. la B, 3519 ucigării, vers care corespunde lui A, 3975; vinderi. V.n.n. la B, 3519 vînzări; tirania. V.n.n. la B, 3519 tirania; 3976 fățăria. V.n.n. la B, 3520 fățăria; cruntată. V.n.n. la B, 3520 cruntată; 3978 bogătate. V.n.n. la B, 3522 bogătate; 3981 sume. Se află în L, cu trimiteră la Ceasornicul Domnilor (lat. Horologium Principum); 3983 mită. în L se menționează sensul salariu, leafă (v.n.n. la B, 7282 mită) și alte două: ciștig ilicit și cel curent azi. Aici: ciștig ilicit; 3986 gălbănași. V.n.n. la B, 3530 gălbănași; 3989 prevînd. V.n.n. la B, 3533 prevînd; 3999 topiia. V.n.n. la B, 3543 topila; 4002 cătine. V.n.n. la B, 3546 cătine; 4012 să sovîrșim. în versul corespunzător din B, 3556 să săvîrșim. Scrierea so- este etimologică. în L nu apare la nici una din forme (exclus, fără îndoială, ca slavonism); 4013—4014 să...vrei. în versul corespunzător din B, 3557—3558 de. Așadar înseamnă dacă, conjuncție arhaică și regională; 4014 mîngăiere. V.n.n. la B, 3558 mîngăiere; 4016 înzăciuite. în L numai adj. și adv. înzăcit; 4022 vîrtute. V.n.n. la B, 3566 vîrtute; 4026 suptiare. V.n.n. la B, 3570 subțiare; 4028 neconținută. Ia B, 3572 neconținută; 4030 tecsuită. V.n.n. la B, 3574 tecsuită; 4039—4040 logofătul de taină: secretar (cancelar?) intim; 4041 șeretul. V.n.n. la B, 3585 șeretul; 4047 să-însumeată. V.n.n. la B, 3591 să-însumeată; 4048 sprintare. V.n.n. la B, 3598 sprintare și n.p. la B, 3594 (p. 231); 4063 înșălămintă. V.n.n. la B, 3607 înșelămintă; 4067 ispitire. V.n.n. la B, 3611 ispitire; 4068 a gîcire. V.n.n. la B, 3612 a gîcire; 4069 politie. V.n.n. la B, 3613 politie; 4070 priveghiere. V.n.n. la B, 3614 priveghiere; 4071 maestrie. V.n.n. la B, 3615 măiestrie; 4072 lumească. V.n.n. la B, 3616 lumească; domnia. V.n.n. la B, 3616 domnia; 4074 me-

sr e u : lin, domol. *Sens specificat în L; 4078 s' alinte. V.n.p. la B, 3622 (p. 232) : „S-alinte, adevă să măgulească”; 4083 tîndale. V.n.p. la B, 3627 (p. 232) tîndale; 4087 mădulare: membri; 4089 împreună lucrare. V.n.n. la B, 3633 împreună lucrare; 4092 cu-impărechiere. V.n.n. la B, 3636 cu-impărechiere; 4101 odaie. V.n.n. la B, 3645 odaie; 4092 (p. 175) unciunea: unirea. Poate este creat chiar de poet. Este inclus în L; 4105 Moloh. V.n.p. la B, 3679 (p. 235); 4108 desmierdării. V.n.n. la B, 3670 desmierdării; 4112 ispîte. V.n.n. la B, 3674 ispîte; 4113 măguliri. V.n.n. la B, 3675 măguliri; momelle. V.n.n. la B, 3675 momelle; 4114 ochituri. V.n.n. la B, 3676 ochituri; îndrăznite. V.n.n. la B, 3676 îndrăznite; 4127 acătare. V.n.n. la B, 3689 acătare; 4140 supra stele. în L citează două verbe compuse cu supra, cu trimitere la Dosoftei, și suprăscriu. în versul corespunzător din B, 3702, probabil scotind că se siluiește limba, modifică în mai sus de, în loc de supra; 4142 cercetarea. în versul corespunzător din B, 3704 modifică în cercarea; 4150 cu fulgere-aruncă. V.n.n. la B, 3712 cu fulgere-aruncă și n.n. la B, 3720 (p. 238) fulgere; 4152 sfeară. V.n.p. la B, 3714 (p. 237); 4154 nălție. V.n.n. la B, 3716 nălție; 4166 imbuibăciune. V.n.n. la B, 3728 imbuibăciune; 4168 uităciune. Oricum, imbuibăciune nu figurează în L, chiar dacă figurează uităciune, el însuși discutabil. Avînd în vedere că poetul le mai și rimează, observăm că pe lângă sărăcia reală în rime a limbii din acel moment, avem de-a face și cu oarecare neglijență a poetului; 4169 cuvioase. V.n.n. la B, 3731 Cuvioase; 4179 mascuri. în L mascure, mascur, explicat prin porc pus la îngurășat; 4184 groși la cerbice. în L la cerbice citează Biblia: gros la cerbice și traduce prin halsstarrig, adică îndărătnic, încăpăținat; 4185 lățșori. Am mai menționat că diminutivele au popular și valoare superlativă; deci: foarte lați; 3188 sîngereți. Se află, bineînțeles, în L, însă fără specificarea că ar fi ardelenesc; 4190 credințelor deșerte. V.n.n. la B, 3734 credințelor deșerte; 4192 să să mai certe. V.n.n. la B, 3736 să să mai certe; 4195 în tot adinsul. V.n.n. la B, 3739 în tot adinsul; 4198 sănină. V.n.n. la B, 3742 sărină; 4199 ispîte. V.n.n. la B, 3743 ispîte; 4200 arătări. V.n.n. la B, 3744 arătări; 4201 lege. V.n.n. la B, 3745 lege; 4203 s'amege. V.n.n. la B, 3747 s'amege; 4207 V.n.p. la B, 3756 (p. 239-240); Fătărniciea. V.n.n. la B, 3751 Suprăstăciunea; 4212 jirtve. V.n.n. la B, 1182 jirtvă; 4217 dobinzile. V.n.n. la B, 6417 dobindă; 4219 Cu suferință. V.n.n. la B, 3757 cu suferință; 4227 leghioană. V.n.n. la B, 3765 leghioană; 4231 V.n.n. la B, 3780 (p. 241); 4254. V.n.p. la B, 3792 (p. 241-242); 4265 mălaiu. V.n.n. la B, 3803 mălaiu; 4267 întiețime. V.n.n. la B, 5364 (p. 333) întiețime și trimiterile din Indicele la B; 4272 mîntui. V.n.n. la B, 3810 mîntui; 4284 (p. 184) probabilitatea. înseamnă verosimilul (lat. probabilitas); 4296 sorle. V.n.n. la B, 3834. sorle; 4315.*

V.n.n. la B, 3907; 4316 din zile. V.n.n. la B, 3907 din zile; 4326 (p. 185-186). V.n.p. la B, 3913 (p. 248-250); 4327 vechime. V.n.n. la B, 3919 vechie; 4329 ce d'urgie. în versul corespunzător din B, 3921 poetul acceptă hiatul: ce urgie; 4331 credința cea bătrînă. V.n.n. la B, 3923 credința cea bătrînă; 4332 viclenia. V.n.n. la B, 3924 întoarță; îngînă. V.n.n. la B, 6978 îngînăciuni și n.p. la B, 4353 (p. 187); 4337 mult rușinate. V.n.n. la B, 3928 prerușinate; 4338 lumină. V.n.n. la B, 3930 lumină; 4343 fericire. V.n.n. la B, 3935 fericie; 4356 oame ticăloase. V.n.n. la B, 3948 oame ticăloase; 4359 libovie. V.n.n. la B, 3951 libovie; 4360 a maestri. V.n.n. la B, 4619 măestrește; intrică. V.n.n. la B, 3608 intrige; 4366 holteie. Nu se află în L, ca adj., ci numai ca subst., cu trimitere la Odiseia și la junașan. Aci înseamnă tinerești; 4367 coconașilor. V.n.n. la B, 3959 coconașilor; 4368 jupîni. V.n.n. la B, 1711 jupine și n.p. la B, 1711 (p. 113); 4369 cocoane. V.n.n. la B, 3961 cocoane; 4380. V.n.p. la B, 3973 (p. 251); 4380 popoare. în versul corespunzător din B, 3972 neamul; ovilite. V.n.n. la B, 3972 ovilite; 4387. V.n.p. la B, 3973 (p. 252); 4394 dobindași. în L se află numai forma dobindariu, explicat prin lacom de ciștig, speculant. Este vorba de domni fanarioți care prețuind domnia pe termen limitat, luau de fapt în arendă țara, în vederea percepției haraciului; 4397 mișelește. Este vorba de spînzurătoare, execuție rezervată; 4401 sprijană. V.n.n. la B, p. 3 sprijană; 4405 ostrige.. Nu apare în L, unde se întîlnește ostrea, ostră explicat prin stridie. Nu cunoaștem izvorul imediat al acestei diatribe a poetului, însă trimitem la Gh. Șincăi, Hronica Românilor, Tom. III, p. 134 de manuscris: „întrăceia oarecare Radul carele s-aw poreclit Stridiații sau vînzătoriu de scice, grec de neam, sau cum zic alții arnăut, luînd împrumut 400.000 de taleri, au cumpărat domnia Valahiei, cu prea mare pagubă a țerei aceia, carea au trebuit se plătească detoriile cele de nesețioasa mîndrie a prințului său celui strein făcute și de odată să geamă supt multe și mai mari greutăți, care întru alita au stricat țeara, de mai pre urmă au trebuit să se jăluiască Portei Turcești”. Citatul este din Delchiaro, >. 125 seq.; 4406 mitamicii. în L se află numai ca adjectiv explicat prin cămătăresc, enal, interesat; 4408 arîndă. în Larîndez, arîndariu, arîndaș, arîndă; 4414 arhonda. V.n.n. la B, 6756 (p. 415); calismera. în loc de calimera. Este grecism, înseamnă bună ziua; 4424 basne. V.n.n. la B, 2319 basne. Se află în L (nu și basm); 4425 hoha. V.n.n. la B, 3981 hoha; 4426 rădică sprincene. V.n.n. la B, 3982 rădică, sprincene; 4427 rangă. V.n.n. la B, 3983 rangă; 4428 falangă. V.n.n. la B, 3984 falangă; 4435-4436. V.n.n. la B, 4304; 4437 murgitului. V.n.n. la B, 4305 murgitului; 4443 arepi. în L sensul aripă a unei armate este menționat în al doilea rînd (lat. ala); 4446 de obște năvălitură: atacul general; 4450 chindie. V.n.n. la B, 523 cinghie. Forma chindie nu este atestată în L; 4452 să să locească. în L loc, lecare, tocat (după lat. locare); înseamnă să se așeze; 4453 pe semne. V.n.n. la B, 4344 (p. 273) • semne știute de larmă; 4459-4461. V.n.n. la B, 4313-4314; 4463'

-străgii ceii din afară. *V.n. p. la B, 4344 (p. 273); 4477-4479. V.n.n. da B, 4362 (p. 274)* cronică Moldovii; 4478 grozime. Nici grozime și nici rima desime (4480) nu se află în L. în versul corespunzător din B, 4358 și 4360 a modificat contextul, poate tocmai ca să le elimine, ca artificiale; 4486 vinzărie: trădare. *V.n.n. la B, 2295* vinzării; 4488 sureape, în loc de surepe (fonetism regional), la rimă, de altfel, cu scape. înseamnă trufașe; 4491 indelete. *V.n.n. la B, 4431* cu-indelete; *Vezi și Indicele la B; 4494 (p. 192). V.n.n. la B, 4429-4434; 4504* învolgînd. *V.n.n. la B, 4444* învoigînd; 4504 (p. 193) impregiurul oaste. Dacă nu avem de-a face cu o eroare de grafie, se poate explica pornindu-se de la lat. circum + acuz. 4523 vocnea. *V.n.n. la B, 4475* vocnea; 4527 să-indupleca. *V.n.n. la B, 4479* să-indupleca; 4530 trecsare. *V.n.n. la B, 4482* trăcsare; 4531 cu silnicie. *V.n.n. la B, 4483* cu silnicie; 4537—4548. *V.n.n. la B, 4489—4500; 4549-4554. V.n.n. la B, 4501-4506; 4550* sărindare. *V.n.n. la B, 4461* sărindare; 4551 paraclise. *V.n.n. la B, 4463* paraclise; 4553 apa sfințită. *V.n.n. la B, 4505* apa sfințită; 4560 curundă. *V.n.n. la B, 4512* curundă; 4564 zătignită. *V.n.n. la B, 4516* zătignite; 4566 (p. 195). *V.n.n. la B, 4518 (p. 283); 4574* foarte. Aici înseamnă forte, dar în B, probabil părindu-i-se greci calcul, modifică în tare foarte (B, 3842); 4577 cu-indelete: după voia noastră; 4581 minute: clipe. Este spus ironic, în B este mai explicit: ceasuri (B, 3849); 4585 inimindu-i. *V.n.n. la B, 3853* inimindu-i; de-a dărâmată. *V.n.p. la B, 3882 (p. 246); 4624* să-imbărbată. *V.n.n. la B, 3892* să-imbărbată; 4629 hura, hîira. *V.n.n. la B, 3897* bura! bura!; 4643 supt răcoare. După lat. sub umbra (la umbră). Supt răcoare este impropriu în română; 4649 cescuțurile. *V.n.n. la B, 4679* cescuțurile; 4650 linișoară. Diminutiv cu valoare superlativă, cum de altfel modifică în B, 4698 prelina; 4653 foarte. Cu valoare adjectivală și sensul forte. *Vezi deasupra 4574* foarte; 4674 turmă. în L, sensul armată, unitate militară este abuziv, singurul menționat. De altfel chiar și lat. turma are sensul mai restrîns escadron, unitate de cavalerie, însemnînd totuși și grămadă; 4675—4680. *V.n.n. la B, 4867—4872; 4676* bou de baltă. Este menționat în L (la baltă); 4677 aiept. *V.n.p. la A, 2230 (p. 95-96); 4678* căzut. în L upare numai ca adj. înseamnă în modul cuvenit; 4679 fecce. *V.n.n. la B, 4871* ie ce; 4685 spată. *V.n.n. la B, 4877* spată; 4586 (p. 201) adamant. Se află în L, cu trimitere la diamant; 4689 orbiș. *V.n.n. la B, 4881* orbiș; 4694 îndrăcită. *V.n.n. la B, 4886* îndrăcită; 4695 răpezie. *V.n.n. la B, 4887* răpezie; 4696 povățuită. *V.n.n. la B, 4888* povățuită; 4710 ele. *V.n.n. la B, 4902* ele; 4717 înspăimate. *V.n.n. la B, 4909* înspăimate; 4723 cine: oarecine, oarecare; 4727—4728. *V.n.n. la B, 4919-4920; 4738* tărime: tărie. Se află în L; 4758 zidărim ispita. Calc după lat. tentare fortunam; 4772 descălecară. *V.n.n. la B, 4964* descălecară; 4784 smintele: greșeli, așa cum prelucrează versul corespunzător din B, 4580, unde apare greșele; 4794 (p. 205) preurare. Se află în

L, cu trimitere la preor și explicat prin a ține o cuvîntare. Aici nu înseamnă precuvîntare, ci cuvîntare; 4795 scula. *V.n.n. la B, 4591* scula; 4803 adîncată. *V.n.n. la B, 4599* adîncată; 4805 întia pornire. *V.n.n. la B, 4601* întia porneală; 4806 plecătura. *V.n.n. la B, 4602* plecătura. 4807—4860. *V.n.n. la B, 4603-4620; 4809* viu cărbune. *V.n.n. la B, 4605* viu; 4821 arătări. *V.n.n. la B, 4618* arătări; 4823 lucră. *V.n.n. la B, 4619* lucră; măestrește. *V.n.n. la B, 4619* măestrește; 4825 ochirile: ochiadele. Poetul mai spune ochitură, pentru ochiadă; 4833 cuv-iniță: bună cuviință, decență. în L apar numai formele cuviință, cuvinință tratate împreună; 4839 să fură: se furișază (strecoară neobservat). în L se specifică sensul a se strecura neobservat, furișă; 4842 să-încinde. *V.n.n. la B, 4380* încinde; 4842' tăcută. Fără să fie exclus ca poetul să se refere la lipsa zgomotului (bobotaie, în limba poetului, înseamnă flacăra care arde cu zgomot), considerăm că, pe urma izvoarelor celebre: Sapho, Catullus, Voltaire și poate alții care ne scapă nouă, aici s-a pornit de la lat. tacitus (:ascuns, secret, nevăzut); 4847 să deștinge. în L de la deșting se trimite descîng; 4850 vîntre: pîntece. Se află în L; 4851 Vestea. Este personificare (lat. Fama). Noi astăzi folosim mai degrabă termenul birfa. *Vezi Eneida, IV, 173—188; limbută: flecară, sens menționat în L; 4861* curăție: castitate, abținere sexuală; 4869 suflă. *V.n.n. la B, 4629* suflă; surepe. *V.n.n. la B, 4629* surepe; 4875 scandală. în B, 4635 scandală; 4881 măiestria: viclenia. *Vezi Indicele la B; 4886* desime. *V.n.n. la B, 2520* desime; 4903—4908 *V.n.n. la B, 613—636; 4905* iroi. *V.n.n. la B, 615* iroi. în A, folosește regulat forma iroi, pl. iroi; 4909 har: recunoștiință, sens menționat în primul rînd în L; 4911 fugace. Formă menționată în L. Forma fugariu este dată numai ca subst. Fugăreț, -ă este explicat la fel cu fugaci, -ă. înseamnă fugară; 4931 vodă de moșie: principe ereditar; 4939 ihu!... prihuha! *V.n.n. la B, 5011* ihu! prihuhii! 4942 mundură. *V.n.n. la B, 5014* mundură; 4943 tilege. în L se întâlnește forma tiligă, cu trimitere la tilegă, unde se explică prin car cu două roate. Probabil are în vedere carele de luptă (care dispăruseră de multă vreme din dotarea armatelor); 4963 pălmită. *V.n.n. la B, 4519* pălmită; 4968 cătane. *V.n.n. la B, 4524 (p. 283)* cătună; 4978 conteni. *V.n.n. la B, 4534* conteni; 4994 să tăiasă. *V.n.n. la B, 5215* să tăiasă; 5005—5022. *V.n.n. la B, 5227-5244; 5005* răpăusase. *V.n.n. la B, 5227* răpăusă; 5006 supt umbră: la umbră (după lat. sub umbra); 5013 văzduhul suptîre. *V.n.n. la B, 5235* văzduhul suptîre; 5014. Hamza. *V.n.n. la B, 5236* Hamza; 5015 capigi. *V.n.n. la B, 1928* capigii; 5016-5046. *V.n.n. la B, 5237-5299; 5017* împănginată. *V.n.n. la B, 5239* împănginată; 5018 sperlită. *V.n.n. la B, 5240* sperlită; 5023 păsuri. *V.n.n. la B, 5245* păsuri; 5029—5034. *V.n.n. la B, 5251—5256; 5034* busurmane. în versul corespunzător din B, 5256 musulmane. Ambele cuvinte excluse din L, ca turcisme; 5043 ferică. *V.n.n. la B, 5265* ferică; 5044 stratul. în versul corespunzător din B, 5266 patul. Strat nu se folosește decît despre așternutul animalelor, dar în pădure, sultanul nu avea un pat propriu-zis. Și totuși, în L, strat-

este explicat prin pat, loc de repaus (Lagerstatt); 5054 vînzătură. Se află în L, cu sensul vînzare, însă are înțelesul lui vînzare, explicat, printre altele, prin trădare; 5054 oarde. în L ord, urzire, urzit, cu trimitere la urzesc (de asemenea orzitoriu, orzitură, cu trimitere la urzitoriu, urzitură). De la urzesc se trimite la ord; 5057 viclenie: hainie (V.n.n.n. la B, 1824 vicleni), răscoală împotriva domnului (în regim feudal), felonie, V.n.p. la A, 3762 (p. 161) răzvrătire sau hainie; 5061 pîzmire: pîzmă. în L numai pismuiesc, pismuire; 5062] pretenția. Se află în L, cu semn de neclegism; 5066 coconite: fete de boier; coconi: fii de boier; cocoane: soții de boier; 5071 maestru. V.n.p. la B, 1333 (p. 92); 5073 buiestru. V. și n.p. la B, 1335 (p. 92-93); 5074 stihuri nalte. V.n.n. la B, 1336 stihuri nalte; 5080 dragostele. V.n.n. la B, 1342 dragostele; 5081 adîntă. Se află în L cu mențiune că se întîlnește în Cărțile bisericești, poate (zice poetul) cu sensul a face semn, și cu observația că este învechit, ieșit din uz; 5090 albastră. V.n.n. la B, 1490 albastră; 5091 măgura gemănată. V.n.n. la B, 1491 măgura gemănată; 5093 libovite. V.n.n. la B, 1493 libovite; 5096 aducînd aminte. V.n.n. la B, 1496 aducînd aminte; 5097 domniței. V.n.n. la B, 1497 domniții; 5104 Neagra Cetate. V.n.n. la B, 1504 Neagra Cetate; 5112 mănunchiu. V.n.n. la B, 1512 mănunchiu; 5120 grozită: grozavă, îngrozitoare. în L se află grozesc, netratat, cu trimitere la îngrozesc; 5122 ne suflețite. în versul corespunzător din B, 1522 neînsuflețite. De altfel sufletesc, suflețire, suflețit, apare în L și este tratat; 5127 puste. V.n.n. la B, 1527 puste; 5131 rămini. V.n.n. la B, 1531 rămini; 5132 răsti. Nu se află în L (este format de poet, după cum rezultă din notă); 5135 iți păuseze. V.n.n. la B, 1535 păuseze; 5138 agerită. V.n.n. la B, 1538 agerită; 5142 Ermină. V.n.n. la B, 1542 Ermină; 5143 priitoare. V.n.n. la B, 1543 priitoare; 5165. V.B, 1565 și n.n.; giosite. V.n.n. la B, 1565 giosite; 5171 unghieț. V.n.p. la B, 2916 (p. 181) și n.n.] 5172 călătoreț. Nu se află în L; 5185 Dănescul. V.n.p. la B, 5311 (p. 331); 5192 rivnă. V.n.n. la B, 5312 rivna; vorbă. V.n.n. la B, 5312 vorbă; 5197-5265. V.n.n. la B, 5317-5385; 5204 saltă. V.n.n. la B, 5324 saltă; 5205 lăntuge. V.n.n. la B, 5325 lăntuge; 5207 privele. V.n.n. la B, 5327 privele; 5212 să-și pastre. V.n.n. la B, 5332 să-și pastre; 5223 întartă. V.n.n. la B, 5343 întartă; 5233 făgadă. V.n.n. la B, 5353 făgadă; 5240 hotărîtoriu. V.n.n. la B, 5360 hotărîtoriu; jude. V.n.n. la B, 5360 jude; 5244. V.n.p. la B, 5364 (p. 333); 5250 întru venire. V.n.n. la B, 5370 întru venire; 5256 cununa. V.n.n. la B, 5376 cununa; 5259 norocul schimbaciu. V.n.n. la B, 5379 norocul schimbaciu; 5262 de ferice. V.n.n. la B, 5382 de ferice; 5274 ferman. V.n.n. la B, 5394 ferman; 5276 parte. V.n.n. la B, 5396 parte; 5280. V.n.n. la B, 5400; 5288 viclenită: falsificată. Vezi Indicele la B, 5291 feeeră: făcură. V.n.n. la B, 4871 fece; 5318 să custe. V.n.n. la B, 7537 să te custe; 5324 la mine: în fața mea (după lat. apud me); 5346 ci

singur de sine. V.n.n. la B, 5280 ci singur de sine; 5348 custării. V.n.n. la B, 5282 custării; 5349 urgisita. V.n.n. la B, 5283 urgisita; 5351 duioasă. Primul sens consemnat în L este îndurerat, jalnic; 5352 cuțitoiul. Poetul care evită turcismele, în speță iataganul, preferă să renunțe la culcarea locală lexicală decît să-și impestrițeze limba cu cuvinte „străine”; 5383-5388. V.n.n. la B, 5035-5040; 5392 de bună viță. V.n.n. la B, 5044 de bună viță; 5394. V.n.p. la B, 5046 (p. 315); 5406 curăție. V.n.n. la B, 5057 curăție; 5406 scîrbeată. V.n.n. la B, 5058 scîrbeață; 5410 matalile. V.n.n. la B, 5062 metanele; ceasuri. V.n.n. la B, 5062 ceasuri; condacii. V.n.n. la B, 5062 condacul; 5412. V.n.p. la B, 5064 (p. 316) r 5414 egumenul. V.n.n. la B, 5066 egumenul Gherontie. V.n.n. la B, 5066 Gherontie; pravila. Se află în B, cu explicația drept bisericesc sau cartea denumită Pravila; neveste. V.n.n. la B, 5070 neveste; 5419 ascultată: interogată, anchetată, sens specificat în V. V.n.n. la B, 5071 cercetată; 5421 singurată. V.n.n. la B, 5073 singurată; 5428 jude. V.n.n. la B, 5080 jude; 5429 fărde pârtenire. V.n.n. la B, 5081 fără pârtenire; 5430. V.n.p. la B, 5082 (p. 317); 5436 impelițată. V.n.n. la B, 5088 impelițată; 5443 coconita. V.n.n. la B, 5095 coconita; 5444 imprilostită. V.n.n. la B, 5096 prilostită; 5449 usăbită (: osebîță). V.n.n. la B, 5073 singurată; 5457 șoapte. V.n.n. la B, 5109 șoapte; 5458 încinde. VMM. la B, 5110 încinde; 5460 necurație. VMM. la B, 4577 necurației; 5463 rase. V.n.n. la B, 5104 rasă; 5468 oce. V.n.n. la B, 1464 (p. 99) 6 c ă; 5472. V.n.p. la B, 5118 (p. 319); 5476 uștor: ușor, stilp vertical de care se prinde ușa; să lleză. în L săltez., cu trimitere la salt și viceversa, omîțînd să trateze articolul; 5479 virtėj: incuie-toare compusă dintr-o bucată de lemn care se învirtește în jurul unui cui. Sensul nu este specificat în L (vârtej); 5481 incuieciune. Nu se află în L; 5485 lumină. VMM. la B, 5119 lumină; 5501 care. V.n.n. la B, 5135 cine; 5502 întruna. V.n.n. la B, 5136 într'una; V.n.p. la B, 5136 (p. 320); 5507 palmita. V.n.n. la B, 5141 pălmită; 5514 V.n.n. la B, 5148 (p. 321); 5518 pugnul. V.n.n. la B, 5151 pugnuri; 5523 să-înciripă: se înfiripă. Fonetism arhaic și regional; 5525 bucește. VMM. la B, 5859 bucește; 5529 împumnează. Nu se află în L. înseamnă înfige mina în piept?. Lat. impugnare înseamnă a ataca, a da năvală; 5535 boleacu. V.n.n. la B, 5169 boleacul; 5545 Bohorodiță spasi nas. V.n.n. la B, 5179' Bogorodiță spasi nas; 5548 nevasta. F.n.w./a B, 5152 nevasta; 5550. V.n.p. la B, 5148 (p. 323); 5554 bățleși. Nu se află în L. înseamnă angajați în bătălie. în versul corespunzător din B, 5554 luptători; 5568. V.n.p. la B, 5202 (p. 324); 5574. V.n.p. la B, 5208 (p. 325-326); 5587-5592. V.n.n. la B, 4556-4560; 5591 prăvale. V.n.n. la B, 4559 prăvale; 5599 fugacilor: fugarilor. Poetul agreează sufixul -aci pentru că reproduce lat. fugax. în B, în același episod: fugarilor; 5601 în obedea. V.n.n. la B, 2002 în obedea; 5612 răpaus. în L răpaus. V. Indicele la B; să bucineze. V.n.n. la*

B, 5331 bucinul; 5617-5670. V.n.n. la B, 8203-8250; 5623 județe. V.n.n. la B, 8209 județe; 5628. V.n.p. la B, 8214 (p. 498-499); 5629 hotarire. V.n.n. la B, 8214 (p. 499) judăcățiile; 5633-5634. V.n.n. la B, 8219-8220; 5635-5640. V.n.n. la B, 8221-8226; 5637. V.n.n. la B, 8223; 5650-5652. V.n.n. la B, 8230-8232; 5650 rază curată. V.n.n. la B, 8230 rază curată; 5651 celia. V.n.n. la B, 8231 celie; 5666. V.n.n. la B, 8246; 5670 inimă-infrintă. V.n.n. la B, 8250 inima-infrintă; 5672 increzuți. V.n.n. la B, 8252 increzuți; 5674. V.n.n. la B, 8254; 5676. V.n.n. la B, 8268 (p. 501); 5700 strinsură: strimtoare, sens consemnat în L, la strimtoare (strinsură nu se află în L); 5704—5705 nescaie fiori. în L fiori este de genul fem. (Vezi nescaie). V.n.n. la B, 7710 (p. 470) florile; 5719 călii. în L se menționează un sens popular figurat, a minți, a flecari; 5720 dubea. Explicat în L prin a argăsi, tăbăci; 5736 plite. V.n.p. la A, 5736 (p. 244); 5737-5748. Modelul îl reprezintă Pelydor, în Eneida. De temă s-a abuzat de către epopeea serioasă și comică italiană și franceză. Capul de serie (aparitia fantomei unei persoane iubite) îl reprezintă umbra lui Patrecele care apare în vis lui Ahile. în general fantomele cer îndeplinirea riturilor de înmormintare pentru a-și putea găsi în sfârșit liniștea și de regulă, mai fac câte o profeție. Chiar și fantoma lui Hamza îl trezește pe Mahomed din somn cu intenția de a solicita îngroparea (dar poetul omite s-o spună); 5741 vie. V.n.p. la B, 1422 (p. 97); 5742 a morții împărăție. De remarcat că are în vedere hades-ul antic, întrucât în concepția creștină (rai, iad) nu-și are sens împărăția morții; 5743 pomeană. în L parastas este adnotat ca popular; 5755 blem. în L: „blemași, blem, interj, uchlan gehen uir” adnotat ca popular ardelenesc, înseamnă să mergem 5757 priveala: spectacolul; 5787 să navale. în L numai năvălesc nu și naval; polignit. V.n.n. la B, 2258 polignește; 5814 furat. V.n.n. la B, 229 furat; 5825 fecem: făcurăm. V.n.n. la B, 4871 fece; 5836 lotru: tilhar. Adnotat în L cu în idiom ardelenesc; 5841 infomate. V.n.n. la B, 7462 să nu-infomeze; 5863 zisa. în versul corespunzător din B, 7417 zisul; 5868 străin. V.n.n. la B, 7422 străin; 5885 a drege. V.n.n. la B, 6313 direge. în L, de la dereg se trimite la dreg, unde se tratează cuvântul; 5890 caftanul. V.n.n. la B, 7444 caftanul; 5392 doamnă sau domniță. V.n.n. la B, 7446 doamnă sau domniță; 5904 dievolească. în versul corespunzător din B, 7458 dimonească; 5908 haz. V.n.n. la B, 7480 haz; 5918 călcie. V.n.n. la B, 7490 călchie; 5922 sprintare. V.n.n. la B, 7494 sprintare; 5925 rămășiță. în L se menționează rămas, cu sensul de aici: rămășag. Un verb rămași și un subst. rămășiță nu apar în L; 5946 stricace. Nu se află în L; înseamnă stricătoare; 5948 s-au zidit: au fost create. Se află în L; vipera și-aspida. Poetul nu confundă așadar vipera cu aspida. în L traduce aspidă prin Natterschlange, iar viperă cu die Viper, Naterschlange. Aspida (lat. vipera aspis.); 5949 răpicioase. V.n.n. la B, 6783 (p. 413) răpicioase; 5957 vorbur e. în L volbură, cu trimitere la vârtej (de vânt); 5963 să-l fugă, să-l team]ă. Poetul folosește verbele tranzitiv, ca în latină (fugere, timere); 5992 lard. V.n.p. la B, 268 (p. 27);

5993 să să-afrunte: să se infrunte. Nu se află în L; 5997 timp ită. V.n.n. la B, 2655 timpă. Cuvântul nu era atât de insultător ca astăzi. înseamnă lipsit de agerime (ascuțime), obtuz; 6002 volnicite. V.n.n. la B, 7919 involnicite. înseamnă nesupuse unei norme, după bunul plac; 6003 desvoalte: explicite, lămurite. V.n.n. la B, 1654 dezvoltind; 6010 privat. Se află în L, cu semn de neologism; 6012 ciferturi: sferturi. Denumit astfel pentru că impozitul anual se plătea în patru rate; boierescul. Impozit în natură perceput de boieri. Se află în L, cu trimitere la robotă (considerat de poet ardelenism); implinele. V.n.n. la B, 6792 implinele; 6040 tinăria: tinereea. V.n.p. la A, 4357 (p. 187—188); 6062 voi dezvolti-o. V.n.n. la B, 7508 voi dezvolti-o; 6066. V.n.p. la B, 7512 (p. 459) și n.n. la B, 1795 brincă; 6072 cuvioase. în versul corespunzător din B, 7518 trebuincioase. Schimbarea a făcut-o pentru că majoritatea cititorilor nu cunoștea accepția cuvântului, în acest context. V.n.n. la B, 145 cuvioase. B, 3731 cuvioase, adică potrivite cu persoana și sarcinile unui domnitor; 6076 povăroase. V.n.n. la B, 7522 povăroase; 6081 meșterie. V.n.n. la B, 7527 meșterie; 6084. V.n.p. la B, 7530 (p. 460); 6090 fleacă. V.n.n. la B, 7840 fiece; 6097 ciubucu. V.n.n. la B, 7535 ciubuc; 6098 stîrvesc. Verbul nu este consemnat în L (unde se află stîrve^); 6101—6102. De remarcat culcarea lexicală moldovenească subliniată de către poet. Versurile n-au putut fi scrise decât la o oarecare vreme după familiarizarea poetului cu fonetismele graiului moldovenesc. Oricum, înainte de 1793, când interesat de soarta Revoluției Franceze refăcea opera incluzând amplele dezbateri asupra formelor de guvernământ; 6101 rînză. în L se menționează sensul minie, supărare; 6102 butcă. Adnetat în L ca moldovenesc, cu trimitere la caretă și cu explicația trăsură, trăsură de paradă (gală); 6104 crîmpitată. V.n.n. la B, 7544 crîmpitată; 6105 tocorosește. V.n.n. la B, 7545 tocorosește; 6108. V.n.p. la B, 7548 (p. 461); 6120. V.n.p. la B, 7552 (p. 462); arhimandriți: titlatură acordată starețului sau egumenului unei minăstiri mari. De subliniat că poetul pretinde că nu numai boierimea românească, ci și clerul înalt era de origine etnică străină, ceea ce parțial corespunde adevărului, întrucât nu toate provinciile românești pe acea vreme erau păstorite numai de români /vlădici. în L, dela vlădică se trimite la episcop (ceea ce este adevărat numai pentru vlădica unit care avea rang de episcop). în contextul din B, 7558—7559 pretinde metropoliti și patriarci, ceea ce s-a și realizat mai târziu; 6122 paști să ne facă. V.n.n. la B, 7562 paști să ne facă; 6126. V.n.p. la B, 7566 (p. 462); 6137 soră. V.n.n. la B, 7577 soară; 6138 să-infruptă. V.n.n. la B, 7578 să-infruptă; 6140 oaspătă. V.n.n. la B, 7580 s'oaspătă; 6141 zeifeturi. V.n.n. la B, 251 zăifeturi; 6144. V.n.p. la B, 7584 (p. 463); 6151 Ciuciul. V.n.n. la B, 7592 Ciuciu; 6172. V.n.n. la B, 7602 (p. 464); mîncătură. Se află în L, unde se consemnează și sensul de aici, asuprire, jecmăneală; 6166 cască. V.n.n. la B, 7606 cască; 6171 cununează. în L cununez cu trimitere la cunun; 6173 legiuită: prevăzută în lege. Nu este un atac gratuit al poetului. în epocă circula, emise de vlădică, tabele tarifare maximele pentru diferitele slujbe săvîrșite credincioșilor;

6174 dar. *V.n.n. la B, 6714 dar; mită. V.n.n. la B, 7282 mită; 6180. V.n.n. la B, 7620 (p. 465); 6189 ispravnici. V.n.n. la B, 7629 ispravnici; vătăfi, V.n.n. la B, 7629 vătăfi; 6191 plăiași. V.n.n. la B, 7631 plăiași; 6198. V.n.n. la B, 7638 (p. 466); 6199 Bobul. V.n.n. la B, 7651 Bobul; 6204. V.n.n. la B, 7657 (p. 467); 6205 steregoaie. V.n.n. la B, 7657 steregoaie; 6206 mătrăgună. V.n.n. la B, 3248 mătrăgună; 6207 cine. V.n.n. la B, 7659 cine; 6214 sprinceană naltă. V.n.n. la B, 7666 sprinceană naltă; 6215 săscupii. V.n.n. la B, 7667 săscupii; 6222. V.n.p. la B, 7675 (p. 468); Ciormoiu. V.n.n. la B, 7692 (p. 469) ia prilej de batjocură din numele lui; 6231 opsigă. V.n.n. la B, 7683 opsigă; 6236 sănăscocoară. V.n.n. la B, 7688 sănăscocoară; 6255 cinștiți. V.n.n. la B, 7761 cinștiți; 6266 trufă. V.n.n. la B, 7772 trufă; timpurie. V.n.n. la B, 7772 timpurie; 6267' apregimea. în 1^a se află apregie, cu accepția de aci: cruzime excesivă, sălbăticie, severitate; 6272 suferința. V.n.n. la B, 7778 suferința; 6274 stinginindu-să: intinzându-se. V. Indicele la B; 6283 Cîrlig. V.n.n. la B, 7789 Cîrlig; 6287 fuste. în L bucată lungă de lemn, măciucă, ciomag. în versul corespunzător din B, 7793 fuștiu; 6299 Vrajbă, Pizma, Urgia. Aceste puține personificări sînt punctul de plecare în B, 7699 — 7746, pentru amplul cortegiu al Războiului; 6317 cu trupește. V.n.n. la B, 7818 cu trupește; 6319-6324. V.n.n. la B, 7818-7824; 6321-6322. V.n.n. la B, 7821-7822; 6325 Șugubei. Nu este menționat în L. Familia este reprezentată prin țugubesc, șugubire, șugubit, șugubeț, șugubină. V.n.n. la B, 1768 șugubeață și la B, 7720 Șugubina. înseamnă seducătorul, mai degrabă decît depravatul sau criminalul, în versul corespunzător din B, 7826 Șugurel; 6326 Lăpăduș. V.n.n. la B, 7825 Lăpăduș; 6328 Șoșoiu. V.n.n. la B, 7828 Șoșoi; 6328 aieaptă. V.n.n. la B, 7828 aiaptă; 6337 Ganafir. V.n.n. la B, 1099 Ganafir; 6338 fleacă. V.n.n. la B, 7850 fieacă; 6339 Băluț. V.n.n. la B, 7851 Băluț; 6341 Colbei. V.n.n. la B, 7853 Colbei; 6361 imponcișale. V.n.n. la B, 7879 imponcișate; 6364 să-imbărbățiră: se îmbărbătară, în L se află numai îmbărbătez, nu și îmbărbătesc. Schimbarea de conjugare are loc poate din considerente de rimă. De altfel în versul corespunzător din B, 7882 a schimbat în să-inoțărîră; 6367 fără-învălitoare. V.n.n. la B, 7885 fără-învălitoare; 6387 zăcură. în versul corespunzător din B, 8019 căzură; 6392 Țincui. Se află în L, ca substantiv comun cu accepțiile ciine pitic, ciine tînăr sau de vînătoare. Se dă trimitere la Dosoței; 6394 — 6395. V.n.n. la B, 8026 — 8027; 6394 tinere Viorele. V.n.n. la B, 8026, tu, tinere Viorele; 6396 Pleșca. V.n.n. la B, 7896 Pleșca; 6397 Șoldea. V.n.n. la B, 8029 Șoldea; 6398 Boboc. Dacă nu pornim de la bobocul unei flori, ipoteză pe care nu o înlăturăm cu totul, trimitem la articolul din L, unde se explică boboc prin die Bergratze, Murmelthier. Așadar', coșcodan care are accepția de om urit ca o mai-muță (lat. cercopithecus) sau guzgan. Menționăm aici că un alt țigan se numește Corcodel (v.n.n. la B, 583 Corcodelj, dar numele are poate, pentru poet, altă*

proveniență decît coșcodan; 6399 Șperlea. V.n.n. la B, 8003 Șperlea; Struțul. în L se află numai ca substantiv comun cu accepția pasărea struț, nu și buchet de flori (purtat la pâlărie), de unde socotim că provine numele; 6409 Cerceea. V.n.n. la B, 8041 Cerceea; 6417 cărigă. V.n.n. la B, 8049 cărigă; 6427 — 6432. V.n.n. la B, 8059 — 8074; 6434 lovire: lovitură. în versul corespunzător din B, 8066 lovită; 6436 cumplire. în L cumplesc, cumplire, cumplit. Subst. cumplire este menționat în L (ca de obicei, la infinitivul verbului). Astăzi spunem de cumplită, deoarece a dispărut substantivul; 6439 fumă. în L nu se află verbul. V.n.n. la B, 8071 fuma; 6443 lucind. Ca de regulă, în limba poetului, cînd este vorba de sabie, verbul înseamnă a scoate din teacă; 6447 măcinează. V.n.n. la B, 8079 măcinează; 6454 noimă. V.n.n. la B, 8086 noimă; 6457-6459. V.n.n. la B, 8089-8091; 6460 Petcu. V.n.n. la B, 8092; 6462 de caznă. V.n.n. la B, 8094 de caznă; 6465 bucă. V.n.n. la B, 8097 bucă; 6470 Purdea. V.n.n. la B, 8102 Purdea; 6476 chibzuiește, în versul corespunzător din B, 8108 năzuiește; 6481 iscusește. V.n.n. la B, 8113 iscusește; 6486 strînsoare. în versul corespunzător din B, 8118 strîmtoare; 6487-6492. V.n.n. la B, 8119-8124; 6492 mulțămîta. V.n.n. la B, 8124 mulțămîta; plată. V.n.n. la B, 8124 plată; 6493-6504. V.n.n. la B, 8125-8136; 6495 Zăgan. V.n.n. la B, 1016 Zăgan; 6496 rudașul: rudariul (cu accepția mai restrînsă poate: rotarul). În L, nu se află decît rudă, cu accepția prăjină; 6497 luptat. V.n.n. la B, 8128 luptai; 6502 bătrînii. V.n.n. la B, 8134 bătrînii; 6502 ortacă. V.n.n. la B, 8134 ortacă; 6508 să-învață. V.n.n. la B, 8140 să-învață; 6511 morții deduse. V.n.n. la B, 8161 morții dedusă; 6514 Buta. V.n.n. la B, 8164 Buta; 6514 ponivă. V.n.n. la B, 8164 ponivă; 6516 feri. V.n.n. la B, 8166 feri; 6519 să răpezește. în L numai repezesc, nu și reped; 6522 berbecare. V.n.n. la B, 8172 berbecare; 6527 tocă. V.n.n. la B, 8177 toca; 6528 crunte. V.n.n. la B, 8178 crunte; 6534 boate: măciuci. V.n.n. la B, 7552 băț; 6536 neînsătată. V.n.n. la B, 8186 neînsătată; 6537 a săpaște. V.n.n. la B, 8187 a săpaște; 6546. V.n.n. la B, 8195-8196.

SCURT COMENTARIU LA TREI VITEJI¹

1 musă. V.n.p. la B (p. 14—15) musă; cruntă. V.n.n. la B, 8178 crunte și B, 5755 crunți; 3 vremea cărunță. Aici nu înseamnă antichitate (v.n.n. la B (p. 4) cărunțele veacurij, ci vremea de demult. în L cărunț nu comportă acest sens figurat; 5. Este vorba de o „pribegie” de tip cavaleiese, în căutarea dulcineelor respective. V.n.n. la B, 1048 fugare; 10 Chir Calos. V.n.n. la B, 55 (p. 16) chir. Calos în greacă înseamnă frumos; 12 Născocor. Asupra numelui menționăm că este formație regresivă de la născocor V.n.n. la B, 872 născocori; 14 nemeș. V.n.p. la B, 6816 (418—419); 15 moli. în L molie, 16 Sofrone. V.n.p. la A, 574 (p. 26); româneșt. V.n.n. la B, (p. 3) romanesc și n.p. la B, 1875 (p. 122) românește; 19 Golea. V.n.n. la A, 577 Golea și n.p. la A, 578 (p. 26); 21 scrisoare. în L este explicat prin scriere. Sensul curent azi este adnotat ca moldovenesc (față de carte, sens ardelenesc); 24 au pus pe unire mîna: s-aridicat împotriva, unirii (cu biserica catolică); 26 tocma: chiar, curat; 27 spiță. V.n.n. la A, 585 spiță; 29 lăuta. V.n.n. la B, 105 lăută; tindale. V.n.n. la A, 587 tindale; 31 moșie. V.n.n. la B, 1865 moșii și n.n. la B, 6204 moșie; 33 ungerie: ungereste; 35 a noști. V.n.n. la B, 1275 nost; 36. V.n.p. la A, 594 (p. 27); 45 cit de puțin: cel puțin (lat. quam minime); boieriu mare. în versul corespunzător din A, 603 domn mare. Domn este cuvîntul ardelenesc, în loc de boier. Este un indiciu că Trei Viteji este scris -ulterior* după ce poetul s-a familiarizat cu graiul moldovenesc. Drept este că Trei Viteji cerînd una sau două silabe în plus, iar poetul nefiind dispus să renunțe la versul deja structurat și la rimă, înlocuirea lui domn prin boieriu este un artificiu comod metric. V.n.n. la A, 603 domn mare; 46 mălaiu. V.n.n. la A, 604 mălaiu; 49 Hăclmore. V.n.n. la A, 607 Hăclmore; de-altă parte. V.n.n. la B, 6559 de-altă parte; 50 destulat. în "L se află numai adj. și adv. destul, nu și verbul (simplu sau compus). Familia este ocolită, probabil intențional (slavonism); 51 sparte. V.n.n. la A, 609 sparte; 53 az erdegâta. V.n.n. la A, 611 az erdegâta; 58 domniță. V.n.n. la B, 7446 doamnă sau domniță; 60 nost. V.n.n. la B, 1267 nost; 61 jupinul. V.n.p. la B, 1711 (p. 113) și n.n. la B, 1711 jupine; 61. V.n.p. la A, 619 (p.28); Vintilă. V.n.n. la A, 619 Vintilă; 64 pețeriu. iV?#

¹ în caz de nedumeriri sau omisiuni, trimitem la INDICE B și la COMENTARIU SUCCINT LA ȚIGANIADA A.

se află în L. înseamnă îngrijitor de ciini de vînătoare (maghiarism); 65 curte: curte domnească, palat. V.n.n. la B, 1141 curtea; 68 să vîntă. în versul corespunzător din A, 626 fălescu-se. îndeamnă se mindresc, fălesc. V.n.n. la B, 3379 vîntă; 71 să rudească. V.n.n. la A, 629 să rudească; 77 însăș'. Formă populară regională în loc de înșiși. în versul corespunzător din A, 635, de asemenea o formă improprie în limba literară /însuș'; 82 luminată. V.n.n. la A, 640 luminată; 88 proastă. V.n.n. la A, 646 proastă; 90. V.n.p. la A (p. 29); 92 familie. V.n.n. la A, 650 familie; 95 să spui. în versul corespunzător din A, 653 să spunî (A cuprinde mai des fonetisme ardelenesti); 106 olătaș. V.n.p. la A, 768 (p. 33) olătaș; pădurean. V.n.p. la A, 767 (p. 33) rominii cei pădureni; 116 Alexandria. V.n.p.-la A, 674 (p. 30); 123 orbeți. V.n.n. la A, 681 orbeți; 128 curliț. V.n.p. la A, 705 (p. 31—32); 129 loboanți. Vezi nota precedentă; să dusă minune. Expresie echivalentă, în limba poetului, cu a se duce rugă. V.n.p. la A, 3181 (p. 136-137); 132 jupineasă. V.n.n. la B, 250 jupine se; 145 singurată. V.n.n. la B, 2392 singurate; 153 să-l deșiriînte. V.n.n. la A, 729 să-l desminte; 163 matahale. în versul corespunzător din A, 739 bale, însă intervin considerente metrice, întrucît, cum am mai menționat, în Trei Viteji poem scris în dodecasilab, are nevoie de una sau două silabe în plus față de A și B. înseamnă monstru, nu sperietoare. Nu se află în L, evitat probabil ca maghiarism; 168 ispită. V.n.n. la B, 3743 ispite; 170 odinioară. V.n.n. la B, 1532 odinioară. 171 zoa. V.n.n. la A, 747 zoa; paveza. în versul corespunzător din A, 747 scutul. V.n.n. la A, 747 (p. 33) scut. Se află în L, cu trimitere la scut; 175 buiguală. V.n.n. la B, 3124 buiguală; bătăcui. V.n.p. la A, 759 (p. 31); 184 chivără mițoasă. V.n.n. la A, 760 chivără; 188 craiu Cordocuba. V.n.p. la A, 764 (p. 33) Cordocuba; 189 Mirza și Novac. V.n.p. la A, 683 (p. 30); cu nume: cu porecla (denumit); 191 gugulenilor. V.n.p. la A, 767 (p. 33); 194 la Manda la Tanda. în versul corespunzător din A, 770 la Mandra la Nandra; 195 boarte. V.n.n. la B, 2643 boarte 199 prelungă: foarte lungă; 203 făptură. V.n.n. la A, 779 făptură; 211 zătignit. V.n.n. la B, 4516 zătignite; 211—216. V.n.p. la A, 788 (p. 34-35); 215 jac. V.n.n. la B, 7716 Jacul; 218 spumă: spumă de mare. Nu se află în L; scimb. Fonetism nemenționat în L. în versul corespunzător din A, 794 schimb; 222 virrită. Asupra geminatei, v.n.n. la A; poloboace. V.n.n. la A, 798 poloboace; 224 data. V.n.n. la B, 5520 data; 229 suliță. Asupra accentuării, v.n.n. la A, 804 suliță; 230 faur. Se află în L, cu explicația că provine din lat. faber; 240 azebăta. V.n.p. la A, 816 (p.35); 241-246. V.n.n. la A, 817-822; 241 o slugă... credincioasă. V.n.n. la A, 817 o slugă... credincioasă; 242 Crăciunel. în A, personajul se numește Bucur pină la urmă; 244 scunducel. V.n.n. la A, 820 scunducel; 245 deșențat. V.n.n. la A, 821 deșențat și n.p. la A, 2988 (p. 127); 246 de sama lui. V.n.n. la A, 822 de

sama; 248 frătuți. *V.n.p. la A, 818 (p. 36); 249 s-au fost strai-*
nat: se instrăinase; 254 Ducipal. V.n.p. la A, 824 (p. 36); 255 gată.
V.n.n. la A, 825 te gată; 261 vom să trăpădăm. V.n.n. la A, 831
vom să trăpădăm; să trăpădăm. V.n.n. la B, (p. 5) am tră-
pădat; 262 neveste. V.n.n. la B, 2457 neveste; 272 celevin-
toase. V.n.p. la A, 842 (p. 37); 274 spulbăroasă. V.n.n. la A, 844
spulberoasă; 284 Sîmziană. V.n.p. la A, 854 (p. 37); 286 flion-
cană. V.n.p. la A, 856 (p. 37) și n.n. la A, 856 (p. 37); 295 în silă. V.
Indicele la B; 297 prăpaște. V.n.n. la B, 2514 prăpăstii; topiiă.
V.n.n. la A, 867 topilă; 299 chiar. V.n.n. la A, 869 chiar; 307 flu-
turate. V.n.n. la A, 877 fluturate; 310 ruginoasă. V.n.n. la A, 880
ruginoasă; 312. V.n.p. la A, 882 (p. 38); 316 pe picioare: la picior
(la fugă); 322 ruga. Vezi versul corespunzător din A, 893, unde apare pluralul
rugile. în L nu apare decît rugăciune, dacă nu cîmva este vorba de alt cuvînt;
326 șoreciu. V.n.n. la A, 896 șoreciu; 336. V.n.p. la A, 906 (p. 39);
339 inlib'ovit. V.n.n. la B, 3909 inlibovindu-să; 341 vitioană.
V.n.n. la A, 911 vitioană; 343 vechie. V.n.n. la A, 913 vechie; 349
zicînd cu sine: zicînd în sine, cum se află în versul corespunzător din A,
919 (după lat. secum dicere); 350 rămii. V.n.n. la B, 1351 ramini; 357
mult. Comparația cu versul corespunzător din A, 927 multe și cu expresia
latinească pe care o calchiază multa volventes mente (animo), precum și eroarea
metrică (vers hipometru) indică eroare de grafie în acest vers: mult în lec de multe;
371 de nu vrea-insăra: de nu ar fi inserat; 379 gene. V.n.n. la B,
4192 genele; 390. V.n.p. la A, 2046 (p. 88); 402. V.n.p. la A, 2058 (p. 89);
418 puterește. V.n.n. la B, 2074 puterește; 421 învoalsă, V.n.n.
la A, 2077 învoalse; 424 încrețe. V.n.p. la A, 2080 și n.n. la B, 5779
să-increață; 431 ponivă. V.n.n. la B, 2829 ponivă; 437 col-
țuroasă. V.n.n. la A, 2094 (p. 91) sînceloasă; 438. V.n.p. la A, 2094
(p. 90 — 91); 445 suspirînd. în L suspin, suspir, suspirare, suspirat. 447—448
cele frumoase: zine. V.n.p. la B, 1134 (p. 80 — 81); 450 rămăsese:
pun rămășag, pariez. în L nu se află verbul, ci numai subst. rămas, cu sensul ramă-
șag. A rămîne înseamnă azi popular a cîștiga pariul; 451 desfătată. V.n.n. la
A, 2107 desfătată; 454 să nălucă. V.n.n. la A, 2110 să nălucă;
455 strigelor. V.n.n. la B, 3340 strig6ile și n.p. la B, 33-42 (p. 207) /
456. V.n.p. la B, 2112 (p. 91); 474 să-l... întarte. V.n.n. la B, 2175 să-in-
tarte; 480 spetată: spetită, cu schimbare de conjuare, din considerente de
rimă probabil, pentru că în L: spetit,-ă; 483 cele copace. V.n.n. la A, 2169
copace; 489 cirlibată. V.n.n. la B, 3198 cirlibate; 499 hălgaș.
V.n.p. la A, 2203 (p. 94 — 95); 507 pungace. V.n.n. la B, 918 pungace;
518 trupinos. în L se află trupină, nu și trupinos; 525 aieptă. V.n.p. la
A, 2230 (p. 95-96); vîrtute. V.n.n. la B, 1558 vîrtute; 536 bală.
V.n.p. la A, 2198 (p. 94); 548 mereoăș. V.n.n. la B, 7727 mereu. Mereoaș,
adică incetinel, nu se află în L (de altfel poetul folosește diminutivul cetunel);

553 a 6 ri: uneori. Nu se află în L. Cuvîntul oară, notat cu litere latine (în L)
 hora, este discutat de poet ca folosindu-se cu alte cuvinte la fel cu mal în germană:
 „astă oară, altă oară, întie oară, a treie cară, de cite ori, de atite cri, uneori”. Aori
 însă nu se citează. în B, 1265 se întilnește aorea; 558 formasă. Și formă și vb.
 forma se află în L, fără semn de neologism; 562 sfinte: sfîntește (asfîntește).
 în L sfîntesc nu consemnează și acest sens. Asfîntesc lipsește. în limba poetului
 se folosește altă familie de cuvinte f(murgit: asfîntit); 564 mirtan. Nu se află
 în L înseamnă motan; 576. V.n.p. la A, 2184 (p. 93—94); 594 virtoa pe.
 V.n.p. la A, 2268 (p. 97); 599 păcu rărită. V.n.n. la A, 2174 păcurărită;
 S00. V.n.p. la A, 2272 (p. 97); 601 sînceloasă. V.n.n. la A, 2094 (p. 91);
 602 fără teamă. în versul corespunzător din A, 2276 sigură. Poetul revine
 asupra neologismului; 610 genunchind. în versul corespunzător din A, 2284 inge-
 nunchiend; 610. V.n.p. la A, 98 — 99; 612 plinsoare. Se află în L, unde de la
 plinsul se trimite la plinsoare; 616 drept. în L nu se află drept. Se întilnește
 direg, cu trimitere la dreg, subst. pl. direse, cu trimitere la derese; dereg, drept,
 dereptate: Beșcherec vrea să spună că el nu face parte dintr-o familie colaterală;
 618 cărțile. V.n.n. la A, 2292 cărțile; 622 pizmoasa. Se află în V,
 alăttri de pismaș,-ă (pismos,-ă); 625 junișană. V.n.n. la A, 2299 juni-
 șană; 631 corale. V.n.n. la A, 2305 corele; 634 sulegedă. Se află
 în L înseamnă lîoaie, sprintenă; 635 durducuțe. V.n.n. la A, 2309
 durducuțe; 636 gutiuțe. V.n.n. la A, 2310 gutiuțe; 642. V.n.p.
 la A, 2316 (p. 99 — 100); 644 pizmătaru. în versul corespunzător din A,
 2318 pizmaș. în L se află pismaș, pismos, pismătăreț; 655 noblătate. V.n.n.
 la A, 3229 noblătate; 656 stăpinie. în versul corespunzător din A,
 3230 domnie; 657 privileghiată. V.n.n. la B, 6812 privileghii;
 664 namila. V.n.n. la B, 1602 namilă; 663 urgisită: urită, odioasă;
 664 gînfată. V.n.n. la B, 116 să gînfă; 665 pofală. V.n.n. la B, 81
 pofală; 667 mii. în L miniu, popular miiu, cu trimitere la Dosoftei, pentru
 sensul a rămîne, și cu sensul de aci: a locui, a zăbovi. în fine, un ultim sens a rămîne
 peste noapte undeva; 669 meriturile. V.n.n. la A, 3227 merituri;
 670 aurate. V.n.n. la A, 3238 înaurite; 671 pargamine. V.n.n. la
 A, 3239 pargamine; 673 noblu. V.n.n. la B, 6829 noablă și n.p. la
 B, 6816 (p. 418 — 419); 674 ticăloasă: decăzută, degenerată (lipsită de
 virtuțile prGpriei nebleii: vitejie, cinste, etc.); 675 lume întoarsă. V.n.n.
 la B, 3924 întoartă și A, 3244 lume-întoarsă; 678 zbrevuiată.
 V.n.p. la B, 1335 (p. 92) și n.n. la același loc sbrevuiat; 697 gurguiată.
 V.n.n. la A, 2431 gurguiată; 700 ingenunchie. V.n.n. la B, 2958 in-
 genunchiend; 701 domnișoară. V.n.n. la B, 5095 coconita;
 702 în poară. V.n.n. la B, 1041 în poară; 714 cetunel: incetinel.
 hi L se află adv. cel, incet, cetune și subst. cetnl; 718 — 719 zam de prnne.
 V.n.n. la A. 2368 — 2369 zamă de prune; 720. V.n.n. la A, 2370; 726 zîne-
 ște. V.n.p. la A, 2381 (p. 102); 735 întins. V.n.n. la B, 6161 întins;
 742. V.n.p. la A, 2398 (p. 102-103); 747 piică. V.n.n. la B, 1100 piică

și n.p. la B, 1100 (p. 78); 749 gligan. V.n.n. la B, 3911 gligan; 753 băiat, în L băez, băiare, băiat. înseamnă îmbăiez; 760 zinele. în versul corespunzător din A, 2422 zinele. în mod obișnuit se consideră zi- pentru zi- o simplă grafie. în fapt avem de-a face cu o pronunție regională; 765 să mă previnzi. V.n.n. la A, 2499 să mă previnzi; senilă. V.n.p. la A, 2427 (p. 104) și n.n. la A, 2427 (p. 104); 767 jupine. V.n.p. la B, 1711 (p. 113) și n.n. la B, 1711; 770 rinza. V.n.n. la A, 2432 rinza; 772 apreg. în versul corespunzător din A, 2434 aspru. Apreg,-ă se află în L cu trimitere la Horologium Principum (Ceasornicul Domnilor); 776 romin ploat. V.n.p. la A, 2436 (p. 104—105). Această insultă este citată și de alți reprezentanți ai Școlii Ardelene (Șincai); 777 domnul. V.n.n. la A, 2439 domnu; 789 din ce oară. V.n.n. la A, 2451 din ce oară; hotărîta. V.n.n. la A, 2451 hotărîta; 792 dulmană. V.n.n. la A, 2454 dulmană; 800 intradins. V.n.n. la A, 2462 intradins; 809 pustii. în L se află subst. pustie; 810 Dafina. în versul corespunzător din A, 2472 Tindină. în L se menționează Dafină, ca nume de femeie. Subst. comun dafin este explicat prin laur (deci Dafina: Laura), nu și prin salcim (se întilnește acație); 813 pădurețe. V.n.n. la A, 2475 pădurețe; 820 jeloasă. V.n.n. la A, 2482 geloasă; 838 călbegioasă. în L se află călbează, nu și călbegios; 840 față. V. Indicele la B; 843-844. V.n.p. la A, 2505 (p. 107); 845 firtate. V.n.n. la A, 2508 firtate; 858 masară: petrecură noaptea. V.n.n. la Tr. V, 667 mii; 864 iapa suspinoasă. V.n.n. la A, 3135 suspinoasă; 879 pogăcioară. V.n.p. la A, 3159 (p. 135); 880 ponteriu. V.n.p. la A, 3160 (p. 135); vinars. în versul corespunzător din A, 3160 rachie; 885 clărab. V.n.n. la A, 3165 dărab; 887 sătios: insetat (setos). în L se află sete6s; 888 inghițește. în L inghit, inghit, nu și inghițesc; 893 o țiră. V.n.n. la B, 1078 țiră și n.p. la același vers (p. 77); 895 ba că. V.n.p. la A, 3181 (p. 136-137); să duce rugă. V.n.p. la A, 3181 (p. 136-137); 905 dînsa. în versul corespunzător din A, 3191 ia (ea); 907 șolomonariu. V.n.p. la A, 3193 (p. 137); 911 blatără. V.n.n. la A, 3197 blatără; late și rătunde. V.n.n. la A, 2678 cornurate și A, 3197; 919 răstire. Substantivele infinitivale sînt mai frecvente în limba veche și populară. în ciuda rimei îndărătnicire, nu se siluiește limba, din considerente metrice. Poetul folosește și răsteală (vezi mai jos, 1064 răsteală); 921 îndărătnicire. V.n.n. la A, 3207 îndărătnicire; 923 jevreală. V.n.n. la A, 3209 jevreală; 938—939 îi sărisă nemeșul în cap. V.n.p. la A, 3254 (p. 139); 952 Cîmpii Roșii. V.n.p. la A, 3268 (p. 139-140); 966 îndrăgoșară. V.n.n. la A, 3283 îndrăgoșară; 967 mai-mari voșt'. în versul corespunzător din A, 3283 strămoși voștri (după lat. majores); 977 odată. în versul corespunzător din A, 3293 vro dată; 978. V.n.p. la A, 3294 (p. 140); 984 flocăi. V.n.n. la B, 8000 flocăiește; 986 binișor. V.n.n. la A, 3302 binișor; 992 iobăgia. V.n.p. la A, 3308 (p. 141); 1002. V.n.p. la A, 3318 (p. 141); 1015 pe-a-aierile. Eroare grafică pentru

pe-aierile. În, aieri, aire, aiure și aiuri, cu trimitere la aieri. înseamnă pe altă parte; 1017 jupînese. V.n.n. la B, 250 jupînese; 1018 în grea că: în L îngrec, îngrecare; rost. V. n. n. la B, 191 rostul Se află în L, unde sensul gură este menționat în primul rînd; 1040 fecior de curte. V.n.p. la A, 3398 (p. 145); 1042 mintie. în versul corespunzător din A, 3400 mintea. V.n.p. la A, 3400 (p. 145); 1043 firtate. V.n.n. la A, 2508 firtate și n.p. la A, 3400 (p. 145); 1046 bind. în versul corespunzător din A, 3404 bind; 1053 numa: decit numai; 1059 sfîntoase. Nu se află în L; 1059 aspide. Este o specie de șarpe veninos, nu vipera. V.n.n. la A, 5948 vipera și-aspida. La figurat, în limba mai veche, însemna încă femeie rea; 1064 răsteală. V. deasupra 919 răstire; 1066 îngăimăceală. V.n.n. la B, 5166 (p. 322) îngăimăcitură; 1067 figură. Se află în L, fără semn de neologism și este folosit de poet. V. B, 3714 (p. 237); 1068 străină: stranie. V.n.n. la B, 2490 străine; 1101 zmeii. Definit în L prin un duh rău mitologic sau un balaur care poate lua figură de om; 1102 curat: virgin. V.n.n. la B (p. 4) curatelor; 1115 zmeioaie. Probabil grafie greșită pentru zmeoaie. Cuvînt definit în L: zînă rea, fabuloasă, care în mod obișnuit este jumătate femeie, jumătate balaur; 1120 nădragă. în L nădrag, cu lămurirea că se folosește la plural, sub forma nădragi. Probabil, ca și dracă din versul următor, este folosit din considerente de rimă, pentru că nici nădragă, nici dracă nu sînt menționate în L; 1125 vrea scăpa: ar fi scăpat; 1126 lucea. V.n.n. la B, 2563 luce; 1131 sărminte. Nu se află în L. Probabil latinism (lat. sarmentia,-orum înseamnă curmeie de viță, curpeni, sens foarte potrivit). Poate însă însemna vreascui; 1137 prepusă: bănuî, presupuse. Se află în L cu această accepție; 1150 cocoană. V.n.n. la B, 3961 cocoane; 1151 Țara Romînească. înseamnă Muntenia. Obișnuit poetul serie romănesc,-ă (dar regulat romîn,-i); 1152 costei u: castel. Nu se află în L; curte domnea scă: curte (palat) boierească; 1167 țară. Sens semnificativ: regiune la poalele munților; 1169 mocană. în L mocan este explicat prin om care locuiește la munte, apoi om necioplit. Să ne amintim că Beșcherec o luase pe Anghelina de pe podgorie"; 1175 scutariul. Se află în L. înseamnă scutier; 1176 jupînese. Aici nu înseamnă doamne (v.n.n. la B, 250 jupînesej; v.n.p. la B, 1711 (p. 113), de unde rezultă că denumirea de jupîn se dă „în zioa de astăzi la fieste care"; 1178 arîndă: arendă; 1180 pe dobindă. Singurul sens menționat în L este ciștig; 1199 găzdi. în L găzdoaie este explicat prin Hauswirthin, adică administratoare, econoamă. Aci are sensul de femeie care ține o ospătărie (restaurant). Cuvîntul este adnotat ca ardelenesc; 1201-1230. V.n.n. la B, 1435-1464; 1210. V.n.p. la B, 1444 (p. 98); 1213-1215. V.n.n. la B, 1447-1449; 1214 bolnavilor leac. V.n.n. la B, 1448 bolnavilor leac; 1215. V.n.p. la B, 1449 (p. 98); 1218 haz. V.n.n. la B, 1452 haz; 1220 voie bună. în versul corespunzător din B, 1454 chief. Aici evită turcismul. V.n.n. la B, 1454 chief; 1221 trismeghist. V.n.n. la B, 1455 trismeghist; 1227-1230. V.n.n. la B, 1461-1464; 1225 cerescul

must. *V.n.n. la B, 1459* cerescul must; *1230 V.n.p. la B, 1464 (p. 99-100); 1232* de-imprumut. *V.n.n. la B, 1466* de-a-imprumut; *1243* cîntăreț maestru. *V.n.p. la B, 1333 (p. 92)* și *n.n. la B, 1333 (p. 92)* maestru; *1245. V.n.p. la A, 5037 (p. 217)*; buiestru. *V.n.p. la B, 1335 (p. 92-93); 1246* stihuri... mărite. *V.n.n. la B, 1336* stihuri nalte; *1253* libov. *V.n.n. la B, 1310* libov și *n.n. la B, 1389* amor; *1255* Parnas. *V.n.p. la B, 1506 (p. 101-103); 1256* chivită: tivită. în L chivesc, chivire, chivit, chivitură, nu și tivesc etc.; lastră. *V.n.n. la B, 1862* lastră; *1257* ad'umbră. *V.n.n. la B, 1490* ad'umbră; culme gemănată, *V.n.n. la B, 1491* măgura gemănată; *1259* libovite. *V.n.n. la B, 1493* libovite; *1262* aducînd aminte. *V.n.n. la B, 1496* aducînd aminte; *1263* domniții. *V.n.n. la B, 1497* domniții; *1270* Neagra Cetate. *V.n.n. la B, 1504* Neagra Cetate; *1277* agerită. *V.n.n. la B, 1538* agerită; *1278* pîrlită: arsă de dragoste; *1285* niciodini-oară. *V.n.n. la B, 1519* nice-odinioară; *1293* puste. *V.n.n. la B, 1527* puste; *1297* rămîni. *V.n.n. la B, 1531* rămîni; *1298* odinioară. *V.n.n. la B, 1532* odinioară; *1301* păuseze. *V.n.n. la B, 1535* păuseze și *n.p. la A, 5135 (p. 220-221); 1308* Ermină. *V.n.n. la B, 1542* Ermină; *1309* priitoare. *V.n.n. la B, 1543* priitoare; *1316* mai. *V.n.n. la B, 1550* mai; *1317* d'arse. *V.n.n. la B, 1551* d'arsă; *1318* înjumătate. *V.n.n. la B, 1552* înjumătate; *1323* să te-întarte. *V.n.n. la B, 2175* să-întarte; *1324* vîrtute. *V.n.n. la B, 1558* vîrtute; *1326. V.n.p. la B, 1560 (p. 104-106); 1331* de. *V.n.n. la B, 1565* d'; giosite. *V.n.n. la B, 1565* giosite; *1349* vrea zări. *V.n.n. la B, 1583* vrea zări; *1350* scutariul. în versul corespunzător din B, *1584*: verin. *V.n.n. la B, 1584* verin; *1353* întecă. *V.n.n. la B, 1587* întecă; *1362* defăimeață. *V. forma* defăimătoriu, în *n.p. la B, 3594 (p. 230)*. Familia de cuvinte în L: defaim, defăimez, defăimare, [defăimat, defăimătoriu,-oare, și chiar defăimăciune (pe care îl formează pentru a-l putea opune lui clevetime)]; *1373* amete. *V.n.n. la B, 4735* amete; *1376* desfrînată. Nu are accepția *curentă*, ci *dezlănțuită*; *1378* argată. Se află în L, cu accepția *servitoare*; *1383* lămurate. *V.n.n. la B, 714 (p. 57)* lămurat; *1385* schimosite. *V.n.n. la B, 2670* schimosite; *1392* adins: într-adevăr, cu toată seriozitatea; *1397* lumina: luminarea. *V.n.n. la B, 5119* lumină; *1409* arnăuțește: în limba albaneză; *1413* arhonda. *V.n.n. la B, 6756* Arhonda; *1418* turte. Ca ardelen, poetul are în vedere turtele unse cu miere, însă personajul fiind grec vinde mai degrabă turte cu susan. Ambele sensuri, la articolul din L; *covrige*. în L *covrig*, nu *covrigă*; *1420* pescuți murați. Dacă nu cumva pescuți înseamnă un anumit soi de pește, atunci pescuți murați înseamnă pește marinat, cum de altfel și explică pește murat în L; *1420* cătărăige: piftie. Nu se află în L, unde se consenuează răcitură, cu trimitere la răci, subst. f. pl., cu specificarea de rigoare, că este ardelenesc; *1426* băcale. Nu se află în L, ci numai băcan și băcănie. înseamnă articole

coloniale; *1438* vîrsăcios: cu fața ciupită de vîrsat; *1440* zbreuviat. *V. deasupra, 678* zbreuviată; *1442* bunătați. *V.n.n. la B, 6702 (p. 411)* bunătați; *1444* Rusălină. Este trecut în L, cu specificarea nume de femeie și cu corespondentul Rosalina; *1446* moșia. *V.n.n. la B, 6204* moșie; *1449* singur: numai (ardelenism). *V.n.n. la B, 3428* singur; *1450* nărvul turcesc: sodomie; *1460* elinică. J» L elinie, elinică, explicat prin limba greacă veche; *1461* să să-aglindisască. Subliniat în text și notat de poet cu asterisc, urma să fie adnotat de autor, în subsolul paginii (dar Trei Viteji fiind neterminat, nu are notele de subsol). înseamnă a se distra?; *1468* prăvătariu. *V.n.n. la B, 1932* prăvătariu; *1491* tîmpa. *V.n.n. la B, 2655* tîmpă; *dezmiardare*. *V.n.n. la B, 3670* desmiardării; *1492* bogătația. *V.n.n. la B, 1720* bogătație; *1492* buiecia. în L se află buecie și este, împreună cu familia, desfolosit de poet. Este explicat prin trufie, aroganță, dezlănțuire, desfrinare; *1497* arnăuție: limba albaneză; *1499* deplin: perfect; *1506* despot. Se află în L și este explicat prin stăpînitor neîngrădit de lege. Astăzi zicem monarh absolut; *1507* să preimbla. *V.n.n. la B, 381* să preimblă; *1511* ferești. în L fereastră, fereastă. Aici pare să aibă accepția balcoane, neatestată de L; *1546* bănat. *V.n.n. la B, 2739* bănat; *1558* coconi. *V.n.n. la B, 55 (p. 18)* cocon; *1569* zădară. *V.n.n. la B, 2114* zădară; *1571* armașului. Se află în L, cu mențiunea că în sens propriu înseamnă scutier; *1574* țînțariul: românul macedonean. Nu se află în L; *1583* suspire: suspin, suspinare. *V.n.n. la B, 8125* suspind; *1588* fluturată. *V.n.n. la A, fluturat*; *1600* poftorea. *V.n.n. la B, 1426* poftorindu-și; *1612* vilfă. *V.n.n. la B, 6432 (p. 399)* vilfa părintească; *1622* sumetește: semeț (adv.). în L numai sumet (adv.); *1631* vrea despica: ar fi despicat; *1635* îmbrăcăminte. în limba poetului este un plural. în L îmbrăcămînt; *1645* țărăindă. în L tîmîndez. Poetul citează a tîmîndare vreme și explică prin a-și prăpădi vremea; *1654* iapa suspinoasa. *Vezi deasupra 864*: iapa suspinoasă; *1674* întetește. *V.n.n. la B, 4273* înteață; *1693* mîzilaș. în L mazel este explicat prin nobil moldovean; *1707* megieșie. L mezieșie (scris însă cu litera chirilică care se transcrie dz) înseamnă vecinătate. *1717* jupă. *V.n.n. la B, 5762* jupesc; *1722* zeifeturi. *V.n.n. la B, 251* zăifeturi; *1734* vodsă: soție de vodă. Vodă și Woiewoda slavon din care menționează poetul că provine vodă, se află în L. Vodeasă nu se află; *1752* drăgușă. Eroare de grafie pentru drăguța; *1757* mulțămitoare: recunoscătoare, sens consennat, bineînțeles, în L, și păstrat și astăzi popular și regional; *1765* vrea sta: ar fi stătut; *1766* vrea face: ar fi făcut; *1773* zios: jos. Fermă consennată în L; *1781* timplet: timplare. Nu este menționat în L unde se întîlnește adj. timplățiu și adv. timplățis; *1785* îndupleeîndu-să: îndouîndu-se, sens menționat în L; *1798* trecut. Popular înseamnă palid la față; *1802* minuri. *V.n.n. la B, 4706* minuri; duoare. *V.n.n. la B, 1202* duoare; *1805* imprilostite. *V.n.n. la B, 5096* priioștită; *1807* să

cintă. *V.n.n. la B, 3266* să cînta; *1818* cine: oarecine, oarecare; *1856* a-incînta. *V.n.n. la B, 3181* încîntă; dintru iele. *V.n.p. la B, 134* (p. 80-81) și *n.n. la B, 4902* ele; *1857* a drege. *V.n.n. la B, 5850* dregi; făpturi. *V.n.n. la B, 5847* făpturi; date: soarte. *V.n.n. la B, 5520* data; *1858* a numera. *In acest context nu poate însemna decît a ține cont de mersul, poziția stelelor. A numera înseamnă a lua la socoteală, a lua în considerare. Dafina este prin urmare și astrologă. Faptul nu ține însă de folclorul național, ci este un dat din afară; 1859* fumaru. *Nu se află în L; înseamnă* deschizătură în acoperișul casei, pentru fum; *1860* ojo. *Nu se află în L. înseamnă* băț de zgîndărit focul din vatră; *1862* sucuri. *Poetul folosește pentru suc: mustăreață. Vezi, într-un context similar (B, 3242)* mustăreață; *1863* răcluțe. *în L sensul* cutie, la articolul raclă, *este adnotat ca popular; 1885* strămătură roșie. *V.n.p. la B, 3191* (p. 197) și *n.n. la B, 3191* strămătură; *1892* obdele. *în L obieală, explicat întii prin o zdreanță de infășurat, apoi prin obială. Dacă nu cumva vrăjitoarea și-a procurat chiar obielele lui Crăciun, aici comportă primul sens. Se află și* oghială, *explicat prin eine* Decke, *adică* plapumă (cu trimitere la Odiseia), strai etc.; *1894* oloi. *Nu se află în Tu. Nu înseamnă* ulei, cum au crezut unii filologi (J. Byck), ci oală mare. *1904* sitirind. *V.n.n. la B, 3178* sitirea; *1905* ripariu. *Nu se află în L. înseamnă* ripă; *1906* tauri. *V.n.n. la B, 3822* tău; căi împătrate: răspintii (v.n.p. la A, 399 (p. 19–20) și mai jos, 1908, merge drumu-în crucej. *în L cuvîntul* răspindie, răspintie *este explicat prin* răscură (care lipsește din L); *1909* vatră. *V.n.n. la B, 406* vatră; *1912* muge. *în L muges, cu trimitere la* mug; *1913* fricoșate: înfricoșătoare. *Nu se află în L; 1916* rășchierasă. *în L răschierez, răschier. Nu înseamnă* a împrăștia, ci a prelungi, întinde; *1924* parip. *Ca maghiarism este exclus din L. înseamnă* cal mic, sprinten (v. 1920 călușel); *1936* singureață. *Nu se află consemnat în L (unde se întâlnește* singuratec, vb. singurez, singurare, singurat; singurie, subst. fem., singur, singurătate). *înseamnă* izolată; *1940* tihneală. *V.n.n. la B, 5226* tihneală; *1942* curte cu tocmeală: curte boierească prevăzută cu toate cele necesare; *1950* depărîndu-să. *în L depăr, depărare, se depărare, depărat. Se află și* depărătură. *în B, 1115* dăpărată. *înseamnă* a se trage de păr; nedeie. *Iw L este explicat prin* aniversarea hramului unei biserici; *tîrg, bilci. Aici înseamnă* bilci; *1967* işlicul: căciulă de blană sau de postav purtată de domnitori, boieri. *Exclus din L ca* turcism. *1968* s* oțări. *în L oțăresc. oțărîre, oțărît (nu oțărîre, oțărît), cu specificarea că în* Transilvania *înseamnă* a se minia; *1969* lucind. *V.n.n. la B, 4148* lucind sabia; *1970* să căznească: să facă de caznă (adică să mutileze). *V.n.n. la B, 8094* de caznă; *1971* lovită. *V.n.n. la B, 4153* lovită; *1972* îmbi: ambii. *în L* îmbi, imbe; *1986* rîntează. *V.n.n. la B, 2590* rîntează; *1989* soție. *V.n.n. la B, 7713* soție; *1997* pedestrită. *Un verb a se pedestri nu se consemnează în L, unde se întâlnește* pedestraș, pedestrime, pedestru.-ă; *2006* cuvînteste: cu cuvîntul. *Nu se află în L. Poetul opune* mereu *duelul (monomahia)*

logomahiei, *cuvînt menționat în L, dar care nu este folosit în operă; 2007* întie-țime. *V.n.n. la B, 5364* (p. 333) întiețime; *2008* țințărește: *în* dialect aromân. *De fapt* Trandafir *folosește* citeva *fonetisme* aproximativ *sud-dunărene, în* cuvinte *daco-române; 2009* să minți: să minci (:mănci); *2010* nu fațe... ispită: nu face ispită (:nu pune la încercare. *Ital.* far prova del valor); *2020* s'opinte: se opintește. *în L numai* opintesc, *cu menținerea că este popular; 2021* pugn. *V.n.n. la B, 5151* pugnuri; *2025* tîrgu de săptămîină. *Cuvîntul* exista *în* epocă și era tradus, *în* *coresponzența purtată în* latinește, *prin* lat. nundinae. *Poate că* poetul *voia să evite* nedeie; *2028* unghile. *în L* unghie, unghie; *pitică. în L* pitic, pițicare, pițicat, *cu explicația* a pișcă, *adică* a zgîria; *2039* povodnică. *în* L se menționează *cal de povod și se explică prin* cal dus de căpăstru. *Povodnic nu apare în L; 2042* pravului: prafului de pușcă. *în L* prav de pușcă; *2058* montură: echipament militar. *Nu se află în L (nici la forma* muntură); *2059* sinetul. *în L* săneț, *cu specificare că este* moldovenesc, *explicat prin* armă de foc; *2062* lățește. *Nu se află în L. La* feață *se menționează* de feață, de față, *explicat prin* față în față, fățiș, *în* persoană; *2068* comandantii. *în L* apare (după germ.) comandant; *2073* pușcare. *în L* pușc, pușcare, pușcat, *nu și* impușc etc.; *2077* noătate. *Menționat în L, cu această formă; 2090* mormoia. *în L* mornăesc, mornăire, *forma regulată în* limba poetului; *2096* să tăliem: să tăiem. *Poetul folosește această limbă* artificială, *nu atât pentru a da culoare* lexicală locală, *cît mai ales pentru că* formele *hibride pe care le* inventează, oferă, *în* majoritatea *cazurilor, fonetisme* mai apropiate de *etimonul latin sau de* vreun *corespondent* romanic. *Astfel, în* alfabetul său *cu litere* latinești, *verbul* taiu *il notează* talio; *2104* căcăreauă. *Nu se află în L. Se întâlnește, cu accepția de* aci, căcărie (germ. Geschmeiss), *cu specificarea că este* popular; *2112* hart; *luptă, duel. Se află în L cu această accepție; 2119* efendili: domnia ta (poetul mai spune arhonda, jupin, chir, cocon). *Exclus din L ca* turcism; *2120* sufărțală: sprinceană; *2121* niel: miel. *în L* niel, *cu trimitere la* miel. *Pe* lingă *că este formă des folosită regional, niel este mai evident aproape de* lat. agnellus: miel; *2123* rămași: rămăsei. *V.n.n. la B, 4871* fece; *2439* să nu eram: dacă n-aș fi fost. *Aici* poetul *conjugă* două *particularități de limbă* arhaică și regională: *imperfectul pentru* condiționalul trecut și *conjuncția* să: dacă; *2142* mieșniță: mîncare făcută din lapte îngroșat și păsat. *Aici înseamnă* a face terci; *2147* dedi: dădui, *V.n.n. la B, 4871* iece.

INDICI ȘI TABELE SINOPTICE

INDICE

DE PERSONAJE ISTORICE, MITOLOGICE, FICTIVE,
PERSONIFICĂRI, PERSONAJE ISTORICE, ÎN ȚIGANIA DA A.

- Adam* v. 3998, v. 5487
Ahil p. 117; *Ahilevs* p. II
Alexandru (Macedon, n. n.) v. 677,
 p. 30, v. 737, p. 36, v. 900
Amor p. 217, v. 5092, p. 219
Apollon v. 369
Arghir p. 218
Ariosto p. 133
Asmodeu v. 4037, v. 4073, v. 4777,
 v. 4781, v. 5053, v. 5191, v. 5287,
 v. 5329, v. 5354, v. 5365, v. 5793,
 v. 6026, v. 6289
- Balambir* v. 627
Bat or ea p. 35
Bellerofbn p. 65
Bucefal p. 36; *Buchefal* p. 36
- Calliope* p. 1
Chiefa v. 57
Chirche p. 75; *Circe* p. 75
Clio p. 1
A lui Constantin cetate v. 49
Cordocitba v. 764, p. 32
- Dan a patrulea* p. 222
Dănescul v. 5059, v. 5185, p. 222,
 v. 5266
Dia (= Zeus, n. n.) p. 1
Leon Dianeu p. VI;
Leonachi Dianeu Foai de titl. p. III v,
 p. VI, p. VI v, p. VIII v
Diavolul p. 3, p. 66, p. 80, p. 83, p. 85
 p. 108
- Dimitrie* (Sfintul, n.n.) p. 71
Donchiscet p. 139
Duca p. VI
Ducachi p. VI
Ducipal v. 824, p. 36, v. 898, v. 900,
 v. 905, p. 39, v. 2205, v. 2453,
 v. 3422, v. 3530
Dracul p. 19, p. 20, v. 1559, p. 83,
 v. 1897, v. 402, v. 824, p. 36, v. 898,
 v. 900, v. 905, p. 39, v. 2205 v. 2453,
 v. 3422, v. 3530
Dumnezieu p. 49, p. 50, p. 66, p. 68,
 p. 69, p. 87, p. 165, p. 167, v. 2076,
 v. 2384, v. 2754, v. 4422, v. 4767,
 v. 5896, v. 5972, v. 6084, v. 6089,
 v. 6091 *Dumnezau* v. 1297, v. 1350;
 v. 6164, v. 6217 *Dumnăzău* v. 2938,
 v. 2942, v. 3332;
- Ector* p. II
Ellina (soția lui Menelau, n. n.) v. 3096
Enea p. 1
Erato p. i
Ercul p. 186
Ermina v. 5142, v. 5143, v. 5153
Eterpe p. 1
- Fanatismul* v. 4207, p. 180
Faraon v. 4907
Făptcriul (= Dumnezeu, n. n.) v. 3882,
 p. 167, v. 5660, v. 5999
Fățarnicu (= Diavolul, n. n.) v. 5390
Fățăria v. 5388
Fățărmicia v. 4207

- Gavriil* (Arhanghelul, n. n.) v. 5633, v. 5648
- Gheorghii* (Sfintul, n. n.) p. 71
- Gmghishân* v. 298, p. 14
- Georgiu* (Sf. Gheorghe, n. n.) v. J 1641
- Hamza* v. 5114, p. 215; *Hamuza* p. 215
- Himera* p. 65
- Hs.* (= Cristos, n. n.) p. 67
- Iaccv* p. 72
- Illie* (Proorocul, n. n.) p. 80
- Iergcvan eel Mare* v. 765
- lev* p. 66
- Icuan* v. 683, p. 30
- lovitâ* v. 684, p. 30
- Iraclis* (= Heracle, n. n.) p. 186
- leracliu* (= Heracle, n. n.) p. 185
- Isav* v. 1674, p. 72
- Iupiter* p. 1
- Jcie* (= Zeus, n. n.) p. 1
- Luceafârul* (= Lucifer, n. n.) p. 3; p. 166
- Mahomet* (sultanul, n. n.) v. 163, p. 9, v. 529, v. 1144, v. 1208, v. 1622, v. 1995, v. 2570, v. 3928, v. 3935, v. 3947, v. 4004, v. 4310, v. 4389, v. 4483, p. 192, v. 4479, v. 4908, v. 4920, v. 4926, v. 4927, v. 4977, v. 4993, v. 5006, p. 214, v. 5020, p. 215, v. 5035, p. 216, v. 5222, v. 5251§ v. 5269, v. 5299, v. 5323, v. 5330, v. 5339, p. 228, v. 5342, v. 5361, p. 228, v. 5367, v. 5876, v. 6014
- Mahomet* (profetul, n. n.) v. 2936
- Mamona* v. 3779, v. 3949, p. 169, p. 170, p. 171, p. 172, v. 4037, v. 4046, v. 4057, v. 4060, v. 4778, v. 4961, v. 4963, v. 5604
- Mandra* v. 770
- Marte* (= zeul, n. n.) v. 5073, p. 217
- Medru* (= Sfintul Dumitru, n. n.) v. 1641
- Melpomene* p. 1
- Mesia* v. 6018
- Mihaiu* (= Mihai Viteazul, n. n.) p. IIv
- Mihail* (= Arhanghelul, n. n.) v. 1873, p. 81, v. 4149, v. 4537, v. 4541,
- Mirza* v. 683, p. 30
- Molch* v. 4105, 4107, p. 176
- Nandra* v. 770
- Nebunia* v. 1132
- Negru-Vodă* v. 617, v. 636, v. 639, v. 647, v. 652, p. 29, v. 2291
- Nister* (personaj în poemele homerice, n. n.) p. 16
- Nevac* v. 685, p. 30, v. 765
- Odisei* p. 75, p. 100, p. 189
- Omar Paşa* v. 3475, p. 148, v. 3502, p. 149, p. 150, v. 3580, v. 3599, v. 3605, p. 154
- Gmir* p. II, p. III, p. IIIv, p. VIIv, p. VIII, v. 7, p. 1, p. 16, p. 70, p. 72, p. 75, p. 79, p. 114, p. 201, p. 203
- Cheneji Pavel* p. 35
- Pegazul* v. 1533, p. 65, p. 72, v. 2130
- Penelope* p. 100
- Mitru Perea* Foaia de titl., p. IV, p. IVv, p. VI, p. VIIv, p. VIIIv
- Perseu* p. 185
- Petrcnie Arbitru* p. 77
- Pizma* v. 5385, v. 5386, v. 6299
- Pelidor* p. 130
- Pelimnia* p. 1
- Poriu împărat* v. 5731
- Maica Precurată* v. 2976
- Radu-Vodă* p. 29
- Român* v. 686
- Savaot* v. 3848, p. 165, v. 4131
- Satana* v. 26, p. 2, v. 1060, v. 1125, v. 1129, p. 48, p. 49, v. 1158, v. 1162, p. 50, ibid., v. 1172, v. 1201, v. 1223, v. 1236, v. 1570, v. 1867, v. 1877S p. 82, v. 3775, v. 3806, p. 163, v. 3819, p. 164, v. 3853, v. 3862, p. 164, p. 165 v. 3865, p. 166, v. 3908, p. 167, p. 168^ v. 3950, v. 4219, v. 4229, v. 4311* v. 4501, v. 4510, p. 193, v. 4528, v. 4538, v. 4541, v. 4882, v. 4957, v. 4964, p. 213, v. 5300, v. 5377, p. 230, v. 5571, v. 6026; *Satana* din *xăspintie* v. 1894
- Sfetigheorghie* p. 71
- Sfinta Vinerea* v. 863, v. 6096
- Sfintul Dimitrie* p. 71
- Sfintul Nicolae* p. 71
- Sfintul Spiridon* p. 69, v. 2003, p. 86, p. 87
- Singiorgiă* (Sf. Gheorghe, n. n.) p. 71
- Singiorgiu* (Sf. Gheorghe, n. n.) v. ^51, v. 1657, v. 1666, v. 2009
- Sinmedru* (Sf. Dumitru, n. n.) v. 1651, p. 71, v. 1663 v. 1665, v. 2009
- Sinnihaiu* v. 1572, p. 82, v. 4312, v. 4507, v. 4964, p. 213,
- Sinnicoară* (Sf. Nicolae, n. n.) v. 1630, v. 1652
- Sinpetru* p. 69
- Sinspiridon* v. 1615, v. 1620, p. 69, v. 1653, v. 1671, v. 1684, p. 72, v. 1693, v. 1972, v. 2011, v. 5558
- Sintă Mărie* p. 69
- Sintiliev*. 1186, v. 1571, v. 1850, v. 1869, v. 1875, v. 6132
- Sofronie* p. 5, v. 574, p. 26, v. 2149
- Solomon* v. 38
- Spiridon* (Sf. Spiridon, n. n.) v. 1639, v. 1650, p. 71
- Stefan* (= Ştefan cel Mare, n. n.) p. II v
- Stentor* p. 203
- Surana* v. 912, v. 2031, v. 2453, v. 3135, v. 3138, v. 3425
- Tasseni* p. VIII
- Terpsihore* p. 1
- Thalia* p. 1
- Thevit* p. 66
- Troița* v. 1893
- Ulis* p. 75, p. 100, p. 189
- Urania* p. 1
- Urgia* v. 1057, v. 1075, v. 1091, p. 47, p. 49, ibid., v. 1171, v. 6299
- Val* v. 4135, p. 177, p. 179, p. 180
- Vaal* p. 177, p. 178
- Vaalivn* p. 177
- Valadm* v. 1687, p. 73
- Valam* v. 1973
- Velfeger* v. 4189
- Velial* v. 4069, v. 4105, v. 4159
- Velzevuv* v. 3780, p. 168, v. 4006, v. 4225; *Velzâvuv* v. 3919
- Vestea* v. 181, v. 4851
- Vicleanul* (= Diavolul, n. n.) v. 1211, v. 5456, v. 5578
- Vinerea* (= zeița Venus, n. n.) v. 5075§ p. 217
- Virghiliu* (poetul latin, n. n.) p. II, p. III v, p. 1, p. 130
- Vlad, Vlad-Vodă* p. Vv, v. 5, v. 11, v. 91, p. 6, v. 121, v. 133, p. 7, p. 8, v. 166, p. 9, v. 187, v. 222, v. 229, p. 12, v. 245, v. 412, p. 23, v. 513,

523, v. 544, v. 990, v. 1029, v. 1032,
1146, v. 1148, v. 1152, v. 1592,
68, v. 1642, v. 1999, v. 2008, p. 86,
2743, v. 2781, v. 2881, p. 123,
2941, v. 2947, v. 2990, v. 2999,
3439, p. 147, v. 3488, p. 150,
3582, v. 3601, p. 154, v. 3634,
3684, v. 3717, v. 3751, v. 3928,
4309, v. 4388, v. 4438, p. 192,

v. 4778, v. 4918, p. 211, v. 4967,
v. 5015, p. 215, v. 5057, v. 5060,
v. 5184, p. 222, v. 5221, v. 5267,
v. 5276, v. 5280, v. 5303, v. 5593,
v. 5605, v. 5628, v. 5635, v. 5657,
v. 5659, v. 5821, v. 5830, v. 5852,
v. 5878, v. 5900

Velter (Voltaire n. n.) p. VIII

Vrajba v. 5388, v. 6299

INDICE

DE NUME, DE LOCURI, POPOARE, ȚĂRI, ORAȘE, RIURI,
LOCALITĂȚI, DATE CALENDARISTICE, SĂRBĂTORI, INSTITUȚII,
TITLURI, ÎN ȚIGANIADA A.

Africa p. 228

Agareni (pl.) v. 3930, v. 4409

Alba v. 238; *D'alba* v. 257; *Alba* p. 12

Alexandria v. 674, p. 30, v. 692, v. 736

America p. 162

Anadcl v. 4412

Arapii p. 15; *Arap* v. 5039

Ardeal p. 5, v. 571, p. 26, p. 27, p. 28,
p. 29, p. 31, p. 32, *ibid.*, p. 34, p. 36,
p. 37, *ibid.*, p. 38, p. 40, p. 91, p. 104,
p. 105, p. 107, p. 134, p. 135, p. 137,
p. 141, p. 142, p. 143

Ardeleni p. 26, p. 36

Asia v. 5247, p. 228

Bănat p. 33

Bănățeni p. 36

Bărbătești v. 427, p. 20

Bătaia șoarecelor cu broaștele p. - III

București v. 4434

Bulgari p. 33

Bulgaria p. 33

Bulgărimca v. 5264

Cetatea Neagră v. 237, v. 3665, v. 5104,
v. 5178

Cioara VIII v, v. 89, p. 5, v. '409,
v. 575, p. 26

Cimpii Roșii v. 3268, p. 139

Curuț p. 31

Curuție v. 705, p. 32

Dachia p. II

Deva p. 99

Eghipet p. IV v, p. V

Eghipteni p. 14

Elini (subst. pl.) p. 70; *ellini* p. 1

Ellada p. II

Eneada p. 1

Evanghelie p. 67, p. 168, p. 170, p. 195

Evropa p. 228

Faraon v. 12, v. 45

Faraoneni (subst. pl.) v. 1219

Flămînda v. 238, p. 12, v. 1220, p. 52,
p. 53

Francezi (subst. pl.) p. IV, p. 191;

Franțozi p. VIII

Frățuț v. 818, p. 36, v. 859, p. 37, v. 884,
v. 2461, v. 2509, v. 3126, v. 3205,
v. 3213, v. 3223, v. 3314, v. 3541

Gallia p. IV

Greci (subst. pl.) p. II, v. 51, v. 60,
p. 189

Guguleni (subst. pl.) v. 767, p. 33, p. 36

Hațeg v. 928, p. 40

Hinedoara p. 27

Ierusalimu p. 32

Iliada p. VIII, p. 1, p. 114

Illion p. 1

- India* pi Vv, p. 14, v. 5927
Indieni (subst. pl.) p. 14, p. 15
Indostan p. 14
Inimoasa v. 427, p. 20, v. 1220, p. 52, p. 53, v. 2759, v. 2774
Izraeliteni p. 73
- Jibet* v. 788, p. 34, p. 35
Jidovi (subst. pl.) v. 6017
Jiiu p. 29
Jubla p. VIv
- Latini* (subst. pl.) p. 221
Leși (subst. pl.) p. 8, p. 32
Lcbont v. 705, p. 31, p. 32
- Donquihot dela Mancha p. 139
Mantua p. IV
Mavri (subst. pl.) p. 15
Moldavia p* IIv
Moldova p. 32, p. 120, p. 126, p. 141, p. 190, v. 4705
Mupea v. 59
Munteni p. 71, v. 1845, v. 2679, v. 2924, p. 125, v. 3004, v. 3011, v. 3228, p. 147, p. 149, p. 153, v. 3608, p. 154, p. 161, p. 192, p. 193, v. 4890, v. 4912, v. 4921, v. 5204; *Munteanul* v. 3656
Muntenia v. 10, v. 80, v. 422, v. 1209, v. 1625, v. 4392
Murăș v. 571, p. 35, p. 99, v. 3150, p. 134
- Nemți* (subst. pl.) p. IV, p. 32
- Ochian* v. 1204, v. 3781
Odissea p. VIII
Orlando furioso p. 133
Orlandul turbat p. 133
- Palestina* v. 6020
Parnas p. IIIv, p. 218
Petrilaca v. 759, p. 32
Piramidă Foaia de titl., p. VIIIv
La pucelle d'Orlean p. VIII
La piusel d'Orlean p. VIII
Poarta Otomană v. 126, v. 164, p. 173
Poemation ir oi-comico-satiric p. 184
Pravilă p. 19, p. 195
Psaltire v. 668
- Roma* p. II, v. 55, p. 171
Rătezat v. 2112, p. 91, v. 3796
Romani (subst. pl.) p. II, p. 159, p. 188
Rcmini (subst. pl.) p. IIv; *Romîn* v. 590 ;
Romini p. 27, p. 33, v. 1638 p. 96, v. 2436, p. 104, p. 157, p. 173, *ibid.*, p. 188, p. 224; *Romîn* p. 105, v. 2438, v. 5237, v. 5238
- Sarachini* p. 15
Satiricon p. 77
Săcel v. 768
Scriptură p. 48, p. 66, p. 72, p. 73, p. 169, p. 177
La sechia rapita p. VIII
Sfinta Scriptură p. 73
Singiene (= Sinziene, n. n.) v. 175
Sirbia v. 5264
Spăteni v. 428, v. 999, v. 1038, v. 1222, p. 52, p. 53, v. 1803, v. 1840, v. 2725
- Tabăra Țiganilor* Foaia de titl., p. 1
Tartar v. 1126, v. 4156
Tărtăria p. 5
Tătari p. 31, p. 33, p. 35, p. 47, p. 51
Tăiărime v. 1204
Timiș p. 33
Tismeana v. 663, p. 29, v. 5745
Tirgovești v. 532
Trecada p. 1, p. 100, p. 203
Turdăș v. 2288, p. 99
- Tara ^Muntenească* p. jVv, p. VIv, p. VIIv, v. 92, v. 157, p. 9, v. 199, p. 12, p. 20, v. 637, p. 29, p. 40, p. 63, v. 1698, p. 88, p. 91, p. 161/ p. 192
Țara Munteană v. 87, v. 4399
Țara Românească v. 1622, p. 190
Țara Țigănească v. 3762
Țarigrad p. 9, p. 171, v. 4394
Țiganiada Foaia de titl., p. Vv, p. 193, p. VI v, p. 1, *ibid.*, p. 61, p. 114, p. 209
- Ugrovlahia* p. IIv
Unguri (subst. pl.) p. 8, p. 27, p. 105
Părțile ungurește p. 141
Unire (unirea cu Biserica Catolică, n. n.) v. 582
Unit (cu Biserica Catolică, n. n.) p.5, p. 26
- Unni* (= huni, n. n.) v. 628
Uramhaza v. 567, v. 2066, v. 2287 p. 98, v. 3564, v. 5714; *Uramhasa* v. 3529
- Vadra răpită* p. VIII
V did ei v. 792, p. 35
Valea Seacă v. 498
Vatrahomaiahia p. 1
Viergura din Orleân p. VIII
Vietile Sfinților p. 67, p. 85, p. 195
Vinerea (localitate în Transilvania, n. n.) p. 5
Vizant v. 59, v. 3987
- Zănoaga* p. VIIIv, v. 240, p. 12, v. 410, v. 503, p. 129, p. 57

INDICE

DE PERSONAJE FICTIVE, ROMĂNI ÎN ȚIGANIADA A.

- Arghin* v. 5082, v. 5088, v. 5098, v. 5101, p. 218, v. 5117, v. 5135, v. 5140, v. 5154, v. 5167, p. 222
- Argineanul* v. 2546, p. 110, p. 111, v. 2629, v. 3520, p. 150,
- Bucur* v. 818, v. 824, v. 826
- Floarea* (= Florea, n. n.) v. 917; *Florii* {gen. sg.) v. 914; *Florea* v. 922, v. 926 (aceiași personaje cu *Haicul*, n. n.)
- Gherontie* v. 5414, v. 5426, v. 5543 v. 5569
- Ghierman* v. 5503, v. 5507, v. 5527
- Goia* v. 686
- Gorgonie* v. 5467, v. 5498, v. 5515, v. 5520 (*Gorgen*, aceiași personaje cu *Gorgonie*, v. 5533, n. n.)
- Haicul* v. 836, v. 839, v. 892, v. 901, v. 907, v. 2029, v. 2031, v. 2036, v. 2042, v. 2048, v. 2065, p. 89, v. 2099, v. 2116, v. 2165, v. 2172, v. 2194, v. 2213, v. 2250, v. 2329, v. 2363, v. 2402, v. 2403, v. 2407, p. 103, p. 104, v. 2431, v. 2443, v. 2479, v. 2682, v. 3128, v. 3133, v. 3145, v. 3146, v. 3155, v. 3164, v. 3175, v. 3200, v. 3255, v. 3266, v. 3273, v. 3289, v. 3305, p. 140, v. 3345, v. 3356, v. 3358, v. 3364, v. 3377, v. 3397, v. 3409, v. 3424, v. 3537, v. 3559, v. 3569, v. 3576, p. 152, v. 5684, v. 5689, v. 5749, Y. 5755 (aceiași personaje cu *Fio a*, *rea* = *Florea*, n. n.)
- Ileana* (Cosinteană) v. 5087, v. 5097, p. 218; *Illeană Costinteană* v. 701; *Illeana* v. 5116
- Iosofat* v. 5513, v. 5526, v. 5536
- Nichita* v. 5513, v. 5518, v. 5572
- Partenie* v. 5509, v. 5553
- Simziană* v. 854, v. 858, v. 864, p. 37, v. 891, Y. 920, v. 2477, v. 2485
- Ștefan* v. 5513, v. 5529, v. 5535
- Tindină* v. 2472, p. 105

INDICE

DE PERSONAJE FICTIVE, ȚIGANI, ÎN ȚIGANIADA A.

- Anghelina* v. 704, v. 730, v. 848, v. 910, v. 2046, v. 2070, p. 99, v. 2327, v. 2387, Y. 2506, v. 3132, v. 3383, Y. 3393, Y. 5741, v. 5752
- Acrăel* v. 6330
- Avei* Y. 1003
- Bălăban* v. 333, v. 3679, p. 160, v. 3721, v. 3726, Y. 4289, v. 6178, v. 6201, v. 6220, Y. 6428, Y. 6444, v. 6449, v. 6457
- Băluț* v. 6339
- Becicherec Iștec* p. VII Y, Y. 567, v. 580, p. 26, v. 583, p. 27, v. 633, v. 772, Y. 779, Y. 823, Y. 835, p. 38, p. 39, v. 925, Y. 2022, v. 2023, p. 88, p. 90, v. 2148, Y. 2185, p. 93, v. 2203, v. 2221, Y. 2243, Y. 2264, v. 2276, v. 2287, p. 98, p. 99, v. 2340, v. 2347, p. 101, Y. 2402, Y. 2433, p. 104, p. 105, Y. 2461, Y. 2488, v. 2503 Y. 2511, Y. 2682, Y. 3125, v. 3154, v. 3172, Y. 3223, v. 3245, v. 3254, p. 139, p. 140, Y. 3274, v. 3335, Y. 3343, p. 143, p. 146, v. 3411, v. 3433, p. 151, Y. 3564, p. 152, v. 5740, Y. 5681, v. 5714
- Becicherecu Gruia* v. 657
- Boboc* Y. 6398
- Bobul* Y. 6199, Y. 6221, v. 6223
- Boroșmîndru* v. 2810, p. 120, v. 2848, p. 121, p. 122, Y. 3043, Y. 3050, Y. 3485, p. 149
- Brațul* Y. 1422, v. 1444, Y. 2720, Y. 6344, v. 6350
- Brîndușa* v. 1705, p. 74, v. 1768, v. 1789, p. 78, Y. 1924, Y. 3076
- Bumbul* Y. 6473, v. 6475, v. 6487, Y. 6493, Y. 6517
- Burda* v. 6230
- Burla* Y. 6463
- Buta* Y. 6514
- Cărăbuș* v. 6311
- Cercea* v. 6409
- Chișer* Y. 6393
- Ciornciu* v. 6222
- Ciuciu* Y. 6152
- Ciurilă* v. 951; *Ciurila* v. 959; *Ciurilă* p. 41, Y. 6398
- Cîrlig* v. 6283
- Cîrstea* Y. 6496
- Colbeiu* Y. 6341
- Corbul* Y. 6397
- Corcodel* v. 397, v. 399, p. 19, p. 20, Y. 4250, Y. 4259, v. 4270, p. 182, Y. 4279, p. 183, Y. 6103, v. 6151, Y. 6157
- Covrig* Y. 6398
- Danciu* v. 688, v. 1444, v. 6425
- Deda* Y. 6399
- Dondul* Y. 2845, v. 2846, v. 2871, Y. 2874
- Dragomir* v. 2841, 2844, v. 3615, p. 155, Y. 3673, p. 157, Y. 343, v. 475, p. 22,

- v. 951, v. 962, v. 968, v. 972, v. 986,
U. 1010, v. 1341, v. 1345, v. 1367,
v. 2704, v. 2761, v. 2769, v. 5812,
v. 5865, v. 5905, v. 5907, v. 5918,
v. 6044, v. 6049, v. 6079, v. 6284
- Ganafir* v. 6377
Găvan v. 1026
Geanalb p. V v, p. VIII v, v. 1600
Ghiblan v. 985, p. 42, v. 1007
Ghițu v. 6399
Girdea v. 1025, v. 6396
Gogu v. 1301, v. 6104 (în loc de *Guliman*,
n. n.)
Golea căpitan v. 577, p. 26
Gulimanu v. 260; *Guliman* v. 272,
v. 1231, v. 1259, v. 1267, v. 1321,
v. 1331, v. 1337, v. 4723, p. 203,
v. 5906, v. 6052, v. 6092, v. 6331,
v. 6352, v. 6354,
- Hriza* v. 4780, v. 5071, v. 5082, p. 217*
p. 219, v. 5179, p. 222
- Lăpăduș* v. 6326
- Mișca* v. 596, v. 597, v. 658
Mindrea v. 6398
Mutul v. 3451, v. 6340
- Năsturel* v. 1819, p. 79, v. 1832, v. 6467,
v. 6472, v. 6479,
Niagul v. 362, p. 17, v. 1362, p. 58,
p. 59, v. 2705, v. 2755
Neicul v. 2680, v. 2917, v. 2928, p. 125,
v. 2960, v. 2989, v. 3006, p. 128
Nuțul v. 6397
- Parnavel* v. 4735, v. 4742, p. 203
Parpangel v. 282, v. 301, p. 15, v. 1062,
v. 1412, v. 1421, v. 1425, p. 60,
- v. 1433, p. 62, v. 1462, v. 1497, p. 64,
U. 1537, p. 66, v. 1699, v. 1904,
v. 1924, v. 1943, v. 1981, v. 2134,
v. 2514, p. 108, v. 2622, v. 2675,
p. 114, v. 3028, v. 3038, v. 3062,
v. 3081, v. 3112, v. 3115, p. 132,
v. 3428, p. 146, v. 3513, v. 3514,
v. 3523, p. 150, p. 151
- Petcu* v. 6460
Pleşca v. 6396
Purdea v. 6470, v. 6493, v. 6524
- Răzvan* v. 1255, v. 1273, p. 33, v. 1560,
v. 1762, v. 1821
Romica v. 1395, v. 1396, v. 1404
v. 1453, v. 1459, v. 1471, v. 1489
v. 1500, v. 1513, v. 1523, v. 1554
p. 66, v. 1784, v. 1794, v. 1812
v. 1822, v. 1908, v. 1915, p. 83
v. 1932, v. 1937, v. 1951, v. 1969
v. 1984, v. 2528, p. 108, v. 2668.
v. 3039, v. 3062, v. 3067, v. 3096
v. 3101, v. 3105, v. 3111, v. 3333
- Sestru* v. 6396
Sfîrcul v. 6263, v. 6276, v. 6277
Streamța căpitanul v. 578
Struțul v. 6399
- Șoldea* v. 6397
Șoșciu v. 6328
Șperlea v. 6399
Șugubeț v. 6325
- Tandaler* v. 386, v. 1401, v. 1410,
v. 1411, v. 1443, v. 2869, v. 3727,
p. 160, v. 3771, v. 4267, p. 183,
v. 4282, v. 4306, v. 4574, v. 4586,
v. 4596, p. 197, v. 4627, v. 4631,
v. 4654, v. 4663, v. 4683, v. 4699,
- v. 4707, v. 4711, v. 4747, p. 203,
v. 4885, v. 5304, v. 5797, v. 5860,
v. 5870, v. 5901, v. 6027, v. 6239,
v. 6261, v. 6272, v. 6281, v. 6284,
v. 6295, v. 6307, v. 6323, v. 6345,
v. 6349, v. 6356, v. 6376, v. 6402,
v. 6405, v. 6421, v. 6431 v. 6438,
v. 6456, v. 6458, v. 6485 v. 6489,
v. 6510, v. 6515, v. 6521 v. 6526,
v. 6538
- Trandafir* v. 1819, p. 79, v. 1831
- Țincul* v. 6392
Țindadel p. 14 (același cu *Jundadel*,
Zindadel, *Șundadel* n. n.)
- Vintilă* v. 619
Viorel v. 1431, v. 6394
Visa v. 6397
Vlaicu v. 1274, v. 1298, v. 1308
- Zăganv.* 1376, v. 1390, v. 1396, v. 1398,
v. 1452
Zindadel v. 284, v. 296, v. 303, p. 14
(același cu *Țindadel*, *Jundadel*, *Șun-*
dadel, n. n.)

TABELA SINOPTICĂ

DE VERSURI IDENTICE ȘI PRELUCRATE, ÎNTRE A, Tr. V. și B.

A,	1 - 6 = 0
	7 - 30 = B, 7 - 30
	31 - 42 = B, 37 - 48
	43 - 54 = B, 1771 - 1782
»	55 - 60 = B, 1795 - 1800
	61 - 72 = B, 1783 - 1794
	73 - 84 = B, 1807 - 1818
	85 - 90 = 0
	91 - 102 = B, 1825 - 1836
»	103 - 126 = 0
»	127 - 138 = B, 1885 - 1896
»	139 - 144 = 0
	145 - 156 = B, 1909 - 1920
»	157 - 172 = 0
»	173 - 174 = B, 2333 - 2334
»	175 - 186 = B, 2347 - 2358
»	187 - 192 = B, 2383 - 2388
»	193 - 246 = 0
»	247 - 270 = B, 385 - 408
»	271 - 294 = B, 415 - 438
»	295 - 300 = 0
»	301 - 324 = B, 457 - 480
»	325 - 336 = B, 487 - 498
>	337 - 354 = B, 505 - 522
»	355 - 366 = B, 529 - 540
	367 - 384 = B, 547 - 564
»	385 - 402 = B, 571 - 588
»	403 - 408 = B, 595 - 600
»	409 - 414 = B, 607 - 612
	415 - 432 = B, 619 - 636
»	451, 453 = B, 619, 621
»	415 - 420 și
	451 - 456 = B, 619 - 524
»	433 - 468 = 0
»	469 - 492 = B, 637 - 660

493 - 498 = 0
499 - 510 = B, 667 - 678
511 - 514 = B, 2341 - 2344
515 - 516 = 0
517 - 528 = B, 2395 - 2406
529 - 540 = 0
541 - 546 = B, 679 - 684
547 - 570 = 0
571 - 660 = Tr.V., 13 - 102
661 - 684 = Tr.V., 109 - 126
685 - 714 = Tr.V., 127 - 138
715 - 930 = Tr.V., 139 - 360
931 - 936 = 0
937 - 1026 = B, 685 - 774
1027 - 1080 = 0
1081 - 1092 = B, 49 - 60
1093 - 1104 = 0
1105 - 1140 = B, 61 - 96
1141 - 1146 = B, 103 - 108
1147 - 1152 = B, 97 - 102
1153 - 1212 = B, 109 - 168
1214, 1216 = B, 311 - 312
1214, 1216 1218 = B, 313 - 316
1213 - 1230 = 0
1231 - 1236 = B, 235 - 240
1237 - 1296 = B, 787 - 846
1297 - 1302 = B, 853 - 858
1303 - 1308 = 0
1309 - 1320 = B, 877 -
1321 - 1326 = 307 - 312
1327 - 1344 = 313 - 336
1345 - 1350 = 349 - 354
1351 - 1362 = 337 - 348
1363 - 1374 = 355 - 366
1375 - 1458 = 1015 - 1098

1459 - 1464 = B, 1117 - 1122
1465 - 1470 = 0
1471 - 1476 = B, 1183 - 1188
1471 - 1488 = B, 1123 - 1140
1489 - 1492 = 0
1493 - 1494 = B, 1163 - 1164
1495 - 1548 = B, 1189 - 1242
1549 - 1554 = B, 2412 - 2418
1555 - 1560 =
1903 - 1908 = B, 2425 - 2430
1561 - 1566 = 0
1567 - 1568 = B, 2035 - 2036
1569 - 1572 = 0
1573 - 1692 = B, 2041 - 2160
1692 - 1698 = 0
1699 - 1758 = B, 3169 - 3222
1759 - 1782 = 0
1783 - 1788 = B, 3223 - 3228
1789 - 1800 = 0
1801 - 1812 = B, 2173 - 2184
1813 - 1818 = 0
1819 - 1836 = B, 1099 - 1116
1837 - 1872 = 0
1873 - 189 = B, 4447 - 4470
1897 - 1902 = B, 2419 - 2424
1903 - 1908 =
1555 - 1560 = B, 2425 - 2430
1909 - 1926 = 0
1927 - 1992 = B, 2431 - 2490
1993 - 2028 = 0
2029 - 2124 = Tr.V., 373 - 474
2125 - 2160 = 0
2161 - 2172 = Tr.V., 475 - 486
2173 - 2178 = Tr.V., 583 - 588
2179 - 2196 = 0
2197 - 2256 = Tr.V., 493 - 552
2257 - 2262 = 0
2263 - 2328 = Tr.V., 589 - 654
2329 - 2334 = 0
2335 - 2346 = Tr.V., 691 - 702
2347 - 2352 = 0
2353 - 2400 = Tr.V., 703 - 744
2401 - 2406 = 0

A, 2407 - 2514 = Tr.V., 745 - 834
» 2515 - 2532 = 0
» 2532 - 2550 = B, 2557 - 2574
» 2551 - 2604 = B, 2581 - 2634
» 2605 - 2670 = B, 2641 - 2706
» 2671 - 2778 = 0
» 2779 - 2796 = B, 895 - 912
» 2797 - 2808 = 0
» 2809 - 2826 = B, 913 - 930
» 2827 - 2874 = B, 967 - 1014
» 2875 - 2916 = B, 2881 - 2992
(A, 2881 - 2886 = B, 3001 - 3006)
» 2917 - 2922 = B, 2953 - 2958
» 2923 - 2928 = 0
» 2929 - 2934 = B, 2959 - 2964
» 2935 - 2940 = B, 2983 - 2988
» 2941 - 2946 = B, 2965 - 2970
» 2947 - 2952 = 9
» 2953 - 2964 = B, 2941 - 2952
» 2965 - 2976 = B, 2971 - 2982
» 2977 - 2982 = B, 2989 - 2994
» 2983 - 2988 = 0
» 2989 = B, 2995
» 2989 - 2994 = B, 3007 - 3012
» 2995 - 3006 = 0
» 3007 - 3012 = B, 3025 - 3030
» 3013 - 3030 = 0
» 3031 - 3042 = B, 2707 - 2718
» 3043 - 3060 = 0
» 3061 - 3120 = B, 2719 - 2772
» 3121 - 3132 = 0
» 3133 - 3150 = Tr.V., 859 - 876
» 3151 - 3156 = 0
» 3157 - 3168 = Tr.V., 877 - 888
» 3169 - 3180 = 0
» 3181 - 3216 = Tr.V., 895 - 930
» 3217 - 3228 = 0
» 3229 - 3234 = Tr.V., 655 - 660
» 3235 - 3246 = Tr.V., 667 - 678
» 3247 - 3324 = Tr.V., 931 - 1008
» 3325 - 3396 = 0
» 3397 - 3408 = Tr.V., 1039 - 1050
» 3409 - 3432 = 0

A, 3433-3438 = Tr.V., 1657-1662
 „ 3439-3450 = B, 3043-3054
 „ 3451-3515 = B, 3061-3126
 „ 3517-3528 = B, 3133-3144
 „ 3529-3594 = 0
 „ 3595-3612 = B, 3151-3168
 „ 3613-3630 = B, 2803-2820
 „ 3631-3648 = 0
 „ 3649-3654 = B, 7459-7464
 „ 3655-366 = 0
 „ 3661-3666 = B, 2821-2826
 „ 3667-3672 = B, 7471-7474
 „ 3673-3678 = 0
 ff 3679-3708 = B, 2827-2856
 „ 3709-3726 = 0
 „ 3727-3744 = B, 2857-2874
 „ 3745-3762 = 0
 „ 3763-3768 = B, 2875-2880
 „ 3769-378 = 0
 „ 3781-4104 = B, 3325-3648
 „ 4105-4170 = B, 3667-3732
 „ 4171-4188 = 0
 „ 4189-4208 = B, 3733-3752
 „ 4209-4218 = 0
 „ 4219-4302 = B, 3757-3840
 „ 4303-4314 = 0
 (4267-4269;
 „ 6239-6240 = B, 7747-7749)
 „ 4315-4380 = B, 3907-3972
 „ 4381-4386 = 0
 „ 4387-4392 = B, 3973-3978
 „ 4393-4422 = i o
 „ 4423-4434 = B, 3979-3990
 „ 4435-4440 = B, 4303-4308
 „ 4441-4452 = 0
 „ 4453-4458 = B, 4345-4356
 „ 4459-4464 = B, 4309-4313
 „ 4465-4470 = B, 4321-4326
 „ 4471-4476 = 0
 „ 4477-4482 = B, 4357-4362
 „] 4483-4506 = B, 4423-4446
 „ 4507-4516 = 0
 „ 4517-4518 = B, 4469-4470

A, 4519-4566 = B, 4471-4518
 4567-4572 = 0
 4573-4632 = 5, 3841-3900
 4633-4644 = 0
 4645-4650 = B, 4693-4698
 4651-4655 = B, 4819-4830
 4657-4662 = B, 4843-4848
 4663-4668 = B, 4855-4860
 4669-4674 = %
 4675-4752 = B, 4867-4956
 4753-4764 = 0
 4765-4776 = B, 4957-4968
 4777-4782 = 0
 4782-4824 = B, 4579-4620
 4825-4860 = 0
 4861-4878 = B, 4621-4638
 4879-4884 = 0
 4885-4896 = B, 4981-4998
 4897-4902 = 0
 4903-4908 = B, 612-618
 4909-4938 = 0
 4939-4950 = B, 5011-5022
 4951-4962 = 0
 4963-4992 = B, 4519-4548
 4993-5046 = B, 5215-5268
 5047-5070 = 0
 5071-5075 = Tr.V.,
 1243-1248 = „ B, 1333-1338
 5077-5082 = 0
 5083-5178 = Tr.V.,
 1249-1344 = B, 1483-1578
 5179-5184 = Tr.V.,
 1357-1362 = B, 1627-1632
 5185-5280 = B, 5299-5400
 5281-5334 = 0
 5335-5358 = B, 5269-5292
 5359-5376 = 0
 5377-5448 = B, 5029-5100
 1449-5454 = B, 5071-5076
 5455-5472 = B, 5109-5118
 5473-5484 = 0
 5485-5574 = B, 5119-5208
 5575-5580 = 0

5581-5604 = B, 4549-4572
 5605-5616 = 0
 5617-5640 = B, 8203-8226
 5641-5646 = 0
 5647-5680 = B, 8227-8260
 5681-5856 = 0
 5857-5904 = B, 7393-7458
 5905-5922 = B, 7477-7494
 5923-6048 = 0
 6049-6198 = B, 7495-7638
 6199-6238 = B, 7651-7690

A, 6239-6240 = B, 7749-7747
 „ 6241-6246 = 0
 „ 6247-6288 = B, 7753-7794
 „ 6289-6294 = 0
 „ 6295-6300 = B, 7795-7800
 „ 6301-6306 = 0
 „ 6307-6330 = B, 7807-7830
 „ 6331-6372 = B, 7843-7890
 „ 6373-6378 = 0
 „ 6379-6510 = B, 8011-8142
 „ 6511-6552 = B, 8161-8202

INDICE

DE PERSONAJE FICTIVE, ROMÂNI, ÎN TREI VITEJI

Arghin v. 1242, 1254, 1264, 1267,
1283, 1301, 1306, 1320, 1333

Crăciun v. 254, 266, 269, 314, 316,
321, 337, 344, 347, 352, 356, 366,
373, 376, 380, 386, 392, 409, 443,
459, 479, 485, 509, 541, 546, 547,
556, 578, 680, 713, 745, 769, 781,
800, 817, 856, 862, 871, 914, 927,
939, 950, 957, 973, 1033, 1039,
1063, 1085, 1088, 1090, 1100, 1104,
1109, 1135, 1140, 1145, 1169,
1187, 1198, 1653, 1689, 1807, 1820,
1828, 1841, 1892, 1917, 1928;
Crețian v. 1647; *Crăciunel* v. 242, 256

Da fina 810, 1849, 1864, 1879,
1897

Ileana (Cosinteană, n.n.) v. 1242,
1253, 1263, 1282

Ilie v. 1495

Mărăcină v. 1836, 1847

Marină v. 1072, 1073

Mărtină v. 1901

Rusalină v. 1444

Simziană -V. 284, 294, 350, 1188,
1815 *Sinziana* v. 815, 823; *Simziuța*
v. 1837

Smaranda v. 1519, 1551, 2119, 2160

j

i n d i c e

DE PERSONAJE FICTIVE, ȚIGANI ȘI GRECI ÎN TREI VITEJI

Anghelina v. 154, 278, 340, 390, 414,
420, 639, 653, 731, 844, 1049, 1052,
1061, 1095, 1108, 1118, 1123, 1147,
1161, 1168, 1688, 1810, 1952, 1977

Circalos (aceiași cu Chir-Calos, n.n.)
v. 1483, 1531, 1545, 1556, 1561,
1586, 1615, 1621, 1631, 2020, 2032,
2093.

Chireana v. 1725, 1731, 1752, 1787,
2017, 2033

Beșcherec (*Beșcherec*) *Iștoc* v. 8,
13, 22, 25, 104, 196, 223, 250, 253,
265, 325, 355, 364, 368, 473, 499,
517, 539, 554, 565, 578, 613, 677,
679, 686, 699, 710, 771, 841, 849,
855, 877, 912, 938, 958, 1051, 1069,
1077, 1141, 1162, 1168, 1174, 1183,
1189, 1197, 1623, 1649, 1657, 1667,
1680, 1768, 1782, 1793, 1808, 1842,
1951, 1975, 1983, 2019, 2030

Golea căpitan v. 19

Hriza v. 1192, 1199, 1231, 1238,
1243, 1641

Mișca 38, 39, 100, 103

Beșcherecul Gruia (strămoșul lui Be-
cicherec, n.n.) v. 99

Nascocor (*Nascocor*) v. 1754, 12,
1777, 2003, 2011, 2033

Chir-Calos v. 10, 1411, 1414, 1417,
1431, 1465, 1478, 1493, 1502, 2004,
2075, 2125, 2155

Strâmta căpitan v. 20

Chir Calau (aceiași cu Chir-Calos, n.n.)
v. 1483

Vintilă v. 69

TABELA SINOPTICĂ
DE VERSURI IDENTICE ȘI PRELUCRATE, ÎNTRE Tr., A și B

1 - 12 = 0	835 - 852 = A, 2497-2514
13 - 102 = A, 571 - 660	853 - 858 = 0
103 - 108 = 0	859 - 876 = A, 3133-3150
109 - 126 = A, 661 - 684	877 - 888 = A, 3157-3168
127 - 138 = A, 685 - 714	889 - 894 = 0
139 - 360 = A, 715 - 930	895 - 930 = A, 3181-3216
361 - 372 = 0	931 - 1008 = A, 3247-3324
373 - 474 = A, 2029-2124	1009 - 1038 = 0
475 - 486 = A, 2161-2172	1039-1050 = A, 3397-3408
487 - 492 = 0	1051-1200 = 0
493 - 552 = A, 2197-2256	1201 - 1236 = B, 1435-1470
553 - 582 = 0	1237-1242 = 0
583 - 588 = A, 2173-2178	1243-1248 = B,
589 - 654 = A, 2263-2328	1333 - 1338 = A, 5071 - 5076
655 - 660 = A, 3229-3234	1249-1344 = B,
661 - 665 = 0	1483-1578 = A, 5083-5178
666 - = lipsește în manuscris	1345-1356 = B, 1579-1590
667 - 678 = A, 3235 - 3246	1357 - 1362 = B,
679 - 690 = 0	1627-1632 = A, 5179-5184
691 - 702 = A, 2335 - 2346	1363 - 1656 = 0
703 - 744 = A, 2353 - 2400	1657-1662 = A, 3433-3438
745 - 834 = A, 2406 - 2514	1663-2172 = 0

CUPRINS

ȚIGANI ADA

<i>Prolog</i>
<i>Epistole</i> <i>închinătoare</i>
Cintecu I
Cintecu a II
Cintecu a III
Cintecu a IV
Cintecu a V
Cintecu a VI
Cintecu a VII
Cintecu a VIII
Cintecu a IX
Cintecu a X
Cintecu a XI
Cintecu a XII

TREI VITEJI

Cintecu I
Cintecu a II
Cintecu a III
Cintecu a IV
<i>Note și comentarii</i>
<i>Indici și tabele sinoptice</i>

Lector: IOAN ȘERB
Tehnoredactor: POMPILIU STATNAI

Bun de tipar 21 VI 1975 Tiraj 2410 ex. legate
Coli ed. 20,99 Coli tipar 26 Planșe tipo 6

Tiparul executat sub comanda nr. 777
întreprinderea Poligrafică
„13 Decembrie 1918”
str. Grigore Alexandrescu nr. 89-97
București

CEMBRRVtV Republica Socialistă România